XXVIII

JOHANNIS NICOLAI

Antiq. Prof. & Contubern. Tubing. Rectoris

TRACTATUS

DE

SIGLIS VETERUM

OMNIBUS

ELEGANTIORIS LITERATURÆ AMATORIBUS UTILISSIMUS,

In quo continentur,

QUÆ AD INTERPRETATIONEM NUMISMATUM, INSCRIPTIONUM, JURIS ET FERE OMNIUM ARTIUM REQUIRUNTUR,

Cujus

SUBSIDIO FACILE LITERÆ EXPLICARI POSSUNT.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud ABRAHAMUM DE SWART,

MDCCIII.

VIRIS MUNERUM,

DOCTRINÆ,

CONSILIORUM SPLENDORE,

FAMA,

UTILITATE CONSPICUIS

QUOTQUOT VEL AD CLAVUM

REIPUBLICÆ

WIRTTENBERG.

SEDENT

VEL

SACRA MODERANTUR,

VEL

ECCLESIÆ REDITUI

VEL

THEMIDI SACRA FACIUNT

HOC OBSERVANTIÆ SUÆ SPECIMEN
CUM VOTO OMNIGENÆ
PROSPERITATIS

DAT, DICAT, CONSECRAT
VIRTUTUM VESTRARUM
ADMIRATOR

AUTOR.

DEDICATIO.

Audet jam ſub tutela & patrocinio Veſtro Viri munerum, doctrinae, conſiliorum ſplendore, fama, utilitate conſpicui in publicam prodire lucem tractatus utiliſsimus de SIGLIS Veterum hactenus deſideratus, cui Veſtra ſplendida nomina praefigere, non erubeſco. Vos enim eſtis, qui mihi ad hunc elaborandum omnibus ſubſidiis praeſto fuiſtis, ut auxilio Dei ad finem perducere potuerim. Quare & Vobis, quod Veſtrum eſt, ite-

rum

rum humillime offero ad animi grati ſignificationem dandam, precibus obnixis rogitans, ut ſerena fronte accipiatur, & tunc Veſtra fultus authoritate vigebit, florebit & omnibus gratus erit. Accipite tenue quidem hoc & levidenſe opus, verum ſolo dantis amore aeſtimandum, qui Vobis ut notiſſimus, ita ſemper eſſe gratiſsimus ſolet. Id ſi ardentiſsimis meis precibus impetravero, non habebo quicquam, ut de Veſtra erga me voluntate propenſa dubitem; ſed po-

tius mihi dicendum: Obruerint citius ſcelerata oblivia Solem, quam Veſter ex meo corde recedat honos. Valete Viri munerum, doctrinae, conſiliorum, ſplendore, fama, utilitate conſpicui & favere pergite Clienti veſtro. Dabam Tubingae die 4. Mart. 1703.

AD

LECTOREM

BENEVOLUM.

Siglarum notitiam omnibus Eruditis maxime necessariam esse, qui veterum monumenta explicare, numismatum impressiones intelligere laborant, nemo facile negabit, nisi elegantioris eruditionis sit osor & contemtor. Harum enim notitia eò melius in rem inquirere potest & genuinum sensum eruere; Quare in subsidium studiosorum laborem hunc, suasu summorum virorum in me suscepi, susceptum elaboravi & nunc Tibi Benevole Lector publice sisto, spe firma nixus, fore, ut inde literatus orbis magnum commodum hauriat. Haut ignoro, me omnes Siglas, quæ in orbe reperiuntur, non annotasse; interim tamen ordinem & methodum o-

stendi,

ſtendi, quomodo hæ, ſi quæ in itinere occurrant, ſint ſupplendæ. Hoc tamen ſcio, me plurimas, quarum auxilio cæteræ facile intelligi poterunt, enucleaſſe. Ex his itaque judicabis Lector curioſe, meum conatum & amorem erga eos, qui elegantiora ſtudia amore proſequi affectant. Accipe igitur benevole has Siglas, lege ac relege & reperies laborem meum non fruſtraneum fuiſſe. Vale in Domino, cui Te omneſque fautores commendo.

VIRO

VIRO CLARISSIMO

Prisca virtute & Doctrina Praecellenti

Do. JOANNI NICOLAI.

Professori Honorario in inclyta Studiorum Universitate Tubingensi, & Contubernii ibidem Rectori

Amico & Fautori aestimatissimo

S. P. D.

JOANNES ULRICUS PREGIZER D.

Sereniss. Wirtenbergiae Ducis Consiliarius & Dicasterii Aulici Assessor.

UTi verissimum est quod proverbii loco dudum invaluit:
Moribus antiquis stat res Romana Virisque.

Ita tunc optime cum republica literaria agitur, si principia illius & fundamenta ab antiquitate, tanquam firmissima basi petuntur, & stabiliuntur. Habent equidem literarum Studia, omnesque scientiae & artes, uti alia res humana, cum primo ortu sua incrementa & progressus, quibus ad summum culmen hodie pervenisse videntur: in ipsa tamen perfectione sua non ita remota sunt, aut separari possunt à radice illa & velut matre sua, quin subinde hanc respiciant, & primum sanguinem & vitalem succum ab illa hauriant, quamcunque aetatem ferant. Et manet sane in omnibus, etiam si religionem, & fidem respicimus, veneranda antiquitas. Melius equidem Germania hodie secreta literarum intelligit quam Taciti aevo, certans de principatu harundem cum aliis Europae Provinciis: si quid tamen solide in his proficere, & dignum luce in populos & gentes mittere cupit, Latium vetus accedit, & priscos Quirites consulit, & ab ipsa Augusti aetate robur doctrinae mutuatur. Ipsa autem illa rerum Domina & Caput olim Mundi Roma leges suas & nativam literarum elegantiam a Graecia petit: & Sapientiam Graecia ex Aegypto haurit, & in Persis aliquid, quod ingenium suum superet, invenit. Omnes autem denique ad Chaldaeos & Hebraeos recurrunt & ex hoc primaevo fonte literarum, & quicquid his divina ac humana notitia tradi potest, rivos deducunt.

Et hæc sunt illa Initiorum Sacra, quibus qui imbutus non est, haud bene nomen in literis profitetur, & illotis manibus disciplinarum arcana & Studia tractat, imo conspurcat. Hærendum equidem unice in principiis non est, sed semper plus ultra tendendum, & ridetur merito qui inventis frugibus glandibus vesci vellet: debetur itaque & noviter inventis suum pretium, quorum constat usus: & dandum est interdum aliquid genio Seculi, qui sæpe mutatur, quandoque etiam, & licet raro, in melius. At, quia

Nil sine prudenti fecit ratione vetustas

nihil etiam hujus ignorandum est penitus: & blandiuntur multa sæpe sub specie novitatis, quæ plerisque fere magis arridet, cum antiqua magis sint, si recte inquiras. Fallunt etiam haud pauci imagine quadam & larva superficiaria cujusdam & incrustatæ doctrinæ, quæ tantum a solida differt, quantum distant æra lupinis. Quisquis igitur prodesse literas docendo aliis cupit, & ad veræ doctrinæ ac genuinæ prudentiæ habitum adspirat, antiquitatis referet thesauros, & prima cum mediis ac novissimis scite conjungat, & dextrè invicem discernat. Quod dum singulari industria facis, amicissime Nicolai, *gratulor crescenti tuis studiis rei literariæ, cui promovendæ tot præclaros ingenii fœtus hactenus edis, inter quos libellus hic de SIGLIS Veterum suo merito recensendus, dignus antiquitatis calculo & elogio præsentis ævi, cui facem præfert ad illustrandam multarum rerum scitu necessariarum & utilium notitiam. Gratulor etiam Tibi collatam nuper gratia Serenissimi Principis EBERHARDI LUDOVICI Wirtenbergiæ Ducis, in antiqua Studiorum Universitate Tubingensi Professionem Honorariam, cui priscum illud FELICITER acclamo. Addat DEUS muneri huic perpetuitatem. Perstet immortale, & Cedro par, EBERHARDI Barbati opus, inclyta Musarum sedes, cui sub ipsa Fundationis initia primus Rector Joannes Nauclerus Wirtenbergiæ Solon, fons, & origo Scholæ, antiquitatis studia insecutis Ordinationibus Academicis inter disciplinam & rationes studiorum sæpius firmata & inculcata, intulit: restauravit eadem e propinquo dictator literarum Joannes Reuchlinus vir trium linguarum peritissimus: observavit Germaniæ Præceptor Philippus Melanchthon, ipse cum Joachimo Camerario incomparabile Academiæ Tubingensis decus: continuarunt eadem post alios, quibus silentium meum non obest, viros Celeberrimos Nicodemus Frischlinus & Martinus Crusius; commendavit tantopere alter Nauclerus Thomas Lansius: propagarunt feliciter Rauscherus & Caldenbachius, qui lampada Rösslero & Newio successoribus tradiderunt. Hos inter incedens, doctissime Nicolai,*

colai, fac paria bis; & esto Tubingæ, quod fuit quondam Professor Humanitatis Flayderus, Sal Musarum Danieli Heinsio dictus: Infer tecum Contubernio Bursæ, primæ Universitatis post ipsam fundationem accessioni, & augmento, (unde tot nobilissima ingenia & ipse Illustris Christophorus Forstnerus quoque prodierunt) pro flagrantissima olim Realium & Nominalium Secta Studia elegantiora, ut per te quoque hac spiritum & sanguinem recipiant, in spem pristini vigoris. Ita cum Musis tuis Vale & perenna. Scribebam Stutgardiæ die Januarii Anno Salutis MDCCII.

VIRO CLARISSIMO ET DOCTISSIMO

D°. JOHANNI NICOLAI.

Professori in Academia Tubingensi Honorario
& Contubernii Ducalis Rectori,
Amico suo,

S. P. D.

JOH. PHILIPPUS DATT.

Seren. Wurtemberg. Duc. Consiliarius.

FUit illa quondam, literis iterum renascentibus, priorum temporum infelicitas, ut magni etiam homines, cum vel arti Criticæ, vel prisci ævi antiquitatibus indagandis, ex seculi genio, se totos addicerent, vano & inutili labore, hoc unum agerent, ut nihil agerent; & Latine dicentes, ne quidem intelligeret Numa Senex, nisi divinantis Egeriæ consuleret vaticinia. Cui enim bono, inter istos homines, superbo & tristi supercilio, disquisitum: *quis meretriciis Titulis color? ubi sacrum urinarium, quo Patres conscripti vesicam exonerarent? quot fibulis staret vestis? quot gradibus Tutela conscenderent?* (a) vel quod Scriptor quidam recentior (b) de antiquitate *Fæsularum urbis asseruit*, an *in ea Spiritus Sancti Missam audiverit L. Catilina*? Qualia quidem scire Reipublicæ literariæ tam parum interest, quàm otiosas solvi quæstiones, de quibus Chærephon-

(a) Barclaj. in Euphorm. part. I.
(b) apud Forstner. in præfat.

tem

tem in *Aristophanis* (c) Comœdia interrogabat Socrates: *quot pedes saltaret pulex? & an ore, an ventre sonum culices ederent?* Successit huic malo crudelior pestis, quod antiquitatis, sive sacræ, sive forensis, omne studium, cujus tamen, si sobrie tractetur, per omnem eruditionem se diffundit utilitas, velut *Vere Sacro* prognatum esset, finibus omnium fere Academiarum, ætate nostra, expulimus. Quis enim non hodie ad Scientiarum, quæ practicæ vocantur, sacra, manibus velut illotis accedit? Quis inter eos, qui Juri operam navant, de Fori Romani Historia, vel aliis Jurisprudentiæ nostræ fontibus, aut adminiculis, est sollicitus? Tu ergo rectius, Vir Doctissime, quod in altioris usum scientiæ, priscos mores, & quicquid in antiquitate, Hebræa, Græca, Romana, pulchrum & in Sacra, aut profana, reconditum est, velut a veterno iterum excitas. Debet hanc Tibi gloriam Tubinga nostra, quæ, cum Viris in omnium Scientiarum genere Doctissimis floreat, ad illum literariæ gloriæ cumulum, hanc etiam, per cultissima opuscula Tua, reparatæ antiquitatis lauream addit. Debet Tibi, Germania nostra, profundissimæ hoc in studio, Doctrinæ, de SIGLIS, librum, multiplici suaviorum literarum mixtura plenum, quem prono favore Respublica literaria suscipiet; cui, ut collatam Tibi ex merito *Professoris Honorarii* Dignitatem, Deus T. O. M. faustam & salutarem esse jubeat, ex animo precor! Ita vale, & ut soles, me amare perge. Scribebam Stutgardiæ 4. Januar. 1702.

ad libr. 1. anual. Taciti.

(c) in Nubib. act. 1. Scen. 2.

AB

A B ACAD. TUBING.

VIRO EXCELLENTISSIMO,

D^N. JOHANNI NICOLAI

Antiquitatis Literar. Inquisitori Laboriosissimo, in Academiâ Tubing. Contubernii Rectori, edenti librum

DE

SIGLIS VETERUM.

APPLAUDIT

Michaël Müller SS. Theol. D. Prof. Controv. & Academiæ Tubingensis Cancellarius.

CUm fama Tui Nominis ex editis in Belgio Tractatibus, justisque libris orbi literario feliciter se insinuaret, ad nostram quoque Würtembergiam & Illustres illius Literarum Præsides ea transiit, ex quibus Stuttgardiæ aliquot ante menses, ibi tunc negotiorum quorundam causâ hærens, & specimina illa mentis eruditæ perlustrans percepi equidem brevi Te eò venturum esse, sed ob maturatum ad Academica officia iter, non licuit mihi tunc affatum tuum & colloquium eruditum expectare. Cum verò postea ita gratus acceptusque fueris Academiæ Eberhardinæ Dominis Commissariis Ducalibus, ut non dubitaverint, Recturæ Officio in Antiquissimo Studiosorum Contubernio TE præficere, sufficiens mihi exinde subnata est occasio Tecum & sæpius colloquendi, & studia illa in Antiquitate literaria in TE deprehensa approbandi, quin &, ut in conscribendo hoc ipso de *Siglis Veterum* commentario strenuè pergeres, amanter cohortandi; ut nempè ad alias egregias Tuas meditationes, aususque præteritis majores, non sine famæ laudatissimæ incremento vel tandem progredi detur. Perlustravi hunc ipsum de *Siglis* Veterum tractatum, fateor uno eodemque in conspectu, tantam Siglarum copiam diversarum Nationum Linguarum, Collegiorum, Artificum, militum &c me nunquam legisse; Sparsas

in libris diversas per occasiones Siglas deprehendimus, inscriptis Græcorum, Hebræorum, Romanorum, Ægyptiorum &c. Tua verò insuperabilis diligentia unâ quasi tabulâ omnes nobis proponit, pulcherrimâ œconomia distributas & ex optimis, iisque rarioribus authoribus collectas, ut nempe & in Legibus Rom. Interpretandis, & in veteri militiâ cognoscendâ, variisque Lapidibus explicandis, quin & rerum ponderibus & mensuris eruendis offendicula historiæ, illius Studiosis sine laboriosa inquisitione è medio tollerentur. Labor certè Laudatissimus, cujus Te nunquam pœnitebit, si aliorum eodem in studio paria Tecum facientium, encomia, tantô labore coëmpta suo tempore intelliges. Interea & ego Tibi ex animo gratulor, de partu ingenii & industriæ æternitati destinato. Si porrò sedulæ apis ingenium exprimes, quod per hanc æstatem apud nos cœpisti, varii generis mella ex tuâ sedulitate posteritas colliget. Sic vale, Vir Optime, & quod facis, mihi porrò favere perge. Exarabam Tub. die 3 Dec. A. C. 1701.

AD CLARISSIMUM

D^N^. NICOLAI

De Notis Veterum Compendiariis Meditantem.

SCribendi Veterum Morem, quo litera verbum est, rimaris docte, sed & argumenta dedisti plura, quibus junxisti antiqua novis: Moderator exemplo Nostris scrutandi prisca futurus, qui modò sectantur nova, quæ Schola murmura jactat.

MICHAEL FÖRTSCH
D. Prof. Th. Ord. Decan. Eccles. Superint. Stipend. Senior.

Qui dudum antiquas voluisti pandere Musas,
Et veteres Orbi commemorare lares,
Nunc tandem lauro dignos exprome labores,
Et famam scriptis perge parare Tuis,

Nec

Nec tibi sufficiat nomen laudesque mereri,
Fama nisi doctum Te probet esse Virum.

Praclarissimo Domino Autori
lubens meritoque apposuit

JOH. CHRISTOPH. PFAFF
D. P. P. & Ducalis Stipendii
Superattendens.

AD EGREGII DE SIGLIS *COMMENTARII*
Auctorem Famigeratissimum,
D. JO. NICOLAI,
in Academia Tubingensi Professorem Honorarium, & Contubernii Rectorem
ADLOCUTIO
ANDREÆ ADAMI HOCHSTETTERI,
S. Theologiæ & Philos. Practicæ Professoris.

COgnovisti, nisi fallor, perspectumque jam satis habes, NICOLAI Celeberrime, quo in meliores, quas profiteris ornasque, literas animo cultuque sim; eo scilicet, qui & cupiat vehementer, & adnitatur pro virili, ut salva nobis earum dignitas maneat, & luculentis usque incrementis accessibusque locupletetur. Nam, quum non pauci hodie sunt, qui cum aut sacris literis sese dediderunt, aut Jus Civile sunt amplexi, aut Medicos ac Philosophos audiunt, literarum sibi liberalem cognitionem non modo non necessariam, sed inutilem potius instituto suo arbitrantur; eximendus utique ex animis discentium error tam capitalis est, ne pejor, ac olim regnavit, barbaries nostram, si qua erit, ætatem consequatur. Experti suo malo Majores nostri sunt, lapsantibus, dominantis Cleri Romanensis sive inertia, sive improbitate, pulsisque demum literis, sacra quoque ac res divinas negligentius coli, immo priscam pietatem in cerimonias, extravagationes, glossas δευτερώτων, fabulas denique ac nugas commutari. Relegata simul, ut nugari disceret,

ret,

ret, *Juventus ad personatos quosdam Professores*, γάλλας μᾶλλον ἢ φιλοσόφους, *atque ab his ad Aristotelem, non Græcum illum, sed Latine sic redditum, ut Sibyllæ etiam furentis conjecturas exerceret. In quales quidem bullatos, quos vocat, Magistros incidisse se, ab iisque per sex perpetuos pene annos detritum fuisse Philippus Melanchton, Germaniæ Præceptor, ac nobile scholæ hujus Lumen,* Oratione de Corrigendis Studiis *conqueritur; qui tamen illis e tenebris feliciter se emersit, & hunc Academiæ Tubingensi honorem perpetuum fuisse asserit, cui numquam defuerint, qui male precati sint nugis, & recuperatorio Judicio caussam literarum aut conservarint integram, aut labascentem restituerint. In his laudat ignotum plerisque nostratium Franciscum Stadianum, qui in Suevis Tybingæ conatus omnia pro virili sit, uti artium elementa injuriis Barbarorum liberentur. Quem sequuti deinceps plurimi sunt, sed plerique jam alibi ex merito laudati. Igitur eos recensebo impræsentiarum, quorum quidem nomina paucis constant, commendari tamen ac protrahi in lucem penitus merentur. Illos puta literarum Antesignanos Joannem & Alexandrum Brassicanos, Jacobum Henrichmannum, Sigismundum Lupulum; Matthiam Garbitium, Illyricum: Hesiodi Commentatorem insignem ac rarum; & qui Civilis quoque Philosophiæ amplitudinem ac fundamenta perspexit non solum, sed &, quum plerique alii de undecim virtutibus otiosè disputarent, interiores Vitæ socialis rationes ac vera Moralium disciplinarum Principia Auditoribus instillavit; Melchiorem item Volmarium, Rotvilensem, Bezæ magnopere laudatum: Michaëlem Toxiten, & Jo. Seccervitium, quorum monimenta ut conquirenda ab aliis esse puto, sic quæ mihi supersunt, magni æstimo & vehementer admiror. Hi testes nobis sunto, & cum iis Viri plures Clarissimi, numquam sepultas heic literas jacuisse; & horum, quique eos antecesserant, industria factum est, ut Academia Wirtembergica cæteris fere doctior, & in Christiana quoque Fidei doctrinis purior existeret, atque ab superstitionibus, inusitato per ista tempora exemplo, abhorreret. Habuit ea è Theologis Paulum Scriptoris, ex ordine Minorum, qui cum Scotum heic prælegeret, Transsubstantiationem negavit, omniaque sola DEI verbo, veluti Lydio lapide probanda, cætera erronea esse adseveravit. Idem & instantem Religionis mutationem prædixit. Habuimus Cunradum Summenhardum, cujus de Contractibus Decimisque Liber in Galliis nitidissime recudi meruit. Extat ejusdem ad Monachos Libellus, in quo suimet sodales ordinis Idololatras ventrisque servos adpellavit. Fuit etiam cæteris avi sui scriptoribus melior Gabriel Biel Hostis Indulgentiarum,*

ac

ac Missæ parum favens. Pauci demum de Cive nostro Michaele Coccinio gloriari norunt, qui tamen rerum Italicarum historiam condidit, & in Ducatu Mutinensi Cancellarium egit, ac ad Historiam Conradini a nobis est obiter commendatus. Felicem ergo scholam Tubingensem, Divino providente Numine servatam, ac Serenissimorum Wirtembergiæ DUCUM, atque in his moderni præprimis Nutritii, Serenissimi EBERHARDI LUDOVICI, munificentia mirificè auctam. Cujus Maximi Clementissimique Principis benignitatem experiuntur Cives, exteri stupent, ac dignis posteritati elogiis commendant. In quibus percensendus mihi est, quoniam ab ejus Lectione sum recens Helmæstadiensis Academiæ Professor Celeberrimus, Jo. Werlhofius, elegantissima de Grotiano opere Dissertatione, publicis ejusdem ventilationibus nuper præmissa, & solenni HERI nostri encomio exornata. Felicem ergo etiam TE, NICOLAI Doctissime, tanta qui gratia ex voto affatimque frueris: & post edita diffusæ pulcerrimæque doctrinæ monimenta præsens de SIGLIS opus emittis in publicum; quod uti jam absoluti, partimque adfecti de calcaribus, torquibusque libri, & necessaria Guilielmo Zeppero additamenta propediem sequantur, ex animo precor. Quod vero reliquum est, opto uti valeas, & quod consequutus nuper es Honorarii inter nos Professoris Decus prosperrimis undecunque successibus augeas atque confirmes. Scripsi Tubingæ KL. Februar. MDCCII

Quid Veterum *Sigla*, quasi signa sigillaque signent,
Rem raram raro significas calamo;
Floribus è raris hoc delectabile lectum
Mel, si libetur, quis, cui non sapiet?
Unde bonis Cœptis si perges addere *Calcar*,
Torques ex auro pectora cincta dabit,
Annulus & digiti gemmæ fulgore micabit,
Vel *Chirothecis* tectus, aget radios:
Ast *Sacra* si edideris, quæ jam meditaris amanter,
Immortale tibi conciliato Decus.
Condona, *En*, *Paradi*: *Mi mi*, *Sitio* quoque, *Con*: *Spi*:
Vox sacra septuplici de Cruce facta vice;
Sol, *Velum*, *Tellus*, *Petra*, *Busta*, *Decurio*, *Sanguis*
Edita post Christi tot quoque Mira Necem,
Sunt quæ si tractes tanquam septem Ultima Christi
Nomen Avitorum perpete laude geres.

*** Im-

Imponet capiti *Diadema* Ecclesia Christi,
Nomen erit scriptum Cœli & ab Axe tuum.
DIstIChon hoC Maneat nICoLaI sana MeDeLa,
HanC & habeto rataM TER benedICta TrIas.

Hæc in honorem Excellentissimi Domini
Nicolai subjicere voluit
Serenissimi Ducis Wirtembergici
Antiquarius & Professor Mathem.
JOHANNES SCHUCCARDUS
ÆrA SaCrA MeDICInA.

De SIGLIS Variis prolixam congeris artem,
*In manibus DOMINI * sint tua Signa precor!*
* Es. c. 49. v. 16.

ITa Nobilissimo Domino Authori, Fautori suo honoratissimo, Suavissimoque, gratulabundus acclamat. Tubingæ, ipsô die Nicolai. 1701.
Universitatis Secretarius.
JACOBUS ESSICH.

PRÆCLARISSIMO VIRO
Dn. JOHANNI NICOLAI
Professori in almâ Eberhardina Publico.

Sal. Pl.

JOHANN FRIDERICUS HOCHSTETTER
D. Sereniss. Wyrtemb. Duci à Concionib. Confess. & Consil. Eccles. ut & Præpositus Herprechtinus.

Consecutus es haud ita pridem, Deo benè fortunante, quod & eruditio tua dudum meruisse, & amicorum gratulatio-

tiones haud inani omine augurari visæ sunt. Eam intelligo orationem, quâ ante hoc semestre in Universitate nostra Tubingensi Professio literaturæ abstrusioris tuæ Curæ demandata fuit. Nimirum hoc præcipuum erat, quod deesse Tuis Musis videbatur, ut civitate alicubi donatæ tanto majori cum successu operi dehinc insisterent pergerentque elucubrare & proferre ea, quæ & raritate se commendant, &, quam haud postremò intendis, pietate.

Itaque incertum, utrum hoc majori Tuo commodo & bono factum, an uberius abs Te ornamentum exspectare alma nostra Eberhardina debeat. Ego, quod in me est, utrique gratulor, dumque modò novum de Sigillis scriptum post multa alia in lucem profers publicam, non modò inde argumentum capio Tuæ diligentiæ, sed & spero fore, ut cum ad universam Rem literariam tum vel maximè Academiam nostram Tub: Matrem Studiorum optimam fructus exoptatissimi per Te redeant, ita quidem, ut Musarum consecranei qui sunt, Tuo exemplo animati ea consectentur studia, quæ & Tibi multum profuerunt, & ipsorum pariter instituto insigne adminiculum afferre possunt. Ita ex voto Vale, meique memor vive. Exarab. Stutgardiæ 18. Januar. 1702.

Ævi dum veteris thesauros arte recludis,
Et Siglas docto discutis ingenio:
Roma quibus toto quondam se monstrat in Orbe:
Et Sapiens Hellas gentibus increbuit,
Hebræusque animi sensus signavit acutè:
Et Tabulis legum robora Teuto dedit.
Ipsum Te prodis his inclytus undique notis:
Et Nomen Fastis imprimis inde tuum:
Quod populi celebrant queis cura cana vetustas,
Interiore sinu qua tulit omne Sophos.
Sic lucem accendens aliis, illustrior instas
Deque tuis meritis fama loquetur anus.

AD CLARISSIMUM VIRUM

D^N. NICOLAUM.

Comment. de SIGLIS Auctorem.

Amicum Veterem.

Non opus est multis animum distendere verbis,
  Florida vel laudi nectere serta tua:
Quis nescit scio Te condere Scripta nepoti,
  Qui TUA, CEU VETERES TU, MONUMENTA LEGET.

Scripsit prospera quævis adprecatus

D. HEDINGER

INDEX

INDEX
CAPITUM
HUJUS TRACT. DE SIGLIS VETERUM.

IN NOMINE JESU.

TRACTATIO
DE
SIGLIS VETERUM.

PROLOGUS.

INTER cætera humanitatis ſtudia, Lectores Benevoli, à multis illud eximium eſt habitum, quod ad venerandæ Antiquitatis ſtudium duceret; SIGLARUM uſus & notitia. In hac etenim non leve ſpargit jubar priſca Sapientia. Sine harum cognitione plurima in re literaria ignorantur, neque legi ſatis neque intelligi poſſunt. Quis enim in re antiquaria numiſmatum, inſcriptionum, aliarumque rerum felices ſucceſſus habebit, nî prius benè in notulis ſeu *Siglis* inſtructus, rem aggrediatur? Careat verò licet nunquam ſuis invidis; ſunt tamen ſemper, qui eandem laudibus extollunt, ſapientes, qui cum ſummo illo rerum omnium judice *Ariſtotele Metaphyſ.* 1. c. 3. ſtatuant, honorabiliſſimum eſſe, quod antiquiſſimum. Inter hos non ad infima ſubſellia colloco Te, vir Excellentiſſime *Herti*, qui non ſolùm in Jure, ſed etiam in elegantiori literatura, ad ſummum honoris culmen adſcendiſti. Pauci ferè hoc tempore reperiuntur, qui hoc genus ſtudiorum utiliſ-

ſimum magni æſtiment, cum tamen omnes, qui nomen eruditi habere deſiderant, hac in re exercitati eſſe debeant; hinc, ut rei literariæ ſubſidio eſſes, omnem moves lapidem, ea proponere laboras, unde commodum maximum ſtudioſa Juventus haurire poſſit. Cum itaque paucis ab hinc menſibus, cum in Academia Giſſenſi famigeratiſſima degerem, quæſtionem moveres de Siglis Veterum, & anxie deſiderares, ut de hac materia abſtruſa, attamen utiliſſima, quædam literis traderem, facile conjecturare poteram, hanc materiam maximo uſui Eruditis fore; Quare mente volvi revolvique, diuque dubius fui an tentarem hoc, laboremque hunc humeris meis imponerem. Tandem multis argumentis convictus, mecum conſtitui, quædam de hac materia utiliſſima in medium proferre & prælo committere. Cum porrò ad hanc elaborandam materiam multa ſubſidia requirantur, conſilium inii cum Viris in hac literatura doctiſſimis Domino *Dathia* & *Pregi Zero Conſiliariis* Serenissimi Ducis Wurtenbergensis, Domini mei clementiſſimi, fideliſſimis, qui conatui meo ſtimulum quaſi addiderunt, & inſtigarunt, ut rem aggrederer. Voluntas quidem aderat, ſed ſubſidia ad rem peragendam deerant, cum deſtitutus libris meis, *Stutgardiæ* vitam agerem; Ne itaque mihi remora injiceretur, juſſu & mandato Illuſtris *de Rhüle* Patroni mei ſumma devotione æternùm venerandi factum, ut Bibliotheca inſtructiſſima mihi à viro humanitate ſingulari prædito Domino *Secretario Zweifelio* aperiretur, ex qua, quæ ad ſcopum meum pertinerent, ut depromerem. Huic acceſſit vir *Excell. Dominus Johannes Schuckardus Mathemat. Profeſſ. famigeratiſſimus, Fautor meus certiſſimus*, qui ex *Cimeliarchio Stutgardiano* non ſolùm Antiquitatum Scriptores, ſed & numiſmata communicavit. Horum itaque Patronorum autoritate ſuffultus rem aggreſſus & bono cum Deo intra menſtruum abſolvi tractatum de Siglis, quem ut benevolis oculis B. Lector aſpiciat & legat, eſt quod ardentiſſime rogo.

CAPUT I.

De Etymologia & descriptione Siglarum.

§. I. Quod ad Etymologiam SIGLARUM attinet, non diu anxii erimus in evolvenda hac, cum facile pateat, unde dicantur. SIGLA vel SIGLÆ igitur per sync. pro *Sigillæ*, subintellige literæ, memorantur in *Papiæ* Glossario. Unde *Festus*: SIGLÆ erant literæ, sed singulæ vel binæ. Cui adstipulatur *Carol. du Fresne in Glossario, fol. m.* 857. *edit. Francofurt.* his verbis: SIGLÆ singulariæ literæ sic dictæ, quod singulæ verbum componant. Calculum album adjicit autor Lexici Juridici ex *Brissonio*, *Hotomano* aliisque composito, qui *pag.* 937. ita disserit: SIGLÆ sunt singulariæ literæ. conf. *Ernest. Salom. Cyprian. dissert. de Siglis edit. Helmstad.* Verissima est sententia *Petri Gregorii Tolos. lib. 16. de Republ. c.* 1. §. 6. asserentis: SIGLA Latinum esse vocabulum contractum ex Sigillo, quasi dicas; SIGLUM, parvum Sigillum: quemadmodum enim Sigillum est parva icuncula, seu nota, qua literas obsignamus; ita SIGLUM est nota, qua intelligitur, plus esse intelligendum, quàm expresse ad longum, ut dicunt, scriptum.

§. II. Observandum autem hoc loco venit, quod vocabulum SIGLA interdum etiam significet *Velum* à Saxonibus Seysch dictum; unde *Siglare* est, plenis velis navigare. Gall. *Singler*. Nangius in *S. Ludovico an.* 1269. —— *die Jovis subsequente cum vento satis prospero siglaverunt.* Deinde SIGLA quoque notat *monile*. *S. Bonifacius epist.* 100. ita scribit: De auro verò & argento quod dedit *Regenthrich* filia *Athoalphi* ad Ecclesias nostras duas armillas aureas & quinque SIGLAS AUREAS i. e. monilia. Verum hæ *Siglarum* significationes non ad scopum nostrum pertinent.

§. III. SIGLÆ itaque dicebantur compendia literarum, cum una vel duæ literæ pro integra voce pluribus literis constante ponerentur. Hinc *Barnabas Brissonius in supremo Senatu*

tu Parisiensi præses lib. de verborum significatione edit. Paris. 1596. *fol.* 596. ita de *Siglis* disserit: SIGLA in epist. ad Pandectarum consarcinatores vocantur Sigilla, i. e. parva signa, quæ Græcis σημεῖα, Latinis NOTÆ, quibus in legibus publicis Pontificum monumentis, Jurisque Civilis libris scribendis usos fuisse veteres ostendit *Valer. Probus. Notæ* autem *Petro Diacono de not. liter.* dictæ sunt eò, quòd verba, quæ syllabas præfixis characteribus notent. Sunt igitur signa quædam literarum, quibus vox integra intelligitur, unde σημεῖα γραμμάτων dicuntur *Dioni lib.* 55. Signa verborum *S. Hieronymo ad Julianum*, & *Epist. ad Principiam. Cicero pro Murana* Singulas literas vocat. *Gellius lib.* 17. *c.* 9. Singularias dicit. Tales cum literarum initio scribitur S. pro *Salutem*, vel S. P. D. *Salutem plurimam dicit.* Item S. V. B. E. E. Q. V. h. e. *Si vales bene est, ego quoque valeo.*

§. IV. Notæ & notulæ igitur dictæ olim sunt brachygraphiæ, h. e. compendiosæ scriptionis literæ vel characteres, quibus Scribæ & Cancellarii Principum dictata ilicò consignabant, aliàs SIGLÆ. Consentientem habemus hoc loco *Balthasar. Bonifac. Rhodigini historiam ludicram lib.* 2. *cap.* XXXII. *pag. m.* 52. *edit. Bruxell.* 1656. his verbis: Nec privatim modò, sed publicè per notas scribebant. Quare *Manilius* leges Romanas vocavit notis levibus pendentia verba. Quas quidem *notas* SIGLAS vel SIGLA *Justinianus epist.* ad *antecessor.* §. *illud autem*; σημεῖα i. e. *Signa Cicero ad Attic. lib.* 13. *epist.* 32. appellat. His calculum album adjicit *Cujacius lib.* 3. *Observat. cap.* 3. *& lib.* 12. *cap. ult.* Notæ seu compendia dictionum *Justiniani* tempore SIGLA dicebantur. conf. *Salmuth. not. ad Panciroll. pag. m.* 264. *part.* 2. *edit. Francof.* 1660. Signa etiam parva *Plutarchus* notificat: Σημεῖα, inquit, ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα: *Signa in parvis & brevibus figuris multarum literarum vim habent.*

§. V. Audiamus quoque in hanc rem optime disserentem Anglum doctissimum *Thomam de S. Quercu in Lexico suo Etymologico, quod summo studio & labore confectum prodiitque Londin.* 1677. *Sigla* contractè pro Singulæ sunt compendia lectionis & scripturæ, notæ. Anglicè, *Notes breviatores, letters*

ters set for words. Cum autem vocabulum NOTA, æquivocum sit & variarum significationum; itaque non intelligimus hoc loco notas seu maculas, quas natura fœtibus in utero impressit, de quibus *Suetonius de Augusto, cap.* 80. Corpore traditur maculoso, dispersis per pectus atque alvum genitivis notis in mundum ac numerum stellarum cælestis ursæ: Græce σημεῖα σύμφυλα, *signa congenita.* de his maculis naturalibus videatur etiam *Justin. lib.* XV. conf. *Auson. in urbib. Epigr.* 2. *Alexander ab Alexandro lib.* 2. *Gen. Dier. c.* 19. Has *notas* alii appellant *stigmata naturalia materialia.* Vid. *Petr. Ostermann. de stigmat.* Porrò NOTA pro probro usurpatur, *Non. Marcell. de propriet. serm. c.* 4. *sub litt. N.* & quæ aliæ sunt significationes, de quibus agere non animus est, sed de illis, quas vulgò, non Latine ABBREVIATURAS ferunt, quæ sunt aliarum vocum literæ initiales, in vocis formam conjunctæ, & duobus apicibus supernè notatæ, quarum singulæ singulas dictiones alias connotant. Hinc ab Hebræis vocantur ראשי תיבות *capita* seu *initia vocum.* Tanto hoc scribendi genere seu compendio gaudent Hebræi, ut nullus liber, nullum Scriptum, nulla Epistola, nulla pagina aut scheda eo careat. Videatur de his literis cl. *Buxtorfius in libro suo de Abbreviaturis pag.* 2. *it. Clav. Masor cap.* 3.

CAPUT II.

De Discrimine Siglarum & Notarum.

§. I. Visa etymologia & descriptione SIGLARUM, occurrit quæstio: Annon SIGLÆ à NOTIS differant? Hanc quæstionem si accuratius examinamus, in propatulo est, quosdam affirmare, dari discrimen aliquod, præprimis si *Justi Lipsii* verba perlustremus, in *epistola* XXVII. *Centur.* 1. *ad Belgas* asserentis, *duplicem apud Veteres fuisse scribendi rationem*, unam scil. per *notas*; alteram per SIGLAS. Sunt quoque alii, inter quos est *Wowerius*, quem Scriptorem ex bibliotheca instructissima sua benevole *plur. Reverendus Fortschius Pa-*

tronus noster magnus nobis communicavit, qui *capit. 6. Polymath. edit. Lipſ.* ait: Triplex autem ſcribendi ratio apud antiquos: NOTIS, ſive *διὰ σημείων*, LITERIS SINGULIS ſeu SIGLIS, & VERBIS INTEGRIS. Verum is haud difficulter cum *Lipſio* eſt conciliandus. Vocabulum enim NOTA, quod ſit ambiguum, diſſenſionis, ſed non veræ cauſa eſt. Id enim nunc pro SIGNIS ſolùm, nunc pro SIGNIS ac SINGULARIIS LITERIS ſimul uſurpari conſuevit. Hæc quidem latior ſignificatio *Lipſii* eſt; illa ſtrictior *Wowerii*; ut qui ipſe paulò poſt, tum *literas* tum *Signa* ſub *Notis* comprehendit. Itaque ſcribendi modum per ſigna & literas ſingulas ſeu SIGLAS uno nomine NOTARIAM; quæ verò fit verbis *κατ' ἐξοχὴν* Scripturam nominat.

§. II. Diſcrimen quoque aliquod facit *Feſtus*, qui ita loquitur: *Nota*, inquit, *alias ſignificat ſignum, ut in pecoribus, tabulis, literis.* Amplius *Barnabas Briſſonius de ſignificatione verborum ſol. m.* 457. *edit. Pariſ.* his verbis: *Nota σημεῖα γραμμάτων πρὸς τάχος ἐξευρεθέντα.* Notæ item, inquit, in *L.* 2. *ff. de ſervis fugitiv.* ſignificant *ſigna, ſtigmata, puncta ſervis* inſcripta & inuſta. Clariùs diceret: *Nota* ſunt quælibet ſigna ſeu ſcriptilla elementa, ut loquitur *Marcellinus*, vel literæ ſolitariæ poſitæ pro ſignis. Duorum autem generum fuerunt NOTÆ; Quædam *σημεῖα* tantum erant & non literæ, quæ ab aliis ZIFRÆ vocabantur. Aliæ autem erant *Literæ* (*Siglæ*) quæ præfixis characteribus ſyllabas vel voces ſignificabant. De notis ſeu ZIFRIS, non literis, paſſim ſunt Scriptorum teſtimonia, qui eas vocant *σημεῖα*, *ſigna*, *imagines*, *puncta*, *flexuras* & ſimilia. Cicero *ad Attic. lib.* 13. *epiſt.* 32. ita ſcribit. Quod ad te de decem Legatis ſcripſi, parum intellexiſti credo, quia *διὰ σημείων* ſcripſi. Sanè hîc vult *Cicero* notas preſsè dictas à SIGLIS diſtingui. Pariter *Plutarchus in Catone:* Ubi vocat *σημεῖα ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα.* Ita *ſigna* quoque appellantur NOTÆ ab *Ovidio lib.* 4. *Triſt. eleg.* 4:

Scis benè cui dicam poſitis pro nomine ſignis.

Ita etiam ab *Horatio lib.* 2. *Satyr.* 4.

—— —— ——— *non eſt mihi tempus aventi*
Ponere ſigna.

A

A Sidonio Apollinar. lib. 9. Comprehendebant signis, quod literis non tenebant.

§. III. Porrò *Notæ*, quæ non literæ, sed *Zifræ* vel *signa* tantum erant, à *Quintiliano lib.* 11. *c.* 2. vocantur Imagines, quæ ab aliis Zifræ & notæ dicuntur. Vid. *Spiegel. de Signific. verbor. Turneb. lib.* 14. *cap.* 24. *Adversar. Porta de Furtivis literis, lib.* 1. *cap.* 13. Confer. *Panciroll. Tit.* xiv. *de Zifris seu furtivis literis, part.* 2. *pag. m.* 262. *edit. Francof.* Ejusmodi Notæ reperiuntur in Dictionario à Cicerone conscripto, qui singulis verbis signa quædam præfixit, significantia id verbum, cui præfixa sunt. Verbi gratia W *mundum*, M *modum*, ꝛ *tempus* signant, & hæc signa aliaque *Apulejus lib.* 11. *de Asin.* vocat ignobiles literas: *Theodoricus* Imperator apud *Cassiodorum lib.* 3. in epistola 11. *quasi literas* vocat, apertè nimirum indicantes Notas quasdam, præsertim tales, quæ sint literæ, sed quasi literæ & imagines potius ac signa. Hoc etiam ex variis Autoribus doctissimè observarunt *Barnabas Brisson. fol.* 437. *edit. Paris. de verbor. signif.* docens: Notas non esse literas *ex leg.* 33. *ff. ex quib. caus. major. leg.* 9. §. 1. *ff. de hared. instit. leg.* 41. *ff. de milit. testam.* Qua de causa etiam à literis separantur *notæ* in *leg.* 1. §. *Ludi. ff. de var. & extr. cogn. & Paulus de Pedio in leg. Sed cum Pompon.* 6. §. *fin. ff. de bon. poss.* & *Gregorius* ex *Paulo lib.* 16. *de Republ. cap.* 1. qui eadem verba recenset; Notas Literas non esse. confer. *Salmuth. not. ad Panciroll. pag. m.* 264. *edit. Francof.*

§. IV. Ut ergò pluribus hanc nostram sententiam probemus, prodeat *Franciscus Polletus lib.* 5. *de foro Romano cap.* 12. affirmans ex iisdem legibus, Notas non esse Literas. *Cujacius lib.* 12. *cap.* 10. *NOTÆ*, inquit, *non sunt literæ:* quod ut demonstrem exemplis, Senatum Populum Que Romanum ita scribebant Siglis seu Singulis, S. P. Q. R. Notis autem hoc modo, S. Senatus consultum, per *Singulas* sic, S. C. Per Notas ita ꝯ. & *lib.* 3. *Observat. cap.* 3. Dolus malus abesto Siglis ita, D. M. A. Notis autem hoc

hoc modo, ꟽ, & quæ alia ſunt exempla, quæ *pag.* 657. videnda ſunt. Quis itaque dubitabit de veritate, quod Notæ non ſint literæ, quarum Iconiſmum nobis quoque exhibet *P. Caſpar. Schott. in Technic. curioſ. edit. Norimberg. pag. m.* 535. Conferatur *Janus Gruterus*, qui Lexicon *Ciceronis* & *Tyronis* excudi curavit in opere doctiſſimo Inſcriptionum antiquarum. Rectè itaque has Notas vocamus Zifras.

§. 5. Succedit aliud genus Notarum, quæ ſunt *notæ* & *literæ* ſimul, de his *Feſtus*, cujus verba refert *Barnab. Briſſon. de verbor. ſignificat. lib.* XII. *fol. m.* 437. *edit. Pariſ.* Nota, inquit, nunc ſignificat ſignum, nunc literas ſingulas, aut binas, eodemque nomine eas appellant *Suidas cent.* 12. *prov.* 87. *in Parœmiis Andreæ Schotti*, & *Cicero Orat. pro Muræna*. Singulas literas *Gellius* Singularias *lib.* 17. *cap.* 9. vocat. Has verò Singularias, Siglas ſeu Singulas literas quidem notas, ſed à prioribus diverſas eſſe, obſervarunt *Spiegel. de verborum ſignificatione. Petr. Gregor. lib.* 16. *de Republ. cap.* 1. *Torrent. in Galb. Sueton.* & omnium accuratiſſime *Raderus*, ubi in hæc verba concludit ſententiam ſuam. Auctores non pauci ſeparant omninò literas ſingulas, ſeu *Siglas* ſive quæ uno verbo Singulæ appellantur à Notis; ita ut Notæ non ſint literæ. Unde mirandum quod vir aliàs doctiſſimus JCtus *Cujacius* Notas voluerit eſſe Siglas, qui in hæc prorumpit verba: Vocabimus igitur has *Notas* ſeu *Zifras* Siglas, cum ſatis oſtenſum, illas non eſſe literas, ſed ſigna.

§. 6. Extra omnem dubitationis aleam igitur ponimus literas Singularias pro Siglis poſitas fuiſſe. Probat hoc libellus *Magnonis* de Siglis Carolo Regi dicatus his verbis:

Hæc juris σημεῖα lubens Rex accipe Carle,
Offert devotus quæ tibi Magno tuus.

In quo *Magno* nihil aliud docet, quam literas initiales pro integris vocibus poſitas eſſe; uti nec aliter ille, cujus juridicas notas ex veteribus membranis in corpore Grammaticorum habemus *Gerhard. Johann. Voſſius de arte Grammat. lib.* 1. *cap.* 40. Et licet *Ammianus Marcellinus lib.* 16. ſcribat: Apud Ægyptios ſingulas literas ſingulis verbis inſerviiſſe, tamen impropriè loquitur: non enim *Ægyptiorum notæ* erant ſingulæ literæ,

ræ, ſed & meræ notæ non literæ. Interim tamen ex *Magnonis* & *Probi* libris perſpicimus literas *Siglas* eſſe. Cognoſcimus etiam hoc ex *Siglis* veterum ad oram librorum poſitis. Solebant enim Veteres inter legendum ad libri oram notas quaſdam appingere, quibus indicarent, quæ ipſis notatu digna vel etiam corrupta aut vitioſa aut improbanda viderentur. Laudis ſeu Laudabilium ut vocat *Gellius* Sigla duplex LL. apud Latinos reperitur. Unde apud *Petr. Diacon.* in notis liter. LL. *laudabiles loci.* Alibi etiam eſt L. S. *laudabilis ſententia.*

§. VII. Ex his prolatis facilè cognoſcere poſſumus differentiam NOTARUM & SIGLARUM, quæ in externa tantum forma conſiſtit, quoad ſenſum & interpretationem autem convenit, uti benè diſſerit *Don Antonio Agoſtino in diſcurſ. ad numiſmata antiqua edit. Rom.* 1592. *Dialogo undecimo pag. m.* 239. qui cum longa ſerie de literis ſeu *Siglis* & *Zifris* diſſeruerit, alius objicit hoc modo: *Pare che V. S. faccia differenza tra le* LETTERE PARTICOLARI, *e le* NOTE ò CIFRE *deſidero ſapere in che conſiſte?* Agoſtino reſpondet his verbis: *Si come è differenza trà le lettere, e le cifere, coſì è nella interpretatione dell' una, e dell' altra. Ne i numeri ſervivano i Romani le lettere, e le cifere come I. V. X. che ſono trè lettere, ma il mille ſcrivevano con cifera* ∞ *&* *cinquemilla* IↃↃ, *e coſì altri numeri maggiori facevano con cifere, e cifera è ancora l' abbreviatione di Centurio che noi chiamavano diple* >, *e coſì ce ne ſono altre che gli antichi Romani chiamavano note, e quelli che le uſavano Notarii, e dicono che furono introdotti queſti Notarii che ſcrivevano con cifere à i tempi di Cicerone, e che ce ne ſolevano eſſere i libri di Tirone ſuo liberto, come credo che referiſca Plutarco nella vita di Cicerone, e ſopra di queſto c' è una epiſtola molto elegante del Cardinal Pietro Bembo, e più amplamente alla diſteſa ne tratta l' Abatè Giovan Tritemio in un libro che in titola Poligrafia; l' altre abbreviature che interpretano Valerio Probo, e gl' altri conſiſtono in abbreviationi di lettere come è ne i prenomi che* P. *ſignifica* Publius. C. Cajus M. Marcus, *e gl' altri, & ancorche alcuni s' abuſino chiamando queſte lettere ſingulari Note, ò vero No-*

te publiche, e l'altre Note volgari pare à me che ci sia trà lorø la differenza già detta.

Caput III.

De Arte & Origine scribendi per Notas.

§. I. Fuerunt tam varia per Notas scribendi artificia ut dixerit *Ausonius:*

Innumeras possim celandi ostendere formas,
Et clandestinas veterum reserare loquelas.

Neopolitanus ille à *Porta* Notarum faciendarum modos cum novos tum veteres adfert circiter CLXXX. *in lib. de notis furtiv.* Quò spectant etiam illa tria scribendi genera, quæ *Trithemius* prodidit initio *lib. de Polygraphia*, *Dermaticum*, *Hyphasmaticum*, *Aleoticum*: adeoque totus liber. sextus continet viginti quatuor Alphabetha ignota ad usum *Notarum*; & libro quinto programma proponit variæ literarum transpositionis, quem modum etiam ostendit cl. *Ludovic. Henric. Hiller. in myster. art. Steganograph. edit. Vlm.* 1682. conf. *P. Caspar. Schotti Technic. curios. lib.* VII.

§. II. Usus & ars scribendi per Notas olim familiarissimus fuit, non infimis modò & ancillis ipsis, ut de quadam refert *Marcellinus* teste cl. *Salmuth. in not. ad Panciroll. pag. m.* 264. *edit. Francof.* quæ nomine Assyriæ epistolam scripsit ad Barbationem Præfectum peditum; verum etiam Summis quibusque viris, ut *Tito* Cæsari, qui solitus Notis velocissime excipere, autore *Suetonio cap.* 3. & *Octavio Augusto* qui nepotes suos & literas & *notas* notare docuit, ut monent *Lipsius* & *Torrentius*. Non igitur mirandum Scribas & Librarios in describendis olim veterum JC. libris Notarum compendio usos fuisse.

§. III. Notis igitur scribere multifariam accipi posse ex veterum Scriptorum monumentis colligimus. Nam vulgo tabellionum primas exceptiones & præscriptiones informes, Notas appellavere JCti, *uti in c. cum P. tabel. de fid. instrument.*

ment. quas postea transscribunt notarii in proprio Codice, quas & vulgò vocant minutas, eò quod vel minutis literis vel *Zifris* scriberentur. Ita notis scribere est, qui vice verborum utuntur characteribus quibusdam. Hinc *ars notoria*, quæ docet modum *compendiaria scriptionis*. Hanc ejus inventores reconditam artem prædicant, quæ id præstaret, ut homo ninimo negotio perdisceret omnes artes Liberales & Scientias. Pinxerunt proin multifarias notas: animalium formas, draconum, Leonum, Serpentum aliorumque, rerum sensibus carentium figuras, arborum, pontium scalarum & similium, quarum obscuritas animo cognitionis lumen pareret. In hac arte exercitati fuerunt quidam populi: nam NOTÆ HIEROGLYPHICÆ aut à Phænicibus vel Ægyptiis excogitatæ sunt ad celanda sua mysteria, ne vulgus ita facile in adyta Sacrarum Scientiarum irreperet.

§. IV. Quam ob rem & *Persa* Magos, *Indi* Gymnosophistas, *Celta* Druidas habuerunt mysteriorum suorum interpretes, quæ plebi proposita esse volebant, sicut & Hebræorum legem fuisse scribit *Gregor. Nazianzen. Apolog. fuga sua*, qua libros sacros vulgo communicari vetebant. Imò Romani hujus rei gratia NOTARIOS adhibebant, autore *Suida*, quos Scribas à Secretis vocant, qui notarent res, seu notis vel Zifris scriberent, quas non liceret propalare. Et *Trithemius* Abbas tradit, *Ciceronis* Lexicon de NOTIS à *Cypriano* auctum, ut Ecclesiasticis juxta prodesset atque profanis ad arcana celanda. Ita etiam *Jurisperiti* ad tegendos astus suos, inquit *Cicero pro Murena*, NOTAS invenerunt, ne plebs sciret, quibus diebus fas nefasve esset LEGE AGERE: Irati, ait, Jureconsulti, ne dierum ratione pervulgata & cognita, sine sua opera posset *Lege agi*, NOTAS quasdam composuerunt, ut ipsi omnibus in rebus interessent. Sunt in hanc sententiam elegantes *Manilii* versus, in IV. *Astron.* quibus NOTARUM compendia qui tenuerit, eum Leges & jura populi Romani sciturum & intra domesticos ac privatos parietes qualiter cuique jus reddendum sit, in promptu habiturum significat:

Hic etiam Legum tabulas & condita jura

Noverit, atque notis levibus pendentia verba.
Et licitum sciet, & vetitum quæ pœna sequatur
Perpetuus populi privato in limine Prætor.

§. V. In præcedente paragrapho mentionem fecimus *Cypriani*, quod Dictionarium *Ciceronis* de NOTIS auctius reddiderit, ita, ut etiam tàm Ecclesiasticis, quam Politicis prodesse possit. Et si Scriptorum tàm Sacrorum, quàm profanorum testimonia perlustramus, negare non possumus, magnum *harum notarum* fuisse usum. Nam hunc scribendi modum celebratum fuisse à Græcis è *Solino cap. 6.* comprobari potest, narrante *Iliadem* totam NOTIS scriptam adeò fuisse brevem, ut nucis unius testulis geminis tota clauderetur, quo in artificio excelluisse *Myrmecidem Milesium* & *Callicratidem Lacedæmonium* scribit *Ælianus lib. 1. Var. histor.* quos fama fuit in *Sesamo* (quod minutissimum genus est seminis simile milio aut panico) distichon unum Elegiacum aureis literis scripsisse; sed per *Notas* & *Signa* inquit *Henric. Salmuth. comment. in Panciroll. pag. m. 263.* Rarò enim veteres integris in scribendo literis utebantur. Unde memoratur apud *Galen. lib. 7. de composit. Medic. Menecratis* quondam Medici liber ὁλογράμματον, quod integris literis exaratus esset. Ingeniosus tamen *Bauhusius* Poeta non inelegans *lib. 3. fol. 55. de Iliad.* ludit ad *Paulum Palmerinum*:

Iliadem magnam parva in nuce Paule videbis
Hæc duo si patiens carmina nostra legis.
Attridæ gemini, Laërtius, Hector, Achilles.
Æneas, Priamus, Troja, Lacæna, Paris.
Ilias in nuce clausa una est: nisi, Paule negabis
Aut hanc Iliadem aut carmina nostra nuces.

§. VI. Ad Scriptores Ecclesiasticos nos accingimus, qui etiam hoc genere scribendi usi sunt. Ne itaque hìc aliquis litem movere possit, illorum testimonia recensebimus, quæ ad oculum demonstrabunt, nostram sententiam verissimam esse. Recenset *Petrus Diaconus* in præloquio libelli *de notis* ad *Conradum* I. Imperatorem. Ejusmodi *notis Davidicum Psalterium* exaratum in Bibliotheca Argentoratensi, id quod testimo-

ſtimonio ſuo approbat *Johannes Trithem. in Polygraphia ſua* his verbis: *Biennio ferme poſt hac* (ſcil. quo reperi Cypriani libellum de notis) *eques Argentinam in cauſis Ordinis mei adſciſcendi, admiſſuſque per Johannem Keiſersbergium inſignem loci Concionatorem in Bibliothecam majoris Eccleſia* PSALTERIUM *reperi totum hiſdem Tullii & Cypriani notis exaratum aureiſque capitellis decentiſſime ſcriptum. Superſcriptio autem ab ignaro myſterii talis fuerat extrinſecus poſita, Pſalterium in Armenica lingua. Doctorem adhibui, falſitatem oſtendi, ita reſcribendum admonui:* PSALTERIUM NOTIS CICERONIS DESCRIPTUM. Habemus hic teſtimonium firmum, quod etiam libri Sacri NOTIS ſcripti fuerint. Imò, ſi conjecturare licebit, cognoſcimus hoc quoque ex libro quarto Eſdræ, ubi *capite* XIV. *verſ.* 14. expreſſis legitur verbis, quod per quadraginta dies ducenti quatuor libri ſcripti fuerint, id quod de *notis* bene interpretatur *P. Caſpar Schott. in Technic. curioſ. edit. Norimberg.* quem evolvat. B. L.

§. VII. Paſſim quoque apud Scriptores Eccleſiæ rationis per NOTARUM compendia ſcribendi eſt mentio. *S. Auguſtinus Epiſt.* 258. de quodam Notario: *Erat*, inquit, *ſtrenuus in notis* & in ſcribendo bene laborioſus. Idem *lib.* 2. *de doctr. Chriſtian. cap.* 26. Ex eo genere ſunt etiam *notæ*, quas qui didicerunt propriè jam *Notarii* appellantur. Idem *in collat.* 2. *diei cum Donatiſt. cap.* 3. Et cum ſe *notas* ignorare dicerent, petentes, ut prius eis ederentur geſta conſcripta Cognitor juſſit, ut quod eorum Notarii exceperant, eis recitaretur. *Collatio Carthag.* 2. *pag.* 43. Notas non novimus, neque ea natura rerum eſt, atque ipſarum, ut ita dixerim, literarum, ut quiſquam legat *notas* alienas. *Martyrium S. Geneſii Arelat. apud Surium* 25. *Aug.* Sanctus itaque *Geneſius* in juventutis flore primævo Provincialis militiæ tyrocinium ſuſcepit, eam officii partem ſtudio & arte complexus, quæ Patronorum verba vel nova *Signorum* velocitate, vel dexteræ ſonum vocis æquaret Spiritalem futuræ gloriæ imaginem præfigurans, ut qui præcepta divina celeritate audiret, ea fidelibus NOTIS piæ mentis exciperet. *Ennodius* in vita S. *Epiphanii Epiſcopi Ticinen-*

ſis. Notarum in ſcribendo compendia & figuras varias verborum multitudinem comprehendentes brevi aſſecutus, in Exceptorum numero dedicatus enituit. *Marcus Diacon. Gazenſis in vita S. Porphyrii Epiſcop. Gazenſ. n.* 88. *ex verſione Gentiani Hervet.* —— *Cornelius* —— ſciens notis ſcribere, quibus utuntur in jure —— notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur. *S. Rembertes in vit. S. Anſcharii. Arch. Brem. cap.* 15. Porrò —— quàm ſtudioſus fuerit teſtantur Codices magni apud nos, quos ipſe propria manu per Notas conſcripſit.

§. VIII. Quod ad Originem Notarum attinet, variæ ſunt Scriptorum ſententiæ. Quidam *Xenophonti* inventionem Notarum tribuunt. Nam cum Academici Lectiones ſuas ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ appellatas (vid. *Gell. lib.* 2. *cap.* 22. *& lib.* XX. *cap.* 4.) dictare cæpiſſent, teſte *Apulejo Florid.* & celerius vox Doctoris præcederet, quàm ut integrè ſcribendo diſcipuli eum aſſequi poſſent: Itaque ad hoc artificium converſi ſunt primuſque *Xenophon*, quæ dicebantur hoc modo excepta in publicum edidit apud *Laert. lib.* 2. *in ejus vita.* Vid. *Gregor. Horn. hiſtor. Philoſoph. lib.* 7. *cap.* 11. Aſt *Juſtus Lipſius Centur.* 1. *ad Belgas Epiſt.* XXVII. dubitat de hac ſententia, ita ſcribens: Ego libenter Græcis gloriam dederim & nominatim *Xenophonti* Philoſopho & hiſtorico de quo *Diogenes :* Καὶ πρῶτος ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα, εἰς ἀνθρώπους ἤγαγεν: *Primus notis excipiens dicta* (Socratis) *in lucem hominesque protulit.*

§. IX. Hæc ſanè *Lipſii* verba quandam invidiam involvere videntur, quaſi *Græcis* exprobraret, quod hoc ſibi vendicarent, quod ipſis non conveniret. Interim & ipſe quoque errat, cum potius *Ægyptiis* ex ſententia *Antonii Guberti Polyhiſtor. cap.* VI. tribuendum hoc ſit. Ita enim citatus Autor dicto loco refert: Hic autem mos per Notas ſcribendi ab Ægyptiis manaſſe videtur, qui hieroglyphicis notis (hoc eſt exſculptis ſacris figuris animalium aliarumque rerum) atque adeò literis primi omnium uſi ſunt, ut res & animi penſa ſignificarent. Videatur *Athanaſ. Kircher. Oedipi Ægyptiac. Tom.* 2. *ubi plurima.* Idem pœnè ſentit *Johan. Baptiſt. Porta de furtiv. liter. Notis*

lib.

lib. I. *cap.* 2. dum inquit: *Sunt qui putent, cum per animalium figuras sensus mentis Ægyptii effingerent, nondum usitatissimam literarum scriptura rationem extitisse. Verum sic mos hic scribendi antiquissimis temporibus invaluit, ut vetustatis monumenta omnia in columnis, quæ in Minervæ aliorumque Deorum templis erant posita, hujusmodi Notis signarentur: Cujusmodi columnas multas fuisse ab Hermete Trismegisto inscriptas, Jamblicus aliique testantur.*

§. X. Atque hæc cum veritate non certare videntur. Sunt enim Ægyptii primi literarum hieroglyphicarum inventores, à quibus aliæ gentes eas doctæ sunt. *Tacitus lib.* XI. *Annal.* Primi per figuras animalium Ægyptii sensus mentis effingebant, & antiquissima monumenta memoriæ humanæ impressa saxis cernuntur & litterarum semet inventores perhibent. Inde *Phœnicas*, quia mari præpollebant, intulisse Græciæ, gloriamque adeptos, tanquam repererint, quæ acceperant. Quippe fama est *Cadmum* classe Phœnicum vectum, rudibus adhuc Græcorum populis artis ejus auctorem fuisse. Quidam *Cecropem Atheniensem*, vel *Linum Thebanum*, & temporibus Trojanis *Palamedem* Argivum memorant sexdecim litterarum formas; mox alios, ac præcipuum *Simonidem* cæteras reperisse. Cum igitur multi *Cadmo* hoc tribuant; ita facilè contigerit, ut NOTÆ item ab Ægyptiis ad Græcos emanârint, apud quos, cum variis hominum ingenia delectentur, *Xenophon* præcipuè Notarum studio tractus, easdem diligentius excoluit, & intermissione veluti sepultas in lucem hominesque retulit.

§. XI. Verum hîc iterum *Lipsius* objicit & scribit: At *Latini* ad se trahunt, & illos arrogantiæ cujusdam accusare vult, quod insolenter inventionem Notarum sibi tribuant, qui vehementius hoc studium tractarunt, quàm Græci. Inter quos primus Auctor *Ennius*, cui nihil tribuere conatur *Lipsius*, cui tamen inventionem notarum tribuit *Isidor. lib.* I. *cap.* XXI. Ait quidem ille, *Tironem* primum Notas esse commentum; sed ait non simpliciter: addit notabiliter *Romæ*; quæ vocula quasi conservatrix *Ennii* auctoritatis, ut qui alibi longe ante Ciceronis libertum NOTAS potuit effingere. Idque hausit pro-

procul dubio à Græcis, quos amore ſibi devinxerat. Porrò laborat *Lipſius* nomen *Ennii* prorſus ex verbis Iſidori expungere. Verum retinent *Ennii* nomen *Petr. Diacon. lib. de notis. Wower. cap. 6. Polymath. edit. Lipſ.* & alii. Hunc ſequentibus temporibus plures ſunt ſecuti.

Caput IV.

De Arte & Origine ſcribendi per Siglas, *apud Hebræos.*

§. I. Hactenus longa ſerie vidimus originem & artem ſcribendi per Notas, quæ literæ non erant; jam tempus & ordo poſtulat, ut etiam quædam de arte & origine ſcribendi per Siglas in medium proferamus. Quod ad originem Siglarum attinet, illa eſt antiquiſſima. Sunt qui *Sethi* liberis filii Adami adſcribunt, qui in duabus columnis rerum cæleſtium diſciplinam literis deſcripſiſſent, quarum unam ſe in Syria vidiſſe teſtatur *Joſephus lib.* 1. *Antiq. cap.* 3. *in fin.* Alii *Abrahamo*, quod probare nititur *Suidas.* Alii ipſi *Adamo*; cum fuerit ſumma prudentia, quod facit doctiſſ. *Freinsheimius in notis ad Curt. lib.* IV. *cap.* 4. citatque conſentientis ſibi *Camerarii* judicium & *Alsiſſiod. Chronici.* Alii denique à lege cœpiſſe ajunt per Moſen, *Iſidor. lib.* 1. *cap.* 3. *Eupolem.* lib. *de legib. Judaa, Polydor. Virgil. lib.* 1. *cap.* 6. Dicunt & affirmant quidem *Lipſius* & *Johann. Baptiſta Porta* cum aliis *Tyronem Ciceronis Libertum* notas inveniſſe, quod veritati conveniens non videtur, & merito dubitamus, cum diu ante hos Siglæ apud Judæos in uſu fuerint. Operæ pretium erit de hac re audire *Raderum* : Multis annis ante *Ciceronem* Judæa Siglarum videtur artem inveniſſe; captata ex Danielis interpretatione hujus compendii occaſione: מְנֵא *Mene:* תְּקֵל *Tekel.* פְּרֵס *Phares.* *Daniel* enim ex illa cœleſti digito exarata verba ſic eſt interpretatus, ut ſingula verba ſingulas obſervarent orationis ſententias. Ita *Raſche teſoth* literas initiales fuiſſe *Maldonatus*, *Menochius*, *Cornel. à Lapid.* ſtatuunt.

§. II. Ita

§. II. Ita apud Hebræos Sigla ſæpe conjunguntur & in unam vocem coäleſcunt, quæ nihil ſignificat, ut tamen quælibet litera integræ vocis notationem ſervet, ut in voce רמבם quæ interpretatur per *Rabbi Moſen Ben Maimon.* Rectè *Johannes Smetius in Antiquit. Neomag. pag. 27:* Genus Scriptionis in omnibus linguis obtinet, Hebræorum Rabbini capita dictionum vocant; unde Macabæorum fluxit nomen. Cum Judas Matthathiæ filius quatuor vocibus quaſi ſymbolo uteretur, quæ *Exod.* xv. §. xi. leguntur: מי כמוך באלהים יהוה *Mi Camoca Baelohim Jehovah:* Quis ſicut tu inter Deos ô domine? Capita ſeu initia iſtarum dictionum vocem MaCBaI dabant, inde Macabæus dictus. Sæpius Sigla ſeorſim ponuntur, ut H. M. E. H. N. S.

§. III. Similiter apud Hebræos *Maſorethæ* quibuſdam literis utebantur in diſtinctione Scripturæ in verſus, vel vocum diverſa ſcriptione & lectione. Tres tantum hujuſmodi literas hîc expoſituri ſumus: ק. Nota eſt, quæ in margine juxta voces diverſæ lectionis ponitur, quarum ea, quæ in textu, dicitur כְּתִיב Scripta, quæ in margine קְרִי Lecta: ב denotat, bis eam vocem, ad quam notatur reperiri. *Nun* inverſum נ in voce בִּנְסֹעַ (in proficiſcendo) ſcribitur *Num.* x. 35. quo innuitur, ut ſic Retrorsum cogantur hoſtes Iſraelitarum. Exquiſitè hæc pertractata lege apud Cl. *Buxtorf. in Tiberiad.* præcipue *Comment. Maſor. cap. 16.*

§. IV. Porrò artem hanc ſcribendi per Siglas exercuerunt apud Hebræos *Cabuliſtæ*, qui *arte Cabaliſtica* uſi ſunt, quæ eſt ſymbolica Theologia ac Philoſophia, in qua non modo literæ ac nomina ſunt rerum ſigna, verum etiam res rerum, uti definit *Johann. Capnio* (ſeu Germanice *Reuchlinus*) *lib. 3. Cabala pag. 713.* & *lib. 1. pag. 613. in edit. Galatino* affixa. Dicitur autem Cabala à קִבֵּל *accepit*, quod ſit doctrina accepta de divino auditu, ut vocant, & myſteriis Legis divinæ. Ita *Athanaſ. Kircher. in Oedip. Ægypt. Tom. 1. cap. 1. claſſ.* IV. *de Cabala Hebræorum fol. m.* 211. *edit. Rom.* cum *P. Caſpar. Schotto in Techn. curioſ.* deſcribit: *Cabala eſt divinarum humanarumque rerum arcana per Moſaica legis typum, allegorico ſenſu*

 tra-

tradita & insinuata facultas, quæ nullo rationis discursu, nec calamo sed auditu tantum recipitur. Confer. Petr. Galatin. de Arcan. Cathol. Veritat. lib. 1. c. 6. Buxtorf. in Lexic. Rabbino-Talmud. Raymund. Lullius autem in Proœmio de auditu Cabalistico vocem Cabala compositam vult ex Arabicis Abba i. e. Pater & Ala Deus meus: per quæ Christus Filius Dei intelligeretur, qui divina Sapientia. Ut Cabala sit nihil aliud quam habitus tradens superabundantem Sapientiam.

§. V. Ea triplex Hebræis est, teste *Athanas. Kirchero* loc. cit. cui accedit *Caspar Schott. in Techn. curios. pag. 936, 937 edit. Norinberg.* Ghematria i. e. *Geometrica* sive *Arithmetica*, quæ consistit in supputatione numerorum & syllabarum dictionumque transpositione. Seu est mensura numeralis terrenorum & sensibilium characterum, qui ab illa Arithmetica formali dependent, quæ per abstractam suam simplicitatem non est ulli sensibili notitiæ subjecta; Atque in hoc consistit, quod in ea plurimum una dictio pro alia, vel litera una pro alia ponatur, videatur *Schott. Techn. curios. pag.* 937 uti in *Psalm.* xxi. legitur *in virtute tua* ישמח המלך *lætabitur Rex.* Hîc Cabbalistæ teste *Reuchlino lib.* 3. *Artis Cabbalist. in voce* ישמח *jismach* inveniunt, transponendo literas, vocem משיח *Messiah*, & ita legunt, *in virtute tua Messiah rex*, subaudiendo, *venit*, vel *operatur.* Est enim Messias virtus Dei, & in Dei virtute operatur. Sic *Exod. cap.* xxiii. 20. dicitur: *Ego mittam Angelum meum* מלאכי *Melachi*, Cabalistæ per metathesin legunt מיכאל *Michael.* Hæc & alia quam plurima exempla legi possunt apud *Schottum*, *Reuchlinum*, *Kircherum* & alios.

§. VI. Altera Cabala est Notarica. Notaricum vocabulum autem est corruptum à Notariorum sive Scriptorum apicibus & punctis, quæ subinde ad integram aliquam significationem innuendam apponere solent, desumptum; quam consuetudinem Notarica Cabala imitatur, dum ex capitalibus Nominum literis sensum rimantur *Cabalistæ.* Appellatur ita ab apicibus Notariorum, quod ibi quælibet littera in culmine notetur, ut sit alicujus integri vocabuli signum. De-

Deſcribitur à P. *Caſpar. Schotto cap.* 8. *lib.* 12. *pag. m.* 948 hoc modo: Notarica Cabala eſt, cum alicujus dictionis Hebraicæ è Sacra Scriptura deſumptæ, ſingulæ litteræ expenduntur, & ex ſingulis integra dictio, quæ ab illis literis incipit, colligitur, atque ex omnibus deinde dictionibus ſimul conjunctis arcana quædam ſententia eruitur, quæ ſub illis literis latere creditur.

§. VII. Antiquiſſimum ſane ſcribendi artificium per Siglas, quandoquidem Rabbinorum antiquiſſimi hanc Cabalæ partem obſervarunt, qui per litteras Capitales voces ſignificativas eruerunt. Hujuſmodi eſt illud *Eſaia cap.* LXV. Benedicetur in Deo אָמֵן *Amen.* Ecquis eſt Deus? Reſpondebunt Cabaliſtæ teſte cl. *Buxtorffio in lib. de Abbreviatur. Hebr. pag. m.* 31. אֲדֹנָי מֶלֶךְ נֶאֱמָן *Dominus Deus Rex fidelis.* conf. *Sanhedr. fol.* 111, 1. Ita meminit *Reuchlin. lib.* 3. *Cabal.* אראריתא quæ litteræ Deum æternum, immutabilem, unicum & ſemper ſibi ſimilem deſcribunt hoc modo: אֶחָד רֹאשׁ אַחְדּוּתוֹ רֹאשׁ יִחוּדוֹ, תְּמוּרָתוֹ אֶחָד i. e. *Unum, principium unitatis ſuæ, principium ſingularitatis ſuæ, viciſſitudo ejus unum.* Similiter in precibus in fine hoc modo ſcribunt באי ש"ת & Cabaliſtæ ita exponunt בָּרוּךְ אַתָּה יהוה שֹׁמֵעַ תְּפִלָּה i. e. *Benedictus ſis, ô Domine, exaudiens preces.* Exemplum aliud ex 1. *Regum cap.* II. *v.* 8. afferre poſſumus, ubi David moriturus loquens ad *Salomonem* filium, ait de *Semei: Qui maledixit mihi maledictione peſſima*, ubi pro voce illa peſſima in Hebræo eſt vox נמרצת *nimreſeth*, quæ quinque literis enuntiatur, nempe נ *Nun*, מ *Mem* ר *Reſch* צ *Tſade* ת *Thau.* Cabaliſtæ igitur hanc vocem in ſuas literas reſolventes, & ſingulis ſuas dictiones ab illis literis inchoatas adſcribentes, ajunt, illis exprimi quinque execranda convitia à Semei in Davidem conjecta, nempe נאף *Naph* i. e. adulter; מואב *Moab* i. e. Moabita רצח *Rothſeach* i. e. homicida צרוע *Tſaruah* Leproſus. תועבה *Thozeba* i. e. Abominatio ſeu Abominatus. Volunt Cabaliſtæ, quod *Simei Davidem* Adulterum & alienæ uxoris raptorem vocaverit, Moabitam genere i. e. ſtirpe ignobilem, utpote ex Ruth Moabitide ortum; Homicidam, ut qui Uriam innocentem occidi curaverit; Leproſum, utpote urbe & regno ejectum; ac denique Abominatum

natum à Deo & hominibus. Vid. *Athanaſ. Kirch. Oedipi. Ægyptiac. Tom. 1. fol.* 217.

§. VIII. Operæ pretium eſſe duximus, ut plura exempla adducamus, inter quæ non ultimum locum obtinet primum Scripturæ Sacræ vocabulum בראשית in principio, cujus ſingulas litteras in dictiones totidem reſolvunt Hebræi & quidem hoc modo: בראשונה ראה אלהים שיקבלו, ישראל תורה *in Principio vidit Deus quod acciperent Iſraëlitæ legem*. Exemplo etiam nobis eſt vox אביר *Abir*. Et putant Cabaliſtæ in hac latere myſterium Trinitatis. א ſignificare אב patrem, ב, בן filium, ultima ר Spiritum Sanctum רוח; dum verò poſt ſecundam literam י inſeratur, hanc eſſe initialem ישוע & indicare incarnationen filii Dei. Plura exempla adducere poſſemus; aſt hoc fecerunt Cabaliſtæ, ad quos benevolos Lectores remittimus. Confirmat etiam hoc cl. *Buxtorfius* qui ordine Alphabetico Siglas ſeu Abbreviaturas Hebræorum in unum librum congeſſit. Meretur ſane ut evolvatur, quia noſtrum non eſt, actum agere.

§. IX. Non autem ſemper ejus ſingularia littera ſeu Sigla illam dictionem ſignificat, cujus litera eſt, aut eſſe poteſt. Vel enim talis litera eſt *Grammaticalis*, quæ Grammatica expoſitione rem ipſam notat, quam ejus appellatio ſignificat: v. g. litera א denotat inſtitutionem, doctrinam &c. Radix *Alaph* ſignificat, *inſtituit*, *didicit*. ד. *Oſtium* quod voce *Deleth* declaratur. ס *Impoſitionem*, *Semach* enim eſt *impoſuit*, *fulcivit* &c. vel *Numeralis*, quæ certum numerum denotat. Vel *Diſciplinaris*, quæ ad aliquas magiſtrorum ſeu doctorum intentiones refertur, ut א & ב illis ſignificant *prudentiam*, ג & ד *remunerationem pauperum*, מ *ſermonem* apertum & occultum &c. Progredimur ad tertiam Cabalæ ſpeciem, quæ *Temura* hoc eſt *mutatio*, cum literæ tranſponuntur, ut ב pro א, aut א pro ב: de qua videantur *Athanaſ. Kircher. in Oedip. Ægypt. tom. 1. fol. m.* 219. P. Caſpar. Schott. *in Techn. curioſ. pag.* 954. *ſeq.*

Ca-

CAPUT V.

De Arte scribendi per SIGLAS *Græcorum.*

§. I. Nunc ad Græcos nos conferimus & exempla notaricæ scriptionis perlustramus, quibus etiam in more fuit per SIGLAS vel notaricam scriptionem integras dictiones & sententias indicare. Intelligimus hinc, quod una gens ab altera notaricam Scriptionem seu SIGLAS quasi mutuo acceperit & in usum proprium contulerit. Ut autem ea, quæ jam de Græcis diximus, probemus, quibusdam exemplis illa ita declarabimus, ut lector non habeat sibi queri de opinione nostra, quod veritati non sit consona.

§. II. Sit ergò exemplum primum nomen *Adami* protoplasti nostri, quod Græcis literis ita scribitur ΑΔΑΜ, vel ἀδάμ. cujus Etymon dum examinat D. *Augustinus tr. 9. super Joan.* & ante illum D. *Cyprianus* Commentarioliolo *de Sion* & *Sina*, ac post utrumque Venerabilis *Beda in Commentariis super Johannem*, arbitrantur, primum hominem sic à Deo appellatum, quod terra illa ex qua fictus est, à Deo sumpta esset ex quatuor mundi Cardinibus, qui quatuor literis ejusdem nominis comprehenduntur. Nam Α, ἀνατολὴν i. e. *Orientem*; Δ, Δύσιν, *Occidentem*; Alterum Α, ἄρκτον *Septentrionem*; Μ. Μεσημβρίαν *Meridiem* significant. Alii autem volunt, iis quatuor literis, quatuor mundi plagas indicantibus, significari, quod Adami posteritas in quatuor Orbis partes esset distribuenda, easque repletura. Hanc nominis Interpretationem & literarum resolutionem indicaverat *Sibylla in lib. 2. Oracul.*

Αὐτὸς δὴ Θεός ἐσθ᾽ ὁ πλάσας τετραγράμματον Ἀδάμ.
Τὸν πρῶτον πλασθέντα, καὶ οὔνομα πληρώσαντα
Ἀντολίηντε, Δύσιντε, Μεσημβρίαντε καὶ Ἄρκτον.
Nimirum Deus is finxit tetragrammaton Adam:
Qui primus fictus fuit, & qui nomine complet
Ortumque Occasumque, Austrum Boreamque rigentem.

§. III. Quid dicamus de verbo Græco ΙΧΘΥΣ *piscis* quod ex initialibus literis in carmine acrosticho Sibyllæ Erithrææ

ræꝫ formatur, quo nomine putant Sancti Patres Christum Salvatorem mundi denotari: nam si ex literis illis fiant dictiones, consurgit hæc verborum complexio: Ἰησοῦς Χριστὸς Θεοῦ Υἱὸς Σωτήρ. *Jesus Christus Dei Filius Salvator.* Qua de causa passim Sancti Patres Christum vocant ἰχθὺν i. e. *piscem, ut Optat. Milevitanus lib. 3. advers. Parmen. S. Augustin. lib. 18. de Civ. Dei c. 23. Tertullian. lib. de Baptism.* quorum verba citat *P. Eusebius Nierenberg. lib. 5. de Origin. Sacr. Script. cap. 5.* Christianis etenim à Tyrannis & Ethnicis Imperatoribus prohibitum erat, Christum profiteri & nomen suum proferre; quare finxerunt nomen ἰχθὺς quo Christum vocarunt.

§. IV. Utuntur & Siglis Græci, quinque Patriarchas voce ΚΑΡΑΙ designantes, & per Κ intelligunt Patriarcham Constantinopolitanum, per Α. Alexandrinum, per Ρ. Ruthenum, per Α. Antiochenum, per Ι. Ierosolymitanum. Non dissimili sagacitate *Thessalonicensis* Episcopus, ter audita voce, ΜΑΡΠΟΥ sic eam est interpretatus: Μιχαὴλ Ἄναξ Ῥωμαίων Παλαιολόγος Ὀξέως Ὑμνηθήσεται i. e. *Michael Imperator Romanorum Paleologus cito celebratur*, & ita contigit. De *Basilide* constat, eum nomine ΑΒΡΑΣΑΞ Siglarum instar usum esse. Neque tamen assentiri possumus *Godofredo Vendelino* literas ita explicanti, ut mysterium Trinitatis & Salvatoris meritum innuant hoc modo

Α.	Αβ	אב	*Pater*
Β.	Βεν	בן	*Filius*
Ρ.	Ρουαχ	רוח	*Spiritus*
Α.	Ακαδως	הקדש	*Sanctus*
Σ.	Σωτηρία		*Salvatio*
Α.	Ἀπὸ		*a beneficio*
Ξ.	Ξύλου		*Ligni.*

§. V. Exemplum quoque valde illustre est illud, quod in vita *Æsopi* legitur. Is cum unà cum hero suo *Xantho* veteres ædificiorum ruinas perlustraret, fortè incidit in columnam quandam marmoream cui septem *Græcæ* literæ, non quidem in unam vocem coëuntes, sed à se invicem discretæ, erant insculptæ, indicantes thesaurum eo in loco non longe à columna de-

defossum. Literæ erant, Α. Β. Δ. Ο. Ε. Θ. Χ. vel α. β. δ. ο. ε. θ. χ. Quarum literarum significationem cum *Xanthus* anxiè quæreret ex *Æsopo*; *Æsopus* inventis dictionibus quæ ab iisdem characteribus incipiebant, scripturam illam ita exposuit: Ἀποβὰς Βήματα Δέσσαρα Ὀρύξας Εὑρήσεις Θησαυρὸν Χρυσίου i. e. *Descendens, vel abscedens gradus quatuor* (nam δ. apud Græcos significat quatuor) *fodiens invenies thesaurum auri.* Placuit solers hominis conjectatio *Xantho*, defossaque humo thesaurum invenit. Sed cum ejus partem nullam, ut par erat, conjectatori daret; *Æsopus* modestè eum admonuit, ut præcepto pareret, quod iisdem literis indicaretur, nimirum: Ἀνελόμενοι Βαδίσαντες, Διέλεσθε Ὃν Εὕρετε Θησαυρὸν Χρυσίου, *Tollentes ite, dividite quem invenistis thesaurum auri.* Quod cum ingratus *Xanthus* facere contemneret, solusque auro potiri vellet, indignatus Æsopus comminatus est, nisi partem acciperet, se alterum ejusdem Scripturæ mandatum executurum, ita præcipientibus literis:

Ἀπόδος Βασιλεῖ Διονυσίῳ Ὃν Εὗρες Θησαυρὸν Χρυσίου
Redde Regi Dionysio quem invenisti thesaurum auri.

Colligimus hinc artem scribendi per SIGLAS Græcis quoque usitatam fuisse.

CAPUT VI.

De Arte scribendi per SIGLAS *Latinis usitatissima.*

§. I. Quemadmodum apud Hebræos triplex Notaricarum Literarum erat scriptura, ita apud Latinos triplex SIGLARUM ars reperiebatur. Prima erat *Literarum permutatio, nova figura inventio* & *perplexa transpositio*. Per primi generis literas scripsit *Julius Cæsar*, si qua occultius proferenda erant, sic structo literarum ordine, ut nullum verbum effici posset, quæ si quis investigare ac persequi vellet, quartam elementorum literam i. e. D pro A & perinde reliquas commutet, *Sueton. in Jul. c. 56. Dio Cass. lib.* 40. Fingamus cum in literis per hostium legiones *Ciceroni* missis ita consignasse FHOHVM

VH:

VHVDGHVR interpretandum esset, *celeriter adeo*. Vid. *Jul. Cæs. lib.* 5. *de bello Gall. pag. m.* 200, 201. *Augustus* illum imitatus sequentem *pro antecedente* substituit, B. pro A, C. pro B, ac deinceps eadem ratione cæteras. Pro Z autem duplex AA, ut à novissima ad primam duplicatam rediret, *Sueton. in August. c.* 88. Et hæc tantum literarum potestatis mutatio.

§. II. Est quoque alia occultè scribendi ars, cum variis fabulosisque verbis vera involvuntur, quæ inter se amici confinxerunt, ac tutò per ea colloquuntur. E. G. Si ita scribere dubitares: *Scito Regem consueto itinere ad suam se conferre urbem è Gallia longè, veritum hostium insidias, ne prodatur: noscit enim eos sibi fore infestos, sceptra perdere, & omnes in sui exitum conspirare:* Iis facile hoc tegumentum superindueres: *Scito Apollinem signorum ordine Leonem subire, longe à Scorpione, ejus vim cauda noscens: sentit enim alium sua lauro tempora praecingere & monte potiri.* Abbas *Trithem.* ex integris verbis furtivas literas fecit, quibus singularum literarum vice usus fuit. Has adjectis certis numeris & literis per tabulas singulari ordine disposuit, quem vide; confer. *Porta lib.* 2. *c.* 17. 19. *&c.*

§. III. Alterum hujusmodi Scripturæ genus est, cum pro formis nostrarum litterarum, quodvis aliud ex arbitrio depingimus v. g. si conversum Ɑ Latinum nobis valeat S., si inversum Y Græcum T & ita porro. Tertium, cum literæ in Scriptura transponuntur. Fit istud variis modis: si à tergo scribamus, *Roma* pro *Amor*, *Sutantes*, pro *Senatus* &c. aut si, cum Scriptura recto ordine legatur, encomium proferat, sin retrogado, vituperium. Refert *Theophylus Raynaudus in Erotem. de malis & bonis libris partitione* 1. *Erotem.* 13. *num. margin.* 370. quod ante aliquot lustra Bohæmis hæreticis, nescio à quo, tale scriptum compositum sit, cujus exiguum fragmentum hîc adscribimus: *Bohami semper fideles in facto & re suis Regibus fuerunt; obedientiam usque praestant, neque jus violant; reservant justitiam omnibus suis administrationibus, impugnantes falsa, non vera; Romanum Imperatorem sequuntur per multas tribulationes; dant aliis, juramentum ipsi praestant, nec oderunt Reges suos; omnia agunt amore patriæ, non perfidia.* Hoc encomium si mutatis duntaxat commatibus ac punctis, recurrendo

à

à fine ad principium contrarium sensum gignunt. *Perfidia, non patriæ amore agunt omnia, suos Reges oderunt, nec præstant ipsi juramentum, aliis dant tribulationes multas, persequuntur Imperatorem Romanum; vera, non falsa impugnantes, administrationibus suis omnibus justitiam reservant, violant jus, neque præstant usque obedientiam, fuerunt suis Regibus re & facto infideles semper Bohemi:* & quæ alia sunt occultæ scriptionis genera, quæ supersedemus.

§. IV. Verum nos missis his, tantum SIGLAS describimus, quibus certis literis animi sensum declaramus. In his tantum utebantur Scriptores literis initialibus, uti demonstrat M. *Ludov. Henric. Hiller. in myster. artis Steganograph. edit. Ulmens.* & has SIGLAS vocabant, uti *Magno* iste, qui Juris σημεῖα collegit, quoque probat, quem sequitur *Valer. Probus Grammatic.* ita disserens: Nam apud Veteres cum usus Notarum nullus esset, scribendi facultatem maximè in Senatu, qui aderant, ut celeriter comprehenderent, quædam verba ac nomina ex communi consensu primis literis notabant, & singulæ literæ quid significabant, in promptu erat, quod nominibus, legibus publicis Pontificumque monumentis, Jurisque civilis libris etiam nunc manet. At verò latius se SIGLÆ seu literæ singulariæ extendunt: earum usus non tantum coram Senatu in concionibus, contentionibus ac publicis judiciis: etiam in rebus longè pluribus, pariter ad publica pertinentibus. Specialius igitur Probus allegato loco: Quod (scilicet literis ceu notis scribere) in Nominibus, Prænominibus, Legibus publicis Pontificumque monumentis, Jurisque Civilis libris etiam nunc manet. Ad quas Notas publicas accessit & studiosorum voluntas, ut unusquisque familiares sibi Notas pro voluntate signaret. Quas comprehendere infinitum esset. Publicæ sanè tenendæ sunt, quæ in monumentis plurimis & Historiarum libris sacrisque publicis reperiuntur, ut P. *Publius.* SER. *Servius.* AB. V. C. *Ab Urbe condita.* P. C. *Patres conscripti.* S. N. L. *Socii Nominis Latini.* Et similia.

§. V. Ut autem eò melius SIGLAS seu NOTAS LITERARUM memoriæ mandemus, ipsum tibi, B. Lector, libellum *Probi* sistimus, qui abunde docebit, quod SIGLARUM notitia

titia in re literaria antiquaria maxime utilis sit. Recenset itaque juxta literas Alphabeticas hoc modo:

A.

A. *Aulus* vel *ager.*
AUG. *Augustus* vel *augur.*
AA. *Augusta*, vel *Augusti.*
A. GELL. *Aulus Gellius.*
AA. vel AUG. *Augustalis.*
AUR. *Aurelius.*
AG. *Agis.*
AC. *Actio.*
ACON. *Actiones.*
ACON. *Actionem.*
AM. *Amicus.*
AM. N. *Amicus noster.*
AUT. vel AUTHOR. *Authoritas.*
A. *aut* vel *ager.*
AT. *Autem.*
AN. M. *Actionem mandat.*
AP. *Apud.*
APP. *Appellat.*
ACC. *Accepit*, *acceperat.*
ADI. *Adjutor.*
ADI. P. *Adjutor Provinciæ* vel *potentiæ* vel *populi.*
A D. L. *Ad locum* vel *ad limites.*
AD. F. *Ad finem.*
AD. E. *Ad exactorem*, vel *ad effectum* vel *effectorem.*
AB. V. C. *ab urbe condita.*
AED. *Ædes.*
A. A. A. F. F. *Ære*, *argento*, *auro*, *flato*, *feriundo*, vel *flavo*, *feriundo* vel *fœcundo.*
A. L. E. *Arbitrium litis extimandæ* vel *Arbitrium liti extimandæ.*
A. D. P. *Ante diem pridie.*
A. A. L. M. *Apud agrum locum monumenti.*
A. P. R. C. *Anno post Romam conditam.*
AG. *Agrum* vel *Agrippa.*
AEDIL. CUR. *Ædilis curulis.*
AEDIL. PL. *Ædilis plebis.*
A. P. Q. *Aulii Publii Quinti.*
A. A. *Apud Agrum.*
APP. *Appius.*
ANN. vel AN. *Annis* vel *annos.*
ANT. *Ante* vel *anteor.*
A. N. *Ante Noctem.*
A. X. *Annis decem.*
ANT. T. C. *Ante Terminum constitutum.*
A. A. A. F. F. QV. Ti. *Auri*, *Argenti*, *æris*; *flator fabricæ Quirinalis Tiberii.*
ADP. vel ADOP. *Adoptivus.*
A. CUB. AUGG. *à cubiculo Augustorum.*

Additio.

ADIAB. *Adjabenicus.*
A. B. *Alia bona.*
A. B. V. *A bono viro.*
ABS. *Absolutus.*
ÆR. COL. *Ære collato.*
A. L. *Alia Lex.*
AER. *Ærarius.*

A M. P:

AM. P. Amabilis persona, vel *Amicus Principis.*
A.O. Alii omnes.
AP. IUD. apud Judicem.
AEQ. P. Æqualis vel *equestris persona.*
A. TER. a tergo.
A. F. Auli filius.
A. A. V. C. Anno ab Urbe condita.
AUGG. Duo vel *plures Augusti.*
AU. Aucus.
AUREL. Aurelius.
AUR. Aurum vel *Aurelius.*
AUG. LIBER. Augusti libertas vel *libertus.*
A. A. V. Ambo alterve.
A. F. P. R. Actum fide Publii Rutilii.

B.

B. Bonus, vel *Brutus* vel *Balbius. Balbus.*
BR. Bonorum.
B. F. Bona fide, vel *fortuna* vel *bona filia.*
B. F. Beneficium, vel *bonum factum* vel *benefecit.*
B. F. C. Bona fide contractum.
B. M. Bona memoria.
B. A. Bonam Actionem.
B. M. Bene merenti.
B. P. Bona Possessio.
B. M. F. benè merenti fecit.
B. M. P. bene merenti posuit.
B. P. Bonum Publicum.
B. P. Bona paterna.
B. F. bene fecit.
B. A. Bonis auspiciis vel *bonis avibus.*
B. V. Bonus vir.
B. F. Bona famina.
B. RP. N. Bono Reipublica nata.
B. F. P. Bona fidei possessor.

Additio.

B. R. Bonorum Rector.
B. C. Bonis cessit.
B. D. Bonum datum.
B. G. Bona gratia.
B. H. Bonus homo, vel *bona hareditaria.*
B. I. Bonum judicium.
B. L. Bona Lex.
B. J. J. Bonum judicis judicium.
B. N. Bonum nomen vel *bona nostra.*
B. O. Bene, optime.
B. Q. Bona quasita.
B. S. F. Bene satis fecit.
B. T. Bonorum tutor.
BRT. Britannicus.
BEN. ME. Bene merenti, vel bene merito.
B. V. bene vixit.

C.

C. Cajus, vel *cum*, vel *centum.*
C. S. Consultum, sententia.
CL. Claudius.
CIPP. Cippum.
CM. Comes.
CN. Cnevius, vel *Cneus.*
COR. Cornelius.

CAES. Cæsar.
CAES. A. vel *AUG. Cæsar Augustus.*
CR. Contractum.
C. CR. vel *C. CT. Contrarium Contractum.*
Ↄ. Con.
Ↄ. Caja.
Ↄ. O. vel *Ↄ. Controversia.*
CC. Circum.
CA. Causa.
C. M. vel *CA. M. Causa mortis*, vel *Cajus Marius.*
C. R. C. Cujus rei causa.
C. R. C. P. cujus rei causam promittis, vel *causa.*
COS. Consul.
COSS. Consules.
C. LIB. Caji libertas.
CON. Consularis.
C. R. Civis Romanus.
COL. vel *CL. Colonia* vel *Colonia.*
COL. Coloni vel *Collega.*
COLL. Collega, vel *collegia*, vel *collegium*, vel *Coloniæ*, vel *Coloni.*
ↃL. Conlibertus vel *Conliberta.*
COIUX. vel *CO. Conjux.*
C. E. C. Coloni ejus Colonia.
CR. Creticus.
CONS. Consiliarius.
CN. ARR. Cneus Arrius.
C. C. Consilium cesset, vel *capit.*
C. C. Causa cognita.
CV. Centumvir.
COM. OB. Comitia obdriaca, vel *obchiaca.*
CEN. A. Censoris arbitratu.
COH. Cohors.
COS. DES. Consul designatus.
COSS. DESIG. Consules designati.
C. F. Caji filius.
CR. Crispus.
Ↄ. Ⱶ. Caja liberta.
Ↄ. Ⱶ. X. Conliberta Karissima.
CUR. Curionum, curiarum, vel *cursor.*
CENT. Centenarium, vel *centuria, centuria*, vel *centurionum.*
CENTN. Centuriones.
CA. vel *CAM. Camillus.*
CENS. vel *CNS. P. Censor perpetuus* vel *peregrinus.*
C. L. Cajus Libertus.
CONLIB. Conlibertus.

Additio.

CES. Cespius.
CAES. Cæsares.
CS. Consiliarius.
CSS. Consiliarii.
C. P. Civis publicus.
CONIV. Conjunx vel *conjunxit.*
CR. Cajus rufus.
C. V. Clarissimus Vir vel *Consularis.*
CEN. AR. Censoris arbitratu.
CAR. Carissimus.
C. N. Cajus noster vel *Civis noster.*
CUL. Cultores.

C. D.

C.D. Capite diminutus, vel *Cajus Datius vel Drusus.*
CONTUB. Contubernalis.
C.O. Civitas omnis.
CA. Camillus, vel *canis*, vel *Cato.*
C.B. Commune Bonum.
C.C.C. Censa Civium capita.
C.H. Custos heredum.
C.F.C. Clam fugiendi causa.
COLLE. FABR. M. R. Collegio fabrorum Militia Ravennatis.
COER. Cœravit.
CUR. VIAR. Curator viarum.
COS. II. Consul iterum.
COS. III. Consul tertium.
CON. SEN. ET. E Q. OR. P. Q. R. Consensu Senatus & equestris ordinis populique Romani.

D.

D. Divus.
D. & Ϙ. Diva.
DEST. Destinato.
D.PP. Deo perpetuo.
D.P. Divus pius, vel *diis Penatibus.*
D. Devotus, vel *diutius.*
D.D. Deo dicavit.
DEC. Decius.
D.D. Dotis dictio.
DD. Dedicaverunt.
D.V. Devotus Vir, vel *vester.*
DOT. dotem.
D.P. Dotem petit. vel *diis paternis.*
D.F. Dotem fecit, vel *dolum*, vel *donum*, vel *Decii filius.*
D. M. vel *DM. Dolum malum* vel *dubium malum.*
D.D.S. Diis, Deabus sacris.
D.M. Domus mortui.
D.M. Diis Manibus.
D.M.S. Diis Manibus sacrum
D.D. Diis dantibus.
DT. Duntaxat.
DN. Dominus.
DNN. Dominis.
DE. Delego.
DICT. Dictator.
D. Q. Diis Quirinalibus.
DD. vel *D. dedicavit.*
DE. Defunctus.
DIL. Dilectissimus.
DUL. Dulcissimus.
D. Q. R. de qua re.
D. Q. S. de quo supra.
D.C.S. de Consulum sententia.
DIG. M. Dignus memoria.
D. PEC. R. de pecuniis repetundis.
D.T.S.P. Diem tertium sive perendinum.
D.V. Diis volentibus.
D.L.S. Diis Laribus sacrum.
DR. Drusus.
D.N. Domino nostro.
DD. NN. Dominis nostris.
D. D. D. Datus decreto Decurionum, vel *decreto seu dono Decurionum*, vel *dono dedit, dicavit*, vel *dono Decurio dedit.*

D. D. Dono dedit.
D. D. Deo domestico.
D. M. AE. Deo Magno æterno.
D. D. Dedit, donavit.
DIL. S. Dilectissimus servus.
DEC. DEC. Decem Decani.
DEC. DEC. Decreto Decurionum.
D. L. Dat laudes.
DES. Designavit.
D. D. L. M. Dono dedit libero munere.
D. C. vel *CAES. Divus Cæsar.*
D. P. S. Deo posuit sibi.
D. L. D. P. Diis locum dedit publicè.
DUC. DUC. Ducum ductore, vel *ductorum ductor.*
D. IMM. S. Diis immortalibus sacrum.
D. I. M. Diis inferis maledictis.
D. D. D. D. Dignum Deo donum donavit, vel *dicavit.*
D. V. Devotus Vestæ.
D. AUG. vel *A. Divo Augusto.*
D. C. A. Divus Cæsar Augustus.
DOMIC. COS. XIII. LUD. SAEC. F. C. Domicius Consul tertium decimum Ludos seculares faciundos curavit.

Additio.

D. Q. Divus quæstor, vel *Diique.*
D. G. Dedit gratis.
D. H. Donavit vel *dedit hæredibus.*
D. I. Diis immortalibus vel *dari jussit.*
D. L. Donavit locum, vel *Decii libertus.*
D. O. M. Deo optimo Maximo. vel *Diis omnibus Manibus.*
DATHI. Dathicus.
D. O. Diis omnibus, vel *Deo optimo.*
D. M. F. V. C. Doli mali fraudisve causa.
D. P. S. D. L. D. P. Deo posuit sibi, diis locum dedit publice.
DOMIC. COS. IN. LU. SAEC. F. C. Domitius Consul in ludos sæculares faciundum curavit.
D. Quinquaginta.
D. D. D. Dono dedit, dicavit.
DED. vel *DEDIC. Dedicam.*
D. S. P. De sua pecunia.
D. S. P. L. D. De sua pecunia Laribus dant, vel *dedit* vel *dederunt.*
D. L. A. P. Donum libens animo posuit.
D. Decius, Drusus, devotus, domus, dicavit, dedit.
D. V. Dies quintus.
D. E. R. I. C. De ea re ita curatum vel *consultum est.*

E.

E. Est.
EE. Esse.
ER. Erunt, vel *erit.*

EI. M.

EI.M. vel *E⁹.M. Ejusmodi.*
E⁹. vel *E. Ejus.*
E.N. Etiam nunc.
EG. Eger.
EPI. vel *EP. Epistola.*
EP.M. Epistolas misit.
EQ.R. Eques Romanus.
EX.R. Exactis Regibus.
EOR. Eorum.
E.F. Ejus fecit.
E.F. vel *FIL. Ejus filius.*
EDIL.CUR. vel *ED.CUR. Ædilis curulis.*

Additio.

E. Ennius, vel *ædilis.*
EQ.P. Equalis, vel *equestris persona*, vel *equus publicus.*
ER.COL. Aere collato.
EDIL.P. Ædilis plebis.
ER.P. Aere publico.
E.B. Ejus bona.
E.D. Ejus domus.
E.E. Ejus atas.
E.H. Ejus hares.
E.L. Edita Lex.
EMP. Empta.
EQ.OR. Equestris Ordinis, vel *equester ordo.*
EQ.AUR. Eques auratus.
EX.DO.AU. Ex domo Augusti.
EXCUR. Excursor.
EQ.M.SP.POM. Equitum Magister, Spurius Pompejus.
EX.SC. Ex Senatusconsulto.
EX.S.D. Ex Senatus decreto.

F.

F. vel *FIL. Filius.*
F. vel *Ⅎ. Filia.*
F.FA. Filius familias.
FS. Fratres.
FR.F. Fratris filius.
FOR. Foris vel *foras.*
FOR. Forum vel *forte*, vel *fortuna.*
FR.L. Forum Livium.
FR.J. Forum Julium.
F.F.F. Fortior fortuna, fato, vel *fortius fortuna fatum.*
F.M. Fati munus.
F.M.I. Fati munus implevit.
FC. Fideicommissum.
F.C. Fiducia causa.
F.C. Fraude Creditoris.
F.F. Fecerunt, vel *fundaverunt* vel *fabricaverunt.*
FF. Fabrefactura.
F.F. Fabricari fecerunt.
F.F. Fabrè factum.
FR. Fronte.
FL. Fluvius.
FLAM. vel *FL. Flamininus.*
FAC. Facti.
F.Ⅎ.pro F. & dicitur digamma & ponitur pro V. ut SerⅎIus pro Servius & Ⅎulgus pro Vulgus.
FV.C. Fraudisve causa.
FAB. Fabius.
F.H. Filius hæres.

Additio.

F.F. vel *FIL.FA. Filius familias.*
F.FL. vel *FR.F. Fratris filius.*

F.E.D.

F. E. D. Factum esse dicetur.
FABR. Fabritius.
FAC. C. Faciundum curavit.
F. D. Fides data, vel *fide data.*
F. E. Fides ejus.
F. F. E. Fiat fides ejus.
F. I. Fieri jussit.
F. N. Fides nostra.
FR. S. Forum Sempronianum.
FOR. RED. Fortunæ reduci.
FEBR. vel *FEB. Februarius.*
F. F. F. Ferro, flamma, fame vel *Flavius filius fecit.*
F. F. Fidem fecit, vel *Flavius fecit.*
F. N. C. Fidei nostræ commisit.
FUNC. Functus.
FID. Fides.
FAC. Facundum vel *factum.*
F. Fecit.
F. C. Facundum curavit & curavit.
FAB. vel *FABR. Faber* vel *Fabrorum.*
FOR. Fortuna vel *forma.*
F. M. Fieri mandavit.

G.

G. Gaudium vel *genius* vel *genus.*
GR. Gratia.
GR. Gerit.
GS. vel *GG. Gesserunt.*
G. R. Genus Regium.
G. R. Genus rerum.
GL. Gloria.
GL. P. Gloria parentum vel *patriæ* vel *populi.*
GL. E. R. Gloria Exercitus Romani.
G. S. Genio sacro vel *sacrum.*
G. AUG. Genio Augusti.
GL. N. L. Gloria Nominis Latini.
GER. Germanicus.
GL. R. Gloria Romanorum.
GL. P. R. Gloria populi Romani.

Additio.

G. Gellius, vel *Gades*, vel *Gajus.*
GERMANIC. vel *GER.* vel *GERM. Germanicus*, vel *Germanus.*
GN. Gneus.
GN. S. Genio sacrum vel *Gnei sacra.*
GRAC. Gracchus.
GR. D. Gratis dedit.
G. L. Gajus libertus vel *Gaja liberta.*
GL. C. Gloria Consulum.
GL. VR. RO. Gloria Urbis Romæ.

H.

H. Honor, bonos, vel *honestas.*
H. V. Honestus Vir.
H. V. Honesta Vita.
H. M. vel *ƿƴ. Honesta mulier.*
H. F. Honesta fœmina.
H. L. Honesto loco.
H. L. N. Honesto loco natus.
H. Hæres vel *hæredes.*
H. Hora.
H. B. vel *H. Hora bona.*

H. M.

H.M. vel *H. Hora mala.*
H.P. vel *H. Hora pessima.*
H.S. vel *H. Hora secunda vel sacra.*
H.H. vel *HO.H. Homo honestus.*
H.P. Hic posuit vel *possunt.*
H.S. Hac sit.
H.I. Hereditario jure.
H.F. Hic fundat vel *fundavit.*
H.M.H.S. Hoc monumentum heredes sequuntur.
H.DD. Hic dedicavit, vel *dedicaverunt.*
H.S.V.F.M. Hoc sibi vivens fieri mandavit.
H.L.H.N.S.I. Hic locus heredes non sequitur: vel *C. loco H.*

Additio.

HR. Hares vel *hereditas.*
H.M.AD.H.N.TRAN. Hoc monumentum ad heredes non transit.
H.VI. Hora sexta vel *horis sex.*
HS. Sextertium.
HDR. Hadrianus.
H.B.F. Homo bona fidei vel *homo bonus fecit.*
H.POSS. Hares possessor vel *hereditatis possessor.*
H.L.D. Hunc locum donavit, vel *dabit.*
H.M.P. Hoc memoriæ posuit, vel *hoc monumentum posuit.*
HOS. Hostilis vel *Hospes.*
H.R. Honesta ratio.
H.S.S. Hic sepulti sunt.
H.D. Hoc vel *hic donavit* vel *dedit.*
HS. Sestertia.
H.M.H.ex T.non seq. Hoc monumentum heredes ex testamento non sequitur.
HS. III. M.N. Sestertia tria millia nummûm.
H.ex T.est. Hares ex testamento est.
H. Loc. Her. non seq. hic locus heredes non sequitur.
H. hares, heredes vel *hic.*
H.B.M.F.C. Hares benè merenti faciundum curavit.
H.M.ex.N.recip. Hoc monumentum exterum non recipit.
H.M.D.M.A. Huic monumento dolus malus abesto.
H.M.H.N.S. Hoc monumentum heredes non sequitur.
HS. Sestertium.
H.S. Heredes sunt, vel *heredes socii.*

I.

I. in.
I. inter.
ID. interdum.
IA.P. Intra Provinciam.
I.L. Intra limitem.
I.C. Intra circulum.
I.T.C. Intra tempus constitutum.
I. In vel *Julius* vel *justus.*
IMP. Imperator.
IMPP. Imperatores.

I. D. In dimidio.
I. S. D. In feriis diis.
I. D. juris dicendi, vel *juri dicundo.*
I. P. In possessione.
I. L. S. In loco sacro.
I. L. R. In loco Religioso.
I. L. D. In loco divino.
I. E. judex esto.
I. L. P. In loco publico.
I. S. judicium solvi.
I. S. In Senatu.
I. S. C. In Senatus consulto.
I. P. Justus Possessor.
I. F. In foro.
I. FO. C. In foro Cæsaris.
I. FO. P. In foro pacis vel *Palladis.*
I. FO. TR. In foro Trajani.
I. FO. I. vel *JU. in foro Julii.*
I. FO. POMP. In foro Pompeji.
I. FO. LI. vel *L. In foro Livii* vel *Lucii.*
I. R. jure rogavit vel *jure Romano.*
I. FO. FLAM. in foro Flaminii vel *Flaminis.*
II II II vel *III III.* vel *sextum vir* vel *sexum.*
I. FO. P. R. In foro pro rostris.
I. F. P. R. ——— ——— ———
I. N. Q. Injustis nuptiis quæsitus.
I. D. P. Juri dicundo praerit.
I. D. C. Juris dicendi causa.
J. C. E. V. Justa causa esse vel *ejus videbitur.*
IIII. V. Quartumvir.
III. V. Triumvir.
I. FO. POP. In foro Pompilii vel *Popilii.*
J. O. M. S. Jovi optimo maximo Sacrum.
I. D. Inferis diis.
IN. FR. P. VI. In fronte pedes sex.
IN. AG. P. X. In agro pedum decem.
JUNON. ET PROSERP. Junoni & Proserpinæ.
In F. IN. A. V. L. P. X. in fronte in agro versus longe pedum decem.

Additio.

I. inter.
IA. Interea.
I. C. Julius Cæsar vel *intra circulum.*
I. T. Intra tempus.
I. S. S. Inferius scripta sunt.
I. F. B. In foro boario.
I. F. FL. In foro Flavii.
IUD. Judicium.
I. H. Justus homo vel *in honestum.*
I. L. jure Legis vel *justa lege.*
JAN. Januarius.
X. V. Decemviri.
ID. Idus.
IURD. Jurisdictio.
I. P. justa persona.
I. V. justus vir.
J. O. M. IM. Jovi Optimo Maximo immortali.

IN.

IN. FRO. P. VI. LAT. VII. In fronte pedes sex, latitudine septem.
I. SN. R. In Senatu Romano.
IM. Imperator.
IN. F. P. vel *IN. FR. P. In fronte pedes.*
IN. AG. P. In agro pedes.
I. Unum vel *Junius* vel *Julius.*
II. Iterum & secundus.
II. V. vel *II. VIRI. Duumviri.*
J. P. jus Pontificium.
I. S. Judicatum solvi.

K.

K. vel *KL. Kalendæ.*
K. Q. Kalendæ quintiles.
K. J. vel *JAN. Kalendæ Januarii.*
K. S. Kalendæ Sextiles.
K. D. Capite diminutus.
K. C. Capite census, vel *censuum* vel *casus.*
K. P. Cardo positus.
K. C. Carthago civitas.
K. T. Capite tonsus.
KAR. Carthago.
K. M. Cardo maximus.
K. F. Cardo finalis.
K. Castra.
K. P. Castra ponit.
K. DD. Castra dedicamus.
K. vel *KA. Carissima.*
K. Caput.
K. K. Calumniæ causa.
K. Cardo.

Additio.

K. N. Kalendæ Novembris.
KAL. Kalendæ.
KAL. JAN. Kalendis Januariis.
K. D. Kalendæ Decembris.
K. DD. Castra dedicata.
KAR. Carissimus.

L.

L. Lucius vel *Lelius.*
L. C. Lucius Cacius.
L. M. Lucius Mutes.
L. C. Lucrum Sacrum.
LC. D. Lucrum divinum.
L. D. Locus datus.
L. EM. Locus emptus.
L. P. Locus propitius vel *proprius.*
L. Q. S. Locus quo supra.
LA. C. Latini Coloni.
L. T. Lucius Tacius vel *Titius.*
L. D. DD. Locum diis dedicavit.
L. S. Laribus Sacrum.
L. P. C. R. Latini prisci cives Romani.
L. D. D. D. Locus datus decreto decurionum.
L. D. A. B. M. Locum dedit Aulus bene merenti.
LG. D. Legem dat, vel *dedit.*
L. AG. Lex Agraria.
L. IV. Lex Julia.
L. VOC. Lex Voconia.
L. CIN. Lex Cincia.
LIB. Libertas vel *libertus.*
L. L. Lucii Libertus.
LEG. X. Legio decima.
L. PVB. Loco publico.

L. PR. *Loco privato.*
L. H. *Locum hunc.*
L. F. *Lucii filius.*
L. D. *Locum dedit.*
L. L. Q. F. *Lucium Lucoium Quinti filium.*
L. L. L. *Lucii liberti locus.*

Additio.

L. V. G. P. *Lucius vetus Galliæ procurator.*
LG. *Legavit* vel *Legatum.*
L. AP. *Ludi Apollinis* vel *Apollinares.*
L. P. D. *Locus publicè datus.*
LG. D. *Legio decima.*
L. L. *Liberto suo.*
LL. SS. vel *L. SS.* *Libertis suis.*
L. M. *Locus monumenti.*
L. P. *Lege punitus.*
L. Q. S. *Locus quæsitus Senatui.*
L. F. *Lucius Flavius*, vel *Flaminius*, vel *Lucii filius.*
L. AN. *Lucius Annius*, vel *quinquaginta annis.*
L. L. L. M. M. *Lacerat lacertum Largii mordax Memminus.*
L. A. D. *Locus alteri datus.*
L. B. M. D. *Locum benè merenti dedit & donavit.*
L. E. D. *Lege ejus damnatus.*
L. R. *Lege rogatus*, vel *lex Romana.*
L. V. *Lex vetat*, vel *quinquaginta quinque.*
L. F. *Lucii filius.*
L. *Quinquaginta.*
LVD. *Ludus* vel *Ludi.*
LVD. SEC. *Ludi Seculares.*
LVD. SEC. FAC. C. *Ludos Seculares faciundum vel faciundos curavit.*
LEG. X. *Legionis decima.*
LEG. III. *Legionis tertia.*
LAT. P. VIII. S. *Latum pedes octo & semis.*
L. Q. ET. LIB. *Libertique & libertabus.*
L. C. *Latini Coloni.*
L. C. *Lucius Cornelius.*
L. D. *Legem dat*, vel *locus divinus.*
L. P. *Locus populi.*
L. S. *Locus* vel *Lucus sacer.*
L. D. D. *Locum dono dedit.*
L. PVB. *Lucius Publius.*
L. H. *Locus hæredum*, vel *locum hæredibus.*

M.

M. *Marcus.*
MAX. *Maximus.*
MA. *Macuvius.*
MVN. *Municipia* vel *municeps.*
M. E. M. *Municeps ejus municipium.*
MAG. EQ. *Magister Equitum.*
M. *Monumentum.*
MV. vel *M.* *Mutius.*
M. F. *Marci filius.*
M. L. *Marci liberti* vel *militis locus.*
MNF. L. *Manifestus locus.*

M. N.

M. N. Meo nomine.
M. V. F. Mutii filius.
W. Mulier.
$\overline{\text{M. S.}}$ *Mensibus* vel *menses.*
M. POS. vel *P. Mensam posuit.*
MIL. Miles.
M. C. Monumentum condidit, consecravit.
M. MAN. Marcus Manlius.
$\overline{\text{M. N.}}$ *Milia nummûm.*
M. LEP. C. REG. INST. Marcus Lepidus Civitatem Regii instauravit.
M. R. Militia Ravennatis.
M. POP. Marcus Popilius.
M. AEM. Marcus Æmilius.
M. REG. Militia Regiensium.

Additio.

MAG. Magister, vel *Magistratus.*
MO. Monumentum vel *Moneta.*
M. P. Marcus Pacuvius.
M. C. Marcus Cicero, vel *Cato* vel *Calphurnius.*
MER. S. Mercurio sacrum.
M. H. Magnus homo.
M. I. Maximo Jovi.
M. R. Miles Romanus.
M. S. P. Monumentum suum, vel *memoria sua posuit.*
M. B. vel *MVL. B. Mulier bona.*
M. AVR. Marcus Aurelius.
M. M. Milites.
M. X. Menses decem.
MAXX. Maximi in multitudine.
M. N. Millia nummûm.
M. Mille.
MET. Metius.
MAN. Manius.
MIL. Miles.
MILIT. Milites vel *militavit.*
M. Mille, vel *miles*, vel *Mutius*, vel *Munius*, vel *moneta.*
M. L. Mille quinquaginta.

N.

N. Non, vel *Nonius.*
N. vel $\overline{\text{N.}}$ *Noster* vel *Nepos.*
N. L. Nominis Latini.
N. K. C. Non calumnia causa.
NON. Nonarium.
N. Numismatis vel *nummum.*
N. Nostro vel *Neptuno.*
N. F. N. Nobili familia natus.
N. CL. Nero Claudius.
N. G. vel *NOB. G. Nobilis genere.*
N. MACR. Nonius Macrinus.
N. vel *N.* vel *NEP. Nepos* vel *Neptis.*
NEP. S. vel *SAC. Neptuno sacrum.*

Additio.

N. vel *NR. CL. Nero Claudius.*
N N. P P. Nostrorum Principum.
NEG. Negociator.
N. L. Non licet.
NOB. Nobilis, NOBB. Nobiles.

N.F.C. Nostrum vel *nostra fidei commissum.*
N.Q. Nunquam, vel *nusquam*, vel *nequam.*
N.H. Notus homo.
NAT. Natalis, vel *natalitia*, vel *natalia.*
NAV. Naves, vel *nauta.*
NVP. Nuptiæ.
NATOR. Natorum.
N. FA. NA. Nobili familia natus.
NEPTVN. Neptunus vel *Neptunalia.*
NR. Nero.
NAC. Nactus.
NEP. RED. Neptuno reduci.
N.L. Non liquet.
NON. Nonis.
NV. Numa.
N. Numerus vel *nomen.*
NON. AP. Nonis Aprilis.
N.C.C. vel *N.K. Non calumniæ causa.*

O.

O vel *OP. Optimo.*
OP. Oportet.
O.P. Optimo Principi.
OR. Ornato.
O. Ordo.
OB.CIV.SER. Ob cives servatos.
O.V.F. Omnibus Viris fecit.
OB.M.E. Ob merita ejus.
OB.M.P.E.C. Ob merita pietatis & concordiæ.
OB. Obiter.
O. Opertum, vel *mortem subiit.*
OR. M. vel *M. Ordo militum.*
ORB.PAR. Orbati parentes.
O.V.D. Omni virtuti dedito.

Additio.

O.M. Optimus Maximus.
O. P. F. Optimo Principi fecit, vel *patrono*, vel *patruo.*
OPP. Oppidum.
O.V.F. Omnia vivens fecit, vel *optimo viventi fecit.*
O P. MAX. Optimus Maximus.
O.P. vel *OPT. PRIN. Optimo Principi.*
O B. C. S. Ob cives conservatos.
OP. Opiter.
O.V.F. Optimo viro fecit.

P.

P. Publius.
POP. Populus.
P.R. Populus Romanus.
P.I.R. Populum jure rogavit.
P.S. Posuit sibi.
P.S. Plebiscitum.
PR. Prætor.
PRR. Prætores.
PP.C. vel *P.C. Patres conscripti.*
P.C. Pactum Conventum.
P.C. Pecunia constituta.
P.P. Pater patriæ.
P.P.P. Primus pater patriæ.
PR. S. Prætoris sententia.

P.RE.

P.R.E vel *EX. post Reges exactos.*
PROC. Proconsul.
PONT. MAX. Pontifices Maximi.
PR.VR. Prætor Urbanus.
P.H.C. Publicus honor curandus.
PAR. Parentum.
P.M. Principi militum.
P. Pupillus.
PV. Pupilla.
PR.PER. Prætor peregrinus.
PIENT. Pientissimus.
P.P. Pater patratus.
P. IV. vel *I. Principi Juventutis.*
PROCOS. vel *PROCC. Proconsul. Proconsules.*
PRAE.VIGIL. Præfectus Vigilum.
PRAE.VRB. Præfectus Urbis.
P.S.F. Publicè sibi fecit.
P.F. Publii filius, vel *Pius felix.*
P.L. Publii Libertus.
PRI.KL. vel *K. Pridie Kalendas.*
P.M. Pontifex Maximus.
PRAE.PRAES. Præfectus Præsidii.
PATR. Patritius.
PLAEB. vel *PLE. Plebis.*
P.S.F.C. Publica saluti faciundum curavit, vel *publico,* vel *proprio sumptu faciendum curavit.*
PLEBS VRB. ET HON. V. Plebs Urbana & honore usi.
P.P.P.P.E.S.S.S.E.V.V.V.V.V.V.V.F.F.F.F. Primus Pater patriæ profectus est, secum salus sublata est. Venit Victor validus, vincens vires urbis vestræ, ferro, fame, flamma, frigore.
PACE.P.R. pace populo Romano.

Additio.

P.IR. Populus vel *Publius irrogavit.*
PA.DIG. vel *P.D. Patritiatus dignitas.*
PO. Potestas.
PARTH. Parthicus.
P.D. Publicè dedit.
PEC. Peculium vel *pecunia.*
P. vel *PRI.K. Pridie Kalendas.*
P.Q. Postquam.
PROV. Provincia.
POM. Pomponius.
PRS. Præses.
PRSS. Præsides.
PVB. Publicus.
PICE. Piceni.
PRON. Pronepos vel *Proneptis.*
PRAEF. Præfectus.
PERT. Pertinax.
PRS.P. Præses Provinciæ.
PRAEF.VR. Præfectus urbis.
PRINC. JVVENT. Princeps Juventutis.
P. ÆL. AVG. LIB. Publius Ælius Augusti Libertus.

P.S.F.

P.S.F. Publica saluti vel *sibi fecit.*

P. Posuit, vel *pes*, vel *passus*, vel *Publius.*

POST. Posthumius, vel *Posthumus.*

PROPRAET. Pro-prator.

PRID. NON. APR. Pridie Nonas April.

PRPR. Pro-prator.

P. P. HISP. C. Prases Provincia Hispania citerioris.

PAL. Palmensi.

P.F. Publicè fecit.

P.SS. Plebiscita.

Q.

Q. Quintus, vel *Quintius.*

Q. vel *QV. Quartus.*

Q.M. Quo modo.

QAM. vel *A. M. Quemadmodum.*

Q.S.S.S. Qua supra scripta sunt.

Q.R.F.E.V. Quod recte factum esse videbitur.

QVAESS. Quastores.

Q.L. Quinti libertus.

QVAES. Quastor.

Q.N.A.N.N. Quando neque ais, neque negas.

Q.B.F. Quare bonum factum.

Q.E.R.E. Quanti ea res erit.

Q.F. Quinti filius.

Q.L.F. Quinti Lucii filius.

Q. vel *QVINT. Quintilius.*

Additio.

Q.B.M.V. Qua bene mecum vixit.

Q.E.R.E.IV.DA. Quanti ea res erit judicium dabo.

QVIR. Quirites.

Q.M. Quintus Mutius.

Q.B.F. Quare bene factum.

R.

R.L.P. Rege legi (lege) possit.

R.F.E.D. Recte factum esse dicetur.

R.F.E.V. Recte factum esse videbitur.

RP. Respublica.

RET. P. XX. Retro pedum viginti.

RVR. Rura.

R.P.C. Retro pedes centum.

R.P. Romani Principes.

R.C. Roma civitas.

R.R. Rurum Romanorum.

R.REG. Rurum Regiensium.

R.FERRARIN. Rurum Ferrarinorum.

R.D. Regis domus.

R.R. Ruderibus recolligendis.

R.R.R.F.F.F. Regnum Roma ruet, ferro, flamma, fame.

RP.C. Reipublica constitutor.

R.N.LON.P.X. Retrò non longe pedes decem.

Additio.

R. vel *RO. Roma.*

RO. vel *ROM. Romani.*

REG. Regio.

REI. M. Rei militaris.

R.R. Rejectis rudibus, vel *ruderibus.*

R.VE. Rex Veronensis.

RG.F. Regis filius.
R.G.C. Rei gerendæ causa.
R.S.P. Res sua publica.
RVR. Rursus.

S.

SP. Spurius.
SER. Sergius vel *Servius.*
SC. Senatus consultum.
SEX. Sextus.
S.D. Sententiam dicit vel *dedit.*
SYL. Sylla vel *Sylvius.*
S.N.L. Socii nominis Latini.
S.F.S. Sine fraude sua.
S.T.A. Sine tutoris autoritate.
S.P.Q.R. Senatus Populusque Romanus.
S.N.S.Q. Si negat Sacramento quæsito.
S.S.C. Secundum suam causam.
S.L. Sacrorum Ludorum, vel *Sacrum ludum.*
S.S. Sacri Scrinii.
S.P. Sacri palatii.
S. Semis.
S.P.D. Salutem plurimam dicit.
S.S.S. Senio Sanctissimo sacrum.
S.C.F.E. Senatus consultum factum est.
SS. Sanctissimus, Sacro-Sanctus.
S. Sacrum, vel *Sacellum* vel *Sulpitius* vel *Sanctus.*
S.S. Somnium Somniator.
SIC.V. Sicut voluit.

Additio.

SEX.P. Sextus Pompejus.
SARM. Sarmatius.
S. vel *SN. Senatus.*
SATUR. Saturnus vel *Saturnalia.*
ST. Sitibus pro litibus.
SEPT. Septimus vel *Septimius.*
S. vel *SEV. Severus.*
SEV. AVG. ARM. PARTH. Severus Augustus Armenicus Parthicus.
S. Sacrum.
ST. Statius.
SER. Sertor.
SAC. SOL. DED. PRI. NO. AP. IDIB. JANVA. Sacrum Soli dedicavit pridie nonas April. Idibus Januariis.
S.D. Senatus decreto.
SCRIB. AEDIL. Scriba Æditio.
S.S. vel *SEN. SEN. Sententia Senatus.*
SS. Sestertius.

T.

T. Titus.
TI. Tiberius.
T.A. Titus Annius. Tutore autore. Tutoris autoritate.
TR.PL. Tribunus plebis.
TVL. Tullius.
TR.M. Tribunus Militum.
TR. AER. Tribunus ærarii.
TR. POT. vel *TRIB. POT. Tribuniciæ potestatis.*

F *TR.CEL.*

TR. CEL. Tribunus Celerum.
TR. V. MON. Triumviri monetales.
TR. V. CAP. Triumviri capitales.
T. F. Titi filius.
T. F. J. Testamento fieri jussit.
T. S. F. J. Testamento sibi fieri jussit.
TIB. D. F. M. Tibi dulci filio meo.
T. V. vel *TIT. V. Titulo usus.*

Additio.

TR. PL. vel *P. Tribunus plebis.*
TP. B. vel *T. B. Tempus bonum.*
TM. D. vel *DD. Terminum dicavit.*
T. C. Testamento cavetur.
TAR. Tarquinius.
TER. Terentius vel *Terminus.*
T. L. Titus Livius, vel *Titi libertus.*
TR. LEG. II. Tribunus Legionis secundae.
T. P. Terminum vel *titulum posuit.*
TVT. Tutela.
T. S. F. I. Testamento suo fieri jussit.
TI. Tiberius vel *Titius, Titius.*
TRI. PL. Tribunus plebis.
TR. MIL. Tribunus militum.
TT. Titi duo, vel *plures*, vel *Testamento.*
TIT. V. Titus Vespasianus.
TRANS. P. A. Trans Padum amnem.

V.

V. F. S. ET. S. Vivens vel *vivus fecit sibi & suis.*
V. R. Urbs Roma.
VRBISAL. Urbisalia vel *Urbs Salvia.*
VAT. Vates vel *Vatum.*
V. A. Veterano assignatum.
V. FR. vel *F. Usus fructus.*
V. F. Vivens vel *vivus fecit.*
V. B. A. Viri boni arbitratu.
V. P. R. Veteri possessori redditum.
V. PRAE. Vir Praetorius.
V. DICT. Vir Dictatorius.
V. VRB. Vir Urbanus.
VI VIR vel *VI. VIR. Sextumvir.*
V. S. L. M. Vivens sibi locum monumenti.
V. C. Quintum Consilium, vel *Consulis.*
V. S. L. M. Vivens sibi legavit monumentum.
V. P. Vivens posuit.
V. D. Vivens donavit vel *dedit.*
V. S. Vivens statuit.
V. F. Vale feliciter vel *felix.*
VX vel *VC* vel *VX. Uxor.*
V. S. L. M. Voto soluto vel *solenni libero munere.*
V. M. M. Votum merito Minervae.

Additio.

V. F. Ususfructus vel *vir fortis.*
VAL. Valerius.
V. B. F. Vir bonae fidei.

V.I. Vir justus.
V.E. Verum etiam.
VRB.C. Urbs condita.
VIC. Victor.
VICC. Victores.
VIR.VE. vel *V.V. Virgo Vestalis.*
VIR. Virgilius vel *virtus.*
VRB. Urbs vel *Urbanus.*
V.N. Quinto Nonas.
V.V. Viva Venus.
V. vel *VIX. Vixit.*
V. C. Vir clarus, vel *Consularis.*
V.S.L.M.P. Vivus sibi locum monumenti posuit.
V.Q.A.L.K.S. Viginti quinque asses legitime condemnati sunto.
V. Quinque.
V.V.MAX. Virgo Vestalis maxima.
V.A.XII. M.II. D.III. H.IIII. Vixit annos 12. menses 2. dies 3. horas 4.
VOL. Volesius.
VOP. Vopiscus.
VO. Volero.
VI.S. Sex & semis.
VI.V. Sextum vir.
V.P. Vir prudens, vir praefectus.
V.S. Vir Sacer.

X.

X.V. Decemviri, vel *decem viri.*
X. Decem.
X. Denarii.
XV.VIR. S. F. Quindecim Vir sacris faciundis.
XXII.S. Viginti duo & semis.
IXI. Significat Mille videre in marmore.

Hæ sunt SIGLÆ *Valerii Probi*, quas chartæ mandare voluimus ob hanc causam, quia Author non est in omnium manibus; partim etiam, (ut ex sequentibus patebit) ob aliorum Autorum SIGLAS, quæ diverso modo scriptæ reperiuntur.

CAPUT VII.

De SIGLARUM *vel* NOTARUM *usu.*

§. I. Harum SIGLARUM vel notarum inventio, propagatio & auctio duplicem usum habuit, PUBLICUM & PRIVATUM; Hinc etiam SIGLÆ seu NOTÆ ipsæ du-

duplices, *publica* & *privata*. *Publica* quæ ad universam Rempublicam, Leges, Magistratus pertinent. *Privata*, quæ ad res privatas. Utriusque usus species *Lipsius* enarrat; sed paucis & brevissimis. Publicum Siglarum usum ex *Isidoro* illustrat, qui *lib.* 1. *cap.* 21. ait: *Notarum usus erat, ut quicquid pro concione, aut in Judiciis diceretur, librarii scriberent complures simul adstantes divisis inter se partibus, quot quisque verba & quo ordine exciperet.* Omnia itaque quæ publicè coram multitudine, Senatu ac Judicibus agebantur, à librariis Siglis & notis conscribebantur. Ait *Isidorus*, fuisse *complures simul*, quia necessum erat, cum unius mens aut manus longam orationem excipere non sufficiat, ut plures adsint, qui dicta excipiant & provulgent. Ita *Asconius* tradidit, Orationem *Ciceronis pro Milone*, ipsam quam dixerat, exceptam fuisse. Et *Fabius lib.* VII. *cap.* III. queritur, orationes aliquot suas circumferri, negligentia excipientium in quæstum Notariorum corruptas. Conf. *Herman. Hugo. de prim. origine scribendi. cap.* 18.

§. II. Privatus autem usus plurimus erat, sive in epistolis, orationibus, scriptis aliis subito dictantis, sive in excipiendo statim & sine jactura magna lectionis adnotando. Hi autem qui notabant Notarii dicebantur à *notare* seu notis, quia notare est notis exscribere apud *Quintil. in præfat. l. de institut. Orat.* Conf. *Marcell. Donati dilucid. ad Sueton. pag.* 776, 777. Hi semper ad latus fuerunt in itinere, vel judicio. Hi notarum compendiis utebantur, ut *Marcus Manilius lib.* IV. testatur:

Hic & erit felix scriptor, cui litera verbum est,
Quique notis linguam superet cursumque loquentis
Excipiat, longas nova per compendia voces.

Conferatur huc *Balthasar. Bonifac. Rhodigin. histor. Ludicr. lib.* 2. *cap.* XXXII. *pag. m.* 52.

§. III. Tanta quippe horum in scribendo erat velocitas, ut sensa nostri pectoris vix dicta, jam ceris tenerent; quemadmodum de suo Amanuense, quælibet velocissime excipiente, scripsit *Ausonius Epigram.* 146. *pag. m.* 88. *edit. Amstel.* 1671.

Puto

Puer notarum prapetum
Solers minister advola
Bipatens pugillar expedi,
Cui multa fandi copia,
Punctis peracta singulis
Ut una vox absolvitur.
Ex salvo libros uberes:
Instarque densa grandinis
Torrente lingua perstrepo
Tibi nec aures ambigunt,
Nec aucupatur pagina
Et mota parce dextera
Volat per aquor cereum
Cum maxime nunc proloquor
Circumloquentis ambitu:
Tu sensa nostri pectoris
Vix dicta, jam ceris tenes &c.

§. IV. Versus hi *Ausonii* pertinebant ad Notarium velocissimè excipientem, quorum prima verba *puer notarum*, & elegans est Dimetria, qua Notarium celerrime excipientem commendat. Erant autem duum generum: ii, qui *notis* propriè *notarii*: item SINGULARII, ii, qui SINGULIS scribebant, quæ σίγγλαι dicuntur Imperatori Justiniano. Græci duplex genus Scriptorum commendant, aut τὺς γράφοντας εἰς κάλλος, quos Antiquarios appellabant: aut τὺς γράφοντας εἰς τάχυς, qui dicuntur NOTARII, quorum nomine extant ἀναθήματα. Vocat Poëta *Notarium prapetum*, velocium notarum, velociter excipientem & scribentem, quæ alius dictitat. *Suetonius* de *Tito Vespasiano: E pluribus comperi, notis quoque recipere velocissime solitum.* Cujusmodi notis, nemini dubium esse debet, quia ante *Ciceronem* quoque illi usi sunt, qui ex ipso dicentium ore, orationes totas excepisse traduntur, uti paulo ante dictum. Et hodiè adhuc in Parlamentis Actuarii miranda solertia omnia propemodum dicta Advocatorum, nedum judicum excipiunt. Quare Poëta addit, *vix dicta ceris tenes*, quibus verbis velocitatem in scribendo exprimere conatur. De Notariis his *Divus Hieronymus* in *Epist. ad Julian.* ita: *Et tamen ille apposito notaria*

 coge-

cogebat loqui, quæ velociter edita velox consequeretur manus, & linguæ celeritatem prenderent signa verborum.

§. V. Nec ab his recedit illud *Martialis lib. 14. epigram. 208.*

Currant verba licet, manus est velocior illis,
Nondum lingva suum dextra peregit opus.

Ut ut igitur volubili fluat lingva, manus εἰς ταχὸς διὰ σημείων γεγράφοντος (ut loquitur Galenus) loquentem prævenit. vid. *Senec. epist.* XCI. Quæ forte sunt hyperbolicè dicta; At saltem sine ampullis & vento dicta sunt illa *Boëtii lib. 5.*

Ut quondam celeri stylo
Mos est æquore pagina &c.

Accedunt quoque illa *Sidonii l. 9. epist. 9.* illa *Prudentii de Cassiano:*

Præfuerat studiis puerilibus & grege multo
Septus, magister literarum sederat,
Verba notis brevibus comprendere multa peritus
Raptimque punctis dicta præpetibus sequi.

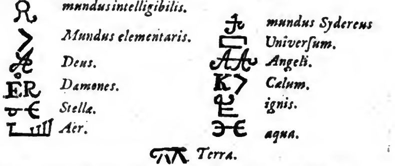
Plura qui de hac re legere cupit, evolvat *Balthas. Bonifac. Rhodigini histor. ludicr. pag. 52.* & *Salmuth. Comment. in Panciroll. part. 2. pag. m. 266.* Et hæc de usu sufficiant SIGLARUM.

CAPUT VIII.

De Aliis scribendi & significandi generibus per Notas & membra corporis variorum populorum.

§. I. Hactenus plures perlustravimus populos, qui animi sensa per SIGLAS seu literas expresserunt, quorum vestigia alii acerrimè presserunt. De Ægyptiis constat, quod literis hieroglyphicis usi, quæ potius signa & imagines, quàm literæ dicendæ: de quibus legi poterit *Athanas. Kircher. in Obelisco Pamphil.* & *Oedipo Ægyptiaco* variis locis. Hinc *Sinenses* etiam *notas* excogitarunt, quibus rem exponebant. vid. cit. *Athanas. Kircher. Oedip. pag. m. 13. Tom. 2.* Hos secuti sunt *Brachmanni* seu *Gymnosophistæ*, quorum characteres mundi triplices fuerunt & prior mundum intelligibilem, alter

ter Sydereum & tertius Elementarem exprimebat. Ut igitur Lectorem de his certiorem faciamus, characteres principalium mundi partium ex *Kirchero* apponere lubet:

Et quæ alia signa sunt, quibus conceptus mentis indicabant, quæ longa serie exhibet prælaudatus *Kircher. in Oedip. Ægypt. fol. m.* 24. 25.

§. II. Ita Ægyptii figuris animalium ea, quæ in animo conceperant, significabant, quos secuti sunt deinde alii, id quod testatur CORNU illud DANICUM hieroglyphicis animalibus ornatum, de quo cl. Bartholin. tractatum integrum edidit, & figuram ejus cum imaginibus omnibus delineari & exsculpi curavit. Simulacra vero in eo ficta censemus nihil aliud indicasse, quàm Optimi Regis Danici mores & attributa tum belli, tum pacis tempore Regnum sibi subjectum benè gubernantis, & Rempublicam prudenter & juste administrantis. Nam imagines illæ SERPENTUM passim per omnes annulos majores efformatæ videntur *prudentiam* indicare, quâ uti debet Rex bonus in omnibus Actionibus suis, sive bella gerat, seu jura dicat, seu propria negotia curet.

§. III. Ut igitur ad explicationem ipsam imaginum nos conferamus, sciendum, quod in primo circulo, qui omnium maximus est, duosque figurarum ordines habet, occurrat *homo nudus manus ad cælos tendens & stans medium inter serpentem à dextris atque piscem & alitem pisci inhærentem ipsumque depascentem à sinistris.* Per *hominem nudum* Rex nudus indicatur, qui propriis affectibus exutus & omni privatus passionum propriarum habitu, totus esse debet in commodis subditorum;

pro-

propriisque substantiis privari ac nudus fieri, ut populorum commodis & saluti consulat. *Manus insuper ad cælum tendit*, quia cælitus auxilium sibi petere debet ad populos bene gubernandos. In eodem circulo ponuntur seu conspiciuntur quatuor subditorum imagines, ad Regem palmas tendentes, quorum unus genu flexus integro corpore, Sacerdotum chorum designat, tres alii sedentes laicorum varia genera repræsentant; etenim eorum medius corpore brutali facinorosum genus humano capite significat; à dextris ejus est homo frugi sua vivens industria: tertius à sinistris indicat ordinem ministrorum justitiæ, qui quatuor hominum status, Sacerdotes, laici probi, facinorosi & satellites ita sub regia potestate ponuntur, ut eorum Rex curam habere debeat & eos regere prudentia summa & vigilantia. Nunc in secundo circulo præcipui modi describuntur, quibus optimus Rex uti debeat ad quatuor hominum genera bene gubernanda. Ac primo quidem *genu flexus* iterum Sacerdos est, manus ad cælum tendens ac orationi vacans pro Rege & grege. Quod autem manu sinistra truncus habeatur, id non injuria temporis factum; sed denotat Sacerdotum omnes actiones sanctas esse debere. *Secundum simulacrum* sub humano capite bruti gerens effigiem bis ponitur, duplici pœnarum genere notatum; nam & collo catena vinctum, fustique velut vibrato, seu verius virgarum fasci lictoris obversum, carceris & verberum pœnis mulctatum: & pisci velut insidens designat non minus ad triremes damnatum, quàm ad insulam exilio relegatum. *Tertius* homo facinorosum catena vinctum detinens est justitiæ minister satelles officio sui ministerii fungens. *Quartus* bis inter serpentes collocatus, & semel inter Sacerdotem & lictoris virgas positus prope facinorosum sibi veluti minitantem, ob oculos ponit insontem variis angustiis circumseptum, cui tamen adest proximum Numinis auxilium, Sacerdotis orationibus imploratum. Possemus in medium proferre cætera hyeroglyphica, quæ in cornu isto conspicienda dantur, nisi vitaremus prolixitatem. Interim tamen cognoscimus ex his paucis, Ægyptios aliosque populos per *figuras animalium* animi sensa exprimere voluisse.

§. IV. Non solùm autem Veteres per figuras animalium rem

rem denotatam significabant; sed etiam *Manu* & *digitis* certas NOTAS fingebant, de quibus *Isidorus cap.* XXV. ita: Sunt quædam & digitorum Notæ, sunt & oculorum, quibus secum taciti proculque distantes colloquuntur. Sic mos est militaris, ut quoties consentiat exercitus, quia voce non potest, manu promittat; alii quia voce non possunt, gladiorum motu salutent. Ennius de quadam impudica; quasi in choro pila ludens, datatim dat sese & communem facit. Alium tenet, alii adnutat; alibi manus est occupata; alii pervellit pedem, alii dat annulum spectandum, & à labris alium invocat, cum alio cantat, attamen aliis dat DIGITO litteras. Perspicimus ex his Isidori verbis, quod membris humanis, præprimis digitis, indicata fuerint ea, quæ desiderata & in votis habita.

§. V. Sic autem digitis NOTÆ conficiebantur: si quinque digiti vocalium naturam veluti induerent, incepta numeratione a pollice, tunc ex membrorum contactu literas ac verba componebant. v. g. Attacta *Frons* literam F. Linguam L. subnotabat. Hujus usum amantibus præcipuè tribuit *Ovidius: Nil opus est digitis, per quos arcana loquaris. Quintilianus lib.* XI. manuum motum communem dominum sermonum videri, scribit *Petron. in Satyrico*, digitis vocem gubernari. Singulis tum sua erant officia. *Pollex* ἀντίχειρ dictus, quasi altera manus ob adminiculi præstantiam, pressus notabat FAUSTAS PRECES: versus, IMPRECATIONES: uterque junctus MAJOREM LAUDEM. Secundus a Pollice *Index*, δεικτικὸς & salutaris appellatus, *Sueton. August.* 80. Admotus ori *silentium* indicabat, uti videmus in imagine *Harpocratis*. vid. *Johann. Lomejeri Diei Genial. diss.* 3. *pag. m.* 140. *edit. Daventr.* 1694. Extensus, *gloriosum* ostendebat. Pulchrum & gloriosum censebant veteres, teste *Persio Satyr.* 1, DIGITO MONSTRARI & dicier HIC EST. confer *Barnab. Brisson. de formul. lib.* 8. *pag. m.* 736. ubi plura lectu digna. Sublatus *Licitationes factas* significabat. *Cicer. lib.* 3. *in Verr. conf. Barnab. Brisson. lib.* 6. *de formul. pag. m.* 523. Tertius *Medius*, VERPUS diei solitus, quod Judæi in recondendis interaneis, exulceratis & putrescentibus visceribus ejus opera essent usi: item *famosus*, *petulans* & *libidinosus*, cujus objectu PROBRUM objectarunt, alteriusque

famam contumelia notarunt, unde *Juvenal.* Satyr. x. — *medi-umque ostenderet unguem.* *Quartus Annularis* δακτυλιώτης, qui annulo indutus Sponsaliorum testis fuit. Hunc *Romani Medicinalem* appellabant. *Quintus Auricularis* à potiori officio. Vid. *Alexandr. ab Alexand. G. D. lib.* 4. *cap. ult. Macrob. Saturn.* vii. *c.* 13.

Caput IX.

De Usu Siglarum Publicarum *in Prænominibus, Legibus & plebiscitis.*

§. I. In capite vii. Siglas distinximus in Publicas & Privatas; jam autem videbimus, quæ ad *publicas* pertineant. Inter has referimus *Prænomina* Romanorum, quæ triplici genere Siglarum notabantur, id quod constat ex Diomede *lib.* 1. *cap.* 12. *Alia*, inquit, *nomina & prænomina aut SINGULIS Litteris notantur, aut binis aut ternis. Priscianus Cæsar lib.* 2. *c.* 7. Ex illo consuetudo venit, ut nemo Romanus sit absque prænomine, & notatur vel Singulis litteris vel binis vel ternis. Idque cum à veteribus traditum, tum ab antiquissimo quoque lapide, nummoque ita esse retentum, auctor est *Carol. Sigon. de Nominibus Roman.* Singulis Literis scribebantur A. *Aulus* C. Cajus. Q. Quintus L. *Lucius.* M. *Marcus.* N. *Numerius* &c. Binis: AP. *Appius* CN. *Cnejus.* SP. *Spurius.* OP. opiter. *Ternis*: MAM. *Mamercus.* SEX. *Sextus.* SER. *Servius.* TUL. Tullius. vid. *Hubert. Goltz. in thesaur. rei antiquar. edit. Antverp.* 1579. *pag.* 156, 157 *seqq.*

§. II. Deinde etiam inter Siglas Publicas referebantur Siglæ Legum, à populo ad consulis rogationem latarum: initio solennes *Notæ* seu Siglæ præfigebantur. Leges autem Rogari primum & Ferri Ad Populum, dein postquam à populo recipiebantur, *Perferri* & perrogari dicebantur. Initio quoque cujusque legis legitima & solennia verba præponebantur hæc: *Consul populum jure rogavit, populusque jure scivit.* Docet hoc *Cicero* 1. *in Anton. Orat.* Cedo, in-

inquit, illa legitima: Coss. POPULUM JURE ROGAVERUNT POPULUSQUE JURE SCIVIT. Id ipsum ex ea lege patet, quæ à *Frontino lib. 2. de Aquaduct.* prioribus verbis valde corruptis refertur. Ea sunt hujusmodi: TITUS QUINTUS CRISPINUS COS. POPULUM JURE ROGAVIT, POPULUSQUE JURE SCIVIT IN FORO PRO ROSTRIS AEDIS D. JULI POPULI ROM. & JULIÆ. Quæ verba apud *Valerium Probum* SIGLIS hisce designata reperiuntur: Cos. P. I. R. P. Q. I. S. I. F. P. R. E. A. D. P. Consul populum jure rogavit populusque jure scivit in foro pro rostris & ante diem pridie. Cujusmodi verba posteriora ex vitiosa interpretatione in priori imperfecta sunt, retinendaque Probi sunt. Videatur *Barnab. Brisson. lib. 2. formul. pag. m.* 137.

§. III. Vulgaris fuisse hæc legum videtur clausula, uti citatus *Barnabas Brisson. lib. 2. formul. pag.* 138. recenset. S. Q. D. E. R. A. P. P. V. L. O. E. Coss. PRÆT. TR. PL. Q. N. S. Q. E. V. A. P. P. V. F. hoc est. *Si quid de ea re ad populum plebemve lati opus est, Consules, Prætores, Tribuni plebis qui nunc sunt, quod eis videbitur ad populum plebemve ferant.* Omnibus plane legibus duo adscribi solennia capita moris erat. Unum erat de impunitate, si quid contra alias leges ejus legis ergò, quæ promulgabatur, factum esset, Cicero *translatitium* idcirco vocat *lib. 3. Epist. ad Attic.* Alterum erat hujusmodi: S. Q. S. S. Q. E. Q. I. N. S. R. E. H. L. N. R. h. e. *Si quid sacri sanctique est, quod jure non sit rogatum* (vel, jus non sit rogari) *ejus hac lege nihil rogatur.* confer. *Brisson. pag.* 138. Totidem verbis & *Cicero pro A. Cæcinna* explicat.

§. IV. Usitatæ præter has in Legibus à Plebiscitis sequentes erant SIGLÆ. S. C. *Senatus consultum.* P. S. *Plebiscitum.* D. C. S. *de consilii sententia.* D. S. S. *De Senatus sententia.* V. A. *Veterano assignatum.* S. F. S. *Sine fraude sua.* Observanda etiam vulgaris clausula S. L. E. I. C. Q. O. R. E. i. e. *Siremps lex ei, jus causaque omnium rerum esto.* Consulatur hîc *Barnab. Brisson. lib. 2. formul. pag. m.* 142. Senatus consultorum planè vulgaria initia erant, id quod ea, quæ in *Cælii* Epistolis & *Frontini lib. 2. de Aquaduct.* & in Pandect. posita sunt exempla comprobant. Et vero singularibus literis scribi consuevisse in

 hunc

hunc modum: Q. V. F. Cos. D. E. R. Q. F. P. D. E. R. I. C. i. e. *quod verba fecit Consul de ea re, quid fieri placeret, de ea re ita censuerunt* & iterum: S. C. D. E. R. I. C. i. e. *Senatus Consultus de ea re ita censuit.* Patet hinc Veteres in Legibus Siglis usos fuisse.

§. V. Ut autem quasi uno intuitu Siglas in jure civili de Legibus & plebiscitis intueamur, ex Valerio Probo hoc loco recensebimus.

P. J. R. PQ. J. S. I. F.
Populum jure rogavit Populusque jure suscepit in foro
P. R. E. A. D. P.
pro rostris & ante diem pridie.
E. H. O. L. N. R.
Ejus hac omnibus lege nihilum rogatur.
S. R. L. E. E. C. Q. O.
Si rem lex ex ejus causa quæ omnium
R. E. S. N. L.
rerum esto Socii Nominis Latini.
L. P. C. R.
Latini Prisci Cives Romani
M. E. M. D. D.
Municipibus ejus Municipii dare damnas.
E. C. E. C.
Esto Coloni Ejus Coloniæ
Q. E. R. F. E. D.
Quod ejus recte factum esse dicetur.
L. J. D. A. C.
Lex Julia de Adulteriis coërcendis.
U. D. P. R. L. F.
Unde de plano recte legi fecit.
A. A. A. F. F.
Aere Argento auro flando ferundo.
I. N. Q. Q.
Injustis nuptiis quæsita quæsitus.
Alii: justus Nuncius quæsitos quæsitus.
S. Q. S. S. E. Q. J. N.
Si quid sacri sancti est quod jure non.

S. R. E. H. L. N. R.
sit rogatum, ejus hac lege nihil rogatur.
V. P. R. Veteri possessori redditum.
V. A. Veterani assignatum.
V. F. Usus fructus
S. P. Q. R. Senatus Populusque Romanus.
S. C. PS.
Senatus Consultum Plebiscitum.
Q. D. E.R.F. P. D.E. R.U. I. C.
Quod de ea re fieri placeret, de ea re universi ita censuerunt.
Q. F. E. I. S. F.
Quod factum est in Senatu ferunt.
D. C. S. De Consulum sententia.
S.Q. M. D.E.R.A.P.
Si quid me de ea re ad populum
P. V.L. O. E. Coss. PR.
plebemve latu opus est, Consules Prætores
TR. PL. Q. N. S. Q. E.
Tribuni plebis qui nunc sunt quod ejus
V. A. P. P. F.
Videbitur, ad populum plebemve ferant.

CAPUT X.

De Usu SIGLARUM PUBLICARUM *in Edictis & Actionibus.*

§. I. Edicta Romæ dicebantur, quæ Prætores, antequàm jus redderent, solebant proponere, ut scirent cives, quod jus de qua re dicturus esset, seque præmuniret. Edictum autem aliud est *perpetuum*, aliud *temporale*. Perpetuum est, quod à Prætore jurisdictionis perpetuæ causa proponi dicitur, nimirum quod *Pratores* inito Magistratu proponebant, quo civibus denunciabant, quemadmodum anno suo jus dicturi essent. *Temporale* vero est, quod certi negocii oborti causa proponitur. Varia autem Edictorum genera fuerunt, *Consula-*

ria, *Censoria*, *Pretoria* & plura alia. Quodlibet igitur horum Edictorum certis utebatur formulis, quæ vel expressis verbis vel Siglis proferebantur.

§. II. Quod ad *Consularia* edicta attinet, illa clausula hac utebantur.

S. V. A. C. D. V. i. e.

Si venire ad causam dicendam vellent.

Ita etiam ad edictum Consulare refertur illud, ne quis civem Romanum vinculis captum teneret.

N. Q. C. R. V. A. C. T.

Ne quis civem Romanum vinctum aut clausum teneret

Ad Edicta Censoria pertinet illud *Livii lib.* 13. *c.* 13. ubi refertur *P. Licinium Crassum L. Julium Cæsarem*, Censores, edixisse:

N. Q. V. U. E.

Ne quis venderet Unguenta exotica.

§. III. Quod vero de jure dicundo Prætores edicebant, varie quidem, pro re subjecta concipiebantur, ut plurimum autem in hæc verba desinebant. J. D. *judicium dabo*. vel. A. D. *actionem dabo*. Si scil. Prætor de negotiis gestis edixerat. Formula hujus erit hæc: Si quis negotia alterius, sive quis negotia, quæ cujusque cum is moritur, fuerint, gesserit. I. E. N. D. *judicium eo Nomine dabo*. Sic etiam de D. M. *dolo malo*. Quæ de D.M. dolo malo facta esse dicentur, si de his rebus alia actio non erit, & justa causa esse videbitur. J.D. *judicium dabo*. Similiter *de capite minutis*, *de noxalibus actionibus*. Edictum de *servo corrupto*. de *deposito*, *commodato*. Semper hæc verba in clausula addebantur. J. D. *judicium dabo*. In formulis seu edictis quæ in *fraud. credit.* facta, addebatur R. *restituatur*. vel C.C. D. *causa cognita dabo*. Interdum prætor utebatur his verbis A.P. F. *agendi potestatem faciam*, ut in edictis sepulcri violati. Edictis vero, quæ ad Interdicta pertinebant, addebatur V.F.V. *vim fieri veto*. ut in Edicto de mortuo inferendo. qualia edicta nobis exhibet *Barnab. Brisson. lib.* 3. *form. pag.* 283.

§. IV. In Edictis igitur has Siglas invenimus: C. C. *causa cognita*. D. M. F. V. C. *dolo malo fraudisve causa*. F. E. D. *factum esse dicetur*. J. S. *Judicatum solvi*. M. F. P. *Mala fidei*

dei possessor. In Edictis restitutoriis addebantur I. I. R. *id illi restituas* vel F. R. *fiat, restituas*. Cum autem Edicta subscribi à Tribunis deberent, factum ut litera T. subscriberetur. *Valer. Maxim. lib.* 1. Illud quoque in memoria repetendum est, quod Tribunis plebis intrare curiam non liceret, ante valvas autem positis subselliis, decreta patrum attentissima cura examinabant, ut, si qua ex eis improbasset, rata esse non sinerent. Litera T autem subscripta significabat, Tribunum censuisse.

§. V. Siglas in Edictis perpetuis recensuit *Valer. Probus* quas hûc adscribere non pigebit:

J. D. P. E.
Juri dicundo præ erit.
J. D. C.
Juris dicundi causa.
Q. R. F. V.
Quod recte factum videbitur.
V. B. A.
Viri boni arbitratu.
D. M. F. V. C.
Doli mali fraudisve Causa
J. D. JD.
Judicium dabo, Jurisdictio
Q. S. S. S.
Quæ supra scripta sunt.
Q. E. R. E. T. P. J.
Quanta ea res erit tanta pecuniæ judicium
R. D. T. Q. P.
Recuperatorium dabo testibus quæ publica
DT. C. D. P. F.
Duntaxat Centum denunciandi potestatem faciam.
N. K. C. Non calumniæ causa.
CC. Consilium cœpit, vel causa cognita.
F. C. Fraude Creditoris, vel fiduciæ causa vel fidei commissum.
C. E. D. Convictum esse dicetur.
P. C. Pactum conventum, vel pecunia constituta.
H. S. Hoc sic, vel hic sit, l. hora secunda.

C. V.

C. V. Centum virum vel clarissimi viri
S. T. A. Sine tutoris authoritate.
Q A M. Quemadmodum
Q. M. quomodo vel quo magis
P. P. L. J. Pro prædicta litis judiciis
J. S. Judicatum solvi
M. F. P. Malæ fidei possessor

§. VI. Nunc etiam ad Siglas seu Notas in *Actionibus* observatas progredimur. Hic varias offendimus & quidem in *Vadimoniis* solennia verba hæc erant. I. D. T. S. P. i. e. *in diem tertium sive perendinum*. Comperendinatio autem est ab utriusque litigatoribus invicem sibi denunciatio in perendinum diem. Nam cum in rem aliquam agerent litigatores, & pœna se sacramenti peterent, poscebant Judicem, qui dabatur post trigesimum diem, quo dato deinde inter se in perendinum diem, ut ad judicium venirent denunciabant, quo cum esset ventum, antequam causa ageretur, quasi per indicem rem exponebant, quod ipsum dicebatur. C. C. *Causæ conjectio*, quasi causæ suæ in breve coactio. Reus qui vadimonium promiserat, judicio adesse sese, citatus respondebat his verbis: E. S. M. *Ecce sisto me*. Jam ubi in Jus ventum, interdum à *Prætore* Advocati petebantur, quos se daturum Edicto pollicebatur his verbis: D. I. P. *dabo isti patronum*.

§. VII. Postulabantur etiam à Prætore Judices, qui de ea re, de qua agebant, cognoscerent. Videntur autem desiderantium verba hæc fuisse, quæ Siglis à *Valerio Probo* ita scribuntur: P. I. A. V. P. V. D. i. e. *Prætor judicem arbitrumve postulo ut des*. Sin autem Judicem datum rejicerent, solemnibus verbis eum iniquum proclamabant his formulis: E. I. E. *Ejero iniquus est*. vel H. N. T. E. i. e. *hunc nolo timidus est*. vel I. N. Q. C. F. A. i. e. *illum nolo quia Cæsarem fortiter amat*. Cæterum Sacramento Litigatores plerumque inter se contendebant, uti ex *Varrone*, *Cicerone* & *Festo* constat. Qua in re videntur fuisse receptæ hæ Siglæ. Q. N. S. Q. i. e. *Quando negat, Sacramento quærito*. In formulis Judiciorum dandorum hæc verba erant: S. P. *Si paret*. Actiones certe in personam datas hac formula pronunciabant: S. P. T. M. D. F.

O.

O. S. I. E. *Si paret Titium Mævio dare facere oportere, Sempronius Judex esto.* Pertinebant quoque verba hæc actorum in actionibus ad *stipulantes*: A. T. M. D. O. i. e. *Ajo te mihi dare oportere.*

§. VIII. De actionibus in rem Prætor hæc verba ad judicem dabat: *Si paret fundum* (Q. D. A. P. i. e. quo de agitur publice) *Titii ex jure Quiritum esse, neque is fundus ei a Mævio restituetur, Sempronius judex esto.* Qui servum vindicabat sibi, injecta manu dicebat. H. M. E. *Hic meus est.* In homine autem petendo verba addebantur: E. J. R. *Ex jure Romano* vel E. L. Q. *Ex lege Quiritum.* Formulaque hæc erat, quæ Siglis ita: H. E. H. E. I. Q. M. E. A. *Hunc ego hominem ex jure Quiritum meum esse ajo.* In fundo petendo alter dicebat: Hic meus est, quia ego eum ex jure Quiritum meum esse ajo. Alter autem respondebat: Inde ego te ex jure manu consertum voco. Quid autem sit *ex jure manu consertum Agel. lib.* 20. *cap.* 9. testatur, quando scil. disceptatur inter litigantes de re aliqua. vid. *Barnab. Brisson. formul. lib.* 5. *pag.* 375. Hinc in juris civilis notis has *Valer. Probus* ponit literas. E. I. M. C. V. i. e. *Ex jure manu consertum voco.* Similiter si qui de hæreditate certarent, præs constituebatur, ne aliqua pars horum hæreditatem deteriorem redderet, qui damnum resarcire tenebatur. Unde in Juris notis Siglæ hæ. P. P. L. V. i. e. *pro præde litis vindiciarium.* Hæc & alia quam plurima testimonia satis probant, In actionibus usum Siglarum observatum fuisse. Confer huc *Barnab. Brisson. de formul. lib.* 5. *& Lexic. juridic. ex Brisson.* aliisque collectum. *pag.* 28.

§. IX. Ut igitur Lectores in compendio comprehensas habeant Siglas, in Actionibus observatas, quæ sparsim alibi reperiuntur, hîc damus.

A. T. M. D. O.
Ajo te mihi dare oportere
Q. N. T. S.
Quando negas te Sacramento
Q. P.
Quinquagenario provoco
Q. N. A. N. N.

Quando neque ais neque negas.
E. J. M. C. V.
Ex jure manu consertum vocavit.
S. N. S. Q.
Si negat Sacramento quærito
S. S. C. S. D.
Secundum suam causam sicuti dixi.
E. T. V.
Ecce tibi Vindicta
Q. I. J. T. C.
Quando in jure te conspicio.
P. A. F. A.
postulo anne fias author
T. J. A. V.
Teneor (Tento) *judicem arbitriumve*
P. U. D.
populo (postulo) *uti des*
I. D. T. S. P.
In diem Tertium seu Perendinum.
A. L. Æ.
Arbitrium (Litis) *Liti æstimandæ*
Q. B. F.
Quare bonum factum.

Caput XI.

De Siglis *Judiciariis.*

§. I. In gravioribus caussis Judices olim non pronunciabant sententiam de tabulis, sed eam in iis notabant, teste *Ascon. in divin. Verrin. Singuli*, inquit, *Judices* sententiam de tabula pronunciarunt in levioribus causis, & ob id neque nota, neque custode opus fuit. Idem docet *Carol. Sigon. lib.* 2. de *judic. c.* 22. Prætor judicibus tabellas dabat, & ut sententiam ferrent, in concilium mittebat. Mittere autem in concilium erat, jubere illos, ad urnas ire, atque in eas tabellas sententiam continentes conjicere. Urnæ vero

verò ceu ciſtæ tot fuerunt, quot Judicum ordines, qui judicarunt. Tres autem erant, *Senatorum*, *Equitum Tribunorum*, *ærariorum*. vid. *Marcell. Donat. dilucid. in Sueton. cap.* XLI. *pag. m.* 232. 233. Tabellæ verò quæ datæ erant judicibus, quarum unam in urnam mitterent, erant tres, una *abſolutionis*, altera *condemnationis*, tertia *ampliationis* eæque omnes ceratæ erant.

§. II. Accuratius *Aſcon. in Divin.* teſte *Barnab. Briſſon. lib.* 5. *de formul. pag. m.* 480. tabellas deſcribit his verbis: In cauſis majoribus univerſi judices in ciſtam tabulas conjiciebant ſuas. eaſque inſculptas literas habentes, A. abſolutionis. C. Condemnationis. N. L. Ampliationis. *Roſinus lib.* 6. *cap.* 14. *antiquit.* ſcribit, tabellas notatas fuiſſe literis A vel U. R. *uti rogas.* Quod ſi tabellæ, quibus inſcripta erat A litera, numero prævalerent, reus abſolvebatur; Si autem plures eſſent, quæ U. R. habebant, reus condemnabatur. Si vero numero eſſent pares, pro abſolutione putabant, teſte *Dionyſio lib.* 7. Sed idem *Roſinus lib.* 9. *c.* 24. paulo aliter inquiens: Ampliatio, in quibus cauſis adhibebatur, erat, quoties judices ſignificabant, rem ſibi non liquere, & ſecundam actionem inſtituendam eſſe, & Prætor ex conſilii ſententia pronunciabat, amplius cognoſcendum eſſe: Itaque ut nota abſolutionis in tabula fuit A. condemnationis. C. Ampliationis N. L. non liquere. Cæterum quidam literas iſtas Græce ſcribunt, ut in *Alexand. ab Alexandr. lib.* 3. *c.* 5. legimus, ubi modum ita deſcribit: Apud Romanos quandoque inolevit, ut in capitis judicio per Θ ſeu κ. in urnam conjectas litteras ſignum mortis & capitis ſupplicio afficiendum notarent: per τ & α. abſolutionis: per λ vero & ν. prolationis, & diem diffundi, cum parum ſibi liquere de cauſa ſignificarent, quæ ampliationis tabella dicta eſt. An autem Romani tabellas Græcis literis ſignarint, non ſatis conſtat, quia literæ iſtæ ſunt initia vocum Latinarum ſeu Romanorum, nimirum Abſolutionis, Condemnationis, Non Liquet. Forſan ex Græco Authore iſta petita ſunt, qui literas Romanas Græce ſcripſit.

§. III. Hæ tres præcipuæ notæ ſeu Siglæ Judicum erant, nam *Sueton.* præter haſce tres tabellas ſcribit *cap.* XXXIII. ab *Auguſto* (cum de falſo teſtamento ageretur, non tantum damnatoriam & abſolutoriam cognoſcentibus datam eſſe, ſed ter-

tiam quoque, qua ignoscebatur iis, quos fraude ad signandum vel errore inductos constitisset) cujus tabellæ nota non potuit fuisse ulla ex præcedentibus; sed quod fuerit fortasse I. i. e. *ignosco*, quidam statuunt. *Crinitus* etiam *lib. 6. c. 6.* scribit Θ & K. fuisse etiam Condemnationis notas, nam K. *Græcum* & *Latinorum* C. significans *καταδικάζειν*, quanquam *Britannicus Persii* Commentator scribit; K. fuisse notam absolutionis & significasse *καλὸν pulchrum*.

§. IV. De aliis præterea *absolutionis* & *condemnationis* notis apud Suidam hæc reperimus: Μακρὰ γραμμὴ ἡ καταδικάζουσα, Longa linea condemnationem, brevis absolutionem significat. De quibus forte *Plaut.* cum longam quandam literam infelicem vocat, quam alii ajunt esse I. alii L. alii ut *Ascon.* & Cælius T. ut ut sit, absolutionis literam *Cicero pro Milone* vocat salutarem, condemnatoriam autem tristem vel ut *Livius* tristiorem. Verum, an I longa litera sit dicenda, meritò dubitamus, cum I sit brevis; ideò non possumus in eorum partes venire, qui longam literam apud Plautum Jota ipsum fuisse statuunt, quippe quod linea unica eaque rectissima designetur, ut inquit *Rocch. biblioth. Vatic. in Alphab. Latin. pag.* 147. Verum ut evidentius tota res elucescat, ipsa verba *Plauti ex Aulul.* citabimus:

Neque quicquam melius est mihi,
Ut opinor, quàm ex me ut unam faciam literam
Longam, laqueo collum quando obstrinxero.

Probabilius nobis hoc Comicum ænigma *Robert. Stephan. in thesaur. verb. lit.* explicat, quando de L. interpretatur. Longam literam de se facit, qui suspendio sibi spiritum intercludit, nam suspendiosi hominis corpus rectum, brachia pressa & pedes porrecti L. literæ speciem præbent. At *Cal. Rhodigin. lib.* 10. *c.* 8. & *Gilbert. Cognat.* perspicaciore forsan interpretatione hoc ad T. referunt, quoniam qui pendet, eam plane reddit imaginem. vid. cap. 3. *lib.* 14. *pag.* 405. *Rhodigin. histor. Iudicr.* qui *lib.* 14. pag. 404. asserit, & H. notam patibularem fuisse.

§. V. Græci eadem ferè ratione in capitalibus actionibus seu sententiis Judiciariis sententiam tulisse constat. Apud hos

Θ *damnationis*. T. *absolutionis*. A. *ampliationis* fuit symbolum, uti *Anton. Foquelin. ad Satyr.* IV. *Persii* annotat, ubi Poëta sub Socratis persona ad *Neronem*, quem *Alcibiadem* recte nominat: *Et potis es nigrum vitio præfigere Theta* i. e. potestas tibi vitiosos condemnandi cives. Unde *Martial. lib.* 7. *epigr.* 37.

Nosti mortiferum Prætoris, Castrice, signum,
Est operæ pretium discere Theta novum.

Sensus itaque Martialis est. Pro veteri illa condemnationis & mortis Θανάτυ litera, Quæstor noster novam habet notam, emuncto scil. naso dat carnifici signum occidendi hominis. Novum enim mortis signum invenit, ut quempiam interfecturus addat Θ. Litera hæc non tantum formâ cor dissectum exhibet, sed & significatione mortem infert; notat enim Θάνατον; Hinc Judices literam Θ apponebant ad eorum nomina, quos supplicio afficiunt merito. Unde quidam ait: *ô merito ante alias infelix litera theta*. Et *Ausonius ad Eunum epigramm.* 128. non ut alii citant. 120. *edit. Amstel.* 1671. *pag. m.* 78. 79.

Miselle doctor Ȣ *sit obscano,*
Tuumque nomen Θ *sectilis signet.*

Ubi Scaliger: ȣ erat signum suspendii, refert enim laqueum collo involutum. Et hæc de SIGLIS Judiciariis Romanorum & Græcorum sufficiant.

CAPUT XII.

De SIGLIS *Juris Consultorum.*

§. I. Ad usum publicum referimus etiam SIGLAS Juris Consultorum, quæ usitatissimæ olim illis erant. Testantur hoc verba *Imperatoris Justiniani in proœmio Institut.* ubi hæc extant verba: D. C. P. II. Kal. Decemb. D. Justiniano PP. A. Ut igitur rem clariorem reddamus, repetimus illa, quæ antea dicta fuerunt. Fuit apud antiquos triplex scribendi ratio, NOTIS, LITERIS SINGULIS seu SIGLIS & VERBIS INTEGRIS. *Nota* quidem signa appellata, quod vox signi ge-

neralis esset, erant tamen exiguæ figuræ, plurium literarum vim habentes. *Plutarch. in Caton.* Quinimo quandoque vocabulum generis applicatum certæ speciei & ita per Signa nonnunquam, NOTARUM signa significant. Comprehendebant signis, quæ literis non poterant, loquitur de *notis Sidon. Apollin. lib. 9. epist.* 8. Quæ *Ausonio Epigram.* 138. punctorum veniunt nomine. SIGLÆ græcis Σίγγλαι sunt literæ Singulares, seu quæ singulæ per se quid significant. *Justinianus* ea signa compendiosa nominat. Et licet NOTÆ & SIGLÆ sint distinctæ, videntur tamen quandoque NOTÆ pro SIGLIS acceptæ fuisse, quo sensu generali, sicuti & signa, complectentur literas singulas seu singulares, id est, SIGLAS. Ut igitur ad subscriptionem Justiniani revertamur per SIGLAS factam, sensus est: *Datum Constantinopoli Domino Justiniano. P.P. A.*

§. II. Negandum autem non est, *Notas* seu SIGLAS illas bono fine inventas fuisse; verum quàm perniciosæ fuerint in libris Jurisprudentiæ experientia docuit. Tot enim temporis successu ex hisce notis earundemque auguranda significatione exstitêre circumventiones, ut *Justinianus* Imperator lege sanxerit, ne quis iis in jure uteretur, sed omnia perscriberentur *lib.* 1. *Codic. tit.* 17. de veteri *jure enucleando leg.* 1. Causam addit *Salmuth. in Com. ad Panciroll. pag. m.* 264. ne eæ minus difficultatis & negotii legentibus exhiberent, quàm res ipsæ notis descriptæ: & multi præterea subtili ac varia harum interpretatione in fraudem inducerentur, magnæque insuper Judicantibus & discentibus tenebræ inde offunderentur; disserte *Justinianus* prohibuit, ejusmodi posthac NOTIS & signis in describendis Jurisprudentiæ libris uti, ne qua malignis interpretibus imperitisve verborum evertendorum ansa præberetur. Hinc *Barnab. Brisson. lib.* 4. *select. interpret. cap.* 21. & *Foquelin. tit. Instit. de vulg. substit.* differunt bene. Quis enim, si ejusmodi, velut stigmatum notis deformatos veteris Jurisprudentiæ libros, *Justinianus* ad nos transmisisset, earum sese laqueis expedire potuisset, aut quis in illis reddendis exprimendisque litium altercationumve finis fuisset, cum in earum interpretatione *Tribonianus* ipse frequenter hæsisse deprehenderetur.

§. III. Ne itaque per SIGLARUM captiones & compendiosa

æ-

ænigmata ejusdem Codicis textus conscriberentur, etiamsi numerus librorum significetur, aut aliud quicquam, *Justinianus* prohibuit. Hinc addit: Nec enim hæc per specialia SIGLA numerorum manifestari, sed per literarum consequentiam explanari concedimus. Et eodem *titulo leg.* 2. Eandem pœnam falsitatis constituimus adversus eos, qui imposterum leges nostras per SIGLORUM obscuritates ausi fuerint conscribere. Omnia enim, id est, & nomina prudentium & titulos librorum, numeros per consequentiam literarum volumus, non per SIGLA manifestari, ita ut qui talem librum comparaverit, in quo SIGLA posita sunt, in quocunque loco libri vel voluminis, sciat inutilis esse Codicis dominum: neque enim licentiam aperimus, ex tali Codice in Judicium aliquid recitari, qui in quacunque sui parte SIGLORUM habet malitiam.

§. IV. Hujus Imperatoris laudabilia vestigia legerunt etiam alii, qui severe interdixerunt rationem per SIGLAS scribendi, quod *Isidorus lib.* 1. *c.* 22. indicat his verbis: *Has juris notas novitii Imperatores à Codicibus legum abolendas sanxerunt: quia multos per has callidi ingenio ignorantes decipiebant, atque ita jusserunt scribendas in legibus literas, ut nullos errores, nullas ambages afferant, sed sequenda & vitanda aperte demonstrent.* Legimus quoque, quod ante *Justinianum* in Oriente sancitum à *Basilio Imperatore l.* 2. *Jur. Oriental. n.* 2. *tit.* περὶ τῶν σημείων τῶν ἀριθμῶν *de signis numerorum*; ubi imperat, loco *notarum arithmeticarum* reponi literas, quas etiam rustici facile legere possent. Et verò ita est: subsunt profectò Notis non rarò & fraus & error, cum istæ diversimodè explicari possint, uti apparet ex historia illa lepidissima, qua *Rutilius* in vita *Rutilii* Jurisconsulti narrat his verbis: *Scaurus* absolutus crimine ambitus, in *Rutilii* accusatoris sui tabulis ostendit has literas. A. F. P. R. easque sic interpretatus: *Actum fide Publii Rutilii. Rutilius* contra sic: *Ante factum post relatum.* Q. *Cannius* verò qui Rutilio aderat, exclamavit, neutrum significari, sed illud: *Æmilius fecit, plectitur Rutilius.* Cum itaque notæ variè exponi possint, meritò abrogatæ sunt ab Imperatoribus. Videtur de hoc ipso queri *Sigonius lib. de Nomin. Roman.* cum Nominum ac Prænominum Romanorum confusionem ex notis ortam autumat.

§. V. Etiamsi

§. V. Etiamsi autem severissimè notarum vel Siglarum usu Jureconsultis à *Justiniano* Cæsare fuit interdictum, non tamen illud unquam effici potuit, ut notæ à Jurisprudentiæ libris exularent. Notæ JCtorum in usurpandis formulis, quibus unam & alteram allegant, sunt vel D. vel P. & π. vel etiam ff. De cujus origine diversæ JCtorum inter se sententiæ. *Dionysius Gothofredus in Not.* ad *histor. Jur. de concept. Digest.* illis assentitur, qui *Notariorum* hoc inventum esse ajunt, cujus indagare rationem duceretur supervacaneum. Quem tamen multi non audientes, in rem inquirere laborant. *Alciatus* putat, cui calculum addit *Joan. Corrass. lib.* 5. *Miscell. jur. c.* 15. ex litera π̃ circumflexu notata indoctas librariorum manus effinxisse ff. *Waltherus* ex duabus PP. quibus Pandectæ designari consuevissent. *Cotta* opinatur, duplex ff idem esse atque *facta fuerunt*. *Antonius* duplex ff. scribit, ut significetur, *Sanctio Sancta*. *Ferrandus Adduensis* censet, antiquos gemino ll quod duplici ff. simillimum, annotasse, quæ nota aut Leges designaret, aut *numerum quinquagenarium*: tot enim Digesta libros continent. Sunt qui Digesta olim per DG. signari solita producunt. *Laurentius Valla annot. in Raudensem pag.* 85. rectius *Digesta* Græco Δ, ad differentiam minoris d.' quod distinctionem significet, denotari ducit. Videantur de hoc *Schard. Lexic. Jurid. in Digest. Gueinzius in disput. Pharos ad Themidos montem Hala* 1649. *habit. Hahn. observ. ad Wesenb. diss.* 1. *ab init. Lexic. Juridic. ex Brisson. aliisque collect. pag. m.* 326. C. grandiusculum notat *Codicem*, ut differat à c. parvo, quod vel *canonem* vel *capitulum* significat.

§. VI. Cum itaque variæ Siglæ & Notæ in Jure occurrant, operæ pretium esse duximus, ut libellum *Magnonis* de Siglis Juris, Carolo Regi dicatum, rarissimum Lectori sistamus, quò eò melius Siglas intelligere discat. Sunt autem sequentes:

A.

A.

AUG. Augustus.
AA. Augusti.
A. Augustalis.
AUR. Aurelius.
AG. agit
AGr. Ager.
A. Aut.
AT. Autem.
AC. Actio.
ACM. Actionem.
ACB. Actionibus.
AMN. Amantissime.
AM. Amicus
ATR. Authoritas
A.Mr. Actio mandati
AP. Apud
APP. appellatio.
ApA. amputata
ACC. accepta.
ADI. Adjutor.
ADI. P. Adjutor Provinciæ.
AD X. Ad locum.
ADF. Ad finem.
ADQS. Ad Quæstorem, vel *quæstionem*
A.P.T. Ad potestatem tuam.
AP. A. apud Acta
ACO. Accusatio
APP B. Appellationibus
AVCTI B. Auctoritatibus
A.T. Auctoritas tua
ALL. Allegata.
AQI. S. Aquilina stipulatio.
ANN. P. Annona præfecto.
AQL. Aquileia.
AFR. Africa.
ANT. Antestatus.
ASI. Asia.
ACH. Achaja
APU X. Apulia.
A. PPO. Apud Præfectum prætorio.
A. PPURB. Apud Præfectum Urbi.
AT. Auctor tutor.
ANT. Antonius.
AL. Antelata.
AUR. Aurelius.

B.

BA. Bona.
BP. Bonorum possessio.
BF. Beneficium.
B Bus.
BI. Brevis.
BFD. Beneficium dedit.
BFO. Beneficio.
BF. Bona fide.
BOF. Bona fortuna, bonum factum.
BFII. L. Beneficii loco
BE. Bonorum emptor.
B. PO. Bonorum possessio.
BPN. Bonorum possessionem.
BOR. Bonorum.
BN. Bene.
BÇ. Bona caduca.
BV. Bona vacantia.
BT. Brevi tempore.
BPT. Bona paterna.

B̄EO *Bonorum emptio*
B. G. *Bona gratia*
BF9T. *Bona fide contractum.*
BM. *Bona memoria.*
B9. *Balbius.*
BM. *Bona materna.*

C.

CA. *Causa.*
Ʋ *Cum.*
9. Q. *Con.*
9. *Contra.*
C. *Causa.*
C̄C. *Causa cognita.*
C̄D. *Contradictio.*
CT. *Certum tempus.*
C, R. N. *Comes rerum nitentium*
CR, PI. *Causa Reipubl.*
CL. V. *Clarissimus Vir*
CAMP. *Campania.*
CUR. P. *Cursus publicus.*
CD̄O. *Conditio.*
CORS. *Corsica*
CR̄I. *Consulari.*
CŌR. *Correctori.*
CC. VV. *Clarissimis viris*
C. M. V. *Clarissima memoria vir.*
C. M. F. *Clarissima memoria fœmina.*
C̄P. *Clarissimus puer.*
C̄SL. *Comes sacrarum largitionum.*
CRP. *Comes rei privatæ.*
CŌM. *Comes.*
C. LARḠN. *Comes largitionum.*
9S̄NUS. *Constantinus.*
9SUS. *Consensus.*
CŪI. *Cujus.*
COM. OR. *Comes Orientis.*
CMV7. *Centesimum miliarium.*
C. R. *Civis Romanus.*
CS̄. *Causis.*
CAL A. *Calumnia.*
C̄OVSIA. *Controversia.*
C̄DRNC. *Cautem de re non necessaria.*
CD̄M. *Comes domesticorum.*
C. Q. R. F. *Cautumque ratum fore.*
CALAB. *Calabria.*
CA. M. V. *Causa memorati viri.*
CMD. *Centum milia denariorum.*
C̄VIVD. *Centumvirale judicium.*
C̄TRIO. *Centurio*
CL. *Claudius.*
C̄F. *Confinius.*
C̄S. *Cæsar.*
C̄P. *Corpus.*
C̄P7US. *Corporatus.*
C̄AT. *Cautus.*
C̄D. *Certo die.*
CT. *Certo tempore.*
C. D. E. R. N. E. *Cujus de ea re notio est.*
C̄9. *Cautio.*
C̄9NS̄. *Cautiones.*
C̄SA. *Cæsar Augustus.*
COMOB̄. *Comitia Obriziaca.*
C. *Cornelius.*
C̄T. *Contractus.*

CR>.

*CR*ɔ. *Contrarium.*
CC. Circum.
CM. Causa mortis.
*CVI*ɔ *Cujus.*
CRC, P. Cujus rei causa promittis.
COS. Consiliarius.
CM. Capitis minutio.

D.

D. Dedicavit.
DD. Dedicaverint.
DML. Dolum malum.
D. M. Domus mortui
Ꝺ. Dixit.
DD. Deinde
ꝹꝹ. Dixerunt.
Ꝺ. Donatio.
DOT. Dotem.
D. P. Dotem petit.
D. Q. S. Die quo supra.
DT. Duntaxat.
D. Divus.
D. C. Divus Cæsar.
D. C. A. Divus Cæsar Augustus.
DN. Dominus.
DP, Divus Pius.
DA. Divus Augustus.
DB. Devotus.
D. V. Devotus vir.
D. P. Devota persona.
Ꝺ. Dampnat.
D. L. Do lego.
DCT. Decretum.
D Ꝺ. Dotis dictio.
DF. Defunctus.
DIG. Dignus.
DIG. M. Dignus memoria.
DQR. de qua re.
DU X. Dulcissimus.
DI X. Dilectissimus.
DPC. Deprecatio
DT. Dotis tempore.
D. Divus.
DS. Deus.
DT. Dentur.
Ꝺ Dam.
D Q. Denique.
DBO. De beneficio.
DMO. Domino.
DAT. Data.
DOCS. Diocletianus.
DELO. Delatio.
D. I. S, Decimus Julius Silvanus.
DQAT Denique auctoritas tua.
DNM. Dominum.
DDNN. Domini nostri.
Ꝺ, P, Decretum Principis.
DCRION, Decuriones.
DOPA. Data opera.
DA. Dicto audiens.
DIAM. Divina manu.
Ꝺ OS. Domus sua.
DAT. Datiano.
DON ƀ. Donationibus.
D. FT. Directum factum vel

potius *defunctum.*
DBAT. Debuerat.
DcRAT. Decuerat.
DFQ. Domi forisque
DNE. Dubium non est.
DNP. Dubitari non potest.
Ꝺ Ꝺ T. Dictum decies.
DELNIS. Decretum legationis.
DP. De periculo.
DL. de libello.
D. C. S. de consilii sententia.
DN. Damnum.
Ꝺ. ,. Damnatus.
DRP. De Republica.
DES. de statu.
DE S. I. De statu ingenuitatis.
D M°. Dum modo.
DECB. Decembres.
DFP. Dare, facere, praestare.

E.

ET. Etiam.
ETN^c. Etiam nunc.
EI9 Ejus.
E. Est.
E9M°. Ejusmodi.
EE. Esse.
ER. Erunt.
EG. Eger vel Ergo.
EP. Epistola.
EPM. Epistolam misit.
EN9. Enim.
EET. Esset.
E Ꝺ O. Editio.
EEM. Essem.
EAT. Eatur.
EX7. Existimo.
EX9. Existimatio.
EXPRT. Experientia
ED. Edictalis.
EEL7. Exemplum.
EMA. Emissa.
ETMD. Et manu divina.
E Ꝺ Edictum.
EX9 ∼ Existimationi.
EX7C X, T. Excellentia tua.
EX. S. C. Ex Senatus consulto.
EXI. Q. Ex jure Quiritum.
Ex 99. Ex communi consensu.

F.

F. Filius.
FA. Filia.
F. FAM. Filius familias.
FF. Fratres.
FA. Fœmina.
F. C. L. Fraudationis causa latitare.
FR. Finium regundorum.
FF9. Fratris Filius.
FL9. Flavius.
F^o. Forte.
FR. Forum.
FM. Fati munus.
F. M. I. Fati munus implevit.
F. C. Fidei commissum.
FF. Fecerunt.
FF. Fabricarunt.
FF. Fundaverunt.
FSR. Fidei jussor.
FV. Fuerit.
FVA. Fubia vel *Fulvia.*
FQ. Fortes.
FV. Fuit.

FV. *Fuit, fuerit.*
FI. *Fidei.*
F. *Fundus.*
FICA. *Fiducia.*
FOB. *Fusionibus.*
FE. *Factum est.*
FD. *Fundum.*
FAMA. *Familia.*
FLCA. *Falcidia.*
FUAT. *Fuerat.*
FLAM. *Flamina.*
FLAV. *Flavianus.*
FHED. *Familia heriscundæ.*
FFAE. *Filius familiæ.*
FEB. *Februarum.*
FL P. *Flamen perpetuus.*
FL. D. *Flamen Dialis.*
FL QI. *Flamen Quirinalis.*
FCTAS. *Facultas.*
FACTIB. *Facultatibus.*

G.

G. *Gratia.*
GR. *Gerit.*
G. *Gaudium.*
GG. *Gesserunt.*
GORD. *Gordianus.*
G. *Gajus.*
GRANS. *Gratianus.*
G. VAL. *Gajus Valerius.*
G. C. *Gajus Cæsar.*
GS. *Gravitas.*
G. *Genus.*
GR. *Genus Regum.*
GM. *Germanus.*
GF. *Germanus frater.*
GFI. *Germanus filius.*
GL. *Gloria.*
GLP. *Gloria parentum.*
GLD. *Gloria decus.*
GT. *Gravitas tua.*
GRA. *Gratia.*

H.

H. *Honor.*
H. *Honestus.*
HV. *Honestus vir.*
HP. *Honesta persona*, vel *puer.*
HF. *Honesta fœmina.*
HV. *Honesta vita.*
HL. *Honesto loco.*
HLN. *Honesto loco natus.*
H. *Hora.*
—H—. *Heres.*
HH. *Heredes.*
OHO. *Homo.*
OHON9. *Homo honestus*
HB. *Hora bona, l. heres bonorum.*
H. M. *Hora mala.*
H. P. *Hora pessima, l. hæreditatis possessio.*
HI. *Hereditario jure*
HPD. *Hic posuit.*
HF. *Hic fundavit.*
HDD. *Hic dedicavit.*
H. B. V. P. *Hereditatis bonorumve possessio*
HC. *Hac.*
HT. *Hereditatem.*
HVI. *Hujus.*
HVC. *Hunc.*
HVIM. *Hujusmodi.*
HONOR. *Honorius.*

HIVS. Hares institutus.
H S. In susum.
HERF. Heredem facio.
H. E. V. Heredem esse voluit.
H. D. Hereditas divisa.
HERB. Hereditatibus.
HV. Ave.
HRC. Honesta recordationis.
HMV. Honesta memoria vir.
HDNVS. Hadrianus.

I.

I. In.
I. Inter.
I I. Interea.
I D. Interdum.
IA. Intra.
I. L. Intra limitem.
J. C. Jurisconsultus vel *intra circulum.*
I. T. Intra tempus.
I. T. C. Intra tempus constitutum.
IMP. Imperator.
IMPP. Imperatores.
IMP. CS. Imperator Cesar.
IMP. A. Imperator Augustus
I. J. In jure.
I. D. In domino.
I. PS. In possessione.
I. L. S. In loco sacro.
J. D. P. Juri dicundo praest.
I. L. R. In loco religioso.
I. L. D. In loco divino.
I. L. P. In loco prasenti.
I. P. In publico, in platea.
I. L. A. In loco absenti.
I. SN. In Senatu.
I. SN. R. In Senatu Romano.
I. F°. In foro.
I. F°. CS. in foro Casaris.
I. F°. CS. A. In foro Casaris Augusti.
I. F°. P. in foro pacis.
I. F°. TR. in foro Trajani.
I. F°. N. in foro Nerva.
I. F°. TR. in foro transitorio.
I. F°. IVL. In foro Juli
I. F°. POP. in foro populi.
I. F°. B. In foro boario.
I. F°. FLM. In foro flaminio.
I. I. Inibi.
IX. Duodecies.
IXXI. Duodevicies.
IG. Igitur.
I. Q. Jure Quiritum.
IDNE. Jurisdictione.
I D. Inde.
IT. Item.
IVD. Judicium
IR. Jure.
I. Iter
I RM. Interim.
IL. Illustris.
ID.V. Indulcatio, indulgentia.
ID. Inde.
II. Integris.
IIR9. Integri restitutio.
IVDO. Judicio.
IVDA. Judicia.
IA. Ita.
ITQ. Itaque

INL.

INL. MA. T. Illustris Magnificentia tua.
I 9. Interjectio vel *interdictio.*
IVN. Junias.
I L ST. Illustris sublimitas tua.
IEA. Interea.
ID. AA. Iidem Augusti.
I. A. R. in aquaductus restitutionem.
II. Jurisjurandi.
IVL. Julias.
JULANVS. Julianus.
I. C. E. Jure cautum est.

K.

K. Kalendæ.
K. JAN. Kalendas Januarias
K. F. Kalendas Februarias.
K. M. Kalendas Martias.
K. AP. Kalendas Aprilis.
K. M. Kalendas Majas
K. JVN. Kalendas Junias.
K. JVL. Kalendas Julias.
K. AG. Kalendas Augustas.
K. SEPT. Kalendas Septembris
K. OCT. Kalendas Octobris.
K. NOV. Kalendas Novembris
K. DEC. Kalendas Decembris.
K. Q. Kalendas Quintiles.
K. S. Kalendas Sextiles.
K. Karissime.
KK. Karissimi.
K. D. Kapite deminutus
K. C. Kapite census.
K°. Kardo.
KM. Kardo maximus.
KAR. Kartago.
K. C. Kartago civitas.
K. P. Kardo positus.
K. F. Kardo finalis.
K. Kalius.
KA. Kastra.
KMT. Kali montanus.
K. P. Kastra posuit.
K. DD. Kastra deditia.

L.

LG. Legem.
LT. Licet.
LT P 7 PO. Longi temporis præscriptio
L. Lucius.
L. T. Lucius Titius.
L. C. Lucius Cornelius.
L. M. Lucius Murena.
Ⱡ Locus.
Ⱡ SC. Locus sacer.
L. DIV. Locus divinus.
L. DD. Locus deditius.
L. R. Locus religiosus.
L. Q. S. Loco quo supra.
LVD. Ludus.
LG. D. Legem dedit, vel *Legatum dedit.*
LG. Legavit.
LVD. A. P. Ludi Apollinares.
LP. Libri pens.
L. P. Locus proprius.
L. PL. Locus publicus.
L. VAL. Lucius Valerius.
L. EM. Locus emptus.
L. CESS. Locus cessitius.
L. M. D. Locus mortuo dedicatus.
L. ADQ. Locus adquisitus.
L. B. P. Locus bene possessus.

L. M. P.

L. M. P. Locus male possessus.
L. II. Locus in jure
L. I. Q. Locus juri Quiritum.
L. ꝑ ꝑ .. ADF. Locus inter affines.
L. IMPL. Loca imperialia.
L. PB. Loca privata.
L. SA. PAL. Loca sacri palatii
L. IC. Loca incerta.
L. VAL. RF. Lucius Valerius Rufus.
L. ꝑ I. Loca periculosa.

M.

MO. Modo.
MC. Mancipium.
MT. Mortis tempore.
M. Mihi.
MM. Matrimonium
MFTI. Manifesti furti.
M. Marcus.
M. CS. Marcus Cæsar.
MAX. Maximus.
MAX. CS. Maximus Cæsar.
MAX. PONT. Maximus Pontifex
M. P. TRI. POT. Maximus Pontifex Tribunitia potestatis
M. Miles
MM. Milites.
M. L. Militis locus.
M. AG. Militis ager.
M°. Modo.
MG. Magis
MAG. Magister.
MAG. MIL. Magister militiæ.
MMT. Momentum.
MMP. Momentum petit.
MM. ACC. Momentum accepit.
MM. L. Momenti loco.
M. FI. Mala fide
M FI P. Malæ fidei possessor.
M. H. Malus homo.
MF. Maleficus.
Mɔ. Martius.
M. RF. Martius Rufus.
MIN. Minor.
M. Men.
Mɔ. Mus.
M^i. Mihi.
M^f. Manifestum.
M^s. Molestus.
M^p. Male positus.
MT. Mater.
MVL. Mulier.
MAMA. Matertera.
MUL. B. Mulieris bona, mulier bona
MVL. M. Mulier mala.
MNF. Manifestum.
MF. L. Manifestus locus.
MF. OPP. Manifestum oppidum.
MF. ꝑ T. Manifestum territorium.

N.

NIɔ. Nisi.
NQ. Neque.
NS. Nisi si.
N. Nam.
Nɔ. Nec.
N. Non.
N^s. Noster.

NOB.

NOB. Nobis.
NOB. P. Nobilissimus puer.
NOP7. Non oportet.
NP̄7. Non possunt
NL̄I. Nihil
N̄VO. Nunc verò.
NĒ7. Necesse est.
Nc. Nunc.
No. Noster.
ƝL. *Nihil.*
Ɲ. *Nam.*
N'N̄. Nostrum.
Ɲ. *Nisi*
NM. Non minus
N. Nus.
ƝQ. *Namque*
N Q̄. Nusquam.
N̄V. Non vis.
NVV. Non vult.
NOB G. Nobilis genere
NOB. G. N. Nobili genere natus.
NOB.F.N. Nobili familia natus.
NR. Nero.
NC. Nero Cæsar.
N. CL. Nero Claudius.

O.

Ō. Oportet.
OMB9. Omnibus.
ŌŌ. Oportuit.
O). Os.
OB. Obriziacum.
OP9. Opus.
OPP. Oppidum.
ØO. Omnino.
ŌE. Oportere.
O. C. Ope consilio
O. D. M. Opera donum munus

P.

P̄. Pre.
P̄P̄. Propter.
P. R. Populus Romanus.
P. Pris.
P'. Pos.
P9. pro.
Ꝑ. *Per.*
P̄O. potest.
PL. placuit
PE. peregrinum.
P̄Q. postquam.
P̄S9. possunt.
P̄R. Prætor.
P. RO. Populus Romanus.
PRS. Præses vel *præsens.*
PR. P. Præses Provinciæ.
P. P̄V. C. Præses Provinciæ vir clarissimus.
P. Q. R. Populusque Romanus.
P. KA. Parens Karissime.
Pr. Pri.
P Ꝑ. *Prater.*
PrVG. Privilegium.
PS̄. possunt.
Po. poterit.
PF̄. Præfectus.
PFL Patris filius
PFM. Pater familias.
PP. Proposita
P'. Post.
PC̄. Post Consulatum
P. C. Patres conscripti.

P. AO. *Patris actio, principalis actio.*
P. *Pœnam.*
P IC. *Periculum.*
PV. *Provincia.*
PAT. *Patri ejus.*
P. *Publius.*
P RG'. *Peregrinus*
PC. *Proconsul.*
P'. C. L. *Priscalex l. prisci latini.*
PIC. *Picano.*
PIC. ANN. *Picano annonario.*
PIC. VRB. *Picano urbicario*
PV. *Præfectus urbi*
P. P. *Præfectus Pratorio.*
PF. VIG. *Præfectus Vigilum.*
PF. ANN. *Præfectus annona.*
P. CL. R. *Præfectus classis Ravennatium.*
P. CL,. *Præfectus classis.*
P. AEG. *Præfectus Ægypti.*
P. SYR. *Præfectus Syria.*
P. JVD. *Præfectus Judaa.*
P. GAL. *Præfectus Galliarum.*
P. AF. *Præfectus Africa.*
P. AF. P. *Præfectus Africa Provincia.*
PP. AVG. *Perpetuo Augusto.*
P. S. T. Q. H. *Pracipito sumito tibique habeto.*

Q.

QA϶. *Quia.*
QR7. *Quare.*
QS. *Quas.*
Q. *Quod.*
Q. *Quam.*
QN. *Quando & quoniam.*
Q. *Quare.*
QVAM7. *Quemadmodum.*
QD. *Quædam.*
Q3. *Quia.*
QS. *Quis.*
QVI. *Quamvis.*
Q. Q,. *Queque*
Q. *Qui.*
QPP. *Quippe.*
QB9. *Quibus.*
Q'. *Que*
Q. *Qua*
QQ. *Quanquam.*
QIS. *Quis.*
Q. *Quem*
QS. *Quasi.*
Q°. *Quæstio.*
Q. *Querius.*
Q. R. *Querius Relius, vel quæres.*
Qᵀ. *Quantum.*
Q. T. *Quotiens.*
QOT. *Quo tempore.*
Q°M°. *Quomodo.*
QQ. *Quoque.*
Q°Q°M°. *Quoquo modò.*
Qᴬ. *Qua.*
QR. *Quare.*
QᴬPP. *Quapropter.*
Q. D. R. *Qua de re.*
Q. D. R. P. G. V. *qua de re peto gravitatem vestram*
Q. D. R. P. L. V. *qua de re peto*

peto laudabilitatem vestram
QQ. *Quur.*
Q³N. *Quanam.*
Q. D. C. *Qua de causa.*
Q. D. C. V. *Qua de causa venit.*
QRO. *Quaro.*
Q°MG. *Quo magis.*
Q'. *Qui.*
Q'T. *Quintus.*
Q'9 C9. *Quintus Celius.*
Q'. M. *Quintus Murana.*
Q R. *Quam rem.*
QL. *Quem locum.*
Q. P. T. *Quam patriam.*
Q. PROV. *Quam Provinciam.*
Q°. P. *Quo petit.*
Q P. *Quem petit.*
Q R. *Quem rogat.*
Q ADS. *Quem adserit.*
Q. DIC. *Quem dicit.*
Q V. *Quem vult.*

R.

℞. *Res.*
RT. *Rescriptum.*
RPŌN. *Respondit.*
RD. *Reddi.*
℞. *Rum.*
℞. *Respondit*
R. *Romanus.*
R. *Rem.*
℞S. *Responsum*
RG. *Recognovi.*
REG. *Rege.*
REC. *Recuperatores.*
R. C. *Romani cives.*
R. *Rex.*
RP. *Respublica.*
R. P'. *Rei privata.*
RGL. *Regulis.*
RG. F9. *Regis filius.*
RG. FA. *Regis filia.*
R. D. *Regis domus.*
R. M. *Regis munus.*
Rᴬ. *Roma.*
RAV. *Ravenna.*

S.

SD. *Secundum.*
SC7. *Sicuti.*
SN. *Senatus.*
S. C. *Senatus consultum.*
ST. *Sententia.*
SV. *Sive.*
SN. *Sine.*
SN. A. *Senatoria Auctoritate.*
S. *Sunt.*
S,. *Sed.*
SA. *Sententia.*
SD. *Sententiam dedit.*
S. D. *Sententiam dixit.*
S. F. *Satis fecit* vel *sacris faciundis.*
SFT. *Satisfactum.*
SS. *Sestis.*
SND. *Sine dubio.*
S. *Ser.*
SCL. *Scilicet.*
SNP. *Sine periculo.*

SN. P. M. Sine periculo mortis
SIGN. Signum.
SS. Supra scriptus.
SPM. Supra memoratus.
SCS. Sanctus.
SCA. Sancta
SC. MM. Sancta memoria.
SPD. Supra dictus.
SCD. Secundum.
ST. Statutum.
ST. TP. Statutum tempus
ST. D. Statutum diem
ST. SS. Statutum Consulem
ST. SN. Statutum Senatum
S. P. Q. R. Senatus populusque Romanus.
SCL. Sacra Largitiones
SCLCM. Sacrarum Largitionum Comes.
ST. P. Stadium posuit.
ST. DD. Stadium dedicavit.

T.

TR'. Trans.
TM. Tamen.
TRAC. Transactio.
TR'. Ter.
TR. P. Tribunitia potestas.
TAB. Tabula.
T'. Ton.
T'. Tum.
TNT. Testamentum.
T'T. Testamenti.
T°T. Testamento.
Tc. Tunc.
T7. Tur.
TB. M. Tabula memoriales
T. Tunc
T°. Tanto.
T. Ter.
Ŧ. Trans.
TP'. Tempus.
TP. B. Tempus bonum.
T'B. Tribunus.
TR. PL. Tribunus plebis
TBC. Tribunitia.
T. Tullius.
TIB. Tiberius.
TIB. CS. Tiberius Cæsar.
TIB. CL. Tiberius Claudius.
T'. Tri.
TM. Terminus.
TM. P. Terminum posuit.
TM. DD. Terminum dedicavit.
TIBI. Tiberii
TIBI. R. Tiberii Romæ.
Ŧ M. Terma.
Ŧ M. DD. Terma dedicata.
T. Tem.
TB. Tibi.
TB. D. F. Tibi dulci filio
TB. D. F. M. Tibi dulci filio meo. AOPT. adoptivo.
TRAI. Trajanus.

V.

V. Vel.
VVT. Velut.
VVI. Veluti
V°. Vero.
V. F. Usum fructum
VC. Usucapio.
VB. Verba.
VV. Velut.
VET. Verum etiam.

VG. Verbi gratia.
VRB. Urbis.
V. P. Vir perfectissimus.
VIR. Virgo.
VIR. V. Virgo Vestalis.
. *Vestes.*
VESP. Vespasianus.
VESP. CS. Vespasianus Cæsar.
VAL. Valerius.
VAL. CS. Valerius Cæsar.

V. MVN. Vias munivit.

X.

X. *Existimavit.*
X°. *Existimatio.*
X. *Xenodochus.*
X. *Decies.*

Y.

YMN. Hymnum.

Z.

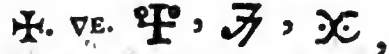
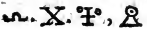
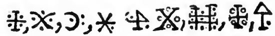
ZEN. Zenobius.

En! benevole Lector hic in brevi quasi tabella *Magnonis* celeberrimi libellum depinxi, quo feliciter utere. Et hæc de SIGLIS Jurisconsultorum sufficiant.

CAPUT XIII.

De SIGLIS *Medicorum.*

§. I. Hactenus SIGLAS Jurisconsultorum perlustravimus, nunc ordo etiam requirit, ut paucis etiam SIGLAS Medicorum consideremus. Hi præ omnibus aliis & SIGLIS & NOTIS in arte sua utuntur, quibus materiam vel artem significabant. Hinc & *Notæ* & *Siglæ* in medicorum Scholis semper occurrunt, quas à *Galeno*, *Dioscoride* & Paulo *Æginetâ* descriptas ait *Gubertus Polyhistor. cap.* VII. Ut etiam aliquam cognitionem habeant Lectores, NOTAS illorum, quæ literæ non sunt, & tamen animi sensa his exprimuntur, in medium producemus. e. g.

Acetum his notis significant.
 Acetum Cydoneorum . *Acetum destillatum* *Acetum ter*

destillatum 🜋. Acetum vini rubri 🜊. *Aër* his signis pingitur 🜁, ♊, 🜁, 🜁, 卄, ⤚, 𐊂. *Ærugo* ⊖, 🜨. *Æs*, ♀. Aqua ▽. ≈ ▽. Aqua ardens ▽. *Aqua fortis* 🜅. 🜅. ▦. Aqua solvens 🜄. *Arena* 🝗. Argentum ☽. ☾. *Argentum vivum* ☿. Ignis △, □. *Jupiter* ♃. *Lamina* ⊟. Lapis 🝪. Mars ♂. *Oleum* 🝆. Hæc & alia quam plurima Signa reperiuntur in Scriptis Medicorum, quæ summo studio & cura collegerunt *Schröder Zwelffer.* & alii Medicorum doctissimi, ad quos curiosum Lectorem remittimus, inprimis autem *Sommerhoffii. Lexic. Chym.* ubi plura.

§. II. Visis Medicorum *signis* quibusdam, quorum magnus numerus & ob prolixitatem huc scribere supersedemus, progredimur ad Medicorum Siglas, quæ literæ quidem sunt; sed verba significantes. *Quintus Serenus Sammonicus*, qui Medicinam olim carmine tradidit, de hæmitritæo depellendo ita canit:

Mortiferum magis est quod græcis ἡμιτριταῖον
Vulgatur verbis: hoc nostra dicere lingua
Non potuere ulli, puto, nec voluere parentes.
Inscribis chartæ quod dicitur Abracadabra:
Sæpius & subter repetis, sed detrahe summam
Et magis atque magis desint elementa figuris
Singula quæ semper rapies & cætera figes,
Donec in angustum redigatur litera conum.

Et hæc Sereni mens est, vocem *abracadabra* chartæ inscribendam, collo annectendam dietimque ordine retrogrado minuendam esse hac ratione:

ABRA-

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A.

Similis Medicina ad ſedandum narium profluvium præſcribitur à Marcello his verbis, repetendo ſubter diminuendis, uti refert *Robert. Kenshenius not. ad Seren. pag.* 276.

SICYCUMA
CYCUMA
YCUMA
CUMA
UMA
MA
A.

Nemo ignorat, literarum nullam eſſe ſanandi poteſtatem, ſed iis voces, quæcunque ſint, denotari. Ita doctiſſ. *Erneſt. Salom. Cyprian. Profeſſ. Helmſtad. pag.* 17. *diſſert. de Siglis.*

§. III. Verum quàm male à quibuſdam Medicis adhibitæ & uſurpatæ fuerint hæ literæ, pluribus demonſtravit *Julius Reichelt in curioſo amuletorum ſcrutatore edit. Francof. pag. m.* 165. 168. 626. quia hæc vox juxta quoſdam ex Chaldaicis vocibus compoſita tribus אב רוחא דאברא quæ ſignificant *Patrem*, *Spiritum* & *Verbum*. Nomen verò contractum ſuperſtitioſi ſchedulæ inſcriptum affigunt, qui febre laborant, & putant febrim hôc poſſe profligari. Cum autem contingat crebrò in medicina, ut febres poſt aliquot paroxyſmos quinque vel ſeptem evaneſcant; Quid mirum, ſi poſt undecim dies aut totidem

dem paroxysmos febris evanescat, vel *Satanæ* astus etiam concurrat. De voce itaque ista *Abracadabra a Q. Sereno Sammonico* carmine aliàs descripto & ab aliis repetito, quod contra hæmitritæum faciat, videatur Angl. doctiss. *Joh. Seldenus de diis Syr. pag. m.* 118. ubi arbitratur, quod dicta vox ab *Abraxa Deo Talismath* seu στοιχείων deducatur. Quid vox *Abraxas* ulterius juxta quorundam mentem denotet, pluribus cognoscere licet, ex dicto loco *Seldeni*. Videri quoque potest in locum illum commentator *Andr. Beyer. additam. pag.* 207. *edit. Lipf.* Conf. *Johan. Saubert. tr. de Sacrif. veter. cap.* 23. *pag.* 578. *edit. Jenens.* 1659. De voce *Abraxas*, quid hâc indicetur, evolvi etiam meretur *Gregor. Michael. not. ad Gaffarelli curiositates inauditas. pag. m. 266. edit. Hamburg.* 1676.

§. IV. Missis itaque his superstitiosis Siglis, ad ipsas nos conferimus, quibus hodie utuntur Medici in medicina componenda. In hac autem considerandæ sunt Siglæ *Metallorum*, *Mineralium*, *ponderum*, *planetarum* & aliarum rerum, quas ordine recensebimus; ita tamen, ut juxta seriem Alphabeticam primo loco Latina locemus vocabula. e. g. Si verbum *Abstrahere* usurpant Medici *Siglam* ponunt A superne lineâ transversâ ductâ, hoc modo Ā. Similiter Acetabulum ita PR. & sic porrò. Sit ergo ordo hic:

A.

Abstrahere. Ā.
Acetabulum. PR.
Acetum. X.
Acetum destillatum X̶.
Aër. R.
Ærugo. H.
Æstas ✕.
Alcohol vini. SV A.
Alembicus cucurbita XX vel XP.
Alumen O. Œ. AIA. A.
Alumen catinum. OC.
Alumen Faecum OF.
Alumen plumosum OP, OP .R.
Alumen ustum R. M.
Amalgama. E. Æ .ããã. ããa.

Ana.

Ana. ā. ââ. āā. an.

Antimonium. X. A. F. H.

Aqua. S. V.

Aqua fortis . Vf. . D.

Aqua Mercurii

Aqua pluvialis . RV. .

Aqua Regis .

Aquavita

Arena.

Argentum vivum

Atramentum. A, 7,

B.

Balneum. · B.

Balneum Arenæ. .

Balneum Mariæ . *BM.* .

Balneum Roris vel *Vaporis.* BR. VB.

Bolus albus

Bolus Armenus

Borax. .

C.

Calcinare c̄.

Calx viva. CV. . *X.* .

Capella oder auf der Capelle T. P, O, · X · .

Caper

Capitellum oder helm

Caput mortuum

Cementare z.

Cera. .

Chalybs . H9. .

Cineres .

Cineres clavellati .

Coagulare G. .

Cornu C.

Cornu cervi. CC.

Cornu cervi ustum. CCV. .

Corpus

Crocus.

Cristallus

Cuprum V.

D.

D e a. durch einander.

Destillare. . .

Digerere. DG. D.

F.

Ferrum. F. L.

Fiat. F, f.

Filtrare

Filtrum .

Fixare

L

Flo-

Flores æris

Flores Benzoin.

Frigidum G.

Gradare Mu. Mar. T.

Gradus.

Gutta. G. gutt.

Gummi g g.

I.

Ignis Balnei.

Ignis circularis △c.

Ignis fortis.

Ignis lentus.

Jupiter. ♃. M_3 *R.*

L.

Lapis Armenus.

Lapis Calcarius seu calcis

Lapis Chrystallin. Q.

Lapis Lazuli L.

Lapis pumex.

Lapis Tutia.

Lazura . L.

Lutare . N.

Lutum Sapientiæ F. LN.

M.

M. e. a. Mit ein ander.

Magnesia.

Manipulus, Mj.

Manipulus semis M β.

Marca-sita.

Massa pilularum.

Materia ââ. maa.

Mel. M. H.

Mensis.

Mercurius Jovis.

Mercurius Saturni.

Mercurius sublimatus ☿S.

Mercurius vitæ.

Minium.

Misce. M.

Mixtura simplex M. S.

Mortificatus.

Multiplicare. Mu.

N.

Nitrum N'.

Nix. O.

Nuces Moschæ. nM.

O.

Obuli quatuor. F. T.

Obuli quinque E. L.

Obulus dimidius ɔ. V.

Obulus unus X.

P.

Præparare

p.

pugillus. pj.

pugillus semis pſ3.

Pulvis

Pulvis ℞.

Pulverisare ℞

Putrifacere ES.

Q.

Quantum placet. q. pl. q. p.
Quantum satis. q. ſ.
Quantum vis, q. v.

Quinta Eſſentia. qee. QE.

Quinta Eſſentia vini

R.

Receptum. ℞.
Reverberare. R.
Ruſtgelb.

S.

Sal Alkali

Sal commune

Sal Gemmæ ☐G.

Sal vini eſſentiale

Sal volatile

Saturnus . S.

Scorpio ♏. ♏

Scrupuli quinque . C.

Scrupulus

Scrupulus ſemis

Secundum artem SA. ſ. a.

Septimana
Sextarius ff.
Siccare D.

Solvere. E

Solutio P.

Spiritus. S. ſp.

Spiritus per aſcenſum

Spiritus per deſcenſum S.

Spiritus Mercurii

Spiritus Tartari.

Spiritus Tartari volatilis

Spiritus Vini.

Spiritus Vini Acoholiſatus

Spiritus Vini Rectificatus R.

Spiritus vini Tartariſatus.

Stratum ſuper ſtratum . SSS.
ſſſt. ſſſt. ſ. ſ. ſt.
Succinum B.

Succinum album, BS.
SV. A.
Succinum Citrinum. S. C. SV. C.
Sulphur Tartari, R.

T.

Tartarus . R.

Terra

Terra Lemnia LL

Terra Sigillata

Terra Tartari foliata

Terra Virginea

Tignum. T.

Tinctura

Tingere

Tumor

V.

V. e. a. Unter ein ander

Venus .L. C.

Vinum V.

Vinum adustum

Vinum album

Vinum Circulatum

Vinum Coctum

Vinum Correctum

Vinum Emeticum

Vinum hippocraticum

Vinum laxativum

Vinum Medicatum

Vinum mortuum

Vinum Rubrum

Vinum Sublimatum

Virgo

Vitellum ovi

Vivum. V.

Uncia

Uncia Semis

Urina

Z.

Zingiber

Ex his paucis videre licet, quam frequens Medicis sit Siglarum usus, quæ quidem mixtæ sunt interdum, partim ex puris literis, partim ex signis & literis constantes, ut ex figuris adpictis facillima opera conjecturari potest.

Caput

Caput XIV.

De Siglis Magicis.

§. I. Cur post Siglas Medicorum Siglas Magicas locaverimus, aliquis objiceret? Verum non vitio nobis vertet, si *Plinii* verba *lib.* 3. c. 1. loco responsionis adducamus, ita dicentis: Notum est, primum in Medicina *Magiam* ac specie salutari irrepsisse, velut altiorem sanctioremque, quàm Medicinam. Per Magiam autem hoc loco intelligimus artem illam Diabolicam, qua homines astu Diaboli fraudantur. Hi qui artem hanc exercebant *Magi* seu *Venefici* vocabantur, qui in arte sua characteribus & literis ad depellendos morbos utebantur, quas nemo facile intelligere poterat. His enim proprii characteres erant, quos in incantationibus usurpabant, iis tetram & horribilem scientiam occultantes. *Johannes Wierus de prestig. dam. lib.* 2. *c.* 7. de his ita scribit: Malefici hi, qui se honestiori nomine *Magorum* appellari malunt, multa miracula fraudulenter ostentantes, plerumque Goeticis incantamentis, conjurationibus ineptis, illicitis imprecationibus, gentilitiis sacrificiis, mentione divinorum nominum, recitatione verborum sacrorum aut barbarorum, sive adhibito quocunque murmure: nonnunquam plantis, animalibus eorumque partibus: Interdum etiam certis suffumigiis, luminibus, collyriis seu alligationibus & suspensionibus: insuper metallis aut arte fabrefactis corporibus, simulacris, imagunculis, annulis, sigillis, characteribus hoc vel illo modo usurpatis, quibus admirandas rebus imprimi vires commentantur. Idem *lib.* v. c. 9. & 10. quasdam magorum barbaras voces & characteres nominat, quibus hodiè venefici utuntur.

§. II. Quam despectæ autem fuerint literæ, quas diabolus aliquando ipse docuit, testatur *Joan. Rudolph. Camerarius syllog. memorab. cent.* 8. *particula* 44. Magos, dicit, propterea suas nugas peregrino idiomate vel obscura notâ tradere, quo majorem confidentiam iis concilient. Sæpe enim ignota, suspecta & mixo-

mixobarbara, monſtroſa & horriſona ſunt, uti patet in his quæ attulit *Reichelt.* in *tract. de amulet. hax, pax adimax*, ut aliquis certo credat, quod rapax iſte Erebi Nycticorax ſuos clientes ea docuerit. Ab his Chriſtianum ſibi cavere oportere, multis verbis oſtendit citatus *Julius Reichelius in curioſo amuletorum ſcrutatore pagg. m.* 581. 582. *ſeqq.* Et tamen multi inter Chriſtianos reperiuntur, qui in morbis à Deo immiſſis ad amuleta literis & *Siglis* inſcripta currant & auxilium quærant, quod à nullo alio niſi à Deo impetrandum, quem ardentibus precibus flagitare deberent; & hac in re *Gnoſticos* ſectantur, qui certis characteribus uſi in amuletis, quorum copiam nobis exhibet *Athanaſ. Kircher. in Oedip. Ægyp. fol. m.* 461. *ſeq.*

§. III. Hinc mos non ſolum apud Hebræos, Græcos, Arabes, Latinos, imo & Chriſtianos invaluit, ut Siglas magicas in morbis uſurparent. Et licet multi Medicorum hoc approbent, falſam tamen illorum opinionem eſſe, multis argumentis firmiſſimis demonſtravit citatus *Reichelius l. c. p.* 574. Ita ab Imperatoribus Chriſtianis ſuſpecta & rejecta ſunt illa Diaboli Alphabeta. Prodeat *Conſtantinus*, qui Edictum hoc promulgavit: *Si quis remedia quartana vel alterius doloris collo geſtaret, ut veneficus capitis reus interiret.* Hunc ſecuti alii *Anton. Caracall. Æl. Spart. vid. Reichelt. pag. m.* 29. qui ex Jure multa quoque adfert teſtimonia. Et quamvis *Cornel. Agrippa l.* 1. *de occult. Philoſ. cap.* LXXIV. defendere conetur, literas Hebraicas majorem vim habere; attamen nugæ tantum ſunt, quæ manibus explodendæ potius, quam recipiendæ. Interim tamen olim, ut & hodie hoc ſibi perſuaſum habent homines, magnam vim ineſſe Siglis magicis, quibus olim *Idola* ornarunt, & hodie in amuletis conſpiciuntur.

§. IV. Quod ad *Idola* attinet, apparet hoc ex *literis Epheſia*, quæ μεγαλόδιμα incantamenta erant, quæ expiabant loca infeſta & morbos abigebant vel dæmones adjurabant. Dicuntur *Epheſia*, quia *Diana Epheſia* ſimulacro inſculptæ: ita *Clemens Alexandrin. lib.* 1. *Strom.* Et *Plutarch. in Symp.* earum his verbis meminit: *Super obſeſſos à Dæmonibus Magi Epheſia grammata recitare & nominare jubebant.* Etymon aſſignat *Euſtathius* his verbis: *Epheſia literæ incantationes ſunt, per quas aliqui ex magnis*

gnis periculis servati sunt & victorias reportarunt. Erant autem quædam voces in corona, Zona & pedibus Deæ Ephesiæ Dianæ ænigmaticæ ? unde & iis, qui parum diserte loquuntur, dicuntur Ephesiæ literæ. Hinc Suidas in hac voce *T.* 1. *p.* 1106. *edit. Genev.* 1619. refert, quod *Milesius* nihil potuerit in conflictu, eò, quod in talo characteres haberet. vid. *Athanas. Kircher. Oedip. Ægypt. fol. m.* 470. *Tom.* 11.

§. V. Erant autem sequentes Ἄσκι, Κατάσκι, αἶξ, δαμναμενεὺς, αἴσιον, quod quidam Doctus Cascarum vocum collectori ad literas reponebat; Idem hic referres

Rebare, te fari scio, fabare nescio;

Sensus tamen est Græcarum vocum: *Tenebræ, lumen, ipse sol* verum. vid. *Erasm. chil.* 2. *Adag. cent.* 8. *n.* 49. *Clem. Alex. lib.* 5. *Strom. pag.* 568. *Athanas. Kircher. Tom.* 2. *fol.* 470. Ex hoc quoque penu processerunt nomina barbara, quibus *Branchus Vates Milesios* à fame expiasse fertur, ille enim multitudinem ramis lauri aspergens hymnum dicendo præivit hoc modo: *Cantetis pueri heus, heca ergon atque heca ergon.* Ita autem exclamavit populus, *Bedy, Zaps, Chton, plectrum, Sphynx, Cnachzbi, Chrypotes, Phlegmo, Drops.* Et *Bedy* quidem, teste *Clemente* aquam, *Zaps* mare, *Chton* terram, *Plectrum* Solem, *Sphynx* ætherem mundi compagem, *Cnachzby* lacteum nutrimentum, *Drops* denique verbum efficax significat. Ad Ephesias literas igitur omnia portentosa nomina à Magis prolata revocari possunt, quæ uti in tenebris nata, & in tenebris prolata, ita tanquam luce indigna in tenebris æternum sepulta relinquimus.

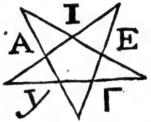
§. VI. Interim tamen dolendum, quod gens Hebræa eò prolapsa, ut etiam Siglis Magicis in morbis usa fuerit. Nam in morbo oculorum quem שברירין vocant i. e. fatuitates oculorum, cæcitates, hoc adhibebant amuletum, de quo *Avotha Zarah:* Ne bibat quisquam aquam tempore nocturno: Si bibat, sanguis ejus super caput ejus propter periculum. Quale periculum? סכנת שברירי periculum cæcitatis. Quod si sitiat & bibat, quæ est curatio ejus. i. e.

שברירי

שברירי
ברירי
רירי
ירי
רי
י

Dicebantur ſcil. verba quædam magica, & vox hæc magice ſcripta adpendebatur de collo, quod, ut hæc vox ſingulis diebus minuitur litera una, donec tandem in nihilum redeat, ſic quoque morbus cæcitatis. Dicitur enim in cit. lib. שברירי princeps ſive præfectus cæcitatis, angelus ſcotomatis. De *Eleazero* Hebræo naribus obſeſſi annulum coram *Veſpaſiano* applicare & dæmonem extrahere ſolito narrat *Joſeph. l.* 8. Antiq. Judaic.

§. VII. Apud Græcos SIGLAS quoque MAGICAS frequentes fuiſſe teſtatur nummus, qui ut Phylacterium in improbum uſum facile à ſuperſtitioſis aſſumptus. Commune in Magorum Scholis uſitatum ſignum, ut illud ſalutis ſymbolum male adhibuerint. Græci enim ſalutis nomen, ὑγιεια inſcriptum, amuleti loco geſtarunt hoc modo:

Ut ſcil. ſingulæ literæ Y. Γ. E. I. A. ſingulis angulis ſcriberentur, quibus omnia bona eventura ſibi ſperabant. Ita *Polydorus Virgilius* memorat, M. Servilium Novianum adverſus oculorum morbos geſtare conſueviſſe amuletum, duabus literis Græcis ſignatum α & ρ. Alii α & π.

§. VIII.

§. VIII. Nec negari poterit, quod veteres Siglas Magicas annulis insculpi curarint, quo pertinet illud medicamentum descriptum à *Marcello. cap.* 29. in coli dolore observatum & laminæ aureæ inscriptum hisce literis:

L* MORIA
L* MORIA
L* MORIA

Verum Lugenda Moria i. e. *μωρία* sive stultitia, quam merito mundi stultitiæ inserere poterat. Ad superstitiosum quoque annulum revocare possumus priscum illum, in cujus Jaspide hos characteres insculptos vidit *Pignorius*, itidem ignotos nulliusve significationis, ut ipse notavit ad oram *Marcelli* Empirici, teste *Liceto de annulis* libr. quem habet *Johan. Rhodius*,

F V A V S
T N T O R D F
N E A T I D F D.

Hæ literæ sanè magicæ astutia Diaboli inventæ sunt, quarum subsidio multa millia hominum ad infernum traxit. Dolemus sane statum Christianorum hodiernorum, qui adhuc Siglis Magicis dediti, & seposito auxilio Dei, ad illas confugiunt, uti experientia quotidiana docet.

Caput XV.

De Siglis Philosophicis *& quidem Arithmeticis.*

§. I. Hactenus occupati fuimus in eruendis Siglis Medicorum; nunc tempus & ordo postulat, ut etiam quædam de *Philosophorum* Siglis in medium proferamus. Cum itaque non ultima scientia in Philosophia Arithmetica sit, operæ pretium esse duximus, numeros per Siglas ostendere, quæ *Hebræis*, *Græcis* & *Romanis* usitatæ fuerunt. Sine harum noti-

tia nemo paginas apud Hebræos & Græcos vix evolvere poterit. Hinc facile quivis conjecturare poteſt, quam utilis ſit hæc notitia, præſertim, ſi paginæ literis Hebraicis vel Græcis loco numerorum ſignatæ reperiantur. Imò ſepoſitis his omnibus nemo capita Hebræorum Bibliorum evolvere conabitur, ni memoriæ firmiter imprimat numerorum ſignificationem per literas denotatam. Ut igitur ſubſidio ſimus ſtudioſæ Juventuti, laborem hunc ſuſcepimus, & ſperamus hunc magno uſui futurum.

§. II. Me non latet, Arithmeticos quoque manum adhibuiſſe ſupputationibus, quod fiebat aut apertis & porrectis, aut conſtrictis & complicatis digitis. Olim enim veteres numerabant per nodos, articulos, digitos manuum, & in manu læva numerabant uſque ad nonaginta novem. Sed cum ad centenarium numerum pervenerunt, tunc ad manum dextram perveniebant & illa numerum centeſimum repræſentabat. Hinc *Plautus* in milite glorioſo:

Dextera digitis rationem computat feriens femur
Dexterum;

Et Juvenal. lib. 4. *Satyr.* 10. *verſ.* 248, 249. ubi de *Neſtore*:

Felix nimirum qui tot per ſecula mortem
Diſtulit, atque ſuos jam dextra computat annos

i. e. pervenit ad ætatem gravem & provectam, & jam agit annum centenarium. Quia læva uſque ad centum excluſive numerabant, ſicut, cum ad ſecundum centenarium pervenerant, iterum ad lævam & ſiniſtram regrediebantur.

§. III. Rurſus quia à læva ad dextram tranſibant, cum abſolutus numerus erat nonagenarius & novenarius, ut centeſimus notaretur. Sed abſoluto numero CLIIIIIX. ad lævam revertebantur, ut ducenteſimum numerum repræſentarent. Cum autem centeſimum vellent ſignificare, à læva ad dextram tranſibant & dextra computare incipiebant. *Jam dextra computat annos* i. e. jam centeſimum annum agit & ſupergreditur. Ut igitur probemus hæc, quæ dicta fuerunt, teſtimoniis quibuſdam, audiamus *Hieronymum contra Jovinianum l.* 1. ubi parabolam de ſemine fructus uberrimos producente, modo triginta, modo ſexaginta, modo centum his verbis explicat, & torquet ad nuptas, viduas & virgines. *Centeſimus ſexageſimus & tri-*

trigesimus fructus, quanquam de una terra & uno semine nascantur; tamen multum differunt numero. Triginta referuntur ad nuptias, nam & ipsa digitorum conjunctio, quasi molli osculo se complectens, ac fœderans, maritum pingit & conjugem. Sexaginta verò ad viduas, eo quod in angustia & tribulatione sunt posita. Unde & superiore digito deprimuntur, quantoque major est difficultas experta quondam voluptatis illecebras abstinere, tanto majus & præmium. Porro centesimus numerus de sinistra *transfertur* ad dextram, *& iisdem quidem digitis.*

§. IV. Huic possumus addere *P. Chrysologum*, qui quoque alludit morem istum per digitòs computandi & centesimum numerum per dextram designandi. Sic enim ille de ove centesima amissà *Serm.* 108. disserit. *Namque amissio unius totum dissipaverat centenarium numerum, & totum de dextera redegerat ad sinistram, ut dispendio unius, & sinistra clauderet omnes & dextera nihil haberet.* Eundem morem innuit *Sidon. Apollin. lib.* 9. *epig.* 9. ita *Cassian. Collat. lib.* 24. *c.* 25. Cum verò ad ducentesimum numerando pervenissent, iterum ad sinistram redibant. Nam sinistra ducenta numerasse veteres credibile est. Trecenta iterum dextera. Hinc statua *Jani Gemini*, seu Solis à *Numa Pompilio* dicata, quæ situ manuum & digitorum, trecenta sexaginta quinque notabat, quod anni dierum 365 numerum indicabat. De ea *Plin. lib.* 34. *c.* 7. *Macrob. lib.* 1. *c.* 9. Hunc morem ferè apud omnes gentes obtinuisse constat. De Latinis constat ex supra allatis. Inter Græcos notant *Dio in Marco*, *Palladas apud Stobæum.* Licet itaque hic mos antiquissimus, attamen nulla apud *Hebræos* occurrunt exempla, & certum, illos computandi ratione per literas usos. de quibus in sequentibus.

§. V. Modum porrò computandi per digitos ita perficiebant. *Quartus digitus* complicatus *senarium* numerum demonstravit *Macrob. Saturnal.* VII. *c.* 13. *Indicis* extremus articulus medium pollicem tangens X. notat. *Indicis* & *pollicis* extremi ungues mutuo complexu juncti XXX. Interiora pollicis exteriori dorso *Indicis* imposita XL. Exactius hæc persequuntur *Cælius Rhodigin. Lection. antiquar. lib.* 23. *c.* 12. *J. B. Porta lib.* 1. *c.* 11. Adde D. *Augustin.* de *C. D. lib.* 18. *c.* 53. Hinc

Plinius Jun. lib. 2. *ep.* 20. de *M. Regulo:* Agitas digitos, computat nihil. *Ovid. lib.* 3. *Fast.*

------ *digiti per quos numerare solemus.*

Senec. epist. 88. Numerare me docet Arithmetica, & avaritiæ commodare digitos. confer. *Jan. Gruter. animadvers. in Senec. epist. pag. m.* 670. *edit.* 1595. *Thesprio* servus apud *Plautum* quærenti *Epidico* conservo quot minis adolescentulam emisset herus? respondet Tot. Nimirum compositis digitis quadragenarium numerum indicavit. Patet id ex alterius servi verbis, qui impensum pretium indignatione admiratus exclamavit: Quadraginta Minis! *Plaut. in Epid. Act.* 1. *sc.* 1. *v.* 50. Idem *in Milite Act.* 2. *sc.* 2. *v.* 49. Verum hæc in antecessum dicta sunto.

§. VI. Regredimur ad Siglas nostras Arithmeticas, quæ literæ erant, & tamen certus per has designabatur numerus. Constat & extra omnem dubitationis aleam positum, quod Hebræi per literas Alphabeticas numerarint. Observandum autem quod in tres ordines seu gradus numeros distinguant, in monades, decades, & hecatontades seu centenarios. Primus Ordo ab א usque ט inclusive habet numeralem potestatem monadicam hoc modo:

	Secundus à י *usque* צ *denariam habet h. m.*	*Tertius à* ק *ad finem, additis literis quinque finalibus. h. m.*
א. *unum*	י *Decem.*	ק *Centum*
ב. *duo*	כ *Viginti.*	ר *Ducenta*
ג. *Tria*	ל *Triginta.*	ש *trecenta*
ד. *quatuor*	מ *Quadraginta.*	ת *Quadringenta*
ה *quinque*	נ *Quinquaginta.*	ך *Sexcenta*
ו *Sex.*	ס *Sexaginta.*	ן *Septingenta*
ז *Septem*	ע *Septuaginta.*	ף *Octingenta*
ח *Octo*	פ *Octoginta.*	ץ *Nongenta.*
ט *Novem*	צ *Nonaginta.*	

Numerus millenarius exprimitur per א̈ duobus punctis superne no-

notatum, quanquam etiam integra voce אלף scribunt: cui in plurali tot numerales literas præmittunt, quot millia indicare volunt. verbi gratia

א *mille* בא *duo millia* גא *tria millia* דא *quatuor millia* הא *quinque millia* וא *sex millia* זא *septem millia* חא *octo millia* טא *Novem millia*, & sic deinceps. Verum hoc loco etiam monendum, quod post ת quæ litera efficit 400. ut vidimus in ordine tertio, non semper literas illas finales appositas habeant, sed compositos numeros usurpent Hebræi sic: תק. 500. תר. 600. תש 700. תת 800. תתק 900.

§. VII. Intermedios numeros inter 10 & 20, inter 20 & 30. &c. nempe 11. 12. 13. &c. 21, 22, 23. ex aliorum compositione faciunt, ita tamen, ut si litera numeralis sit una virgula illi unica imponatur; si plures semper duæ. Ita calculum album adjicere non possumus doctissimo *Schotto*, qui *in Techn. curios. pag.* 924. asserit, quod duæ virgulæ apponi debeant. Siglæ itaque numerales ita formantur. י׳א *undecim* י׳ב duodecim י׳ג tredecim י׳ד quatuordecim. Jam scribendus esset numerus י׳ה qui quindecim significaret; verum quia istæ literæ Sanctum Dei nomen constituunt, loco numeri hujus ponunt Judæi has literas טו. Si vero à numero vigesimo numerare volunt, ita scribunt, ut duabus virgulis superne literas signent. ut כ״א *viginti unum* כ״ב *viginti duo*; ita etiam ל״א *triginta unum* ל״ב *triginta duo.* מ״ה *quadraginta unum.* נ״א *Quinquaginta unum* ס״א. *Sexaginta unum.* Ut igitur facillima opera numeros cognoscamus, quos per Siglas exprimunt, hîc demonstrabimus.

י *Decem.*	כ *Viginti*
י׳א *Undecim.*	כ״א *Viginti unum*
י׳ב *Duodecim.*	כ״ב *Viginti duo*
י׳ג *tredecim.*	כ״ג *Viginti tria*
י׳ד *quatuordecim.*	כ״ד *Viginti quatuor*
ט׳ו *quindecim.*	כ״ה *Viginti quinque*
י׳ו *Sedecim.*	כ״ו *Viginti sex*
י׳ז *Septendecim*	כ״ז *Viginti septem*
י׳ח *Octodecim.*	כ״ח *Viginti octo*
י׳ט *Novendecim.*	כ״ט *Viginti novem*

Et sic deinceps de aliis. In numerandis Epochis majoribus omninò millenarium omittunt, substitutâ ejus vice singulari Nota. Sic cum à mundo condito annum 1216. numerant, scribunt ita: שנת רי״ו לפ״ק hoc est 216.

216. *ad supputationem minorem*, (quia major numerus non est expressus.) Videatur *Capnio lib.* 3. *Cab.* p. 750. seq. *Buxtorf. clav. Masor. c.* 1. *in Thesaur. Gramm. l.* 1. *c.* 1.

§. VIII. Hebræos imitati sunt Arabes, qui etiam per literas Alphabeticas numerarunt, inter quas literæ primi ordinis IX. unitates exprimunt. IX sequentes denarios, reliquæ centenarios ultima غ millenarium; cæteros additione supplent Arabes, uti Hebræi. Quod autem Arabes figuris literarum in numeris usi fuerint, testatur *Johannes Kirstenius in Grammatica sua Arabica fol.* 27. ubi de literis & potestate literarum ita disserit. Utebantur olim figuris literarum etiam pro figuris numerorum, & hunc morem adhuc hodie retinent. Modus autem hic est:

ا *unum.*	ي *decem*	ك *Viginti*
ب *duo.*	يا. *undecim*	كا *viginti unum*
ج *tria.*	يب *duodecim*	كب *viginti duo*
د. *quatuor.*	يج *tredecim*	كج *viginti tria*
ه. *quinque*	يد *quatuordecim*	كد *viginti quatuor*
و. *Sex*	يه *quindecim*	كه *viginti quinque*
ز. *Septem*	يو *sedecim*	كو *viginti sex*
ح. *octo*	يز *septendecim*	كز *viginti septem*
ط. *novem*	يح *Octodecim*	كح *viginti octo*
	يط *Novendecim*	كط *viginti novem.*

Ita ل. 30. م. 40. ن 50. س. 60. ع. 70 ف. 80. ص 90. ق 100 ر. 200. ش 3000. ت 400. Literæ fortes autem denotant numeros sequentes ث 500. خ. 600. ذ. 700. ض. 800 ظ 900 غ. 1000. Si itaque ponere velles numerum 130 ita scriberes: قل, عق 1100. غش. 1613. غخيج, 3000 غغغ &c.

§. IX. Græci similiter literis ad notandum numeros utuntur: idque modo triplici. *Primo* singulæ literæ, seu Siglæ in ordine loci sui numerum exprimunt, ut *α. unum β. duo* &c. usque ad *ω.* 24. Sic Homeri Ilias & Odyss. numeratæ, ut *Iliad. α. Iliad. β. Iliad. γ. Iliad.* Δ. *Iliad.* Ε. *Iliad.* Ζ. *Iliad.* Η. *Iliad.* Θ & ita porro usque ad *Iliad. ω.* *Secundo* literæ in tres clas-

classes dividuntur : prima continet *numeros monadicos* ab ά, prima unitate ad ί exclusivè: Nota enim ϛ' pro senario usurpatur: Altera *denarios* à litera ι i. e. 10. usque ad ϙ' item exclusivè, & signo ϛ' interposito, quod 90. denotat: Tertia *Centenarios* a ϱ' i. e. 100 usque ad ώ quod 800. Tum hæc nota ϡ' vel ut aliis placet, ϡ pro 900. additur. Postea literis *millenariis* scribunt, dejecto solum accentu ad imum in sinistra parte. v. g. ͵α. 1000. ͵β. 2000. ͵γ. 3000. Hæc verò tantum ad litteras minusculas. Majuscularum alia est ratio: quarum sex in usus simplices: I *nota unitatis*, Π, *quinarii*, Δ *denarii* H *centenarii* χ. *millenarii*. M. *decies* millenarii. Hæ, excepto I, ventre inclusæ quinquies numerum augent, ut Δ denarium numerum indicat, sed ΠΔ valet 50. ΠH 500.

§. X. In præcedentibus mentionem fecimus numerorum Græcorum juxta literas Alphabeticas, simulque ostendimus ordines, quo ordine sint locandæ literæ; ubi tamen monendum, quod prima classis nonaria octo primas complectatur & sexto loco hanc notam ϛ peregrinam admisceat, ut enneas compleatur. Hæc classis est unitatum. Secunda est denariorum, & continet octo literas sequentes & ultimo loco hanc peregrinam notam ϟ adjungit. Tertia classis est centenariorum & complectitur octo literas Alphabeti sequentes & ultimo loco peregrina additur nota ϡ vel ϑ. Literæ sic distributæ tres primos limites faciunt, cujus exemplum extat *Apocal.* XIII. *Qui mente praditus est, computet numerum bestiæ*, numerus enim hominis est χξϛ hoc est *666*. Et D. *Lutherus* sexcentos sexaginta sex annos intelligit, & addit Papatum mundanum tamdiu stare. *Irenæus lib.* 5. non longe à fine putat vocem Græcam ΛΑΤΕΙΝΟΣ esse, cujus numerales hunc numerum conficiunt.

λ. 30.
α. 1.
τ. 300
ε. 5.
ι. 10.
ν. 50
ο 70
ς 200

——————————————— Aliis est

666

ε	5		ι	10	
κ	20		τ	300	
κ	20		α	1	
λ	30	294	λ	30	371
η	8		ι	10	
σ	200		κ	20	
ι	10		α	1	
α	1				

Summa 666.

Jani simulachrum de quo ante, apud Veteres ita effingebatur olim, ut in dextra quidem manu τ. in sinistra vero ξε literas præferret, quæ Græcis CCCLXV. notant

τ 300
ξ 60
ε 5

365.

§. XI. Quemadmodum autem notæ numerorum Latinorum omnes millenariæ fiunt, si vel linea prostrata supra caput addita erat vel si M. literæ præpositum haberent: Ita apud Græcos moris est, ut literis lineola instar acuti addatur, & tunc omnes millenarium numerum efficiunt ut

͵α ͵β ͵γ ͵δ ͵ε ͵ϛ ͵ζ ͵η ͵θ

1000. 2000. 3000. 4000. 5000. 6000. 7000. 8000. 9000. Secunda classis est denariorum millenariorum, litera hac addita ⌐. ut:

͵ι. ͵κ. ͵λ. ͵μ. ͵ν. ͵ξ. ͵ο. ͵π ⌐

Tertia classis est centenum millenariorum hoc modo:

͵ρ. ͵σ. ͵τ. ͵υ. ͵φ. ͵χ. ͵ψ. ͵ω. ͵λ:

Et toties centena millia significant, quoties centum designant, uti Suidas de Augusto populum Romanum recensente exemplum recenset.

§. XII. *Herodianus* Grammaticus Græcus alias sex notas habet numerorum Græcis usitatas, quæ à literis initialibus fere su-

ſumuntur: quæ omnes quales ſuæ ſyzigæ notæ, idque bis in ſua claſſe nonaria ad dextram adduntur, & cum Latinis notis commune habent. Ac prima quidem nota unitatis hæc eſt I: quæ quater repetitur, idque bis, ut apud Latinos. I. II. III. IIII. Deinde ſecunda nota ſequitur quinarii π. quæ quinque ſignificat, quia eſt litera initialis πέντε. Huic quater additur ad dexterum latus prima nota hoc modo: π. πI. πII. πIII. πIIII. Tertia nota eſt δ. litera initialis vocis δέκα, quæ decem ſignificat: cui rurſus prima ad dextram additur: δ. δII. δIII. δIIII. δπ. δπI. δπII. δπIII. δπIIII. Sic viginti notantur δδ. triginta δδδ. quadraginta δδδδ. Quinquaginta vero notantur |Δ|. Quinquaginta quinque |Δ|π. Sexaginta |Δ|Δ. Septuaginta |Δ|ΔΔ. Quarta nota eſt Centenarii ἑκατον η. Quinta nota millenaris x litera initialis χίλια. Sexta & ultima eſt decies millenarii M: quippe vocis μυριάδος litera initialis. Sic autem collocantur centenarii. H. HH. HHH. HHHH. |H|. |H| H. |H| HH. |H| HHH. |H| HHHH. Chiliadici hoc modo: x. xx. xxx. xxxx. |x| |x| x. |x| xx. |x| xxx. |x| xxxx. Myriadici ſic ponuntur. M. MM. MMM. MMMM. |M|. |M| M. |M| MM. |M| MMM. |M| MMMM.

§. XIII. Ut igitur hæc, quæ diximus, clariora & magis perſpicua faciamus, brevi quaſi compendio demonſtrabimus Latinorum, Græcorum & Hebræorum numerandi rationem. Quod attinet ad Latinos, ſeptem tantum reperiuntur notæ ſeu Siglæ ab unitate ad millenarium, ut ſunt I. V. X. C. L. D. M. Harum primæ quidem duæ copulatæ ſeu conjunctæ I & V. unitatibus ſerviunt in primo limite ſeu claſſe nonaria. Sequentes verò duæ X & L. denariis in ſecundo limite ſeu claſſe nonaria tribuuntur. Cæteræ autem numerum centenarium & Millenarium ſignificant. Prima numeri nota I. quater tantum in eadem unitatum regione uſitatim iteratur hoc modo. I. II. III. IIII. & quinto loco mutatur ita V. hic augetur hoc modo: VI. VII. VIII. VIIII. Denarius numerus eſt ex duobus V compoſitus, X. & x. Hæc Sigla ſeu Nota in ordine decadico quater iteratur: idque bis tum ante, tum poſt σύζυγον hoc modo: X. XX. XXX. XXXX. L. LX. LXX. LXXX. LXXXX. ut claſſis denariorum ſit plena. L. quarta eſt nota quinquagenarii. C. *Centenarii*. Iteratur iterum quater

ter tum ante tum post suam *σύζυγον*. c. cc. ccc. cccc. d. dc. dcc. dccc. dcccc. D. vel IↃ sexta numeri nota est *quingentenarii*. M. septima & ultima *millenarii* nota est. Eadem etiam reperitur ∞. vel CIↃ. uti paulo ante ostensum. Et hæc bis, ter, quater repetitur. uti ex præcedentibus elucet. Ex his notis prima *unitatis* & tertia *denarii* & quinta *centenarii*, ut aliis notis præpositæ sinistrorsum easdem suo valore spoliant: ita dextrorsum additæ easdem augent. ut iv. quatuor. vi. sex. ix. novem. & prima geminata iix. *octo*. xi. undecim. xl. quadraginta. lx. sexaginta. xc. nonaginta. cx. centum & decem. cd. Quadringenta. dc. sexcenta significat. Si his numerorum notis Latinis lineola, supra caput prostrata addita fuerit, omnes millenariæ fiunt, ut *Prob. Grammatic.* testatur, ut Ī. mille. V̄. *quinque millia*. X̄. *decem millia*. C̄. centum millia. D̄. *Quingenta* millia. M̄. mille millia notat.

§. XIV. Porro Siglas Latinorum recensebimus, qui juxta Literas Alphabeti majores numeros exprimebant, has non ita vulgares omnibus huc notabimus:

A. 500.	Ā *quinque millia.*
B. 300.	B̄ *Tria millia.*
C. 100.	C̄ *Centum millia.*
D. 500.	D̄ *Quingenta millia.*
E. 250.	Ē. *Ducent. quinquag. mill.*
F. 40.	F̄ *Quadrag. millia*
G. 400.	Ḡ. *Quadringent. millia.*
H. 200.	H̄. *Ducent. millia*
I. 1.	Ī *Mille.*
K. 51.	K̄. *cent. quinquag. unum mill.*
L. 50.	L̄ *Quinquag. mill.*
M. 1000.	M̄. *Mille Mill.*
N. 90.	N̄. *Nonag. mill.*
O. 11.	Ō. *Undecim millia.*
P. 400.	P̄. *Quadring. mill.*
Q. 500.	Q̄. *Quingent. mill.*
R. 80.	R̄. *Octuag. millia*
S. 70.	S̄. *Septuag. mill.*

T. 160.

T. 160.	T̄. *Cent. Sexag. mill.*
V. 5.	V̄. *quinque millia.*
X. 10.	X̄. *decem mill.*
Y. 150.	Ȳ. *Cent. quinquag. mill.*
Z. 2000.	Z̄. *bis millies mille.*

Hæc de Numeris Latinorum. Reſtat nunc pauca de Algebræ SIGLIS proferre, quæ etiam ad Arithmeticam pertineat.

§. XV. Ad nomen *Algebra* quod attinet, illud Arabicum videtur, à quibus ad nos pervenit. Et ſicuti الجبر Algebram & الكسر ſeu fractiones ab Arabibus habemus, ſic etiam integram numerandi rationem, & figuras & nomina ab illis nos etiam hauſiſſe non poterit quiſquam diffiteri. vid. cl. *Steph. de Moyen. in miſcell. pag. m.* 789. In hac etiam SIGLAS ſingulares offendimus, quarum cognitio peti poteſt ex *Johan. Micralii Lexic. Philoſoph. pag.* 724. E. g. Zzz dicitur Zenſi Zenzenſus i. e. Triquadratus ex radice octies multiplicata. CT ſeu CL. quaſi Cubus lateris dicitur Cubus, & oritur ex tribus radicibus continuo inter ſe multiplicatis. ſi enim radix eſt 2. tum cubus eſt 8. &c.

CAPUT XVI.

De SIGLIS *& Notis Ziſrarum. der Zahlen.*

§. I. Alius itidem modus numerandi & Veteribus & noſtris temporibus uſitatiſſimus eſt, numerare vel ſcribere per *Ziſras*, nos vocamus Zahlen. Hic mos numerandi per Ziſras non vetuſtus apud nos, cum ab Arabibus & Indis per Saracenos ad nos pervenerint. Et quamvis pro antiquitate & illarum origine ex Græcis vel Latinis characteribus militet doctiſſimus *Huetius* in *libr. de demonſtrat. Evangel. prop.* IV. *pag.* 252. attamen aſſenſum ipſi præbere non poſſumus. Valde quidem occupatus eſt vir celeberrimus, ut demonſtret opinionem ſuam, cum ita fatur. Mutationis hujuſmodi præclarum extat exemplum in notis numerorum, quibus hodieque uti ſolemus. Ab

Arabibus vel Indis inventas esse, non vulgus eruditorum modo, sed doctissimi quique ad hunc diem arbitrati sunt. Ego verò falsum id esse, merosque esse Græcorum Characteres ajo, à librariis linguæ Græcæ ignaris interpolatos & diuturna scribendi consuetudine corruptos. Nam primum 1 apex fuit seu virgula nota *μονάδος*. 2. est ipsum β. extremis suis truncatum. γ. si in sinistram partem inclinaveris, & sinistrum cornu sinistrorsum flexeris, fiet 3. Et quæ alia verba Autoris sunt, quæ huc scribere supersedemus.

§. II. Verum necessitas non cogit, ut doctissimo Huetio calculum nostrum addamus, nec a nobis impetrabit ut credamus Zifras, quibus utimur, à Græcis originem traxisse. Nam vox ipsa *Ciphra*, quâ numerales istæ notæ designantur revera Orientalis est. Literis enim suis utebantur, vel secundum seriem Alphabethi, vel literis ipsis initialibus nominis numerici. Sic Π *nota quinarii* apud Græcos, quia est prima litera vocis Πέντε. Sic Δ est nota denarii, quia est litera prima vocis Δέκα. Sic H est nota numeri centenarii, quia est initialis vocis ἥκατον. Deinde ratio multiplicandi denaria, centenaria, millenaria per puncta, prorsus Arabica, & nunquam apud Græcos & Latinos usitata. Multiplicabantur duplicatis vel triplicatis literis, M M M. vel literis ccc. vel ɔɔɔ vel CCCIƆƆƆ. Sed ad compendiariam numerandi rationem nunquam vocarunt puncta multiplicata.

§. III. Deinde probabile non est, quod hæ Græcæ literæ ad Arabes & Indos & iterum ab his perlatæ fuerint. Certum itaque est, tempore Saracenorum in extremas Occidentis partes irrumpentium & in Africa & Hispania Scholas aperientium, istas numericas notas ad nos esse derivatas, cum nomine & ratione computandi, id quod *Kirstenius* fatetur, qui Arabibus notas numerandi adscribit, quas sacras vocat, quando in hæc prorumpit verba:. hos numerandi characteres sacros ex Arabicis, Hebraicis, Syriacis, Græcis & Latinis fluxisse literis. Sunt autem hæ: 1. [illegible]. 2. ῶ. 3. ῆ. 4. ϑ. 5. ἔ. ς. 6. ϑ 7. ῦ. 8. ιχ. 9. χ. 10. Sed in his fallit, quod ideo sacros characteres dicat, quia nullibi quam in Evangeliis reperiantur. Verum quidem est aliquando ad marginem Codicum Arabicorum quamplurimos

mos characteres Græcos occurrere, sed hoc præcipue factum in libris, qui ex Græco in Arabicam linguam transferebantur. Nam cum numeri capitum aliquando variarent, & Arabica sæpissime fierent breviora, Amanuenses ad marginem notas numerorum Græcas addebant initio capitum, ubi Græca incipiebant. Hinc etiam in Novo Testamento Arabico Erpenii tale quid conspicimus. Interim tamen non statim sacri sunt dicendi characteres hi, nec dicendum quod à Græcis fluxerint notæ hæ.

§. IV. Asserit cl. *Erpenius in Grammatica sua Arabica*, *pag. m.* 12. recentiores Arabes alias ab Indis mutuasse literas, quibus numeros significarent,

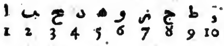

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 0.

hisque eodem modo uti, quo nos vulgaribus istis nostris; ut sit 10. 11. 12. 20. 30. 100, 400. 1000. 1613. & sic cætera. Imò ipse *Scaliger in Opusc. pag.* 141. & *Epist. pag.* 435. confirmat, hos Characteres *Hispanos* à *Mauris* accepisse, ab *Hispanis* reliquos, Consentiunt *Kircherus* & *Gravius*, ab *Indis* characteres numericos inventos esse. Prior in *Arithmologia pag.* 40. ita de his verba facit: *Ut ab ovo rem ordiar, sciat Lector Brachmanas, omnium opinione Auctorum Philosophiæ & Arithmeticæ studio cum primis deditos, eam Indiæ partem inhabitasse, quam hodie Indostam vocant.* — — — *Hi cum vicini essent Arabiæ felicis incolis per Orientale maris Erythræi littus distensi, frequentemque olim cum iis consuetudinem, ob reciprocamque ultro citroque commeantium negotiationum contraxissent; hoc vero emendarum vendendarumque rerum commercium, sine numeris transigi non possit, Arabes insignia numerorum notarumque quibus Brachmanes, velut arcanis numerorum notis utebantur, compendium animadvertentes, id successu temporis suum fecerunt.* Quibus verbis satis liquidum est, ipsos Arabes Ziphrarum characteres ipsis Indis acceptos referre.

§. V. Alter *Gravius* scil. Anglus omnium linguarum peritissimus ita scribit, quod illæ notæ in libello Siglarum Astronomicarum Arabum & Persarum occurrant, inde vult characteres hos ab Arabibus & Indis nos habere, quamobrem ita loquitur vir doctissimus. *Mos ille literis supputandi, aque olim apud Arabes ac apud Hebræos, Græcos & Latinos obtinuit. Verum & figuris putandi rationem quæ nunc in usu est, nos quidem ab Arabibus accepimus* (quod *vox ipsa Siphra* صفر *deducta comprobat) sed Arabes Indis ut primis inventoribus acceptum referunt. Ali Koslegius aperte fatetur, sapientes Indiæ hos numeros reperisse & alibi Indorum Arithmeticam.* Videatur integer liber de Ziglis seu Siglis Persarum & Arabum, in quo multa de numerandi notis in Astronomia & Arithmetica usitatis habentur.

§. VI. Non negamus quidem horum Doctorum authoritatem magnam esse, sed nec his fidem habere possumus, cum ab Arabibus originem ducant. Notæ istæ inquit *Steph. de Mojen.* sunt Arabicæ literæ, quod computatione Ziphrarum & literarum Arabicarum planum fieri potest. Examinetur sequens diagramma & notas parum inter se differre quis animadvertet:

1 Arabicum est i. secunda litera ب si aliquando invertatur evadet 2. 6. est و inversum, 7. est ز cum puncto, quod si aliquando producatur fiet nota numeri septimi & sic porro.

§. VII. Romani in Zifris quoque singularem scribendi methodum habebant, nam si mille significare vellent, scribebant M vel etiam cıɔ & celeritatis causa ∞. Ita alias peculiares Notas *Valerius Probus* annotavit, quas huc scribere non pigebit. e. g. ıɔ. significabat 500. cıɔ mille. ıɔɔ quinque millia. ıɔɔɔ quinquaginta millia. ıɔɔɔɔ. 500000. Si totidem semicirculi ad sinistram partem unitatis simul præponantur, altero tanto prior numerus multiplicabitur. Hujus schema ostendit nobis *Don Antonio Agosti nell discorsi sopra le Medaglie tradotti dalla lingua*

gua Spagnuola nell' Italiana edit. Rom. 1592. *pag. m.* 183.

ꝏ *mille*
ꝏ . ꝏ *Duo millia*
ꝏ ꝏ ꝏ *tria millia*
ꝏIↃↃ. *quatuor millia*
IↃↃ *Quinque millia*
IↃↃ ꝏ. *Sex millia*
IↃↃ ꝏ ꝏ. *Septem millia.*
IↃↃ ꝏ ꝏ ꝏ *octo millia*
ꝏ CCIↃↃ *novem millia*
CCIↃↃ *decem millia.*
CCIↃↃ. ꝏ . *Undecim millia*
CCIↃↃ CCIↃↃ *viginti millia*
CCIↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ *triginta millia*
CCIↃↃ IↃↃↃ *quadraginta millia*
IↃↃↃ *quinquaginta millia.*
IↃↃↃ CCIↃↃ *sexaginta millia*
IↃↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ *septuaginta millia*
IↃↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ CCIↃↃ *octuaginta millia*
CCIↃↃ CCCIↃↃↃ *Nonaginta millia*
CCCIↃↃↃ *Centum millia.*

Caput XVII.

De Siglis *& Notis* Grammaticis *& Astronom.*

§. I. De Notis & signis astronomiæ eorumque pictura omnibus constat, quorum formæ ex Calendariis perspici possunt. Unde autem hæc scribendi ratio originem traxerit? disquiritur. Ne itaque longioribus ambagibus utamur, affirmamus ab *Ægyptiis* ortum habere. Primum enim signum more Astronomico *Aries* est, Ægyptiace dictus *Amun*; pingebatur sub hominis cornibus Arietinis conspicua figura. Verum in compendiario Astronomico computationis negotio, ne semper integram imaginem scribere cogerentur, sola duo cornua Astronomi posuerunt. Posteriores usque ad hæc tempora, arietem pingunt ♈.

Taurum,

Taurum, quem Ægyptii Apin vocant sub forma bovis pingebant. Ne itaque semper bovem vel caput bovis cornutum pingere tenerentur, Astronomi ita scribunt ♉. Tertium signum faciunt *Gemini*, quos Ægyptii Herculem & Apollinem vocarunt. Et erant binæ hieroglyphicæ statuæ, manus sibi mutuo inserentes. Hinc per epitomen in hunc usque diem scribunt Astronomi hoc modo ♊. Cancer quartum signum constituit Ægyptiis Hermanubi Ibi morpho, quoniam sol sub initium hujus signi retrogradus est, & eidem signo Ibiacum Numen præest, caudam ex cancro & caput ex Ibi scripserunt. Inde posteri nescientes hujus rationem sub hac figura ♋ retulerunt. Et sic de reliquis dicendum signis, quorum figuras exhibet *Athanas. Kircher. in Oedip. Ægypt. Tom.* 3. *fol. m.* 166. 167. Verum non nudis Notis utuntur *Astronomi*, sed etiam Siglis quæ passim occurrunt, e. g. quando has litteras scribunt C. S. S. significare volunt, Planetas retrogradi & explicantur:

C. S. S. *Contra signorum seriem*

h. e. ex Oriente versus Occidentem. Similiter sæpe hæ conspiciuntur Siglæ. S. S. S. i. e. *secundum signorum seriem* h. e. ab Occasu in Ortum, uti signa Zodiaci sese consequuntur.

§. II. Ad Notas Grammaticales pedem movemus, quas antiqui ad distinctionem scripturarum apposuerunt. Has *Isidor. lib.* 1. *c.* 20. ita definit, quod sint *figura propria in litterarum modum posita ad demonstrandam unamquamque verbi sententiarumque ac versuum rationem.* Ejusmodi numerat *Isidorus* XXVI. quæ *Culpa* aliter Criticis appellantur. Asteriscus est stellula (*) quæ apponitur iis, quæ omissa sunt, ut illucescant per eam quæ desunt, vid. *Thom. de S. Quercu. in Lexic. etymolog. edit. Londin. Obelus* est virgula jacens (—) apponitur in verbis vel sententiis superflue iteratis, sive ubi lectio falsitate notata est. Vel ut *Thom. de S. Quercu.* Obelus est virgula quædam, qua adulterina, aut etiam perperam scripta jugulamus, Angli reddunt: *a long strike in writing like a spit, made for a note to put out that was written, or false printed.* Asteriscus cum Obelo (* —) hac nota Aristarchus usus est in versibus iis, qui

suo

ſuo loco non ſunt poſiti. Obelus ſuperne & inferius appunctatus (⟞) nota eſt, cum dubium, utrum ſit tollendum. *Cryphia*, circuli pars inferior cum puncto ſcribitur (◡) cum obſcura ſolui nequeunt. *Paragraphus* (Γ) ſeparat res à rebus, quæ in connexu concurrunt. Nota autem hanc ob cauſam Γ græcum fuit, quod γεγφὴ notat. Aut eſt figura conſtructa ex Γ pi crure dextro brevi. In typographis nota eſt q, & putamus P inverſum & clauſum. ICti hoc ſignum habent §. quæ figura videtur eſſe ex duobus ſſ. tanquam ſit ſignum ſectionis. *Antiſigma* (Ↄ) uſurpatur, ubi verſuum ordo permutandus. Antiſigma cum puncto ponitur in iis locis, ubi in eodem ſenſu duplices verſus ſunt, & dubitatur, qui potius eligendus ſit. *Limniſcus* eſt virgula inter gemina puncta jacens, apponitur in iis locis, quæ Sacræ Scripturæ interpretes eodem ſenſu, ſed diverſis ſermonibus tranſtulerunt. (ᵈ) *Diple* eſt duplex, Diple πλεκτικὴ & Diple περιεστιγμένη. Diple ὠβελισμένη. *Diple ſuperne obelata, verſa obeliſmene, adverſa cum obelo, recta & adverſa ſuperne obelata.* Singularem notarum figuram ac valorem videre eſt apud *Iſidor.* l. c. Atque huc pertinent omnes diſtinctiones & interpunctiones orationis, ſine quibus ſermo omnis nihil niſi obſcurum chaos ac meræ tenebræ. Tales ſunt: *Comma, Semicolon, Colon, Periodus.* vid. *Lipſ. Epiſt.* 39. *Centur.* III. *Miſcell. Voſſ. inſtitut. Orat. lib.* IV. *c.* 3. Conferatur huc præ cæteris *Aldus Manut. Paul. fil. tract. de interpungendi ratione, edit. Venet.* 1566. *Voſſ. de art. Grammat.* ubi plura.

CAPUT XVIII.

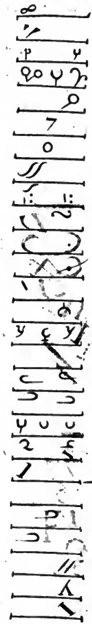
De SIGLIS MUSICIS *&* NOTIS.

§. I. Nemo negabit hoc, quod in Muſica quædam dentur Notæ, per quas canentis ſonus concinna harmonia certiſque temporibus menſuratur. Eæ autem duplices ſunt, *Literæ* ſeu SIGLÆ & FIGURÆ aliæ. Diſtinguimus itaque Muſicam in *Veterem*, quæ apud Græcos olim Latinoſque: *Novam*, quæ ab anno Salvatoris milleſimo cæpit ad noſtram tem-

pestatem: *Mediam*, quæ inter terminos utriusque. Vetus Musica *Literas* seu SIGLAS notas habuit; sed *Græcas*, nunc rectas nunc inversas, nunc alio situ locatas; quæ super verborum syllabis canendis scribebantur. Colligendum illud est ex *Boëthio*, qui *lib.* 4. *c.* 3. sic de Musica scribit: *Veteres enim propter compendium scriptionis, ne integra semper nomina necessarium esset apponere, excogitavêre notulas quasdam, quibus nervorum* (nos interjungimus & vivarum vocum) *vocabula notarentur: easque per genera modosque divisêre. Simul etiam hac brevitate captantes, ut si quando melos aliquod Musicus voluisset adscribere super versum rythmica metri compositione distentum, has sonorum* NOTULAS (seu SIGLAS *adscriberet: ita miro modo reperientes, ut non tantum carminum verba, quæ literis explicarentur, sed melos quoque ipsum, quod his Notulis signaretur, in memoriam posteritatemque duraret.* Idem paulo post: *Græcis literis nunc in quamlibet partem imminutis, nunc etiam inflexis tota hæc* NOTARUM *descriptio constituta est.*

§. II. Verum hîc aliquis objiciat & dicat; si vetus Musica ex SIGLIS seu literis Græcis composita, quomodo Hebræi potuerint his uti tempore *Salomonis*, *Davidis*, *Mosis*. Ast tamen multoties in Scriptura Sacra legitur, quod pii cecinerint, quod sane signis vel notulis factum existimamus, aliàs semper idem tonus & sonus auditus fuisset. Verum ad hoc respondemus, quod Hebræi accentus vocibus adscriptos pro *Notis* habuerint. Ut igitur Musici Psalmos in Synagogis eò melius peragant, certis accentibus Musicis usi, quos integro volumine descripsit R. *Colonymus*, horum enim quisque prout in sublime circulariter attollitur, vel in imum deflectitur, vel ubique simili tenore compositus incedit, ita vel efficaciæ minus aut plus ponderis habere putatur. Accentus itaque ubicunque ponuntur, talem & talem clausularum processum Cantoribus formandum esse, & non alium denotant: sunt autem Musici accentus sequentes:

Schil-

Schilcheleth. Catena
Segla, proprietas *sive* botrus.
Talsa, Eradicator.
Pater caton, dispersor parvus
Karne pharah, Cornua vacca
Schene gerisin, duo expulsores.
Jathib, sedens
Pasta, extensor
Kadma, Antecessor.
Kakeph gadol, Erector major.
Ethnachta. Suspirium.
Zarca, sparsor.
Legor miah, exossator
Rabia, imminens.
Tabir, fractor.
Soph pasuc. finis versus.
Torcha. labor.
Pasuc, divisor
Ezla, ambulator
Maarich, protractor
Schene huterin, duo baculi
Darga, gradus
Talisa Ketana, eradicator parvus
Sachpha, discus eversus
Schophar mechopher, cornu eversum
Alui, sublimis
Mocarbel. cornu sustinens.

 Ex

Ex his conſtat, quod accentus appoſiti fuerint, ut ſciant cantores, ubi ſuſpendere ſpiritum, quo loco verſum diſtinguere, quo lentius, celerius, concitatius, lenius denique ac temperatius tardiuſque ſit canendum.

§. III. Ad Græcorum Muſicam quod attinet, illi utebantur & NOTIS & SIGLIS. Pro primis itaque Muſicæ Elementis, ex quibus reliquæ NOTÆ conſtituuntur, ponunt vocum *Notas* XIV. Ex quibus octo ſunt aſcendentes, ſex deſcendentes.

Aſcendentes ſunt hæ octo

Τὸ ὀλίγον, i. e. *exigua*
Ἡ ὀξεῖα, *acuta*
Ἡ πελααϑὴ, *volatilis*
Τὸ κέφιζμα, *levitas*
Τὸ πελαϑὸν, *volatile*
Τὰ δύο κενϊήματα, *duo ſtimuli*
Τὸ κένϊημα, *ſtimulus*
Ἡ ὀψηλή, *alta*

Sex deſcendentes

Ὁ ἀπόςροφος, *Apoſtrophus*
Οἱ δύο ἀποςροφοὶ, *duo apoſtrophi*
Ἡ ἀπορροή, *defluxus*
Τὸ κέντημα ἀπόρροον, *ſtimulus defluxionis*.
Τὸ ἐλαφρὸν, *vagum*
Ἡ χαμηλὴ, *Temperans*

§. III. Deinde in moderanda voce etiam quædam notæ præſcri-

ſcribebantur, ut ſciret cantor, quomodo vocem formare deberet, & hæ ſequentes ſunt:

Ὄσον, *oſtendit plani tractus ſignum*

Διπλὴ, *duplam vocis extenſionem*

Παρακλητικὴ, *vocis ſuaviter inflexæ ſignum.*

Κράτημα, *vocis validæ ſignum*

Αὔγισμα, *vocis ſtridulæ ſignificationem.*

Κύλισμα, *vox verſatilis*

Ἀντικενοκύλισμα, *plena verſatilis vocis expreſſio.*

Τρομικὸν, *vox tremula*

Τρομικὸν σύναγμα, *vox apta & diſpoſita ad tremorem*

Ψήφιστον, *numerata vox.*

Γοργὸν, *velox, impetuoſa vox agilis.*

Γοργὸν, *vivax, verſatilis terribilis*

Et quæ aliæ ſunt NOTÆ, quas recenſet *Athanaſ. Kircherus lib. 2. fol. m. 74. Muſurgiæ edit. Rom.* 1650.

§. IV. Nunc ad SIGLAS ſeu Literas Græcorum progredimur, quarum ſubſidio cantabantur melodiæ. Adhibebantur autem Literæ Alphabethi Græci, quarum quælibet certum ſonum ſignificabat, uti conſtat ex Bacchi Senioris introductione Artis Muſicæ, quem Græcum Autorem latine reddidit Marc. Meibom. & notis doctiſſimis illuſtravit, ibi omnes recenſentur literæ, qualem ſignificationem habeant, qui videre deſiderat, evolvat illum. Prodiit *Amſtel.* 1652. ſumpt. *Ludov. Elzevir.* Ut itaque Lectores ideam habeant, ex *Vincentio Galilæo lib. de nov. & antiq.* Muſica Oden priſcis SIGLIS inſignitam damus, qui è vetuſtiſſimis ſchedis tranſcripſit:

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΕΙΣ ΜΟΥΣΑΝ

Γαμβος βραχυς.

α Ζ Ζ Φ   Φ σ   σ
Ἄειδε Μοῦσα μοι φίλη
ὀπον   †   Φ Μ Μ
Μολπῆς δ᾽ ἐμῆς κατάρχου
Ζ Ζ   Ζ Ε   Ζ ζ ϊ ϊ
Αὔρη δ᾽ σῶν ἀπ᾽ ἀλσέων
Μ Ζ   ϊ Φ σ ρ Μ Φ σ
Ἐμὰς φρένας δονείτω
σ ρ Μ ρ σ   Φ ρ
Καλλιόπα σοφὰ
Φ Ν σ   σ σ σ Ζ   β   Φ
Μουσῶν προκαθαγέ τι τερπνῶν
ρ   Φ   σ   ρ Μ ϊ Μ
Καὶ σοφὲ μυστοδότα
Μ ϊ   Ε Ζ   Γ Μ ρ σ Μ ϊ
Λατοῦς γόνε Δήλιε παιὰν
Μ ϊ Ζ   Μ Φ σ   σ
Εὐμενεῖς πάρεστέ μοι

Muficæ veteris fpeciem nobis quoque exhibet *Athanaf. Kircherus in Mufurgia fua lib. 7. fol. m. 541. edit. Rom. 1650.* hoc modo.

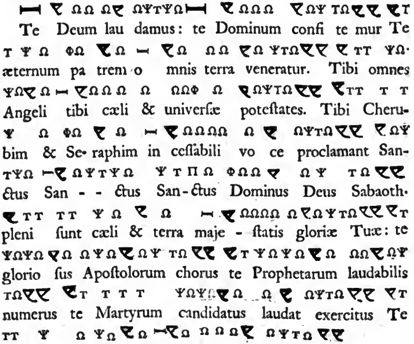
Ш Ш   Γ Θ Ι Ш Γ   Θ Ι   Ш Γ Θ Ι Μ Ι
χευ σε   Φόρμιγξ Α πόλ λω νος και ι ο πλοκάμον
Θ Ι Μ   Ι Θ   Γ Θ Γ   Ш   Γ   Θ Ι Γ   Θ Ι . Θ Γ Μ   Ι Μ
Σωυδικον μοισαν κλεανον τὰς α κὺ ἐ μβῶ βασις α γλαίας ἄρχα.

§. V. Plura poffemus afferre teftimonia, fi prolixitatem amaremus. Ne autem de his, quæ hîc diximus, dubitet Lector, plura teftimonia in gratiam ipfius in medium proferemus. Sit itaque hoc:

ϵ Ψ   Τ Π Π   Τ Π   Η Κ Ο Π ϵ
Ἂν γνῷς τί ἐσ᾽ αν θρωπος, ἢ δι ων ἔ στη

Imo

Imo totum Canticum *Ambrosii* & *Augustini* ita per literas Græcas cantatum nobis sistit *Marc. Meibom. Comment. in antiqua Musica auctores. edit. Amstelod.* quod hic adscribere non pigebit.

§. VI. In quindecim autem modos seu tonos distribuebant Siglas seu literas Græci & primus est Lydius; & Lydii modi Siglæ secundum genus Diatonum erant:

Proslambanomenos,	⅂ ⊣	*Zeta imperfectum & jacens.*
Hypate hypaton — — —	⅂ Γ	*Gamma aversum & gemma rectum*
Parypate hypaton — —	B L	*Beta imperfectum & gamma inversum*

Ex

Ex his & aliis Siglis modorum paulo ante dictorum harmoniam in canticis quærebant. De his itaque videndus est totus liber *Alypii, quem vocat introductionem Music.* qui continetur in *libro à Meibomio edito dicto antiqua Musica Auctores.* edit. *Amstel.* 1652. Si itaque Lectores sint, qui plura de Siglis seu notis Græcorum legere velint, ad prædictos Auctores remittimus.

§. VII. In Musica nostra literæ quoque adhibentur, quibus Musici voces suas notant, sed Latinæ, A B C D E F G & literæ pro Notis sunt, quas claves dicimus. Et hic modus valde antiquus. Nam refert *Athanasius Kircherus* lib. 5. *Musurg. fol. m.* 223. *edit. Rom.* quod ex MSO hymnorum ante 700 annos scripto cognoverit, quòd lineæ octo ductæ & à principio literis signatæ fuerint

θ	H
η	G
ζ	F
ε	E
δ	D
γ	C
β	B
α	A

Ita hodienum his literis A B C D E F G toni Musicæ significantur. vid. Kircher. c. l. plura qui desiderat adeat *Eryc. Putean. in Musath. cap.* 7. 8. *seqq.* Et hæc de Siglis & Notis Musicis sufficiant; plura quidem addere potuissemus, sed quia obvia, hîc colophonem addere de hac materia placuit. Sistimus tamen humano Lectori in tabella systema recentiorum & veterum Siglarum Musicarum.

CAPUT

Recentiorum

Systema perfectum cum Veterum *Systemate.*

	M ꓶ	M ꓶ								cc	
	⊥ ɔ	⊥ ɔ							dd	dd	
	K ~	⋏ ɔ					la		cc	cc	
	B ⁄	⊔ z					so		bb	♮♮	L
	Γ N						fa		aa		
	ℋ >					la	mi		g		
	⋏ ϛ					so	re		f		
	M ꓶ					fa	ut		e		
Ⲅ ɔ					la	mi		d	d		
T ꓶ					so	re		c	c		
Ψ ʒ					fa	ut		b	♮		
⋏ ϛ				la	mi			a			
⊽ ⊐				so	re			G			
Ͼ Ш				fa	ut			F			𝄢
I E			la	mi				E			
ч F			so	re				D			
ϧ ω			fa	ut				C			
ɜ ɛ			mi					♮			
℘ ᑫ			re					A			
ϛ ϛ			ut					Γ			

Caput XIX.

De Siglis in Fastis Romanorum.

§. I. Non occupati hoc loco erimus in fastis explicandis Romanorum, cum hoc pluribus magno labore perfecerint *Rosinus in Antiquit. Roman. Kipping. & Paulus Manutius in tract. de veterum dierum ratione. edit. Venet.* cum hoc instituti nostri non sit, sed tantum de Siglis in Fastis Romanorum observatis agere. Illud tamen hîc opus erit, ut vetus Kalendarium Romanum & Fastos Kalendares describamus, quales Cn. Flavius publicasse & populo Romano tradidisse creditur. Duos autem menses priores, uti cum suis Notis sunt incisi hîc interponemus.

A. K. Jan.	*H. K. FEB. N.*
B. F.	*A N.*
C. C.	*B N.*
D. C.	*C N.*
E NON. F.	*D NON.*
F. F.	*E N.*
G. C.	*F N.*
H C.	*G N.*
A AGON	*H N.*
B EN.	*A N.*
C CAR. NP.	*B N.*
D C.	*C N.*
E EID. NP.	*D EID. NP.*
F EN dies vitiof. ex S. C.	*E N*
G CAR.	*F LUPER. NP.*
H C.	*G EN.*
A C.	*H QUIR. NP.*
B C.	*A C.*
C C.	*B C.*
D C.	*C C.*
E C.	*D FERAL. F.*

F. C.

F C.
G C.
H C.
A C.
B C.
C C.
D C.
E F.
F N.
C C.
XXXI.

E C.
F TER. NP.
G REGIT. N.
H C.
A EN.
B EQ. NP.
C C.
XXIIX.

§. II. Hæc obſervavit ***Paulus Manut.*** qui ex Tabula marmorea in ædibus ***Maſſaciorum*** ad Agrippinam hoc Calendarium deſcripſit. Eadem adoravit ***Benedictus Hegius Spoletinus*** è cujus exemplari tabulam ipſam ante 90 & ultra annos deſcripſit ***Smetius***, quem vide in Antiquis Inſcriptionibus *fol.* 35. Hanc tabellam ex multis fragmentis, quæ inveniri potuerunt, Senatum Populumque Romanum Capitolii reſtituti muro ferè totam concinnandam affigendamque curaſſe affirmat ***Benedictus Arias Montanus***, qui hujus oculatus teſtis acceptâ à ***Petro Thſaconio*** notarum interpretatione, hanc cum ipſa Tabula in æneam laminam incidi & in lucem edi curavit ***Antverp.*** 1574. Ubi obſervamus hos viros diſcrepare interdum in hujus Kalendarii aſſignandis Siglis. Qui autem facile excuſari poſſunt, cum fragmentorum commiſſuris in lapide literæ fuerint læſæ.

§. III. Litteræ ABCDEFGH, quarum ſerie teritur totum Kalendarium, *dies nundinarum* demonſtrant, & præter hæc inter faſtos ideo referebantur, quod lege Hortenſia omnes nundinæ faſtæ erant, ut ex *Granio* Liciniano refert ***Macrob.*** *lib.* 1. ***Saturnal.*** *c.* 16. C. Comitialem diem notat de qua longa ſerie egit ***Paul. Manut. de dierum veter. ratione. edit. Venet.*** F. ***Faſtum totum.*** F. P. ***Faſtum prima parte.*** N. ***nefaſtum.*** N. P. ***nefaſtum prima parte.*** EN. ***diem entercîſum*** (ſic enim antiqui ſcripſerunt pro intercîſum) per quem mane & veſperi erat nefas: medio tempore & inter hoſtiam cæſam & exta porrecta

 fas:

fas: a quo, quod fas tum intercidit, dies intercisi, aut, quod tum intercisum nefas, dicti. *Varro. lib. 5.* de L L.

§. IV. Ut igitur Kalendarium Romanum plenius intelligi possit, ratum esse duximus ejusdem Siglas per menses omnes enucleare. Sit ergo *Januarius* primus, in quo hæ reperiuntur.

K. Kalendæ
C. Comitialem diem significat.
F. Fastum
N. Nefastum
NP. vel **N**. *nefastum prima parte, seu intercisum.*
AGON. Agonalia sive Agonia. Ovid.
CAR. Carmentalia: quod sacratum & feriæ Carmentis.
CAR. Carmentalia, quæ relata dicitur.

FEBRUAR.

LUPER. Lupercalia, quod in Lupercali Luperci sacra faciebant. test. Plutarch. Ovid. Varron.
QUIR. Quirinalia à Quirino, quod huic Deo feriæ. Fest. Ovid. Varr.
FERAL. Ferales feriæ, seu feralia, ab inferis & ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, quibus jus ibi parentare.
TER. Terminalia, quod is dies anni extremus constitutus, duodecimus enim mensis fuit Februar. Ovid.
REGIF. Regifugium. Ovid. Fest.
EQ. Equiria in campo Martio Fest. Ovid. Varr.

MARTI.

EQ. Equiria altera apud Tiberim Fest. & Ovid.
LIB. Liberalia. Varro, *quo die virilem togam pueri ingenui sumebant.*
QUIN. Quinquatria. Minervæ natal.
TUBIL. Tubilustrium, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrantur. Varr. l. v.
Q. REX. C. F. Quando Rex comitavit fas. Varro, Fest.

APRIL.

FORD. Fordicidia vel fordicatio, à fordis bubus. Bos forda, quæ fert in ventre, quod eo die immolantur boves prægnantes in Curiis. Complures a fordis cædendis Fordicidia di-

dicta. Varr. lib. v. Ovid. l. 4.

ROB. Robigalia. Plin. Fest. Ovid.

PAR. Parilia Rom. natal. à pariendo, ut ait Victorin. Afer. Fest. Plut. Varro

VIN. Vinalia seu priora de quib. Ovid. Plut. Varr. Plin. & Festus.

CER Cerealia

FLOR. Floralia. Ovid. Plin.

M A J.

COMP. Compitalia. Varro

LEM. Lemuria, quæ noctu agebantur & triduo. Ovid. Varro. Porph.

LUD. MART. IN CIRC. Ludi Martis ultoris in Circo. Ovid.

TUB. Tubilustrium

Q. REX. C. F. Quando Rex sacrificulus comitavit fas. Varr. de LL. lib. v. Fest.

J U N.

MART. Marti I. Sacrum.

CAR. Carneæ Deæ sacrum.

MONET. Monetæ Junonis ædis dicatio. Macrob.

VEST. Vestæ sacrum & feriæ Vestæ.

MATR. Matralia, festa Matutæ. Ovid.

Q. ST. D. F. quando stercus delatum fuit vel fas. scil ab æde Vestæ. Ovid. Fest. Varro.

J U L.

POPLIF. populifugium. Varro.

LUD. APOLL. Ludi Apollinares.

MERC. An sint Mercurialia

MERK. Merkatus.

LUCAR. Lucaria. Varr. Fest.

VICT. CAES. Victoria Cæsaris

NEPT. Neptunalia

FURR. Furrinalia.

AUGUST.

HISP. VIC. Hispaniam vicit.

PORT. Portunalia.

VIN. F. P. Vinalia feriæ publicæ vel Vinalia, fas Pratori.

CONS. Consualia. Plut. in Num.

VOLC. Volcanalia in circo Flaminio.

OPIC. Opiconsiva in Capitolio, Varr.

SEPTEMB.

F. EQVOR. PROB. feriæ equorum probandorum. Valer. Max. l. 11.

O C T O B.

MEDI ℞. *Meditrinalia*

tionem faciebant his literis: LEG. PR. PR. ut CARISIUS LEG. PR. PR. *Cariſius Legatus pro Prætore.* Ex his & aliis teſtimoniis ſatis elucet & SIGLAS in titulis honorum obſervatas fuiſſe, uti monumenta antiqua & Inſcriptiones teſtimoniis ſuis ſententiam noſtram approbant.

§. IV. Populus Romanus in triginta quinque tribus antiquitus diſtributus, & quævis harum peculiari nomine vocabatur ab Auctore. Hæ magnam habebant poteſtatem, uti *Joh. Henric. Kipping. in antiquit. Rom. lib. 3. cap. 2. teſtatur. conf. Georg. Fabric. Rom. pag. m.* 410, 411. In hiſtoria Romana certis SIGLIS indicantur, quas hoc loco annotare non ſuperſedemus, ut ſi aliquando occurrant hæ SIGLÆ, Lectoribus conſtet, quænam Tribus his indicetur. Sunt autem ſequentes:

A.

AEL. Ælia.
AIM. Aimilia.
ANI. Anienenſis
ARN. Arnienſis.

C.

CAM. Camillia ſive Camillina.
CLA. Claudia
CLVENT. Cluentina
CLV. Cluſtumina.
CLVV. Cluvia.
COLLIN. Collina
COR. Cornelia.

D.

DVM. Dumia.

E.

ESQ. Eſquilina.

F.

FAB. Fabia
FAL. Falerina
FLAV. Flavia.

G.

GAL. Galeria.

H.

HOR. Horatia.

I.

JUL. Julia.

L.

LEM. Lemonia.

M.

MAEC. Macilia.
MEN. Menenia
MIN. Minucia.

O.

OCR. Ocriculana
OUF. Oufentina.

P.

PAL. Palatina
PAP. Papia
PAPIR. Papiria
POB. aliàs PUB. Poblicia
POL. Pollia.
POMT & PONT Pomtina & Pontina.
POP. Popilla vel popillia.
PUP. Pupinia.

QUIR.

Q.

QUIR. Quirina.

R.

ROM. Romilia.

S.

SAB. Sabatina.
SCAPT. Scaptia
SER. Sergia.
STEL. Stellatina
SUB. vel *SUC. Subura* vel *Succensana*
SUC. JUN. Succensana quæ & *Junia.*

T.

TER. Terentina.
TRO. Tromentina

V.

VEJEN. Vejentina
VEL. Velina
VET. Vetruria
VOL. Voltina
VOT. Votina.

Caput XXI.

De Siglis *Numismatum.*

§. I. Hæc sane materia de Siglis numismatum maxime necessaria omnibus scitu, qui eruditi videri volunt. Harum notitia magnum affert subsidium in historiis, lucem accendit in evolvendis antiquitatibus. Per has totius fere Antiquitatis Thesaurus recluditur; hinc depromere licet, quæ ad veteres Scriptores evolvendos & expeditius interpretandos viam aperiunt, quæque Poëticam, Grammaticam & Ortographiam non parum ornant. Quare etiam omnes eò laborare debent, ut Siglas has numismatum sibi notas faciant, quo feliciores progressus in Disciplinis jam citatis facere possint. Campus quidem latissimus se offert, ubi flores elegantes decerpere & colligere sibi Juventus potest, modò utatur mediis, quorum subsidio facillimo negotio ad scopum pervenire potest. Cum itaque bono cum Deo huc usque Siglas variarum scientiarum perlustraverimus, & ut speramus magno cum fructu; Jam constituimus quoque Siglas numismatum antiquorum justo ordine collectas, ita ante oculos ponere, ut nemo queri habeat de obscuritate vel difficultate.

§. II. Si nunc antiquorum numismata perlustramus, in omnibus certas Siglas seu literas Singulares conspicimus, quas

Q nemo

nemo primo intuitu ita facilè resolvet, nisi earum habeat notitiam. Hinc non pauci magnam impenderunt operam, ut has enuclearent, inter quos referendus *Octav. de Strada* qui ex antiquitate non paucas collegit, & legi meretur. In V. aureo numismate *Octavii Augusti* ad ejus effigiem hæ Siglæ impressæ: C. CÆSAR. DIVI F. IMP. COS. III. VIR. R. P. h. e. *Caji Cæsaris Divi filius Imperator, Consul Triumvir Reipublicæ constituendæ.* In sexto ejusdem: AUGUSTUS CÆSAR PONT. MAX. TR. POT. COS. P. P. i. e. *Pontifex Maximus, Tribunicia potestate, Consul, Pater patriæ.* In æreo numismate xxxi. Vipsaniæ Agrippinæ: TIB. CÆS. AUG. F. IMP. AGRIP. UXOR. i. e. *Tiberii Cæsaris Augusti filii, Imperatoris Agrippina* &c. Vide similia multa apud Æneam Vicum Parmensem de Augustarum imaginibus. Hubert. Golz. in Fast. Magistrat. & Triumph. Romanorum, & eundem in Julio Cæsare, item in *Cæsar. Augusto: Anton. Augustinum in Famil. Romanor.*

§. III. Nemo itaque fructum ex antiquis numismatibus capiet, ni bene prius intellexerit Siglas seu Notas. Ut autem literarum elegantissimarum amatoribus hac in re levamen quoddam creemus, non exigua diligentia ex thesauro numismatum raro, qui in *Cimeliarchio Stuttgardiano* asservatur, quorum numerus ultra novem millia se extendit collegimus Siglas & Notas literarum. Suademus igitur omnibus peregrinantibus, ut accurata diligentia perquirant ejusmodi antiquorum numismatum scrinia, quæ in Cimeliarchiis Principum & Comitum collecta reperiuntur. Inter quæ Cimeliarchium Illustrissimi Comitis Schwartzburg. Arnstadii morantis, meretur, ut oculis perlustretur, ibi enim magnus rarissimorum antiquorum numismatum thesaurus reconditus est. Nec infima laude est extollendum *Cimeliarchium Stuttgardianum*, in quo, præter cætera rara, etiam magnum antiquorum numismatum thesaurum videre licet. Dabimus itaque hilari fronte Siglas numismatum collectas, quarum subsidio facile erit Romanorum numismatum Siglas explicare & tam in historiis & antiquitatibus in succum & sanguinem convertere.

§. IV. Notæ seu Siglæ in antiquis numismatibus occurrentes sunt sequentes:

A.

A.

A. Aulus passim

A. F. Auli filius.

A. F. A. N. Auli filius Auli nepos.

A. L. Auli Libertus.

A. vel *AN. Annis* vel *annos, l. annum.*

A. D. ante diem.

A. A. A. F. F. auro, argento ære flando feriundo.

A. P. F. Argento sive *ære publico feriundo.*

A. A. Augusta, vel *Augustalis* vel *apud agrum*

A. aut vel *ager.*

A. A. L. M. apud agrum locum monumenti

A. Avus.

A. PU. argento publico.

A. P. R. C. anno post Romam conditam.

A. P. Antonii Pratoria.

A. RA. MIL. FRU. à rationibus militaris frumenti.

AB. AUG. M. P. Ab Augusta mille passuum.

AB. V. C. Ab Urbe condita.

ABD. Abdicavit. in Fastis.

ABN. vel *ABN Abnepos.*

A. B. alia bona

A. B. V. A bono viro.

ABS. Absolutus.

ABDIC. Abdicavit.

ACT. Actiacus, s. Actium.

AC. Actio.

ACON. Actionem.

ACC. Acceperat, sive *acceptat.*

A CUB. AUGG. A cubiculo Augustorum

ADIAB. Adiabenicus

AD. AUG. TEMP. C. P. Ad Augusti tempora certum pondus.

AD. FRU. EMU. Ad fruges emundas

ADN. vel *ADN. Adnepos.*

AD. TR. JUD. Ad Tribus judicandas.

ADJ. Adjutor

ADJ. P. Adjutor Provinciæ vel *patriæ* vel *populi.*

AD. L. Ad locum.

AD. F. Ad finem.

AD. E. Ad exactorem.

AD. E. Ad esse.

A. D. P. ante diem pridie.

ADP. vel *ADOP. Adoptivus.*

AED. vel *AID. Ædilis.*

AED. CUR. Ædilis Curulis

AED. DES. Ædilis designatus

AED. PL. Ædilis plebis.

AEL. Ælius.

AEMI. vel AIM. Æmilia tribu videlicet.

AE. Ære.

AED. Ædes.

AER. COL. Ære collato.

AER. Ærarium.

AEQ. P. Æqualis persona

AER. P. Ære publico

AEL. AUG. Ælia Augusta.

AET. Æternitas.

AFR. Africa & Africanus

AGRIP. Agrippa.
AG. F. AG. N. Agrippa filius Agrippa nepos.
A.G. Agit agrum.
AIM. Æmilius.
AKP. ακρογωνι@
ALAE I. PR. C. R. ala prima Pratoria civium Romanorum.
ALEXANDR. AEGYPT. Alexandria Ægypti
ΑΛΕΞ. ΑΙΓΠ.
A. L. E. Arbitrium litis astimanda
ALIM. ITAL. Alimenta Italica
ALBIN. Albinus.
AMB. forte *Ambiani*
AM. Amicus.
AM. N. Amicus noster.
 Am.
ANN. Annis seu *annos.*
AN. seu *ANI. Aniensi* sc. tribu.
AN. V. *. M. Annos vixit plus minus*
 . *An* vel *Au.*
A *O. A* *ON. Antonius.*
ANT. AUG. Antonius Augur.
AN. xv. PR. H. O.C.S. Annorum quindecim pratextatus hostem occidit, civem servavit.

 L. Anl. vel *Aul.*
A. N. Auli Nepos.
ANTIAT. Antiati.
AN. M. Actionem mandat.
ANT. Ante vel *Antea* vel *Antonius* vel *Antiochia.*
AN. Ante noctem.
ANT.T.C. ante terminum constitutum.
ANNON. Annonarius.
ANTA. Antiochia. A. annus I. Imperatoris vel nota Monetarii
ANTB. Antiochia, ubi B. annus est Imperatoris 2. vel potius nota Monetarii
ANTT. Antiochia. T. annus 3. Imper. vel nota Monetarii.
ANTE. Antiochia. E annus 5. Imperii
ANTH. Antiochia. H. nota Monetarii vel ann. 8. Imper. Valentiniani.
ANTP. Antiochia. P. nota Monetarii vel Antiochia percussa.
ANTS. Antiochia signata.
AP. Appius Prænomen Claudiorum
AP. F. Appii filius.
AP. F. AP. N. Appii filius, Appii Nepos
AP. L. Appii libertus
APP. E. appellatus est.
A. P. Antonii pratoria.
AP. Apud.

A.P.Q.

A. P. Q. Auli Publii Quinti
AP. JUD. Apud Judaeam.
APLC. Percussa Lugduni Magnent. nummus.
AQUA. MAR. Aqua Marcia.
AQ. Aquileja nummi Constantini M. Constantii
AQ. OB. Aquileja obsignata.
AQ P. S. Aquileja pecunia signata.
AQ. S. Aquileja signata.
ARG. P. x. Argenti pondo decem
ARK. RET. P. Arka retro posita.
ARN. Arniensi sc. tribu.
AR. V. V. D. D. Aram votivam dono dedit.
ARIM. Ariminorum.
 Argento.
 Arn.
ARMIN. Arminia.
ARM. P. Arma publica.
ARAB. Arabicus vel *Arabia.*
ARAB. ACQUI. Arabia acquisita.
ARM. CAP. Armenia capta.
AST. Asturia vel *Asta*
ASIS. Siscia, nummi Constantini M. Licinii.
ASI. Asia.
A. *At* vel *Ta.*
AT. autem vel *à tergo.*
ATQ. Atque.
ATR. Treviris nummus Crispi ubi A. nota monetarii.
AUG. Augustus vel *Augur.*
AUGG. Augusti duo vel *Augustorum.*
AUGGG. Augusti tres
AUG. Augusta vel *Augustalis*
AUG. F. Augusti filius.
AUG. N. Augusti Nepos
AUG. P. Augusti puer
AUG. CUR. R. P. Augustalis Curator Reipubl.
AUG. ET POP. Augustales & populus
AUG. ET Q. AUG. Augustalis & Quaestor Augustalium
AUR. vel *AUREL. Aurelius* vel *Aurelia.*
AUC. Auctoritas.
 An.
 Aur.
A. x. Annis decem.

B.

BALB. Balbus.
BARB. Barbatus.
B. A. Bonam actionem.
B. AV. Bonis Auspiciis vel *bonis avibus*
B. Bonus vel *Brutus.*
BB. Bonorum.
B. C. Bonum concessum.
B. D. S. M. bene de se meriti.
B. D. Bonum datum.
BER. Berytus.
BE. CO. Beneficiarius Consulis.

B. F. COS. Beneficiarius Consulis.
B. F. PR. Beneficiarius Prætoris.
B. F. PR. COS. Beneficiarius Pro-Consulis.
B. F. TRIB. Beneficiarius Tribuni.
BF. PRAEF. Beneficiarius Præfecti.
B. F. Bonum factum, bona fide
B. F. Beneficium.
B. PR. Beneficiarius Prætoris seu præfecti.
B. M. Bene merenti
B. M. F. bene merenti fecit.
B. M. F. C. bene merenti faciundum curavit.
B. M. P. C. bene merenti ponendum curavit.
B. R. P. N. Bono Reipubl. nato.
BRIT. Britanniæ. In nummis Imperialibus
BRIX. Brixia.
BRUN. Brundusiorum.
BSIS Siscia, nummus Vetranionis: in aliis *PSIS. i. e. Percussa Siscia.* B. nota monetalis.
BTR. Treviris numm. Crispi *B.* nota monetarii.

C.

C. Cajus.
CAEL. Cælius.
CA. Cæsarea Augusta
CAE. Cæsar.
CARTH. vel *CAR. Carthago.*
CAM. vel *CA. Camillia s. Camillina*
CAESS. Cæsares.
CAMB. Cambidonum.
Ɔ *Caja* & aliquando *Consyllabam* denotare videtur
Ɔ. L. Caja libertus
> *. Centuria* vel *Centurio*
Ɔ *. L. Caja libertus*
CAES. AUG. Cæsarea Augusta. Cæsar Augustus.
*C*R *. Cald.*
CA. Gallus.
CAECIL. NIGR. Cæcilio nigro.
CAEP. Capio.
CASS. Cassius
CAT. N. Catalus Natione.
CA. Causa.
C. C. C. Censa civium capita.
C. F. Clara fæmina
C. C. C. Calumnia cavenda causa
C. L. AUG. F. Cajus & Lucius Augusti filiis
C. C. M̄. M̄. Collegium Centonariorum Muncipii Mevaniosæ.
C. C. V. V. Clarissimi viri
C. CA. Colonia Carthago.
C. CIB. DD. PUBL. Corona civica data decreto publico.
CC. Circum. vel *consilium capit.*
CENS. Censor.

CENS.

CENS. P. Censor perpetuus.
CEST. Cestius vel *Cestianus.*
CENT. vel *CEN. Centurio*
CENSS. Censores
CER. QUINQ. ROM. CON. Certiminum quinque Romæ Conlegia
CERT. SAC. Certamina sacra.
CELS. Celsus sive *Celsa.*
CENSOR. Censorinus
C. E. C. Coloni ejus Coloniæ
CENS. A. Censoris arbitratu.
CENS. PER. Censor perpetuus.
 . IN LEG. Centuriavit in legione.
 . LEG. Centurio Legionis.
C. J. V. Colonia Julia Victrix vel *Valentia.*
CIR. CON. Circenses concessit.
CIVIB. ET SIGN. MILIT. A PARTH. RECUP. Civibus & signis militaribus à Parthis recuperatis.
CIVIT. Civitas.
C. J. C. Cajus Julius Cesar
CLOD. Clodius.
CL. vel *CLAUD. Claudius.*
CLA. Claudia tribus.
CLUENT. Cluentia tribus.
CLU. Clustumina tribus
CLUV. Cluvia tribus.
CLAS. PR. MIS. Classis Pretoria Misenas vel *Misenensis.*
CLAS. PR. RAVEN. Classis Pretoria Ravennas.
CL. CEL. Claudia Celeja trib. & patria.
C. L. Cajus & Lucius.
CLOVI. Clovius.
C. L. C. Cusa Lugduni in nummo *Constantii*
CLCA. hic A est nota monetalis.
CN. Cneus.
CN. F. CN. N. Cnei filius Cnei nepos.
CN. LO. Cneo Lollio
CN. DOM. A *. Cneo Domitio Amppulo.*
 . Cneus Fulvius.
CN. F. SEX. N. Cnei filius Sexti nepos.
CN. ARR. Cneus Arrius.
C. N. Civis noster.
COR. Cornelius
CO. Controversia.
COS. Consul
COSS. Consules.
CON. Consularis.
COL. Colonia, Coloniæ, Coloni.
COLL. Collega.
CONS. Consiliarius.
COM. OB. Comitia obdriaca.
COH. Cohors.
COH. PR. Cohors Pretoria.
COH. J. CR. Cohortis primæ Cretensis.
COH. J. PR. P. V. Cohortis primæ Pretoriæ piæ Victricis.
COS. DES. Consul designatus.

COSS.

COSS. DESIG. Consules designati
CONLIB. Conlibertus
COS. III. Consul tertium, tertio
COS. IV. Consul quartum.
CONTV. Contubernalis.
CO. vel *CONJUG. Conjugii*
C. O. Civitas omnis.
CONJU. Conjunxit.
CON. SEN. EQ. ORD. P. Q. R. Consensu Senatus Equestris ordinis populique Romani.
COLON. Colonia.
CONJ. Conjux.
COM. Constantinopolitana moneta, Theodosii
COM OB. Constantinopolitana moneta obsignata. Arcadii.
CON. Constantinopoli
CONOB. Constantinopoli obsignata.
CONA. Constantinopoli. A est nota monetalis
CONT. —— —— T est nota monetalis
CONE. E est nota monetalis
CONS. Constantinopoli
CONS A. Constantinopoli signata. A est not. monet.
CONST. T est nota monetal.
CONS. h. h. nota monetalis
CONST. Constantinopoli
CONS PT. Constantinopoli publicata. T est nota monetalis
CONSP. Constantinopoli.

COL. JUL. BER. Colonia Julia Berytus.
COL. JUL. COR. Colonia Julia Corinthus
COL. VIC. JUL. LEP. Colonia Victrix Julia Leptis
COL. V. J. CELSA Colonia Victrix Julia Celsa
C. V. J. T. T. Colonia Victrici Julia Tyrrheniaca Togata vel *Togata Tarraconis.*
C. CA. A. Colonia Calagurris Augusta.
C. C. A. Colonia Caesarea Augusta.
C. I. I. A. Colonia Immunis Illice Augusta.
COL. JUL. AUG. Colonia Julia Augusta.
COL. NEM. Colonia Nemausum.
COL. A. A. PATRENS. Colonia Agrippina Augusta Patrensis.
COL. AST. AUG. Colonia Asta sive *Asturia Augusta.*
COL. JUL. BON. Colonia Julia Bonna sive *Bononia.*
COL. JUL. OCTAV. Colonia Julia Octavianorum.
COL. JUL. PHIL. Colonia Julia Philippis.
COL. JUL. VAL. Colonia Julia Valentia.
COL. SEBAST. Colonia Sebasta.
COL. TOLET. Colonia Toletum.

COL.

COL. NAR. Colonia Narnia.
COL. AEL. HADR. AUG. Colonia Ælia Hadriana Augusta.
COL. ALEX. AUG.. Colonia Alexandria Augusta.
COL. ANTI. Colonia Antiatum.
COL. ANTIO. Colonia Antiochia.
COL. AR. FLA. Colonia Ara Flavia.
COL. AUG. FEL. BER. Colonia Augusta felix Berytus.
COL. AUR. P. MET. SID. Colonia Aurelia pia metropolis Sidonis.
COL. BER. IO. MH. *Colonia Berythus.* 10. ignoratur. MH forsan ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
COL. BER. SEC. Colonia Berytus Secundanorum.
COL. CÆS. AUG. Colonia Cæsarea Augusta
COL. FEL. AUG. Colonia felix Augusta.
COL. FOR. JUL. Colonia forum Julii
COL. JUL. AUG. FEL. BER. Colonia Julia Augusta felix Berytus.
COL. JUL. AUG. FEL. CA. Colonia Julia Augusta felix Carthago.
COL. JUL. AUG. F. C. GAB. Colonia Julia Augusta felix. C. GAB. ignoratur.
COL. JUL. AUG. FEL. HEL. Colonia Julia Augusta felix Heliopolis.
COL. JUL. CONC. APAM. AUG. DD. Colonia Julia Concordia Apameorum Augusta dedicavit.
COL. VEN. LENIA. AUG. ALEXANDRIA ANTON APELLINATIVUM. Colonia: VEN. LENIA ignoratur, *Augusta ab Antonio Gordiano Aug.*
COL. VIM. AN. 1. *Colonia Viminatium anno* 1.
COLON. ULP. TRA. Colonia Ulpia Trajana.
C. T. T. Colonia Tifernatium Tiberianorum
COR. Corinthus
COACT. Coactus.
COND. Condita
CONL. Conlega
COMIT. COMITIOR. Comitiorum
COM. ASIÆ. Communitas Asia.
COM. HAB. C. Comitiorum habendorum causa.
COR. TR. Cornicularius Tribuni.
CORR. FLAM. Corrector Flaminia.
COLLIN. Collina tribus
CONG. P. R. Congiarium populi Rom.
COS. VIR. Consularis vir.

R *COSS.*

COSS. S. S. Consulibus supra scriptis
COST. Constitit.
CONCORD. Concordia
COMM. Commodus.
C. P. Civis publicus
C. R. Civis Romanus
CR. Cretensis. Creticus
CR. Crispus.
C. S. Cæsar Sanctissimus. Salonino Valeriano.
C. V. Centum vir.
CUR. Curionum,
CUL. Cultores
CU. Curator
CUST. Custos.
CUR. COL. Curator Coloniæ.
CUR. KAL. Curator Kalendarum.
CUR. P. P. Curator pecuniæ publicæ.
CUR. R. P. Curator Reipublicæ.
CUR. R. P. PIS ET FAN. Curator Reipubl. Pisauri & fani.
CUR. VIAR. Curator Viarum.
CUR. X. F. Curavit denarium faciundum
C. VI. CEL. Cajo Vibio Cels.
7. VET. Centuria Veturi.

D.

D. Decimus. Domus. quando locorum nominibus præponitur ut *D. PERUSIA.*
D. Domo.
D. Quingenti
D. Nummus Constantii Chlori.
D. Dies, Divus, Decius, devotus dedicavit
D vel Ɑ Diva.
D. AUG. Divo Augusto.
DAT. Datico.
DAC. Dacicus vel *Dacia.*
DAC. CAP. Dacia capta.
D. C. S. De consulum sententia.
D. C. vel *CAES. Divus Cæsar.*
D. C. A. Divus Cæsar Augustus.
DD. NN. Domini nostri.
DD. Donum dedit.
D. D. D. Decurionum decreta dedit.
D. D. D. D. donum dederunt, dedicarunt.
DDD. NNN. Domini nostri de tribus.
DD. AUGG. Q. NN. Dominorum Augustorumque nostrorum.
DD. NN. AUGG. IMPP Dominorum nostrorum Augustorum Imperatorum.
DEC. Decius. Decurio.
DEC. DEC. decem decani, decem decuriones.
DES. Designatus
DEC. MUN. Decurio Municipii.
DEC. C. C. COL. AUG. LUG. De-

Decurio Collegii Centonariorum Colonia Augusta Lugdunensis

DEC. ORN. Decuria ornamento.

DEO NEMAUS. Deo Nemausensium.

D. F. Decimi filius

D. F. D. N. Decimi filius Decimi nepos.

D. F. M. N. Decimi filius Marci nepos.

DICT. Dictator

DIC. PER. Dictator perpetuus.

DISP. Dispensator.

DID. Didius

DL. Delego.

D. L. Decimi Libertus

D. M. Decurio Municipii

DN. Dominus

DNN. Dominis.

D. N. Domino nostro

D. N. M. Q. Devotus Numini Majestatique

D. N. M. Q. E. Devotus Numini Majestatique ejus.

DOMIT. Domitianus.

DOM. Domitius.

DOMIC. COS. XIII. *LUD. SACR.* vel *SAE. F. C.*

DR. Drusus

DUM. Dumia tribus.

DUC. DUC. Duce Ducenario

DUC. DUC. Ducum ductore

E.

EID. MART. Idus Martii

EI. Nummus Constantii Chlori.

EQ. R. Eques Romanus

EQ. P. Eques Publicus

EQ. OR. Equestris Ordinis.

EQ. M. SP. POM. Equitum Magister Spurius Pompejanus.

EQ. Equos vel *Equites.*

EQ. AL. Eques Ala aut *Alaris.*

EQ. Equitum.

EQ. ORDIN. Equestris ordinis.

EQ. AUG. N. Eques Augusti nostri.

EQ. PUB. Eques Publicus

EQ. ROM. Eques Romanus

ER. LEG. Eranista legionis.

ER. Eranista.

ETR. Etruscus

EUR. Europa.

EX A. PU. Ex argento publico.

EX A. D. C. A. Ex authoritate Divi Casaris Augusti

EX A. Q. I. R. P. V. &

EX. AUC. Q. JUN. RUS. PR. UR. Ex auctoritate Q. Junii rustici Pratoris Urbani

EX. A. PU. Ex argento publico.

EX EA. P. Q. J. S. AD. A. D. E. Ex ea pecunia qua jussu Senatus ad ararium delata est.

EX. C. C. Ex Colonorum consulto.

EX FIG. ex Figlina.

EX D. D. Ex Decurionum decreto.
EX D. OR. Ex decreto ordinis.
EX PR. Ex prædio.
EX BF. C. Ex beneficiariis Consulum
EX. R. Exactis Regibus
EX DO. AUG. Ex domo Augusti
ESQ. Esquilina tribus.

F.

F. Factus, fecit, felix
F. Februarius
F. Filius, filia,
FAB. Fabia tribus
FAL. Falernia tribus.
FABR. Fabrum.
FABRIC. Fabricius.
F. F. F. Flacii filius fecit.
F. F. flando feriundo
FL. Flavius.
FLAM. DIAL. Flamen Dialis
FLAM. MART. Flamen Martialis.
FLAM. P. H. C. P. H. C. Flamini Provinciæ Hispaniæ citerioris.
FL. FEL. Flavia felicis. Epithet. Legion. in militar.
FORT. RED. Fortunæ reduci
FOURI. Fourius vel *Furius.*
FONT. Fontejus.

G.

G. Gaudium, Genius, Gajus
GAL. Galeria trib:
G. AUG. Genio Augusti
GERM. Germanicus.
GER. —— —— ——
GEM. Gemina, legionis cognomen.
GELL. Gellius.
GERMANIC. Germanicus. Germania.
G. F. Gemina fidelis.
GG. Gesserunt
GL. Gloria.
GL. P. Gloria patriæ.
GL. E. R. Gloria Exercitus Romani.
G. P. R. Genio populi Romani
G. P. F. Gemin[illegible]a fidelis
G. R. Genus Regium.
GRAC. Graccus.
G. S. Genio sacrum.

H.

HADR. Hadrianus.
HERACL. Heraclea. In numm. Juliani.
HE. *He.*
HEL. Helvetia, Helvius.
HER. Herennius vel *Herennia.*
HOS. Hostis.
HOSS. hostes.
H. O. Hostem occidit.
HON. VSVS. honore usus
HOR. Horatia trib.
H. P. Hora pessima.
H. S. Herculi sacrum.
HS. Sestertium.

I.

I. inter vel *intra.*
IA. Interea.
IA. P. Intra Provinciam.

JAN.

JAN. CLU. Janus clusus.
I. C. intra Circulum. Julius Cæsar.
J. F. Julii Filius.
IV. V. Quartumvir.
III. V. Triumvir
II. Secunda, secundum.
III. Tertium.
IV. Quartum
IV. VIRAL. Quatuorviralis.
VI. VIR. AUG. Sexvir Augustalis.
II. VIR. Duumvir.
III. VIR. Triumvir.
III. VIR. R. P. C. vel *III VIR. R. PC. Triumvir Reipubl. constituendæ.*
III. VIR. A. A. A. F. F. Triumvir auro argento ære flando feriundo.
IV. VIR. A. P. F. Quartum vir argento sive *auro publice feriundo.*
IIX. Octavum.
II. V. D. D. Duoviris dedicantibus.
II. VIR. J. D. Duumvir jure dicundo
IV. VIR. J. D. —— ——
II. VIR. Q. Duumvir quinquennalibus.
I. L. intra limitem.
IMP. Imperator.
IMPP. Imperatores.
IMM. A. IV. immunis annos quatuor.
IMM. II. HON. IV. Immunis iterum honoratus quartum.
IMP. N. Imperatoris nostri.
IMPPP. Imperatores tres.
IMPER. CONSTIT. CAUS. Imperii constituendi causa.
IMP. CAES. AUG. LUD. SAECUL. F. Imperator Cæsar Augustus Ludos sæculares fecit.
IMP. V. Imperator quintum.
IMP. R. P. C. Imperator Reipubl. constituendæ.
IN. H. M. in hoc Magistratu.
IN. M. O. E. In Magistratu occisus est.
IN. PR. O. E. In prælio occisus est.
INF. AER. PP. R. Inferat ærario Pontificum Romanorum.
INL. Inlustris
IN PROEL. OCCIS. E. In prælio occisus est.
IN. SEQUENT. AN. DES. E. In sequentem annum designatus est.
IN SEQUENT. AN. DES. NON INIIT. In sequentem annum designatus erat, non iniit.
INCOLUM. Incolumitate.
IN. D. H. H. In Dei hujus honorem.
IN. S. R. In Senatu Romano.
J. O. M. IM. Jovi Optimo Maximo immortali
J. O. M. S. P. Q. R. V. S. PR. S. IMP. CAES. QUOD

PER. EU. R. P. AMP. ATQ. TRAN. S. E. Jovi Optimo Maximo Senatus Populusque Romanus voto suscepto, pro salute Imperatoris Cæsaris quod per eum Respubl. in ampliori atque tranquilliori statu est.

JOVI OLYM. Jovi Olympio

JOV. TON. Jovi tonanti

J. O. M. H. Jovi optimo Maximo Hammoni

J. S. C. Judex Sacrarum cognitionum.

I. S. S. Infra scripta sunt.

J. S. M. R. Juno sospita magna Regina vel *Mater Romanorum.*

ITAL. Italica scil. legio

I. T. intra tempus.

JUNON ET PROSERP. Junoni & Proserpinæ

JUL. Julius, Julia.

IV. Quartum.

K.

K. Kæso vel *Cæso* prænom. Fabior. *Kandidatus.*

KAR. Carthago

KAR. Karthagine. in num. Justin.

KART. Carthagine. iterum.

KARC.

K. C. Capite census

K. Δ. Karthagine. in num. Constantini Junioris.

K. D. Capite diminutus

K. E. Carthagine. in num. Constantii.

K. F. Kæsonis filius

K. F. K. N. Kæsonis filius, Kæsonis nepos.

K. F. Cardo finalis.

K. L. Kæsonis libertus

KONOB. Constantinopoli obsignata. Numm. Constant. M.

KONSA. Constantinopoli. A nota monetalis. Constantii. num.

KONSAU. Constantinopoli. num. Constantii & Juliani.

K. P. Kastra ponit

K. Q. Calendæ Quintiles

KRTC. Karthagine. ubi C. pro S. num. Maurit.

KRTS. Karthagine signata. Num. Constantin. Pogonati.

K. S. Kalendæ Sextiles.

KYZ Cyzici. Num. Constantii Chlori. Justini, Mauritii. Phocæ.

KYZB. Cyzici B. nota monetalis Numm. Phoc.

L.

L. Legio, Lucius. Lelius.

LA. C. Latini Coloni.

L. AG. Lex agraria.

L. AP. Ludus Apollinis.

LAT. Latianus.

L. C. Lucius Cornelius.

LC. S. Lucrum sacrum

LC. D. Lucrum divinum.

L. CIN. Lex Cinthia.

L. C. MEMIES. Lucius & Cajus Memies.

LEG. Legio, Legatus
LEG. AUG. PR. PR. Legatus Augusti pro Pretore.
LEG. III. ITAL. Legio tertia Italica
LEG. PRI. Legio prima.
LE N̄ L̓VS Lentulus.
LEP. LEPI. LEPID. Lepidus:
LEG. PROPR. Legatus pro Pretore vel *Pro-Pretoris*
LEG. PRO-COS. Legatus Pro-Consulis.
LEG. Legavit
LEG. LEG. Legatus Legionis
LEG. PROV. Legatus Provincia
LEG. II. TR. FOR. Legio secunda Trajana fortis.
LEG. VII. CL. GEM. P. FIDEL. Legionis septima Claudia Gemina pia fidelis.
L. SS. Legionis supra scripta
LEM. Lemonia. trib.
LEG. A. P. Legatus Antonii Pretoria
LEG. XII. GEM. M. V. Legionis duodecimaGemina Minerva ultricis.
LEG. XVI. FR. Legio decim. sexta Fretensis.
LEG. XX. V. V. Legionis vigesima Valeria Victricis.
LENT. CUR. X. F. Lentulus curavit denarium faciundum.
L. F. Lucii filius
L. F. L. N. Lucii filius, Lucii Nepos.
L. F. C. N. Lucii filius Caji nepos
L. F. P. N. Lucii filius Publii nepos.
L. F. vel *LUST. FEC. Lustrum fecit* vel *fecerunt.*
L. GELL. Lucius Gellius.
LG. Legavit.
LEG. D. Legio decima.
LIC. Licinius.
LIB. LIB. Q. P. Q. E. Libertis Libertabus Posterisque eorum.
LIME T̄. Limethanus.
L. L. L. Luciorum duorum libertus aut *liberta*
L. LUC. Q. F. Lucius Luccius Quinti filius.
L. L. Livii Libertus, Liberta.
L. M. L. Lucii & *Marci libertus*
L. M. Lucius Murena.
L. T. Lucius Tatius, vel *Titius.*
LUD. SAEC. F. Ludos seculares fecit.
LUD. Ludi.
LUG. Lugduni. in num. Constantii, Juliani. Julii nepotis.
LUGD. Lugduni, in nummis Gratiani & Valentiniani Junioris.
LUGPS. Lugduni pecunia signata. vel *percussa.* In nummis

mis Valentiniani & Eugenii.

 Lu.

LUSITA. Lusitania.

M.

M. Marcus.

W. Mulier.

 Manius

MAM. Mamercus. prænom.

MAR. Marius

MAG Magister

MAG. EQ. Magister Equitum

MAG. ET DEC. Magistris & Decurionibus.

MAG. QUINQ. COLL. FABR. TIGN. Magister Quinquennalicius Collegii Fabrum tignariorum.

MAG. X VIR. Magister Decemvirum.

 Ma.

MAM. F. Mamerci filius.

 Ma & *mal.*

 Mar.

MAR. ULT. Mars Ultor.

MAM. F. M. N. Mamerci filius, Marci nepos.

MA. Macuvius.

MAX. Maximus.

M. AEM. Marcus Æmilius.

M. AUR. Marcus Aurelius

MAC. AUG. Macellum Augusti.

MAEC. Macilia trib.

MAG. JUV. Magister Juventutis

MAM. L. Mamerci Libertus.

MAR. CL. Marcellus Clodius.

MAG. vel *MAGN. Magnus.*

MAR. Martia, scil. aqua.

M. B. Municipii Bergomatium.

M. C. Marcus Cicero.

M. COH. Miles cohortis.

M. D. M. J. Magna Deum matri Idea.

M. D. P. S. Mediolani pecunia signata, in num. Maximi Victoris Arcadii. Honorii.

MES. Messius.

MEN. Menenia trib.

MERC. AUG. Mercurio Augusto.

MERU. Meruit.

 Me.

ME. Memoria.

MEN. Menses

M. E. M. Municeps ejus Municipis.

M. F. Marci filius

M. F. M. N. Marci filius Marci nepos.

 F. Manii filius

 F. *N. Manii filius Manii nepos.*

 F. Manii filius.

MIL.

MIL. Miles, militavit.
MIL. IN COHOR. Militavit in cohorte
MIL. LEG. S. S. Miles legionis supra scriptæ.
MIL. CL. PR. RA. Miles classis Prætoriæ Ravennatis.
MIN. Minacia trib.
MIL. LEG. V̄. ALAUD. Militi Legionis quintæ Alaudæ
MIROBR. Mirobrigam.
MIL. ITAL. Militi Italico.
MILITAR. A. Militaria ala.
M K. V. Moneta Carthaginensis, V. nota monetalis. in num. Constantin. & Licinii.

 . L. Manii libertus

M. L. Militis locus.
M. M. M. LIB. trium Marcorum libertus
M. M. & 3. L. Marcorum & Cajarum libertus.
M. N. Millia nummum.
M. N. L. B. Moneta nova Lugduni cusa. B. nota monetarii. in num. Constantin. M.
MOSTQ. Moneta signata Treviris. Q. nota monet. nisi T. pro A. exaratum sit, ita ut Aquilejæ signata intelligatur in num. Constant. M. & Licinii.
MOSTR. Moneta signata Trevir. in num. Constantii Chlori.
MON. Moneta.
M. OTACIL. Marcia Otacilla.
M. P. II. Millia passuum duo.
M. P. V. Millia passuum quinque
M. P. XI. Millia passuum undecim.
M. P. Millia passuum
M. POP. Marcus Popilius
M. R. Muncipii Ravenatis
M. REG. Militia Regiensium.
M. S. Municipi suo.
M. T. Marcus Tullius.
MUN. Municipia. Municeps.
MU. Mucius.
MUL. V. P. Multis victoriis potito.
MUAT. Munatius.
MUSSID. Mussidius.

 . CAL. JUL. sive
MUN. CALAG. JUL. Municipium Calaguris Julia.
MUN. Munita.

 Mu.

 . Mut.

MUN. SASS. Municipii Sassinatium.
M. V. Minervæ Victricis. Legion. epith.

N.

N. Nepos, natione, noster

 . Nautarum

N. Non, numismatis, nummus.

S *NAT.*

NAT. URB. Natalis Urbis.

NAT. Natione.

NAT. GALL. Natione Gallus

NAC. Nactus.

NAV. Naves

N. C. Nobilissimus Cesar.

N. CL. Nero Claudius.

NEP. RED. Neptuno reduci.

NER. Nero. Nerva.

NE· *Ne.*

NEP. S. vel *SAC. Neptuni Sacellum*

N. F. N. nobili familia natus.

N. F. Numercii filius.

NIC. Nicomedia. in nummo Anastasii

NIKO. Nicomedia non *Nicopoli*, uti vult Alemannus. in num. Justini & Mauritii.

NL. *L. Numerii Libertus.*

N. MACR. Nonius Macrinus.

N. N. Nostri vel *nostrorum*

N. N. Numerii nepos.

NUM. DOM. AUG. Numini domus Augustanæ.

O.

O. Optimo. occidit. occiso. oportet.

ϴ *obiit.*

OB. C S. ob cives servatos

OB. HON. AUG. Ob honorem Augustalitatis.

OB. AN. L. Obiit anno quinquagesimo.

OCCIS. Occiso.

OCUL. Ogulvius.

OCR. Ocriculana sc. trib.

OFF. Officiarius.

O. M. Optimo maximo.

O. P. Optimo Principi.

O. P. F. Optimo Principi fecit.

OP. PRIN. Optimo Principi.

OPUS. DOL. Opus doliare.

OPEL. Opelius.

OST. Ostia.

OUF. Oufentina trib.

OUF. MED. Oufentina Mediolano. trib. & patr.

P.

P. Publius. pater. Pontifex.

PAL. Palatina trib.

PAP. Papiria trib.

PART. MAXIM. Parthicus Maximus.

PAT. COL. & *PATR. COL. Patrono Coloniæ.*

PAT. PAT. Pater patriæ.

PAR. Parthia

PALL. Pallione.

PAQ. Percussa Aquileja. in num. Constant. M.

PAR. Percussa Arelate. in num. Constantii.

PARL. Percussa Arelate. in num. Constantin. M. Licinii & Constantii.

P. AEL. AUG. LIB. Publius Ælius Augusti libertus

PACON. Paconius.

PAP. Papia trib.

P. C.

P. C. *Patrono Coloniæ.*
P. CI. *Prætor Ciliciæ.*
PCON. *Percussa Constantinopoli* in num. Constantii.
PCONST. —— —— in nummo Juliani.
P. C. *pactum conventum, pecunia constituta.*
PEC. *Pecunia.*
PERT. *Pertinax*
PE RP. *pecunia Romæ percussa.* in num. Constantin. M.
PEQ. *pequnia* pro *pecunia.*
PEC. *Pescennius.*
P. F. *Pius felix.*
P. F. P. N. *Publii filius Publii nepos.*
P. F. *publice fecit.*
P. H. C. *Provincia Hispaniæ citerioris.*
PHIL. *Philippus.*
PIENT. *Pientissimus.*
P. J. *Principi Juventutis.*
PICEN. *Picenum.*
P. K. *percussa Karthagine.* in num. Justiniani.
PLE. *Plebis*
P. L. *Publii Libertus.*
P. L. *Percussa Lugduni.* In num. Crispii
P. L. C. —— —— C. nota monetalis. num. Constant. Chlori.
PLM. —— —— M. nota monet. in num. Constant. M.
PLN. *Percussa Lugduni.* N. nota monet.
PLAET. CEST. *Platorius Cestianus.*
PL Æ. TRAN. *Plætor. Tranquill.*
P . PL.
P. M. *Pontifex Maximus*
P̄. M̄. *Plus minus.*
P. M. SALON. *Publius Marius Salonius.*
POMP. *Pompejus.*
POB. *Poblicia* tribus
POL. *Pollia* trib.
POM. *Pomptina* trib.
POP. *popilla* vel *popillia* trib.
POST. *posthumus.*
POT. *potestate*
P. P. *pater patriæ.*
PP. C. *Patres conscripti.*
PP. *pater patratus.*
P. P. P. *primus pater patriæ.*
P P. *patris parentis.*
P. P. P. *Præfectus Prætorio Provinciæ.*
P. P. HISP. CIT. *Præses Provinciæ Hispan. Citerioris.*
P. P. P. H. C. vel T. *Præfectus Prætorio Provinc. Hispan. Citer.* vel *Tarraconens.*
P. P. H. T. *Præses Provinc. Hispan. Tarraconens.*
P̄. P̄. P̄. *pater patriæ providentissimus.*
PQ. *Postquam.*
PRAEF. FABR. *Præfectus fabrorum.*

PRAEF. QUINQ. Praefectus Quinquennalis.

PROCOS. Pro-Consul.

PROC. Procurator.

PROLEG. Prolegato aut *Prolegatus.*

PR. Praetor.

PRR. Praetores.

PR. S. Praetoris sententia

P. R. E. Post Reges Exactos.

PR. UR. Praetor urbanus

PR. PER. Praetor peregrinus.

PRAEF. VIGIL. Praefectus Vigilum.

PRAEF. URB. Praefectus urbis.

PRAEF. PRAES. Praefectus Praesidii.

PROV. Provinciae.

PRS. Praeses.

PRS. P. Praeses Provinciae.

PRSS. Praesides.

PR. Percussa Romae, in num. Const. Chlor. Constantin. M. Licinii.

PROM. Percussa Roma. in num. Constantii

PROPR. Pro-praetor.

PR. AN. Praetoria Antonii

PROQ. Pro-Quaestor.

PROQ. P. Pro-Quaestor Praetorius.

PRAEF. OR. MARIT ET CLASS. Praefectus orae maritimae & classi.

PR. PROCOS. Praefectus Pro-Cons.

PR. II. VIR. Praefectus Duumviri.

PR. Q. Pro-Quaestor

PR. P. Pro-praetor

PR. K. Praetori Candidato

PR. Q. & *PR. Q. Praetori Quaestori*

PR. PR. Praefectus Praetorio.

PR. J. D. AUX. Praefectus jure dicundo Auximi

PR. JUV. Praefectus juventutis

PR. AER. Praefect. arario.

PR. P. F. primigenia pia fidel.

PRO XX. HER. Procurator vigesimae hereditat.

PR. Q. K. Praetori Quinquinnalitio Kandidato.

PR. PR. Propraetor sive *Propraetore*

PROPR. PR. A. Propraetor Praetor Antonii

PRINC. JUVENT. Princeps Juventutis.

PRAEF. CLAS. ET OR. MARIT. Praefectus classis & orae maritimae.

PRIV. Privernum.

PS. Percussa Siscia, in num. Licinii

PS. Plebiscitum.

P. TR. Percussa Treviris, in num. Constant. Chlori

PUPIEN. Pupienus.

P. V. pia Victricis. Cohort. epith.

P. U. A. Praetorii Urbani Antoniani.

RUP.

PUP. Pupinia trib.
PUB. Publicia tribus
 Pul.

Q.

Q. Quintus. Quintius. Quæstor.
 Qui
Q̄. Quæstori.
Q ALIM. Quæstori alimentorum
QA. vel *AQ. Aquileja.* in num. Constantin. Jun.
Q. C. M. P. I. Quintus Cæcilius Metellus Pius Imperator.
Q. DES. Quæstor designatus.
Q. F. Quinti filius
Q. F. L. N. Quinti filius Lucii nepos
Q. F. M. N. Quinti filius Marci nepos
Q. K. Quæstori Kandidato.
Q. L. Quinti Libertus
Q. L. F. Quinti Lucii filius.
Q. N. Quinti Nepos
Q. P. Quæstor Prætorius
Q. PR. Quæstor Provincialis, Quæstori Provinciæ.
Q. PRO-COS. Quæstor ProConsulis
Q. Q. CORPORIS. Quinquennalicius corporis.
Q. Q. Quinquennalicii.
Q. Q. PP. Quinquennalicii perpetui.
Q̄ Q̄. U. Quinquennaliciis iterum
QUI. & *QUIR. Quirina* tribus
QUIN Q̄. Quinquennalitatis
QUOD. V. M. S. EX EA. P. Q. J. S. AD. A. D. E. Quod via munita sunt ex ea pecunia qua jussu Senatus ad Ærarium delata est.
QUART. Quartum.
QUINT. Quintum.
QU. Quartus.
QUM. Quemadmodum.
QUAES. Quæstor.
QUAESS. Quæstores.

R.

R. Roma. in nummis Constant. M. Constantii & Juliani.
RAT. S. R. Rationalis sacrarum rationum.
RA. Ravenna. In numm. Heraclii.
RAV. Ravenna, in num. Heracl.
RB. Roma. in num. Constantii nisi B. pro percussa.
R. D. Regis domus.
REI. P. Reipubl.
REI. P. TIF. T. Reipubl. Tiferatium Tiberianorum.
REM. P. N. Rempublicam nostram.
REC. Recepta.
REI MIL. Rei militaris.
R. M. Roma, in num. Honorii & Severi.
ROM. & AUG. Romæ & Augusto

RO. vel *ROM. Roma.*
ROMB. Roma percussa B. pro P. in num. Aviti.
ROMP.S. Roma pecunia signata. in num. Honorii.
ROM. Romilia trib.
R. P. Respublica.
R. P. C. Reipubl. constituendæ.
R. P. C. C. Reipubl. constituendæ causa
R. P. Roma percussa.
R. P. S. Roma pecunia signata in num. Magnentii
R. S. L. C. pecunia signata Lugdun. ubi R. pro P. in num. Julian.
R. T. Roma percussa, ubi T. pro P. in num. Constantii.
RVR. Rura.
R. VTR. Rerum Veronensium. ubi F pro E.
RVP. S. Ravenna pecunia signata. in num. Honor.
RM. Rum.
RE. *Rue.*
RT *Rut.*
RVF. Rufius
R. VER. Reipubl. Veronensis.

S.

S. Solvit.
S. *Sextus*
SARM. Sarmaticus.
SALL. Sallustra
SAB. Sabatina Trib.
SAC. Sacerdos.
SAC. VG Sacerdos Virginis.
SAL. Salutem.
SALM. Salmanticam.
SA. Signata Antiochia, in num. Licinii.
SANB. Signata Antioch. in num. Martiniani. ubi B. nota Monetarii
S. ARL. Signata Arelati. in num. Magnentii.
SATVR. Saturnalia.
SCIP. ASIA. Scipio Asiaticus.
S. C. F. C. Senatus consulto faciundum curavit
SCA. Scaptia trib.
S. C. Signata Constantinopoli, in num. Arcad.
SCON. Signata Constantinop. in num. Constantii
SCONS. Signata Constantinopoli. in num. Juliani.
SEPT. Septimius.
SER. Sergius.
SEV. Severus
SEX. Sextus.
SEC. ORB. Securitas orbis.
SED. S. C. Seditionis sedandæ causa.
SEQ. Sequanus.
SER. Sergia trib.
SER. F. Servii filius.
SER. L. Servii Libertus.
SER. OFF. Servo officinario.
SEV. AUG. Seviro Augustali
SEX. F. Sexti filius
SERT. Sertorius.

SER.

SER. AC. Servus Actuarius.
SEST. Seſtius.
SE. Siſciæ. in num. Conſtantii.
SEV. AUG. ARM. PARTH. Severus Auguſtus Armeniacus Parthicus.
SEPT. SEV. Septimius Severus
SIG. RECEP. Signis receptis
SIG. LIB. Signum Liberi
SIL. Silius
SING. X *II. Singulis denarios binos.*
SIR. Sirmii. in num. Conſtant. M.
SIRM. Sirmii. in nummo Conſtant. Jun. & Joviani.
SIS. Siſciæ. In nummo Conſtant. M. Licinii, Conſtantii.
SISPZ. Siſciæ percuſſa. Z. nota monetæ
SISCP. Siſciæ percuſſa. In num. Grat.
S. L. Senatus legitimus
S. L. Sacrum ludum.
SMK. Signata moneta Karthagine. in num. Licinii Junioris.
SMKA. Signata moneta Karthag. in num. Licinii Jun.
SMKE. —— —— E. nota monet.
S. M. A. Signata moneta Antioch. in num. Juliani
SMAQ. Signata moneta Aquilejæ, in nummo Conſtant. Gratian.
SMAN. Signata moneta Antioch. vel *Sacra moneta Antiochena*, in num. Conſtant. M. & Conſtantii
SMANT. — —— ubi T. eſt nota monetal.
SMANT. Signata moneta Antiochiæ, in num. Conſtantii
SMANTS. Signata moneta Antiochiæ, vel *Sacra moneta Antiochiæ ſignata.* in num. Conſtantin. M.
SMANS. Sacra moneta Antiochiæ ſignata. S. nota eſt Monetarii
SMANR. Signata moneta Antioch. R. nota monetal. in num. Conſt. M.
SMANTE —— —— E nota monetal. in num. Conſtantii.
SMAT. —— —— ubi T. nota monet.
SMAB. —— —— ubi B. nota monet.
SMN. Sacra moneta nova. in num. Licin. & Conſtant.
SMNA. Signata moneta nova Antiochiæ. in num. Martiniani & Theodoſii
SMNT. Sacra moneta nova. T. not. monet. in num. Licinii Jun.
SM. N. C. Sacra moneta nova Conſtantinopoli. In num. Conſt. M.
SMNKAB. Signata moneta Karthagine. B. nota.

SMNS.

SMNS. Sacra moneta nova signata.

SMNM. Signata vel *sacra Moneta nova*. M. est nota Monetarii. in num. Crispi.

SMRB. Signata moneta Romæ. B. not. monet. in num. Gratian.

SMRP. Sacra moneta Romæ percussa. in num. Valentis.

SMSISC. Signata moneta Siscia.

SMRQ. hîc *R.* pro *A. Signata moneta Aquil.* in num. Constant. & Valentinian.

SMTA.Signata moneta. in num. Theodos.

SMTES. Signata moneta Thessalon. in num. Valentin.

SMTR. Signata moneta Treviris. in num. Maxim.

SMTRS. Sacra moneta Treviris signata.

SMTS. Signata moneta Treviris, in nummo Constant. M. & Valentin.

SMTSE. Sacra moneta Treviris signata, vel *signata moneta Thessalonica*

S. P. P. S. Sacris publicis præsto sunt.

SP. Spurius

SP. F. Spurii filius

SPEC. LEG. Speculator Legionis

SPL. EQ. R. Splendidissimo Equiti Roman.

SPINT. Spinter.

S. P. Sacri palatii.

SS. *Sestertii nota.*

SS. Sacri Scrinii.

S. SOL. Sacerdos solis.

STE. & *STEL. Stellatina* trib.

STIP. Stipendiavit.

STIP. AN. VI. Stipendiavit annis sex.

S ⊢. *Stipendiorum*

ST. Signata Treviris

STR. —— —— —— in num. Const. M.

SUB. Suburana trib.

SUC. Succussana trib.

SUC. JUN. Sucenssana, quæ est *Junia* trib.

SYL. Sylla.

T.

T. Titus. Tribunus. Turma.

T. AUG. tutela Augusta.

TAB. Tabularius.

TAB. P. H. C. Tabularius Provinc. Hispan. citerioris.

TA *Ta.*

TAR. pro *PAR. percussa Arelato.*

TAR. Tarquinius

T. CEL. Tito Celere

TCON. pro *PCON. percussa Constantinopoli.* in num. Julian.

TCE. Thessalonica. in num. Justin.

TER.

TER. Terentius.
TER. Terentina trib.
 . *Te*
TES. Thessalonicæ. in num. Phoc.
TESA. —— —— —— .
TEMP. Templum.
TEST. testamentum.
T. F. Titus Flavius.
TTL.
T. F. L. N. Titi filius Lucii nepos.
TH. Thessalonicæ. in num. Constantii.
THEV. Thessalonicæ Vrbe
THEUP. Thessalonicæ Urbe percussa.
 . *Th.*
 the
TI. Tiberius
TI. F. Tiberii filius.
T. LEG. III. Tribunus Legionis tertiæ.
T. LEG. III. ITAL.
T. L. Titus Livius.
T. N. Titi nepos.
TON. Tonsor.
TR. P. Tribunitia potestas.
TRIB. P.
TR. MIL. Tribunus militum.
TREB. Trebonianus.
TR. PL. Tribunus plebis.
TR. PL. DESS. Tribuni plebis designati
TRIB. SUCC. Tribus Succussana.
TRO. Tromentina trib.
TRIVN. PPP. Trium publicorum
TRMS. Treviris moneta signata, in num. Jovian.
TRO. Treviris obsignata. in num. Theodor.
TROB. —— —— ——
TROBC. —— ——
TROBS. —— ——
TROBT. —— ——
TROS. —— —— ——
TRP. Treviris percussa
TRP. S. Treviris pecunia signata.
TRS. Treviris signata.
TR. M. Tribun. milit.
TR. AER. Tribuni ærarii.
TR. CEL. Tribuni celerum.
TR. V. MON. Triumviri monetales
TR. V. CAP. Triumviri capitales
TR. LEG. Tribunus Legionis.
TRANS. PAD. Trans Padum
TRANS. AM. Trans amnem.
T. S. Treviris signata.
TS. E. Treviris signata. E. est liter. monet.
TSR. —— —— R. not. monet.
T. T. pro *P. T. percussa Treviris.* in num. Constant. M.
T. T. L. Titorum libertus

V.

V. Quintum. Volerus Vopiscus.
VAL. Valeria.
V. A. Veterano assignatum.
 . Va.
VAR. RUF. Varius Rufus
 Vat.
 . Val.
VAL. BYZAC. Valeria Byzacena.
VE vel *VET. Veteranus.*
VENTID. Ventidius
VEL. Velina Trib.
VET. Vetruria trib.
VET. AUG. Veteranus Augusti
VESP. Vespasianus
V. F. Victrix fidelis.
VII. VIR EPUL. Septemvir Epulon.
VINDEL. Vindelicus
VI. VIR. Sextumvir.
VICT. Victores
VIC. S. Victoria Sicula.
VI. VIR. AUG. Sexvir Augustalis
VI. VIR. URB. Sexvir Urbini.
VIII VIR. octumvir.
VIII VIR. II. QQ. Octumvir iterum Quinquennalitius
VIII. VIR. III. *AER. SAT. Octumvir tertium aerarii Saturni.*
VIB. Vibius.
ULP. Ulpia sc. Legio.
 Ul. *. Ulp.*
VOT. X. MULT. XX. Votis decennalibus multiplicatis vicennalibus.
VOL. Volusius.
VOLT. Voltina trib.
VOLER. Volerus
V. PRAE. Vir praetorius
V. P. Urbis praefectus.
V. P. Vir Patritius.
V. P. P. P. H. Vir praefectus Praeses Provinc. Hispan.
U. R. Urbs Roma.
URB. C. Urbis condita
V. V. Valens victrix. Valeria Victrix.

Plures quidem addere potuissemus Siglas in re nummaria usitatas; Verum ni tractatus nimis cresceret, Lectores petimus curiosos, ut evolvere velint *Golz. de numismat. antiq. Patinum Vaillant*, & *alios*, ibi reperient, quae forsan hoc loco, ob brevitatem, quam amamus, omissa fuerunt. Cum itaque multa adhuc restent, quae de Siglis numismatum observanda veniunt, ad alias nos conferimus Siglas, quae scil. nostro aevo usitatae in nummis conspiciuntur. Plura autem qui de Si-

GLIS

GLIS numismatum legere cupiunt, evolvant *Johann. Pretin. Sertor. Ursatum de notis Romanor. quem Humphrid. Prideaux marmoribus suis Oxoniens. annexuit. edit. Oxon.* 1677. *Patin. introduct. ad histor. numism. cap.* XXIII. *Carol. du Fresne in Glossar.*

CAPUT XXII.

De SIGLIS *Numismatum Romanorum usque ad nostra tempora.*

§. I. Accedimus ad SIGLAS numismatum nostri ævi, ubi sc̃ret̃ca, quæ in numismatibus antiquis occurrunt observanda veniunt. Notum imò notissimum est, quod Imperatores olim nomina sua monetis inprimi curarint, in quarum altera parte icon cum titulis conspectui dabatur; in altera vel hieroglyphum, vel Emblema quoddam impressum legebatur. Prænomina igitur Imperatorum plerumque SIGLIS seu literis Singulariis, exprimebantur, uti ex nummis antiquis satis superque constat, addebantur iisdem *Siglis* functiones seu munera. e. g. in nummis Julii Cæsaris sæpissime hæc leguntur: C. IMP. QUART. AUGUR. PONT. MAX. COS. QUART. DICT. QUART. i. e. *Cæsar Imperator quartum Augur, Pontifex Maximus. Consul quartum, Dictator quartum.* Quibus verbis significatur prænomen; deinde munera quibus præfuit, quod *quater Imperator, Pontifex Maximus & Consul quater, quaterque Dictator* fuerit. Ita in nummo Augusti hæc exarata cognoscimus. AUG. C. DIVI F. IMP. AUGUR. PONT. III VIR. R. P. C. i. e. *Augustus Cæsaris Divi Julii filius, Imperator, Augur, Pontifex Triumvir Reipublicæ constituendæ.* & in alio nummo. AUG. *Imp.* Cæs. Div. F. Pont. Imp. ter COS. iter. & ter design. III Vir iter. R. P. C. Sic in omnibus numismatibus cusis reperimus titulos, nomina & Epitheta.

§. II. Hic ordo per prima usque ad nostra Secula observatus fuit, & adhuc in usu est. Ut igitur per aliquot Secula demonstremus veritatem, numismata Imperatorum perlustrabimus.

mus. In *Augusti* nummo paulo ante citata verba conspiciuntur, quæ repetere supersedemus, nummum Tiberii lustrantes. TIB. CAES. DIV. AUG. F. AUG. TRIB. P. XXXIII. COS. V. IMP. IX. AUGUR. PONT. M. *Tiberius Cæsar Divi Augusti filius Augustus Tribunitiæ potestatis* XXXIII. *Consul.* V. *Imperator* IX. *Augur*, *Pontifex Maximus.* Similia offendimus in nummo Drusi & Imperatoribus sequentibus, quorum titulos, nomina & epitheta collegit *Hubert. Goltzius in thesauro rei antiquar. edit. Antverp.* 1579. cujus vestigia dein alii secuti sunt, scil. *Hulsius Patinus* & similes Authores. Qui ritus quoque continua serie usque ad nostra tempora servatus est.

§. III. Illud etiam observandum quod *Julius Cæsar* primus imaginem suam titulo *Dictatoris* perpetui Romanis monetis exprimi curaverit. Obtinuit autem hoc à Senatu post Pharsalicam pugnam solenni decreto teste *Dione lib.* XLIV. Hunc secutus est *Augustus* & alii Imperatores, qui suis imaginibus nummos ornarunt. Interdum autem duo capita nummis insculpebantur, quibus consortium imperii significabant, uti constat ex nummis *Constantis* II. & ejus *filii Constantini* hac inscriptione cum duabus imaginibus: DN. CONSTANS ET CONSTANTINUS AUG. & *Constantini* VII. qui expressam habet ipsius *Constantini* & *matris* ejus *effigiem.* Non solum imagines imprimebantur monetæ, sed etiam tituli & epitheta, ubi quandoque adjiciebatur, *pius*, *felix* & quæ alia erant. Imò quidam Imperatores Christiani hunc summum Imperii honorem scil. effigiem imprimendi in nummis, pia quadam simplicitate ducti Christo Salvatori dicaverunt, male perpendentes, quod hæc imago in corde tantum fidelium exprimatur. *Johannes Zimisces* primus hujus instituti autor fuit & monetam his literis exprimi curavit: *JHS XPS.*

§. IV. Gaudebant ergo *Officia* in numismatibus signata certis suis Inscriptionibus; quæ autem alia fuerunt tempore Consulum, sublimiora in nummis Imperatorum. Sunt itaque III VIRI *monet.* AAAFF. IV Viri monet. sub Julio Cæsare, qualis nummus extat in familia Æbutia. In familia Cælia *Acilius* III Vir Valetudinarius cernitur. Familia Cornelia exhibet II *Viros* & III *Viros* Coloniarum; Sed in Imperatorum nummis, non

non nisi illustris nominis officia observantur, ut *Augur*, *Pontifex Maximus*, vi cujus officii Imperatores, omnium rerum ad religionem pertinentium, summi erant arbitri, quæ dignitas ab *Augusto* ad Gratianum usque Imperatoribus conjuncta fuit, qui tandem illam circa finem Imperii repudiavit. Titulus autem TRIB. P. COS. PRO-COS. i. e. *Tribunitiæ potestatis Consulis*, *Pro-Consulis*, non usurpatus fuit ab Imperatoribus nisi extra Romam degerent. Facinora quoque Imperatorum nummis impressa fuerunt vel *naturaliter* vel *symbolicè*. Illius exemplum est *Trajanus*, Regi Parthorum coronam imponens additis his verbis: REX PARTHIS DATUS; hujus si quando Julii & Augusti victoria *crocodilo* fit expressa; *Ægypto capta*. Laudantur etiam Imperatorum virtutes in nummis, quæ nominibus plerumque in Dativo casu junguntur, cum applicatione ad Imperatorem expressæ, ut *Moderationi*, *Clementiæ*, *justitiæ*.

§. V. Nomina quod attinet, tunc multifaria Romanorum fuerunt, quæ nummis inscripta reperiuntur: est autem *Pronomen*, *Nomen familiæ*, *Cognomen*, *Agnomen*. *Pronomen* est personæ proprium, ut PUBLIUS, *Nomen familiæ* genti commune, ut CORNELIUS; *Cognomen* quod ramos familiæ dividit, ut SCIPIO; Agnomen est Epitheton ut AFRICANUS. Horum catalogum contexuit ex nummis antiquorum *Hubert. Goltzius in thesauro rei antiquariæ edit. Antverp.* 1679. qui evolvatur, & tunc clare elucebit, hæc omnia observata fuisse. Illud tamen non negandum, quod rarò omnia in nummis reperiantur, sed tantum tria: ut LUCIUS SCIPIO AFRICANUS, in quo nomen gentis CORNELIÆ omissum. Interdum Pronomen tantum, ut CAJUS & LUCIUS AUGUSTI FILII; *Neronis* verò nummi *nomen* pariter & cognomen familiæ, in quam erat adoptatus, præ se ferunt, ut *Nero Claudius*. Agnomina in nummis *Augusti* non rara sunt, quæ à Provinciis victis ortum trahunt, ut *Britannicus*, *Armeniacus*, *Dacius*, *Parthicus*, *Germanicus*, *Adiabenicus*. Quibusdam quoque Imperatoribus tituli proprii erant, uti *Trajano Optimus Princeps*, *Commodo*, *Felix*. Similiter beneficia Principum paucis verbis exprimebantur, ut *Conservator Urbis*, *Fundator*

pacis, *Rector orbis.* Quales tituli sæpissime in nummis occurrunt. Dii quoque ab Imperatoribus culti; itaque in nummis illorum horum sæpe fit mentio, ut *Jovis conservatoris*, *Propugnatoris*, *Statoris*, *Martis ultoris.* Notandum autem, quod tituli Imperatorum aut in nominativo positi fuerint, ut CAESAR AUGUSTUS, aut *Genitivo*, aut *Dativo*: & hi tituli magis personam respiciebant.

§. VI. Deinde etiam tituli *civitatum*, *Provinciarum*, *fluviorum* adjiciebantur; similiter *exercituum*, *Ludorum* & *Votorum publicorum*, quibus potestatem significare voluerunt, de quibus Scriptores rei nummariæ consuli poterunt. Mox aliis titulis utebantur. Julius Cæsar contentus erat appellari *Imperator*, *Dictator perpetuus*, *pater patriæ.* Deinde nomen Cæsaris additum; mox *Censores perpetui* vocari voluerunt. Imò & Dii salutari desiderabant, uti *Aurelianus.* Ita inveniuntur Commodi nummi, in quorum postica Imperator sub Jovis forma sedet, ad pedes aquila conspicitur, in manu fulmen; inscriptum est: JOV. EXSUPER. i. e. *Jovi exsuperantissimo.* Et quis omnes Imperatorum titulos enarraret? ni quis totum volumen conscribere de illis vellet. consulatur de his Anglus doctissimus *Johannes Seldenus de titulis honorum.* edit. *Francof.*

§. VII. His itaque accuratius pensitatis ovum ovo vix similius esse poterit, quam nostrorum numismatum Inscriptiones cum Romanorum nummorum Inscriptionibus. Conspiciuntur in nostris nummis imagines *Imperatorum*, *Regum*, *Electorum*, *Ducum*, *Principum*, *Comitum*, & ubi ejusmodi capita seu effigies desunt, indicium est, hos nummos permissu Imperatoris à Civitate quadam libera cusos fuisse. Interdum quoque duas vel etiam plures imagines simul expressas videre licet, uti in nummis antiquis quibusdam Saxonicis, & nî fallimur, ejusmodi nummus à Serenissimis Ducibus Brunswicensibus *Rudolpho Augusto* & *Antonio Ulrico* excusus, ubi ob concordiam duæ simul imagines conspectui exhibentur. Imò quibusdam nomen יהוה additum, quemadmodum talem cudi curavit Christianus IV. Daniæ Rex pius. En accuratam convenientiam, quoad effigies, nostrorum nummorum, cum antiquis numismatibus.

Quare

Quare nullum dubium, quin hanc consuetudinem à Romanis hauserint.

§. VIII. Deinde etiam Nomina propria exsculpuntur & tituli exprimuntur eorum, aut expressis verbis aut Siglis tantummodo. Loco emblematum *insignia* exhibentur & Symbola quædam adjiciuntur. Nomina Provinciarum & civitatum, quæ ipsos Dominos agnoscunt adduntur, ut omnes cognoscere possint, ad quem moneta hæc vel illa pertineat. Illud tamen non sicco silentii pede transeundum quod nomen Dei, à cujus potentia imperium acceperunt, addant his Siglis. D. G. Dei gratia. Mentio sæpe etiam fit familiæ, ex qua originem trahunt. Cum autem etiam Siglis utantur hodierni Principes in titulis & inscriptionibus, tales juxta ordines dignitatum in medium proferemus, ita ut brevi quasi compendio Imperatorum, Regum, Electorum, Principum, Comitum & Civitatum Siglas impressas exhibeamus, & speramus laborem hunc Lectoribus gratum futurum esse.

§. IX. In nummis itaque nostri ævi offendimus Siglas tam in Pronominibus, quam in aliis titulis officiorum, quas huc adponere non pigebit. Ita in nummis Augustissimi & potentissimi Imperatoris nostri hæ conspiciuntur.

LEOPOLD. D. G. R. I. S. A. GE. HU. REX. ARCHID. AUST. B. COM. TIR. Hæ Siglæ ita sunt legendæ:

LEOPOLDUS DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATOR SEMPER AUGUSTUS, GERMANIÆ, HUNGARIÆ REX, ARCHIDUX AUSTRIÆ, BURGGRAVIUS, (Burgundiæ) COMES TIROLENSIS. Ita in aliis quoque nummis, ubi tamen interdum Siglæ mutantur. Pari modo ista adhibentur in Titulis Pontificis Maximi hoc modo: PONT. BEAT. SANCT. Q. IN CHR. PAT. PRN. DN. CLEM. X. DIV. PROVID. S. R. E. PONT. MAX. B. PET. APOST. PRINC. SUCC. JES. CHR. VICA. quæ Siglæ ita legerentur. *Pontifici beatissimo Sanctissimoque in Christo Patri Principi ac Domino Clementi X. divina providentia Sacro Regimini electo Pontifici Maximo Beati Petri Apostolorum Principis Successori Jesu Christi Vicario.* Quemadmodum igitur

igitur Romani in Pronominibus Siglas usurpabant, ita ut vix aliqui reperiantur, quorum Pronomina plenis verbis exprimuntur; simili modo hodienum adhuc moris est, & plerumque ita scribuntur.

A.

AQVISG. Aquisgranum
ABERD. Aberdonium.
ABR. Abraham.
ABSP. Absbergum.
ADA. Adamus.
ADOLP. Adolphus.
ADR. Adria. Adrianus
ALBI. Albinus.
ALBE. Albertus.
ALEX. Alexander.
ALTENB. Altenburgum
ALD. Aldorf.
AMB. Ambrosius
AMER. America.
AMST. Amstelodamum
ANDR. Andreas
ASC. Ascania.
ANT. Antonius
ANTV. Antverpia.
APOL. Apollonia.
ARAB. Arabia, Arabs
ARAG. Aragonia.
ARNO. Arnoldus.
ASCIB. Asciburgum.
AS. Asia
AUG. Augustus, Augusta.
AVR. Aurelius.
AVST. Austria.

B.

BAD. Badena.
BALT. Balthasar.
BARB. Barbaria, Barbaricus.
BARTH. Bartholomaeus.
BAS. Basilea
BASIL. Basilius.
BENED. Benedictus
BENJ. Benjaminus.
MONT. Montes
BEROL. Berolinum.
BERNH. Bernhardus.
BAV. Bavaria, Bavarus.
BLAS. Blasius
BOH. Bohemia. Bohemus.
BRAB. Brabantia.
BRAND. Brandenburgum.
BRUNS. Brunswigum.
BRISG. Brisgovia
BR. Brema
VRATISL. Vratislavia
BRI. Brisacum
BRIT. Britannia.
BRVX. Bruxella.
BVRG. Burgundia. Burgundicus.

C.

CAND. Candia.
CR. Creta.
CAROL. Carolus
CAS. Casimirus.
CASP. Casparus.
CHRIST. Christianus.
CHRISTO. Christophorus.
CHRYS. Chrysostomus.

CIRYL.

CIRYL. Cyrillus.
CLAUD. Claudius.
CLEM. Clemens.
COBU. Coburgum.
COL. AGR. Colonia Agrippina.
COLM. Colmaria
CUNR. Cunradus.
CONST. Constantinus.
HAF. Hafnia.
CORNEL. Cornelius
CRISP. Crispinus
CYPR. Cyprianus.

D.

DAN. Daniel.
DITER. Ditericus.
DION. Dionysius.

E

EBERH. Eberhardus.
EDU. Eduardus.
EGID. Egidius.
ERN. Ernestus.
EUS. Eusebius.
EUST. Eustachius

F.

FRANC. Franciscus.
FRID. Friedericus.
FERD. Ferdinandus.

G.

GEOR. Georgius.
GERH. Gerhardus.
GERV. Gervasius.
GOTHF. Gothofredus.
GUNT. Guntherus.
GUST. Gustavus.

H.

HENR. Henricus.
HERC. Hercules.
HIER. Hieronymus.
HIL. Hilarius.
HUB. Hubertus
HUG. Hugo.
HUNG. Hungaria.

I.

JAC. Jacobus
JER. Jeremias.
JOACH. Joachimus.
JOH. Johannes.
JOS. Josephus.
JUL. Julius
JULIA. Julianus.
JUST. Justinus.

L.

LAMB. Lambertus.
LEONH. Leonhardus
LEOPOLD. Leopoldus.
LAUR. Laurentius.
LUDOV. Ludovicus.

M.

MARC. Marcellus, Marcus.
MATTH. Matthias.
MAXIM. Maximinus.
MICH. Michael.

N.

NICA. Nicasius.
NICOL. Nicolaus.

O.

OT. Otto.

P.

PET. Petrus.
PHIL. Philippus.

R.

REIN. Reinhardus. Reinholdus.
ROCH. Rochus.

V

ROL. Rolandus
RUD. Rudolphus.
RUP. Rupertus.

S.

SEB. Sebastianus.
SIGISM. Sigismundus.
STEP. Stephanus.
STLV. Sylvester.
THEOB. Theobaldus.
THEOD. Theodorus. Theodosius.

V.

VAL. Valentinus.
VALER. Valerianus.
ULR. Ulricus.
VINC. Vincentius.

W.

WILH. Wilhelmus.

Z.

ZACH. Zacharias.

§. X. Ut autem ſciant Lectores, modum hunc Siglarum hodienum uſitatiſſimum eſſe, hæ pro teſtimonio ſufficiant, quarum literarum magnus extat numerus in libello Norinberg. edito Müntz-ſchlüſſel. Interim tamen ut aliquas ſiſtamus Siglas, nummum damus à Comite Rutheno excuſum his literis:

H. D. EIL. R. G. U. H. V. P. H. Z. G. C. G. S. U. L.

quas ita explicamus.

Heinrich der eilffte Reuſſ, Graff und Herr von Plauen, Herr Zu Graitz, Cranichfeld, Gera, Schlaitz und Lobenſtein.

His adjungi poſſunt quædam, quas ex noſtris numiſmatibus collegimus, ex quibus facile conjecturare licet, noſtras cum aliis convenire.

A.

A. Auguſtus.
AA M. Adminiſtrator Magdeburg.
A. Furſt. à Fürſtenberg.
ADM. MUR ET LUD. Adminiſtrator Murbachii & Luders
ALB. ER. Albertus Erneſtus
ANS. Anshelmus.
ANG. WEST. Angria Weſtphal.
APO. Apoſtolus.
ARCHIC. Archi-Cancellarius.
ARCHD. Archidux
ARCHIEP. Archiepiſcopus
ARCHIM. Archi Marſchallus
ARC. Archi-Camerarius.
ARCHTHES. Archi-theſaurarius
AUST. Auſtria
AUG. Auguſtus

BAR.

B.

BAR. Baro.
B. Burggravius. Bavaria.
BEAT. Beatissimus.
BAV. Bavaria.
BOH. Bohemia.
BR. Briga.
BR. Brandenburgum
B. D. Bavariæ Dux.
B. NOR. Burggravius Norinberg.
B. J. E. K. Bernburgi, Jeveræ & Knyphusii.
B. Z. O. Bischoff Zu Osnabrück
BURG. Burgundia.

C.

CA. Cancellarius.
CARL. CASP. Carolus Casparus.
CARL. LUD. Carolus Ludovicus.
CARL. WILH. Carolus Wilhelmus.
CARL. FUG. Carolus Fugerus
CHR. Christus.
CLEM. Clemens.
COMIT. Comitatus.
COM. Comes.
COM. TY. Comes Tyrolensis
C. P. RH. Comes Palatini Rheni.
C. A. Comes Ascaniæ
COM. OTT. Comes Ottingensis
COM. PYRM. Comes Pyrmonti
COM. SPAN. Comes Spanheimensis.
COM. VELD. Comes Veldentia.
COAD. Coadjutor.

D.

D. Dynasta.
D. B. Dux Bavariæ.
D. D. E. M. Dextra Domini exaltavit me.
D. S. J. C. E. M. Dux Saxoniæ, Juliæ Cliviæ & Montium.
D. S. E. H. Dux Slesvicæ & Holsat.
D. S. Dominus Servestæ
D. B. E. LUN. Dux Brunsvicensis & Luneburgensis
D. G. D. B. E. L. Dei gratia Dux Brunsvicensis & Luneburgensis.
DYN. AR. Dynasta Arnstadii
D. G. Dei gratia.
DIV. Divinus.

E.

E. Electus
EL. / *ELECT.* } *Elector.*
EL. EP. Electus Episcopus.
E. IV. COM. I. COM. S. e quatuor Comitibus Imperii Comes Swartzburg.
EG. Egon. nomen proprium.
EP. Episcopus.
EP. URAT. Episcopus Uratislaensis.
EPUS. ARG. Episcopus Argentoratensis.
EPI. PADER. Episcopus Paderbornensis.

EP. WOR. E. SPIR. Episcopus Wormacensis & Spirensis.
ERN. Ernestus.

F.

FRAN. Franciscus.
F. O. D. Franciæ Orientalis Dux
FRAN. EG. Franciscus Egon.
FRAN. Francia.
FRID. Fridericus.

G.

GE. Germania. Germani
GEOR. Georgius.
GEOR. WILH. H. Z. B. V. LUN. Georg Wilhelm, Hertzog Zu Braunschweig und Luneburg.
G. Z. W. U. H. Graff Zu Wittgenstein und Hohnstein.
G. Z. Spon. U. Eber. Graff Zu Spohnheim und Eberstein.
G. Z. E. Graff Zu Erbach.

H.

HU. Hungaria.
HER. Herbipol.
H. N. Hæredi Norwegiæ
H. N. D. SLE. Hæredi Norvegiæ Duci Slesvicensi
H. Z. H. U. NIV. Herr Zu Homburg und Neumögen.
HEID. Heidenheim.
H. D. ER. Henrich der erste.
H. Z. S. E. U. W. Hertzog Zu Sachsen Eisenach und Weymar.
H. Z. R. B. L. U. M. Herr Zu Röteln, Baadenweiler Lahr und Mahlberg
H. Z. B. Herr Zu breyberg.
HON. Honstein.

I.

I. in.
JOH. Johannes.
JOH. FRID. Johann Fridericus.
JUL. FRAN. Julius Franciscus.

K.

KY. vel *K. Kyburgum.*

L.

LEOPOLD. Leopoldus
LAND. HASS. Landgraff Hassiæ.
LAND. Z. SAUS. Landgraff Zu Sausenberg.
LIG. Lignicensis.
LIB. BAR. Liber Baro
LOTAR. Lotharingia.
LUD. Ludovicus.
LUB. Lubeccensis.

M.

MARG. Z. B. Marggraff Zu Baaden.
M. BR. Marchio Brandenburg.
M. R. Magdeburgum.
M. D. Magdeburgi Dux.
MAR. B. Marchio Brandenburg.
M. PR. D. Magdeburgi Prussiæ Dux.
ME. Mezobar.
MO. / *MOG.* } *Moguntia.*
MONT. Montium.

MON.

MON. Montispelicardium.

N.

NOR. Norinberga.
NUM. Numburgum.
NOV. MON. Nova moneta.
NAVAR. Navarra.

O.

OTT. Ottingensis.
OLS. Olsna.

P.

P. Pater.
PAT. HU. Patrona Hungariæ
PETR. Petrus
PE. perpetuus.
P. E. Princeps electus
PR. Princeps.
PONT. M. Pontifex Maximus.
PROV. Providentia.
POM. Pomerania
POMER. CIT. Pomerania Citerior.
P. AA. postulatus Administrator.
PR. A. Princeps Anhaltinus.
PRÆ. WEST. Præpositus Westenburgensis.

Q.

QVEDL. Quedlinburg.

R.

R. I. Romanum Imperium, Romanus Imperator.
R. Romanus.
RUD. AUG. Rudolphus Augustus.

S.

S. Semper.
SUCC. Successor.
SIL. Silesia.
SIGIS. Sigismundus.
STIR. Styria.
SILV. Sylvius.
STERNF. Sternfeldium
S. R. I. P. Sacri Romani Imperii Princeps.
SAX. Saxonia.
S. S. MOG. Sacra sedis Moguntinæ.
S. OLS. Silesia Olsna
SVEC. GO. VAND. REX. Suecorum Gothorum Vandalorum Rex.

T.

TIR. Tyrolis.
TREV. Trevirensis.
TEC. Teccia

V.

URAT. Uratislavia.
V. GG. Von Gottes Gnaden.
U. H. und Hochberg.

W.

WILH. Wilhelmus.
WOLAV. Wolavia.
WIRT. Wirttenberga
WOR. Wormacensis.
WEST. Westenburgensis

Plures quidem colligere potuissemus, sed lubentes supersedemus, cum alia adhuc tractanda restent. Ex his tamen colligere est, Nostrates hunc morem à Romanis mutuo accepisse.

Caput XXIII.

De Græcorum Siglis *numiſmatum.*

§. I. Illuſtris *Spanhemius*, quem natura protulit, ut homines, quem admirentur, habeant, in opere ſuo eruditiſſimo de uſu numiſmatum diſſert. 2. (qui liber aſſervatur in *Cimeliarchio Stuttgardiano*) circa Græcorum nummorum inſcriptionem multa notatu digna Eruditis communicavit, quæ omnes curioſi ſciant oportet, niſi animam nummi i. e. inſcriptionem negligere velint. Immutabiles ſteterunt literæ majuſculæ ad *Domitiani* uſque tempora, ubi litera Σ per C. depingi cepit, Z & Ξ per Ξ expreſſum videmus, ut & Π per Γ. Γ ipſum vero per C. etiam Ω per W & non ſolum in Imperio, quod vocare ſolent baſſo commixtio obſervatur latinarum & Græcarum literarum, ſed etiam in coloniis alti imperii. S. R. F. pro C. P. Φ ſculpta ſunt. Porro ſæpe E. pro H poſitum fuit, ut ΑΘΕΝΑΙΩΝ Ο pro Ω. ut HPOC. H. pro pura aſpiratione, ut ΗΙΜΕΡΑΙΩΝ. & Σ pro Z ut ΣΕΥC, quin imo ΣΔΕΥC pro ΖΕΥC poſuerunt; Α interdum occupat locum Ω. imprimis in fine nominum populorum, ut ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΤΑΝ, ΚΥΛΩΝΙΑΤΑΝ pro ΤΩΝ. Vid. *Jobert. la ſcience de medailles.* ſtruct. 7. *pag.* 108.

§. II. Quod reliquum character Græcus conſervatus reperitur ad Galienum uſque, à quo tempore rotunditas deficere incepit literarum; inprimis in nummis Ægyptiacis, & ſequentibus temporibus etiam in Conſtantinopolitanis nummis à *Conſtantino* M. ad *Michaelem Rhangab* uſque non niſi Latinæ inveniuntur inſcriptiones, exceptis Monogrammatibus, quæ Græcè exprimebantur; ut Focas ΦΚ. Inveniuntur etiam inſcriptiones Græcæ in nummis, quæ à dextera ad ſiniſtram more hebraico exaratæ ſunt; ut nomen Regis *Gelas* ƧΑΛΞΓ. Ex his conſtat literas apud Græcos ſæpe mutatas fuiſſe, ita ut una pro altera poſita fuerit.

§. III. Fatemur quoque nonnunquam in inſcriptionibus vetuſtis I pro H. vitio operariorum irrepſiſſe, ut Ἐπικόῳ pro Ἐπη-

Ἐπηκόῳ. In nummo apud *Patinum*, ΜΙΤΡΟ pro ΜΗΤΡΟ, & vice versa Η pro Ι. ut χαῖρῃν pro χαίρειν. Verum hæc mutatio nequaquam locum habere potest, nec quicquam causæ *Kircheriana* opitulatur. Nam H in marmore non est litera, verum aspiratio, & KH. idem valet quod litera duplex X. Antiquissimi sc. Græcorum sexdecim tantum literas tradente *Cadmo* Phænice habuerunt; Α. Β. Γ. Δ. Ε. Ι. Κ. Λ. Μ. Ν. Ο. Π. Ρ. Σ. Τ. Υ. quibus postea *Palamedes* belli *Trojani* tempore adjecit Θ. Ζ. Φ. Χ. totidemque *Simonides Melicus*. Ξ. Η. Ψ. Ω. uti memoriæ mandat *Plin. lib. 7. c. 57.* Antequam igitur vel duplices illæ vel longæ adderentur, alia obtinuit scribendi ratio, & pro χρόνος exarabant ΚΗΡΟΝΟΣ. videatur *Gisbert. Cuper. in Apotheos. s. Consecrat. Homer. pag. m.* 40.

§. IV. Hisce literis Græcos numismata signasse atque inscriptionibus ornasse constat. Nemo inficias ibit, quod Græcorum nummi Romanos quoad inscriptionem impressum & figuræ significationem longè superent. Audiamus de iis judicium *Morelli*, *in specim. rei nummariæ antiquæ pag. m.* 15. *edit. Lips.* scribentis: *Græcos Imperatorum nummos appello, qui illorum capitibus & Græco epigraphe insigniti sunt, copia & singulari typorum ratione Latinos plurimorum Imperatorum exsuperant: desunt tamen hisce omnibus ferè nummis notæ chronologicæ, quibus anni ad Imperatores spectantes discerni queant.*

§. V. In his nummis Græci non solùm singularibus utebantur expressionibus, sed etiam imitari solebant quæcunque in Latinis nummis animadvertebant honori Imperatorum tributa; inde omnes ferè virtutes & attributa occurrunt in Græcis nummis. e. g. Δικαιοσυνη, Εὐτυχία, Ἀγαθὴ, Νείκη, Τύχη, Ἐλπὶς, Πρόνοια, Εἰρήνη, Εὐτύχεις καιροὶ & similia. Inscriptiones quoque usurpabant per Siglas seu Literas initiales, quæ plurimis in locis multa difficultate laborant, quarum Oedipus fuit summæ eruditionis vir *Carolus du Fresne* in *dissert. de nummis medii ævi, Glossario adjecta*, quem curiosus indagator antiquitatum evolvere dignetur. Profert *Jobertus Heraclii* nummum, in quo videre est: *Deus adjuta Romanis*; vid. *Dn. Struvii Bibliothec. numismat. sect.* IX. quod Græci exprimebant hoc modo: ΒΟΗΘΕΙ. & quod tantum literis initialibus seu Siglis reperi-

peritur ΒΟΗΘ. Quinimo hac invocatione honorabant B. Virginem Mariam; nam in nummis *Johannis* & *Romani Diogenis Impp. Constantinopol.* hæc inscriptio addita est *S. Virgini Imperatori* Camelaucium imponenti: ΒΟΗΘ. ΜΘ. ΡΩΜΑΝΩ. h. e. *Auxiliare Mater Dei Romano.* Ejusmodi abruptionem deprehendimus in nummo *Constantini Copronymi* his literis conspicuo. C. LEON. Παμυλθ, quæ verba *du Cange* ita explicat: CONSTANTINUS LEONI PERPETUO AUGUSTO MULTOS ANNOS. Ejusmodi Inscriptiones in variis reperiri numismatibus ex iis satis constat.

§. VI. Sic Bassum Imperium nobis ostendit varia monogrammata, quæ ubivis fere obvia sunt, cum primis M. I. K. quod juxta Siglas seu literas Eruditi explicant ita: MARIÆ, JESU & CONSTANTINI potissimum ex ea ratione, quia crucis signum intercalatum reperitur. S. *Maria* monogramma est Μ. Θ. i. e. Μήτηρ Θεȣ̃ *Mater Dei*, aut etiam hæ literæ inveniuntur ΘΕ quod ΘΕΟΤΟΚΟΣ significat, h. e. MATER DEI. Hoc testantur *Johannis* & *Romani Diogenis* Impp. Constant. nummi. Frequentius autem est hoc signum ter sanctum & salutare ☧ seu Χ & Ρ. compositum. Vid. de hoc B. *Hildebrandi Profess. Antiquit. in Alma Julia quondam Manuscriptum de Antiquitatibus Ecclesiasticis*, ubi plurima lectu digna, quæ recensere supersedemus. Ita nummus *Constantini* hoc signum gerit in memoriam victoriæ ab hostibus deportatæ cusus. Quare extra omnem dubitationis aleam ponimus, signum hoc Constantino salutare fuisse. conf. *Don Antonio Agostini Hispan. in Dialog. pag. m.* 11. *edit. Rom.* ubi plura.

§. VII. Hoc tamen sicco silentii pede non est transeundum, quod idem signum ☧ à gentilibus Regibus usurpatum fuerit; occurrit enim in *Ptolemæi Apionis* & aliorum æneis nummis, qui multis seculis *Constantino* vetustiores. Variæ igitur de hac re explicationes & traditiones. *Pignorius* putat fuisse nomen ejus, qui monetam cudi curaverit. v. g. *Christodoti Chrysaori*, *Chrisantii*: magis tamen placet eorum sententia, qui arbitrantur, signum ΧΡΕCΤΗΡΙΟΥ seu *Oraculi Ammonis* fuisse, quod

quod à profano usu ad sacrum *Constantinus* transtulerit; uti *Excell. Wagenseil. Fautor & Patronus noster venerandus* ex *Ruperti orat. histor. pag.* 798. refert. Non igitur hoc loco anxii erimus in hac re; an à gentilibus hæc nota usurpata fuerit, nec ne; nobis tamen venerabile semper. Imò non raro apud Gentes crucis forma reperitur, cumprimis ductus ille, ab Ægyptiis in hieroglyphicis usitatus, de quo *Athanas. Kircher. in Oedip. Ægypt.* & *Pignorius in lib. de hierogl.*

§. VIII. Et licet in aliis nummis Epocha non eadem felicitate explicetur, cum in multis nulla reperiatur; attamen in Græcis numismatibus à *Justiniano* tempore satis observata fuit; ubi tamen quidam nummi Civitatum, quos *Hubert. Goltzius* exhibet, excipiuntur, in quibus nihil chronologiæ inserviens inveniri potest. In *Coloniarum* nummis unus vel alter tantum epocham habet signatam. Aliter res se habet in nummis civitatum Græciæ *Neocores* dictæ, illæ plane alio computandi modo utebantur, nam magna circumspectione jus conservabant, quo æditui essent, de quibus pluribus egit illustr. *Spanhem. in epistol. Morelli tractatui annexis. edit. Lips.* Si itaque hanc celebrandi solennitatem & libertatem à Principe vel Senatu impetrarent, haut intermissa est cura, hujus rei memoriam nummis imprimendi, ut: ΔΙC. ΤΡΙC. ΤΕΤΡΑΧΙC ΝΕΩΚΟΡΟΝ. Æræ tamen nota varia fuit, quæ interdum plenius exarata invenitur, ΕΤΟΥC ΔΕΚΑΤΟΝ *anno decimo*. Sed abbreviandi modus seu per Siglas frequentior est, ut E. aut ET. A. B. hoc est anno 1. 2. sed vero L. omnium est frequentissima nota; est autem litera initialis vetustissimi vocabuli λυκαβάντος, quod Poëtis usitatum ferme tantum fuit, & significat idem, quod ΕΤΟΥC *annum*.

§. IX. Civitatum æra, omissa anni littera, tantum numero signata est, ita tamen, ut inferius posita litera numeri sit initium ΔΜ. 44. quod non legendum seu numerandum ΜΔ. Ejusmodi numerus invenire est in nummo Pompejopolis, cui additus est numerus CΚΘ. 229. Hæc litterarum positio etiam usitata est, si unus vel alter annus ponitur, ut in nummo *Antonini* LH. *anno octavo*. In Imperio Constantinopolitano seu Græco epocha Latinis signis est expressa. e. g. III. V. VI. A

Justino ad Theophylum usque totum posticæ spacium occupat, duabus lineis perpendicularibus, nam ita conspicitur in nummo *Justini* A N N O K χ & Justiniani A N N O J X X III & sic in reliquis.

§. X. Nec hoc silentio transeundum, quod magna authoritas sit litterarum seu monogrammatum, quæ toties in postica nummorum reperiuntur. Sunt autem triplicis generis, vel SC. vel Γ. B. vel Δ. E. Primum satis notum est, significat enim *Senatus Consultum*. Secundum idem significat Γνώμη Βȣλῆς *Senatus Decreto*. Tertium ad populum spectat ΔE. Δημαρχικῆς Ἐξȣσίας *populi jussu* seu *Tribunitia potestate*. Apud Græcos itaque nummi his literis insigniti reperiuntur Γ. B. quod eruditus *Vaillant* interpretatus est Γνώμη Βȣλῆς seu *Senatus Decreto*, exprobrans *Harduini* errorem, qui explicat Γ. B. *anno secundo*. cum tamen non sit Lambda, sed gamma. Vid. *Vail. Impp.*.*T.* 1. *p.* 268. Restat nobis harum literarum tertia species Δ. E. quod idem est, si Z. annexum. ut Δ. E. Z. Quando hæc verba in titulo Imperatoris inveniuntur, idem significant ac TRIBUNITIAM POTESTATEM. Ita in nummis *Augusti* ΔHM. EΞ. ΛH. quod in Latinis est *Tribunitiæ potestatis* XXXVIII. Si vero in altera nummi parte inveniantur loco SC. significant *populi jussu*, & se referunt ad statuas aut alia monumenta publica, quæ in Cæsaris honorem populi jussu Romæ erecta fuerunt.

§. XI. Sunt etiam alia nummorum inexplicabilia signa, quæ Monetariorum sunt, hi enim de parte sua quædam adjiciebant signa, ut opera sua distinguerent, simul ac locum, in quo nummus obsignatus erat. Hæc signa non solum obvia in Imperio Basso, sed etiam ipsis Consularibus. Horum signorum teste *Joberto Morellius* cc. & quod excedit, collegit. Pedetentim tamen ab eruditis explicantur. Cl. *Vaillant* non paucos numeros intelligendos declaravit; & *Harduinus* penetravit, quod literæ A. B. Γ. Δ. quæ in nummis Imperatorum reperiuntur, sint notæ variorum monetariorum unius civitatis, quorum nomina expressa habent antiquiores nummi: inde legitur in

in Juliani Apostatæ: *Officina Lugdunensis* in *Mauritii:* Vienna de *officina Laurentii.* Ex his & aliis facile colligere potest Lector, quod SIGLARUM usus in numismatibus Græcis fuerit frequentissimus.

§. XII. Ipsos nummos si consideramus, qui certis literis signati sunt, opinionem nostram firmiorem reddunt, quippe in illis sæpe duæ vel tres litteræ vocem designantes reperiuntur, quæ Lectoribus SIGLARUM inexpertibus magnas molestias creant. Ut igitur etiam huic obstaculo impedimentum removeamus, ex antiquorum numismatibus has enucleabimus, quo deinceps nulla remora injiciatur eis, qui sensum litterarum intelligere sudant. Operæ pretium autem existimavimus, ut seriem Imperatorum cum Inscriptionibus Græcis, simulque vocum abruptiones in nummis exhibeamus. In nummo *Caji Julii Augusti* hæ SIGLÆ extant: ΣΕΒΑΣ. ΚΑΙ. ΑΥΤ. ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ. ΥΠΑΤ. ΙΓ. ΔΗΜ. ΕΞΟΥ. ΑΗ. ΠΑΤ. ΠΑΤΡ. ΑΥΓ. i. e. *Augustus Cæsar Imperator, Pontifex Maximus. Consul. Tribunit. potest.* XXXVII. *Pater Patriæ Augustus.* Similiter in nummo Tiberii hæ impressæ conspiciuntur. ΤΙΒ. ΚΑΙΣ. ΣΕΒΑΣ. ΥΙΟΣ ΑΥΤ. ΑΡΧ. ΜΕΓ. ΔΗΜ. ΕΞ. ΛΘ. Quas ita reddimus *Tiberius Cæsar Divi Augusti filius Pontifex Maximus Tribunitiâ potestate* XXXIII. In *Drusii* nummo. ΔΡΟΥΣ. ΚΑΙΣ. ΤΙΒ. ΣΕΒ. ΥΙΟΣ. ΔΗΜ. ΕΞ. ΥΠ. Β. i. e. *Drusus Cæsar Tiberii Augusti filius Tribunit. potestate. Consul iterum*, ubi litera B. ternarium numerum exprimit. *Caji Julii Cæsaris Germanici* nummus hac inscriptione Græca gaudet. ΓΑΙ. ΙΟΥΛ. ΚΑΙΣ. ΓΕΡΜ. ΣΕΒ. ΑΡΧ. ΜΕΓ. ΔΗ. ΕΞ. Δ. ΥΠ. Δ. ΠΑΤ. ΠΑΤΡ. *Cajus Julius Cæsar Germanicus Augustus Pontifex maximus Tribunit. potest.* IV. *Consul.* IV. *Pater Patriæ.* Ne itaque justo prolixiores videamus, filium rumpere cogimur, si prius paucorum Græcorum nummorum SIGLAS perlustraverimus. Inter hos maximi moduli est, quem nobis exhibet *Cardin. Carpegne* hac inscriptione: ΑΥΤ. ΚΑΙ. Μ. ΑΥΡΗ. ΚΟΜΟΔ. ΕΠΙ. ΣΤΡ. Π. ΑΙΠΙΟΥ ΚΟΙΝΟΝ. ΟΜΟ. ΠΕΡΓΑΜ. ΚΑΙ ΕΦΕΣ. i. e. *Imperator Cæsar Marcus Aurelius Commodus sub stratego seu Prætore Publio Lipio Communitas, Concordia Pergamenorum & Ephesiorum.* Similiter: ΑΥΤ. Κ. ΑΥΡ. ΣΕΥΗ. ΑΝΤΩΝ. ΑΥΓ. ΠΕΡΙΝΘ. Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Imperator Cæsar Aurelius Severus Antoni-*

toninus Augustus Perinthiorum bis Neocororum. ΑΥΤΟΚ. Κ. ΜΑΡΚ. ΑΥΡ. ΑΝΤΩΝ. ΛΑΟΔ. ΠΡΩΤΩΝ Γ. ΝΕΩΚΟΡΩΝ. *Imperator Cæsar Marcus Aurelius Antoninus Laodicensium Primorum ter Neocororum*. Et quæ aliæ sunt Inscriptiones, quæ apud Græcos nummis inprimebantur.

§. XIII. Cum autem nostri instituti non sit, omnes nummorum Siglas recensere, quia aliàs magnum volumen conficere possemus; Itaque paucas dabimus Siglas, ex quibus Lector B. conjicere poterit, Siglarum usum Græcis fuisse usitatissimum. Sint ergo sequentes.

A.

ΑΥΛ. *Aulus.*
ΑΝΤ. *Antonius.*
ΑΔΡΙΑ, ΑΔΡΙ., ΑΔΡ. } *Adrianus*
ΑΙΛ. *Ælius.*
ΑΤΥΛ. *Atylius.*
ΑΡΧΙΕΡ. ΜΕΓ., ΑΡΧ. —— } ἀρχιερεὺς μέγας. *Pontifex Maximus.*
ΑΥΤ., ΑΥ. } *Imperator*, αὐτοκράτωρ.
ΑΥΤ. ς. *Imperator septem.*
ΑΥΡΗ., ΑΥΡ. } *Aurelius.*
ΑΥΓΟΥ., ΑΥΓ. } *Augustus.* Αὔγουστος.
ΑΡΙΣ., ΑΡ. } Ἄριστος *Optimus*

B.

ΒΑΣ. Βασιλεὺς *Rex.*
ΒΑΛ. *Valerius.*
Β. —— *bis.*
ΒΟΗΘ. Βοήθει *Deus auxiliare Ro-*
ma.

Γ.

Γ. Β. Γνώμη βουλῆς *Senatus Decreto*
Γ. *Cajus.*
Γ. *ter. tertius.*
ΓΑΛ. *Galba*
ΓΕΡΜ. *Germanicus.*
ΓΡ. Γραμματεὺς *scriba.*

Δ.

Δ. Δίκαιος *justus.*
ΔΗΜ. ΕΞΟΥΣ., Δ. Ε. } Δημαρχικῆς Ἐξουσίας *Tribunitia potestate.*
ΔΗΜ. ΕΞ. ΙΗ. *Tribunitia potestate* XVII.
Δ. *quater.*
ΔΙΣ. *bis.*
ΔϘΥ. *anno* 494.
ΔΕΡ. *Derbe*
ΔΑΚ. *Dacicus.*
Δ. Ε. *Tribunitia potestas.*
ΔΟΜ. *Domitianus.*

E.

Ε. *quintum.*

ET.

ET. Λ. ἔτους. Λ. *anno trigesimo.*
ET. E. ΔΡΑΧΜΗ. *anno V. drachma.*
EΓ. *Egnatius.*
ET. B. *anno secundo*
EY. } Εὐσεβής *pius.*
EYC.
ΕΛΕΥΘ. ἐλεύθερος
ΕΤΥΧ. *felix.* εὐτυχής
ΕΦΕ. *Ephesia.*

Z.

Z. *Sex.*

I.

IIS. vel HS. *Sestertius.*
IA. *undecim.*
IΔ. *quatuordecim.*
IΣ. *sedecim.*
IH. *octodecim.*
ΙΟΥΣ. *justus.*
ICΘ. *Isthmia.*

K.

K. *Viginti*
KA } Καίσαρ *Cesar.*
K
KAIC. *Cesar.*
ΚΑΛΥ. *Calycadnum*
ΚΛΑΥ. *Claudia.*
KOI. *Communis*
KΓ. *Viginti tres.*
KH. *Viginti septem.*
K. A. *Viginti unum.*
KΣ. *Viginti sex.*
KO. *Commodus.*
ΚΤΙΣΤ, κτιστής *Conditor.*

Λ.

L. Λυκάβαντος *annus*
L. Δ. *annus quartus*
L. A. *annus primus*
L. B. *annus secundus.*
L. Γ. *annus tertius.*
L. H. *anno octavo.*
L. ς. *anno septimo.*
L. Z. *anno nono.*
L. E. *anno quarto.*
LH. ις. *anno octavo. sedecim.*
L. IΣ. *anno decimo septimo.*
Λ. *Lucius.*
ΛΕΥΚ. *Lucius.*
Λ. ΑΙΛ. *Lucius Ælius*
ΛΕΓ. B. TRAI. L. Γ. *Legio secunda Trajana anno* III.
ΛΚ. *Leo Isaur.*

M.

MAP. } *Marcus*
M.
MHT. μητὴρ *Mater.*
M. Θ. μητὴρ τοῦ Θεοῦ. *Mater Dei.*
ΜΗΤΡΟΠ. *Metropolis.*
MYTI. *Mitylena.*

N.

NEP. *Nero.*
ΝΕΩΚ. Νεωκόροι *Neocori seu populi qui templo gaudebant, in quo celebrantur quotannis ludi publici, dicuntur etiam æditui.*
NE. IEPOY. Νέου ἱεροῦ *Novo Sancto.*
NE. ΗΛΙΟΙ. *Novi soles*
NE. ΘΕΙ. *Novi Dei seu divi*

Π.

Π. Π. Πατὴρ πατρίδος *pater patria.*

ΠΕΡΓΑΜ. *Pergamenus*
ΠΕΣΚ. *Pescennius.*
Π. ΣΕΠ. *Publius Septimius*
ΠΟΥ. ΕΓ. *Publius Egnatius*
Π. ΛΙΚ. *Publius Licinius.*
ΠΑΡΘ. *Parthicus.*

Σ.

ΣΕΒ σεβαςὸς *Augustus. Imperator*
ΣΕΒΒΒ. *Tres Imperatores*
ϹΕΒ. ΓΕΡΜ. *Imperator Germanicus.*
ϹΤΡ. ςρατηγὸς *Prætor*
ϹΕΠ. *Septimius.*
ϹΕΠ. ΓΕΤ. *Septimius Geta*
ϹΑΒ. *Sabina*
ϹΑΒ. ϹΕΒ. *Sabina Augusta.*
ϹΑΛ. *pro Galba.*
ΣΚ. *in Antiochensium nummis idem quod S. C. Senatus consultum.*

Τ.

ΤΙ. } *Tiberius.*
ΤΙΒ. }

ΤΙ. *Titus.*
ΤΑΡϹ. *Tarsus.*
ΤΡΑΙ. *Trajanus.*
ΤΕΜΗΤ. *Censor.* τιμήτης.

Υ.

ΥΙΟΣ. ΘΕ. υἱὸς Θεῦ. *filius Dei*
ΥΙΩΝ. ΘΕ. υἱωνὸς Θεῦ. *Nepos Dei*
ΥΠΑΤ Β. *Consul bis*
ΥΠΑΤ. Δ. *Consul quater.*
ΥΠ. ΤΟ. Δ. *Consul quater*
ΥΠ. ΣΤ. *Consul.* VI.
ΥΗ. Ζ. *Consul.* VII.
ΥΠ. ΙΒ. *Consul.* XII.
ΥΠ. ΙΖ. *Consul.* XVI.

Φ.

ΦΛΑΥ. ϹΑΒ. *Flavius Sabinus*
ΦΑΥϹ. *Faustina.*
ΦΙΛΑΔΕΛ. Φιλάδελφοι. *Fratrum amantes*
ΦΚ. *Focas.*

CAPUT XXIV.

De SIGLIS & NOTIS *Ponderum & Mensurarum.*

§. I. Accedimus nunc ad pondera & mensuras veterum, ubi multa notatu digna occurrunt. Hæc antiquissimis temporibus certis notis & SIGLIS distincta fuisse constat. Dubio caret, quod primis temporibus ante bellum Punicum primum AS libræ & As pecuniæ ejusdem ponderis fuerint, ita, ut moneta ponderis, pondus monetæ locum interdum supple-

pleverit. Poſtmodum autem credibile non eſt, hoc à Romanis obſervatum eſſe, quia varia ſigna, quibus AS & ASSIS partes conſpicuæ, pro qualitate portionis reperiuntur. Alia ſunt ſigna pecuniæ, alia partium ſeu ponderis, hæc reperiuntur apud *Voluſium Metianum* & *Budæum* de aſſe & tantum per lineas exprimuntur. Prior Scriptor, quem poſſidemus typis excuſus eſt *Lugduni* 1566. Alter autem paucis abhinc annis de novo prodiit, qui nimis prolixe de Aſſe & partibus verba facit. In quibuſdam autem videntur SIGLÆ & Litteræ. Interdum in illis videre eſt L. vel l ut & O. quod *aſſem* ſeu libram notat. In quibuſdam S. conſpicitur ſemiſſem denotans. Aliqui quatuor punctis aut circulis minoribus diſtinguuntur, qui quatuor uncias ſeu trientem conſtituunt. Tria puncta in aliis de quadrante teſtantur. Sextans duobus punctis cognoſcitur: Horum omnium ectypum exhibet *Hiſpanus Don Antonio Agoſtini nell. diſcorſi ſopra le Medaglie, tradotti dalla lingua Spagnuola nell' Italiana edit. Rom.* 1592. *pag. m.* 6. ubi ita diſſerit: *In alcune ſi trona una. I in alcune un L. che ſignifica una libra, overo un aſſe. In altre una S. che dice Semis che è mezza libra, overo ſei oncie, che è il Triente. In altre tre punti che ſono tre once* &c. Ex his patet, Romanos ASSES ſignaſſe & *notis* & SIGLIS.

§. II. Ut igitur notitiam aliquam diviſionis Aſſis & illius notarum & Siglarum habeant; notandum, quod prima diviſio ſolidi, i. e. libræ, quod AS vocatur, in duas partes dimidias deducatur. Pars itaque dimidia SEMIS vocatur & SIGLA ejus eſt S. Sequens diviſio fit in tres tertias partes, pars tertia TRIENS appellatur notaque ejus eſt = =. Sequitur diviſio in quatuor quartas partes, & pars quarta QUADRANS dicitur, notaque ejus eſt =–. Deinde diviſio fit in ſex ſextas partes, & ſextæ partis nomen eſt SEXTANS, cujus nota eſt =. Deinde dividitur in octo octavas, quæ SESCUNCIÆ vocantur, quarum nota eſt ΣI. Item in novem nonas, nona pars vocatur uncia duæ ſeſtulæ, nota eſt –=. Dividitur AS. in duodecim partes duodecimas, vocantur Singulæ, UNCIA, cujus nota —. Hæc velut elementa primæ de ASSE diſtributionis æqualitatem ſervant.

§. III. Si

§. III. Si quid autem quibusdam earum detrahas, vel confe-ras, fient dispares: quare si quadranti sextantem, vel trienti unciam applices, facies QUINCUNCEM, qui constat ex quinque Unciis, hoc est, quinque duodecimis. Nota quincuncis =–=. Si semissi applices unciam, vel quincunci sextantem, vel trienti quadrantem, efficies SEPTUNCEM h. e. septem duodecimas. Nota Septuncis est X. Si Septunci applicueris Unciam, vel Semissi sextantem, vel quincunci quadrantem, vel trienti tantundem, facies BESSEM i. e. duodecimas octo. Nota bessis — S — Si bessi applicueris unciam, vel septunci sextantem, vel semissi quadrantem, vel quincunci trientem, DODRANTEM efficies, h. e. novem duodecimas. Nota dodrantis est SZ. & sic porro: de qua re videatur Budæus de Asse & alios probatos Scriptores. Damus Siglas & Notas ASSIS in tabella hoc modo:

As seu Libra P P	XII		
Sic dupondii P P			
Deunx S =–= ;	IX		
Dextans S = =	X.		
Dodrans SZ. vel S =	IX.		
Bes — S —	VIII.		
Septunx X.	VII.	*Unciæ.*	
Semis S.	VI.		
Quincunx =–=	V.		
Triens = =	IV.		
Quadrans =–	III		
Sextans =	II.		
Sescuntia ɛs μ.	XV.		
Uncia —	I.		
Semuncia	Σ,		

§. IV. Quemadmodum autem Assis in suas partes dividitur, ita etiam *Uncia*, ubi prima divisio fit in duas partes dimidias, quæ

quæ vocantur SEMUNCIÆ. Nota ejus est Σɔ. Item dividitur uncia in tres partes, quæ vocantur BINÆ SEXTULÆ. Nota binarum Sextularum est ɪɔ. Item dividitur Uncia in quatuor SICILICOS. i. e. quatuor quartas. Nota Silici est ɔ. Item in sextulas sex, i. e. sex sextas. Nota sextulæ est ⳨. vid. *Host. p.* 175. Item in duodecimas duodecim, quas singulas partes, DIMIDIAS SEXTULAS vocamus. Nota dimidiæ sextulæ est ⳨. Item in SCRIPTULA viginti quatuor. Scriptuli nota ╤╤. Huc etiam pertinent *Denarius*, quo pro *pondere* utitur *Plin. lib.* 21. *c.* 24. & *lib.* 24. *c.* 2. 5. 6. Nota hujus est X. Referuntur huc etiam *Quinarius*, cujus nota est V. Sestertius cujus nota HS.

§. V. Nunc quod ad Denarium attinet Sigla fuit litera X qua Plinius, uti dictum sæpe utitur *lib.* 23. ubi inquit: Post additur Omphacii aridi pondus X duorum, aut myrrha X unius, croci X unius. Item hac nota X cum subscripta unitate & *Celsus* utitur. Apud Scrib. Largum Denarii nota hæc est X. frequentissima. De hac litera dein originem traxerunt X Σ. semuncia sicilicus vel sescuntia. X sextans sicilicus. X = Quartussis. X = ? Σ. Quinques. X = = Σ Sextis. X = = Sextus. X S Σ Nonus. Denariorum mentionem facit *L. Cæcilius* L. F. in inscriptione quadam, quam recenset *Hispan. Antonio Agostini pag. m.* 174. his verbis: D R IQUE VOLO X VII D i. e. dare vult *Denariorum septem millia quingentos.* Sunt & alia pondera quæ per Siglas exprimuntur, ut Dupondius per literam S. Dupondius semis per S7T. *Tressis* per S = Σ. *Tressis semis* S = ΣT. Diximus supra, quod Sestertii nota vel potius Sigla hæc fuerit HS. cui adjiciuntur sequentes IIS. & LLS.

& H. S. & HS, quibus significantur duæ libræ & semis. Quando autem linea supraducta reperitur millenarium numerum indicat, uti $\overline{\text{HS}}$. & hanc notam in vetustis libris se deprehendisse scribit *Budæus lib. 2. de Asse*. C. *Cæcilius Claudius* Isidorus testamento edixit, quamvis multa civili bello perdidisset, tamen relinquere in numerato HS. DCM: id in antiquissimo libro apud *Plinium* ibidem esse dicit HS. $\overline{\text{DC}}$, ut itidem *Sestertium sexcenta millia significet*.

§. VI. Siglas in ponderibus usitatas collegit *Isidor. lib.* xiv. *c.* 26. ubi Z. denotat dimidium obulum, T. tres obulos. F. quatuor E. quinque H. Siliquas octo seu tremissem apud Latinos. Hos secuti sunt Græci, qui etiam Siglis in ponderibus usi sunt, e. g. N. Græcorum solidum. IB. dimidium solidum. ΝΓ. semiunciam. ΓΟ. unciam. ΑΛ. talentum significabant. Similiter Minæ Sigla olim erat μν: quippe duæ priores literæ vocis altera alteri imponebatur. Δραχμῆς autem hæc < instar Græcæ literæ lambdæ, sed in latus prostratæ: Semidrachmæ vero >. Obuli Sigla olim linea recta in obliquum ducta hoc modo ∽. Chalci seu χαλκῦ apud Veteres ita scribebatur χ. Græci quoque Medici pondera quædam à Romanis, postquam illi in Græcia quoque rerum sunt potiti, acceperunt mutuo, & Græcis ponderibus admiscuerunt. Sunt autem hujusmodi pondera novem ΜΝΑ. cujus Sigla μν, *Plin. lib.* 14. *c.* 17. ΛΙΤΡΑ hoc est libra, cujus hæc fuit λ'. Quanquam etiam *Galenus* dicit ρ' δραχμάς pro libra & mina scribere quosdam. Testatur hoc *lib.* 6. de *composit. Medic. secundum* genera, ubi inquit: Πότε μὲν γὰρ ἀντὶ τῆς λίτρας < ρ' γράφουσιν αὐτοὶ ἀντὶ τῆς μνᾶς οὐδέποτε δὲ λίτραν οὕτως μικρὰν οὐδεὶς ἔγραψεν ὡς < μή εἶναι. hoc est. *Nam aliquando quidem pro libra drachmas centum scribunt ipsi: aliquando verò pro mina: Nunquam autem libram adeo parvam quispiam scripsit, ut drachmarum 48. esset.*

§. VII. Succedit tertium pondus à Romanis acceptum, quod οὐγγία dicitur h. e. *Uncia*, quæ libræ pars duodecima, Cujus Sigla seu potius nota est ∽o. Δραχμὴ unciæ octava pars est, cujus Sigla olim fuit < & dimidii hæc >. Ὁλκῆς vero hæc $\overset{\Lambda}{o}$: Sequitur quintum pondus γράμμα Latinis

Scri-

Scripulum dictum, hujus *Sigla* fuit ℞. Sed ut multa paucis comprehendamus ante oculos pingimus tabulam ponderum Medicorum cum Siglis & sunt

μν μνᾶ ἰατρικὴ
λ' ⍏ ⍏ λίτρα
℥ οὐγγία
< δραχμη
γρ. γράμμα
∽ ὀβολος
ͻ ἡμιώβολος
℞ εκεράτιος.
σιλίκελος.

§. VIII. Progredimur ad *Mensuras* Romanorum & Græcorum earumque Siglas & Notas perlustramus. Notandum autem, quod mensuræ sint tàm liquidarum, quàm aridarum rerum. de quibus *Hostus in lib. de mensuris & ponderibus* pluribus egit. Non hic occupati erimus in definitionibus evolvendis, quia hæc non ad scopum nostrum pertinent; sed omnem movebimus lapidem, ut Mensurarum Siglas & Notas indicemus. Constat autem, quod Romani & Græci & Siglis & Notis quæ literæ non sunt, sed tantum signa, usi fuerint. Observandum autem venit, quod Romani certis mensuris in liquidis; certis in aridis: certis in aridis & liquidis usi fuerint. Liquorum tantum quatuor mensuras habuerunt: *Culleus, amphora urna* & *Congius*. Rerum aridarum tantum duas, *Modium* & Semodium. Mensuræ autem rerum liquidarum & aridarum fuerunt septem: *Sextarius*, *Libra*, *Hemina*, *Quartarius*, *Acetabulum*, *Cyathus: Ligula* seu *cochlear*. His addatur & *Concha*. De Culleo seu mensura maxima non legimus, quod notam habuerit; de QUADRANTALI autem, quod AMPHORAM plerique vocant, constat, quod illius Sigla antiquitus fuerit vel , quippe littera q. quadrantalis initialis in cauda dependente linea transversa intercisa. Videatur *Volusius Metianus in libell. de ponder. & mensuris. edit. Lugd.*

Amphora hæc in se continebat *duas Urnas*, cujus Sigla erat Q.S. vel S. nimirum quadrantalis ſemiſſis ſeu dimidium. *Congius* quoque menſura Romana liquoris, ut Olei, vini, lactis, amurcæ erat, cujus Sigla vel nota eſt ç.

§. IX. Rerum aridarum menſuræ duæ tantum erant, MODIUS ſcil. & SEMODIUS. Modius itaque menſura frumenti erat apud Romanos teſte *Hoſtio. lib. de menſuris* quæ certis Siglis notabatur. Præprimis autem nota erat vel quippe duæ litteræ initiales, poſteriore priori impoſita, ſcribebantur & exprimebantur. Altera menſura aridorum erat SEMODIUS a ſemis & modius compoſitus, quaſi dicas modii dimidia pars eratque menſura Romana rerum aridarum, ut tritici, apud *Ciceronem* in *Verrina frumentaria.* vid. *Varr. lib.* 3. *c.* 8. Hujus Sigla erat S vel S quæ ſignificabat Modii ſemiſſem. Et hæc ſunt, quæ de Siglis aridorum Romanor. dicere voluimus.

§. X. Jam ad *menſuras* tam aridarum, quàm liquidarum rerum nos accingimus, quarum prima eſt SEXTARIUS, quæ tàm rerum aridarum menſura eſt, ut frumenti *l.* 21. *ff. de furtis* apud *Palladium lib.* 1. *tit.* 24. conf. *Plin. lib.* 18. *c.* 9. quam liquidarum. Hinc Sigla ad vinum fuit ɔ. inſtar literæ Latinæ in Alphabeto tertiæ c. ſed inverſæ, ita etiam ad frumentum. Sequitur LIBRA. cujus Sigla LB. vel ℔. HEMINA ſuccedit, quæ Romanis eſt vel menſura liquoris & Sigla ejus ɔs. quæ ſextarii ſemiſſem ſignificat. vel rerum aridarum uti apud *Caton. cap.* 107. *Columell. lib.* 12. *c.* 46. legimus, cujus Sigla fuit ἡμ. *Voluſius* vult fuiſſe . QUARTARIUS quoque menſura liquoris fuit, quæ duo acetabula continet, cujus Sigla fuit. Q. Verum ſi referimus ad arida tunc Sigla fuit . CYATHUS etiam apud Romanos pro certa liquoris menſura in uſum venit, uti reperimus apud *Catonem*, Co-

Columellam; Cujus SIGLA Latinis olim hæc fuit usitata. C*v*. quippe duæ literæ initiales hujus mensuræ. *Volusius* dicit, fuisse TI. Et hæc de SIGLIS mensurarum Romanarum.

§. XI. Ad Græcorum mensuras nos conferimus earumque SIGLAS eruimus, quæ variæ fuerunt. Sicuti enim variæ mensuræ apud ipsos in usu erant; ita necesse etiam fuit, has certis SIGLIS signare, ut discrimen aliquod inter ipsas esse possit. Mensuræ quoque ipsis uti Romanis duplicis fuerunt generis, Liquidarum scil. & aridarum rerum. Prius itaque SIGLAS mensurarum rerum liquidarum considerabimus, & postea etiam aridarum, ut facile intelligere possimus, de qua mensura sermo sit.

§. XII. Quod ad mensuras Græcorum rerum liquidarum attinet, variæ fuerunt, & quælibet harum fere certa SIGLA gaudebat. Inter has KERAMION, cujus mentio fit *Marci*. XIV. uti à vetere Interprete redditur LAGENA. Beza autem vertit *Amphoram*, hujus SIGLA erat Κ. Sequitur χοῦς à χοεὺς & SIGLA ejus. Χ. quippe duæ litteræ initiales, altera alteri imposita. ΞΕΣΤΗΣ mensura liquoris quoque est, uti ex *Galeno* constat, habet enim Aceti sextarios tres, Ejus SIGLA olim fuit ξε, ξι ΚΟΤΥΛΗ, quæ non solum mensura liquidarum, sed etiam aridarum rerum est, uti ex *Polluc. lib.* 4. *c.* 22. & *lib.* 10. *c.* 25. constat. Hujus SIGLA erat Κ. ΟΞΥΒΑΦΟΝ est mensura liquoris, uti apud *Galen.* & *Plin. lib.* 21. *c. ult.* Hujus SIGLA est ξο. ΚΥΑΘΟΣ, haustorium, mensura liquoris, cujus SIGLA fuit Κ. ΜΥΣΤΡΟΝ. cujus SIGLA. Μ vel ᵥ. ΧΗΜΗ hujus SIGLA Χ. Hæ fere fuerunt SIGLÆ liquidarum rerum.

§. XIII. Sequuntur nunc SIGLÆ rerum aridarum mensurarum, inter quas recensemus primo loco MEDIMNUM, qui mensura est rei aridæ, ut tritici, hordei teste *Suida*, farinæ

apud *Herodot. Hist. 6.* & *Xenoph. lib. 6. Anab.* hujus Sigla erat μ*. χοινιξ Chænix Attica est mensura, quæ & medica dicitur, rerum aridarum est, ut farinæ apud *Athen. lib.* 12. capparis, radicis contusæ apud *Galen.* Cujus Sigla X. X. ζεστης mensura quoque rerum aridarum, cujus Sigla ξε, ξ. οξυβαφον mensura est aridorum, ut piperis, origani, salis apud *Galen.* & *Dioscor.* Hujus Sigla ξο. κοχλιαριον Cochlear Atticum & est mensura rerum aridarum apud *Galen. lib.* 2. de composit. Medic. nullam *Siglam* habet; Ast κυαθος peculiari gaudet hoc modo K. Ut ita primo quasi intuitu Lector Siglas Ponderum & mensurarum ante oculos habeat ordine descriptas recensebimus hac ratione.

A.

As PP.

Acetabulum ZO.

ΑΛ. *Talentum.*

B.

BES. — S —

BINÆ SEXTULÆ ɪɔ.

C.

CHOENIX. α*. X. X.

CHALC. χ*.

Congius ç

CYATHUS. cv. *TI.*

CHUS. X.

χημη. X

D.

Dupondius PP. S.

Dupondius semis. S℩T.

Deunx. S ☰.

Dextans S ☰.

Dodrans SZ. S ☰.

Denarius X. X. X

Drachma. <.

E.

E. quinque obuli

ΕΚΡΑΤΙΟΣ ϗ.

F.

F. quatuor obuli

Γ.

ΓΟ. *Uncia.*

ΓΡΑΜΜΑ. χ.

H.

H. Siliquas octo

HEMINA. KO.

HEMINA ROM. ɔs. ημ. & ϟ.

ΗΜΙΩΒΟΛΟΣ. ɔ.

IR.

I.

IB. Dimidium solid.

K.

ΚΕΜΑΡΙΟΣ. K̃ .

ΚΟΤΥΛ. K̊ .

ΚΥΑΘΟΣ. K̈ .

L.

LIBRA λ' /λ /X ℔.

M.

MINA. μν.

MEDIMNUS. μϛ.

MODIUS. M̊. ω̊.

MYSTPON. M̈. μ̈.

N.

N. Solidum.

NΓ. Semiuncia.

O.

OBULUS. ω

ΟΥΓΓΙΑ ∽

ΟΞΥΒΑΦΟΝ. ξο.

Q.

QUARTARIUS in liquid. Q

in arid. ✠ ω

QUARTUS. X =.

QUADRANS =-

QUADRANTAL. ꝗ

QUINCUNX. =-=

QUINAR. V.

QUINQUIES ✕ = ? Σ.

S.

SEMIS. S.

SEMUNCIA ϛ,

SESCUNTIA ✕ Σ. ϛϛ μ.

SEMIDRACHMA >

SEMIMOD. ω̊ S. M̊ S.

SEXTAR. ɔ. *ZE.*

SEXTANS =

SEXTULA. ✠

SEXTANS SILIC. ✠

SEXTIS. ✕ = =-

SESTERT. HS. IIS. LLS. AS.

SILIC. ɔ.

SCRIPTUL. ℈

T.

TRIENS = =

T. Tres obuli

TALENTUM ΑΛ.

TRESSIS S = ϛ.

TRESSIS SEMIS. S =- ϛT

V.

UNCIA. —

URNA. ꝗ S.

Z.

Z: dimidius obulus.

Et

Et hæc ſunt, quæ de Siglis in ponderibus & menſuris obſervatis Veterum tradere voluimus.

Caput XXV.

De Siglis *&* Notis *Servorum & Malitioſorum hominum.*

§. I. Hermannus *Hugo* & ex illo *Iſidorus lib.* 1. *cap.* XXI, XXII, XXIII. & ſequent. agens de variis generibus Siglarum & Notarum, etiam SERVILIUM mentionem facit, quæ ſervis captivis, ergaſtulorum carceribus incluſis, facinoroſis inurebantur. Vocantur autem hæ NOTÆ diverſimode apud diverſos Seneca lib. 1. de Tranquill. anim. appellat SERVILES LITERAS. Apud *Boëtium. l.* 1. *Ciceron.* 2. *Offic. Auſon. epiſt.* 15. *Valer. Maxim. lib.* 6. *c.* 8. dicuntur NOTÆ. Plinius in Panegyr. vocat *notas* & *puncta*. Nuncupantur quoque STIGMATA à *Sueton. in Caligul. c.* 27. à *Senec. lib.* 4. *de Benef. Quintilian. lib.* 7. *c.* 4. *Juſtinian. leg.* 3. *de Fabricenſ. l.* 11. *a Scribon. Largo c.* 231. *Herodiano l.* 7. *Columell. in Hort.* Hinc Servi nominantur STIGMARIÆ à *Nonio* & *Cicerone*, item notis compuncti, στιγῶνες ϰ̀ στιγματίαι à *Polluc. lib.* 3. *c.* 8. de ſervis.

§. II. Notandum autem, quod NOTÆ SERVILES triplicis ferè generis fuerint, nimirum vel PUNCTA, vel IMAGINES, vel Siglæ ſive LITERÆ. Nos autem hoc loco, relictis punctis de Siglis & imaginibus agemus. Stigmata iterum hominibus impreſſa erant. (1) Politica, (2) Oeconomica, (3) Militaria, (4) Religioſa. Ubi politica rurſus vel honeſta erant, vel ignominioſa, de quibus in ſequentibus. Jam autem nobis ſermo erit de *ſervis*, quorum ſtigmata Oeconomica, quæ illis Domini inurebant. Servi bello capti hoc ſæpe amiſſæ libertatis indicium gerebant, quale miſerabile agmen *Alexandro* occurrebat, apud *Curtium lib.* 5. *c.* 5. Captivi erant Græci ad quatuor millia fere, quos Perſæ vario ſuppliciorum genere affecerant. Quoſdam enim inuſtis barbarorum

LI-

LITERIS in ludibrium reſervaverant, & de his non eſt loquela; ſed illis, quibus loco pœnæ SIGLÆ inuſtæ, qua in re multorum Dominorum crudelitas ſe exeruit, a qua eos deterrere conatus eſt *Phocylides* hoc carmine 214.

Στίγματα μὴ γράψῃς ἐπονειδίζων θεράποντα

Notas ne inſcribas, opprobrio afficiens ſervum

§. III. Serviles itaque Literas ſcribere apud *Ulpianum* eſt NOTAM inurere in *Inſtit. tit. & Leg.* 27. *& Cod. de pœn.* uti *Barnab. Briſſonius in ſuo de verborum* ſignificationibus libro doctiſſimo obſervat. Quatuor autem inſcripti reperiuntur; apud *Martialem* Vultus ſcriptus; apud *Auſonium* & *Plinium* inſcripta Ergaſtula, apud *Juvenalem Satyr.* 14. Literati, apud *Plautum & Apulejum.* Cælati apud *Propertium lib.* 4. Adeoque literis illis cauſticis crimen ipſum vulgo exprimebant. *Plato* 8. *de leg.* Si quis Sacrilegium commiſerit &c. in facie manibuſque crimen inſcriptus & flagellatus extra fines patrios projiciatur. conf. *Juſt. Lipſ. Elector. lib.* 2. *pag. m.* 487. *edit. Antverp.* 1611. *Joh. Henr. Salmuth. in Pancirell. comment. pag.* 85.

§. IV. Notabantur inprimis MANUS DEXTERA & FRONS, quoniam hæ partes difficulter admodum occultari poſſunt. vid. *Pignorius lib. de Servis. pag. m.* 29. *edit. Amſtel.* Quod autem veræ LITERÆ fronti imò vultui toti inſcriptæ, probat *Plaut. Caſin. Act.* 2. *ſc.* 7. *v.* 49. his verbis: *Si hic literatus me ſinat.* De patre ſuo *Bion Philoſophus Broyſthenites* apud *Diogenem Laertium* narrat, eum in facie Scripturam acerbiſſimi Domini habuiſſe. Imò ſæpe plurima verba inſcribebantur, uti duo Monachi, quod *Imp. Theophilum* liberius monuiſſent duodecim verſuum epigramma excipere coacti ſunt, teſte *Zonara.* *Petronius* Satyrico: Implevit Eumolpus frontes utriuſque ingentibus literis, & notum fugitivorum epigramma per totam faciem liberali manu duxit. Verum vix credibile eſt, quod plena verba inuſta fuerint, uti *Petronius* vult; Probabilius conjecturatur SIGLAS tantum impreſſas fuiſſe, uti ex ſequentibus patebit.

§. V. Ratio inſcribendi ita habuit, ut primitus *littera* inurerentur candenti ferro, quod *cauterium* vocabant, de quo fuſe

Joh. Henric. Urfin. in analect. Sacr. pag. m. 99. *feqq. edit. Francof.* 1668. Hoc ita formatum erat, ut literas impressas ederet. Deinde hoc facto atramentum infundebant, quo eminerent magis literæ, & se lectui præberent. Vid. *Juft. Lipf. Elect. lib.* 2. *c.* 15. Postmodum autem hæc crudelis consuetudo à *Conftantino Magno* prohibita est *Cod. lib.* 9. *tit.* 47. qui est de pœnis *l.* 17. Si quis in metallum fuerit pro criminum deprehensorum qualitate, damnatus, minime in ejus facie describatur, cum & in manibus & suris possit pœna damnationis una inscriptione comprehendi: quo facies quæ ad similitudinem pulchritudinis est cælestis figurata, minime maculetur. Interdum etiam servis fugitivis *Collaria* applicabantur, quibus Siglæ inprimebantur, quale collare Romæ vidisse affirmat *Pignorius lib. de Servis pag. m.* 32. *edit. Amftel.* apud *Lalium Pafchalinum.* Ita prope Nemausum tale repertum cum his Siglis: T. M. Q. F. E. REV. ME. P. RUBRIO. LAT. DOM. MEO. i. e. *Tene me quia fugi & revoca me publico Rubrio Latino Domino meo.* conf. *Zimmermann. Florileg. p.* 243.

§. VI. Progredimur ad Siglas ipsas servorum & malitiosorum hominum, quæ frontibus inscriptæ fuerunt. Morem hunc antiquissimum fuisse constat ex Scriptoribus, qui hunc ex Sacra Scriptura fundatum esse volunt. Legimus enim de *Caino* Deum signum dedisse. Sunt qui vocabulam אות quod hic occurrit, non per *fignum* in communi, sed per *litteram* vertunt, sicut & tam literam, quam signum revera significat, nomenque dat omnibus *Alphabethi* literis. Quinimò secundum Magos naturales & Kabbalistas primus homo Adam, ac ipsius jure omnes homines, signa divina originalia impressa habuerunt, ipsius Dei digito, quorum unum פחד alterum חֶסֶד dictum volunt, prius ad bestias in subjectione tenendas, alterum ad mutuum amorem conciliandum. Verum fabulæ sunt. Quidam igitur de Signo Caini statuunt literam quandam e nomine Tetragrammato יהוה & forsan literam ה fuisse. Alii litteram ex voce תְּשׁוּבָה quæ pœnitentiam denotat. Verum conjecturis tantum nituntur.

§. VII Regredimur ergo ad Siglas nostras, quæ servis fugitivis vel etiam malitiosis inustæ. Refert *cl. Pignorius lib.*

cit.

cit. servis fugitivis inustam fuisse Siglam φ vel F. Lege Remmia (vel Memmia) calumniatori in fronte imprimebatur litera C. qua indicabatur, eum calumniatum esse: vel etiam per K. *Kalumniatores* signabantur, nam per K. *Kalumniam* olim scribebant, uti *Lipsius lib. 2. Elector. c. 15. pag. 489.* edit. Antverp. observat. Et de hac *Kalumniatoria* nota *Cicero* pro *Rosc.* scribit: Literam illam, cui vos usque eo inimici estis, ut eam omnes oderitis, ita vehementer ad caput affigent, ut postea neminem alium, nisi fortunas vestras accusare possitis. Quem locum egregie explicat *Adrian. Turneb.* in Adversariis suis. Similiter littera D. *delatoribus* inurebatur. *Henrici* VII. *Angliæ Regis* constitutione *homicidæ* sub pollice manus, inustus character seu Sigla M, quia Angli illum vocant a *Murdere*; furibus litera T, (quia *Theefe* dicuntur.) *Conf. Lucian.* & *Polydorum Virgil. lib. 26. histor. Angl.* confer. *cl. Zimmermanni Florileg. pag. 565.* ubi plura. Sub Eduardo autem VI. *mendici vagantes* litera V. in pectore insigniti. Imò hodienum moris est, ut illis, qui à patibulo liberati signum Π inuratur, quæ notat, illos dignos hoc fuisse. Non solum *literæ* sed etiam *imagines* loco Notarum vel Siglarum erant. *Plutarch. in Pericl.* refert, Samios captivis Atheniensium NOCTUAM inussisse, & hos illis vicissim SAMAENAM, quod navis genus est. conf. *Lips. lib. 2. Elect. p.* 489.

Caput XXVI.

De Siglis *&* Notis Militaribus.

§. I. Visis Servorum & malitiosorum hominum Siglis, militares considerandas proponimus, quæ etiam ad publicas Siglas referuntur. Erant autem in bello Siglæ publicæ, quas in Vexillis & aliis instrumentis bellicis usitatas habebant. Vetustissimum Symbolorum armis inscribendorum usum esse ipsa Scriptura Sacra *Num. II. 2.* nos docet: איש לע דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל i. e. *Singuli*

per

per turmas atque vexilla & domus cognationum suarum castra metabuntur filii Israel. vel, ut Anglus reddit: *The sonnes of Israel shall encamp, every man by his standard, with the ensignes, according to the house of their fathers*, quasi diceret, unusquisque super vexillum suum in signis domus patrum suorum. In ordinatione itaque castrorum præcepit Deus, ad confusionem tribuum vitandam, *vexilla* erigi, ut juxta ea familiæ castra metarentur, cui congruit textus Syriacus. Verum cum vexilla ex se & natura sua distinctiva esse non possint, nisi per certa quædam Symbola seu Signa iis inscripta; hinc sacer textus luculentissime indicat hac voce באותת in signis Symbolis, seu literis.

§. II. Fuisse igitur VEXILLA illa Symbolis quibusdam inscripta, singulis familiis propria, non sacer tantum textus juxta diversas translationes habet, sed & ipsi commentatores id expresse indicant, imò figuras, colores aliasque circumstantias iis annexas producunt. Ita R. Aben-Ezra hoc loco differit, cujus verba Hebraica latine ita reddimus: *Castra metabuntur filii Israël ea ratione, qua solent, scil. singuli juxta castra sua, hoc est, tribus suas, vel singuli juxta sua vexilla, ut non confundatur tribus cum tribu vexillum cum vexillo.* Et paulo post: Fuerunt autem signa & symbola in singulis vexillis, dicuntque Majores nostri, quod in vexillo *Ruben* depicta fuerit figura hominis, ex occasione, quod quæsisset Mandragoras in agro (habent autem radices Mandragoræ figuram humanam.) Vexillum verò *Judæ* habebat figuram Leonis. Et vexillum *Ephraim* figuram habebat Bovis. i. e. primogenitus bos ejus. Vexillum Dan figura *Aquilæ* insigniebatur. Porrò singula vexilla putantur fuisse tribus coloribus tincta, secundum colores gemmarum in pectorali & gestasse Patriarcharum nomina. Verum hanc proportionem vacillare docet Anglus *Thom. Goodwin in tract.* quem inscripsit *Mosen & Aaron.* Ast erudite valde vir celeberr. *Braunius in libro elegantissimo de vestitu Sacerdot. Hebr. lib. 2.* ostendit, Vexilla cum gemmis in pectorali conferenda esse, quem vide.

§. III. Singulis VEXILLIS sua erat inscriptio. *Cabbalistæ* his quatuor Vexillis inscriptas dicunt fuisse quatuor LITERAS יהוה,

יהוה, fabulantes iisdem quatuor præcipuos menses & quatuor præcipua Zodiaci signa respondisse, nimirum *Arietem*, *cancrum*, *libram* & *Capricornum*, & influentiam suam in ea habuisse, uti etiam *Athanas. Kircher. in suo Oedipo. fol. m.* 22. mysticam significationem eruere conatur. Verum Rabbinorum figmenta sunt, quibus fides non habenda. Si itaque *Vexilla* illa, uti probabile videtur, signis & figuris fuerunt ornata, quod etiam ante Ægyptios factum probat cl. *Eberhard Rudolph. Roth. in dissert. de Aquil. Rom. signo. edit. Jen.* 1669. quibus tamen horum originem adscribit *Kircher. Tom.* 1. *Oedip.* melior sane illa opinio est, quam *Henric. Ainsworth.* ex *Targum Jonathan.* adducit, *in Comment. ad Num. fol. m.* 10. *edit. Londin.* his verbis: *The standard of the camp of Judah was of linnen of three colours, according to the three tribes, Judah, Issachar and Zebulon, and in the midst thereof was written Num.* x, 35. i. e. קומה יהוה ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך *Surge Jehova & dispergantur inimici tui, fugiantque osores tui à vultu tuo.* In hoc impressum erat signum Leonis. Porro dicunt, quod vexillum Rubenis ex tribus coloribus gemmis in pectorali respondentibus constiterit, in cujus medio hæc verba scripta fuissent Deut. vi. 4. שמע ישראל ״ אלהינו ״ אחד. Audi Israel Deus noster Jehova unus est. Et in hoc asserunt fuisse imaginem hominis. Et sic de aliis. vid. *Godwin. Mosen & Aaron. pag. m.* 523; *celeb. Braun. de vestit. Sacerd. Hebr. l. c.*

§. IV. Non autem probabile videtur integra verba scripta fuisse in vexillis, verum modò Siglas, uti ex Vexillo Maccabæi consuetudo plane elucet, in quo hæ Siglæ:

מ כ ב י

T.

Sæpe etiam Hebræi utebantur Sigla T. de qua Doctores Ecclesiastici produnt, *Abrahamum* hac usum esse: videatur *Joh. Hen-*

Henric. Ursin. in Analect. Tom. 1. *pag.* 91. nos in medio hoc relinquimus. Illud tamen monere non supersedemus, quod commento putidius nihil quicquam esse possit Rabbinorum & aliorum horum vestigia prementium, qui asserunt, imagines Leonis, hominis, bovis & aquilæ Vexillis impressas fuisse, cum hæc cum moribus Judæorum pugnent. Sane hoc ansam præbuisset populo aliàs superstitioso ad Idololatriam, quam tamen Deus in lege severissime prohibuerat, ne faciat imaginem. Hanc sententiam ut erroneam quoque tuetur cl. *Samuel Bochart. in Hieroz. part.* 1. *l.* 3. *c.* 5. *fol. m.* 772.

§. V. De aliis populis res clarior est, illi enim Vexillis imagines Imperatorum, nominaque addebant. Romanorum enim Imperatorum σημεῖα non tantum à prima cohorte Legionum, quarum quæque decem constabat cohortibus, prælatæ, sed & alias in pompa & missæ in Provincias eodem modo vultus & nomina eorum exhibebant. De prima cohorte *Veget. lib.* 2. *c.* 6. *Hæc suscipit Aquilam, quod præcipuum signum in Romano semper exercitu est & totius Legionis insigne. Hæc imagines Impp. h. e. divina & præsentia signa veneratur.* Non putandum autem quod omnia Vexilla Aquilâ ornata fuerint, cum constet, multa apud Romanos veteres signa militaria fuisse, uti *Plin. lib.* 10. *c.* 4. recenset. Inter hæc refert *aquilam, lupos Minotauros, equos, apros.* In singulis etenim Centuriis singula vexilla erant, quibus Cohortis & Centuriæ numerus literis designabatur. Itaque *Livius* scribit, Ordinem sexagenos milites, duos centuriones, vexillarium unum habuisse. v. g.

VEX vel *VEXIL. COHOR.* $\overline{\text{II}}$. *GALL. EQUIT. IN DAC.*
VEX. COH. $\overline{\text{III}}$ *AUG. THRAC. EQUIT.*

Et hic mos in omnibus aliis vexillis, præter primarium in Legione, quod Aquilam habebat, observabatur.

§. VI. Quod autem Vexilla Imperatorum imaginibus & certis Inscriptionibus exornata fuerint, testatur *Gregor. Nazianzen. Orat.* 3. *in Julian.* de *cruce* sic loquitur; *Principatumque (ut ita dicam) in reliqua omnia vexilla tenens, tam quæ Imperatorum imaginibus, atque expressis texturis, in variis tincturis, ac LITERARUM picturis decorantur.* Quem in locum Scho-

Scholiastes antiquus. *Nam ex prædictis signis, alia Regum simulacris auro depictis & latis texturis varie tinctis & Inscriptis exornantur.* De his sæpe *Cornel. Tacit. lib.* 1. *histor.* De titulis verò *Dio* in *Nerone*, de *Virginio Rufo*: *Ipsum Cæsarem & Augustum appellabant, eumque non acquiesceret, militum quispiam uni è Signis celeriter hac inscripsit*, nempe tit. AUGUSTORUM. *Suetonius* in *Vespasiano*: Assensêre cuncti nomenque ejus VEXILLIS omnibus sine mora inscripserunt. Huc spectat Statii carmen:

Aurea clarum nota
Nomen Ducum vexilla præscriptum ferunt.

§. VII. Quis non ex prædictis conjicere potest, hanc consuetudinem frequentissimam esse. Nonne in vexillis Imperatoris nostri augustissimi Aquila seu insigne Imperii conspicitur, literis seu SIGLIS circumjacentibus, quæ vel ipsum Imperatoris vel Ducis nomen significant. Et si quis his fidem dare nollet, ille tollat oculos & aspiciat Vexilla in templis ceu Donaria suspensa & magnum SIGLARUM numerum reperiet. conf. *Jacobi Philippi Tomasini in tract. rarissimo de Donariis antiq. edit. Patav.* 1654. inprimis autem *M. Salomon Stepner. in Inscriptionibus Lipsiensibus*, qui quamplurimas SIGLAS vexillorum in templis recenset. *Prodiit Lips.* 1675. vid. *Georg. Fabricii Rom. illustrat. pag. m.* 87, 88. 89. *edit. Amstel.* 1689. Sic Lacedæmonii in Vexillis literam Λ. a principio nominis impressam habebant, & *Argivi* A. qua principatum inter Græciæ populos innuebant. *Hebræi* T. & *Siconii* Σ a principio nominis.

§. VIII. Illud quoque silentii pede non transeundum, unde crux in pectore Aquilæ Romanæ originem trahat? Nos respondemus, quod originem debeat Constantino Magno. Quippe cum bellum contra *Maxentium* moturus divina auxilia imploraret, & eodem tempore iter faciens cum exercitu in cælo videret signum crucis cum hac inscriptione: IN HOC VINCES. Statim igitur crucem juxta visam imaginem efformari fecit, & victoriam deportavit. Forma hæc erat. Hasta erat oblongum auro obductum lignum quod cornu habebat transversum ad formam crucis constructum. In fastigio corona extabat

tabat gemmis & auro circumtexta in qua nomen Christi duabus literis initialibus erat scriptum X. P. In transverso autem cornu velamen adhæsit gemmis resplendescens, sub velamine deorsum aurea Constantini & liberorum effigies ad pectus usque depicta continebatur. de qua Prudentius. forma hæc fuit ☧ vel ☧. Unde *Minut. Felix in Octavio. pag. m.* 286. *edit. Lugd. Batav.* 1672. Nam & signa ipsa & cantabra & vexilla castrorum quid aliud quàm inauratæ cruces sunt & ornatæ. vid. *Rigalt. & Ouzel. annot. in h. loc.* conf. Don *Antonio Agostini discurs. edit. Rom.* 1592. *pag. m.* 11. qui de hoc signo ☧. vel A ☧ Ω vel IHS. XPS quamplurima collegit.

§. IX. Missis his ad alia militiæ instrumenta progredimur & Siglas in ipsis perlustramus. Cum itaque gladius præcipuum instrumentum bellicum sit, illius Siglas primo loco intuebimur. Gladios ac cætera instrumenta bellica Ducum nominibus & quidem Siglis insignitos fuisse, expressis sæpe artificum nominibus peculiari loco literisve minutis asserit celeb. *Cyprianus Profess. Helmstadiens. in disput.* de Siglis, id quod & nos confirmamus, moti loco *Apocal. cap.* xix, 16. ubi de Christo dicitur, quod ille Dux supremus *habeat in femore suo scriptum RR & DD. Rex Regum & Dominus Dominantium.* Nobis quidem constat, quod Reges *Persarum* & *Parthorum* etiam hoc titulo ex superbia utantur, uti ex *Alexandro ab Alexandro* refert *Filip. Picinell. dei lumi riflesſ. fol. m.* 886. *edit. Milan.* his verbis: *Con questo titolo istesso, volevano essere acclamati i Re della Persia, come osserua Alexander ab Alexandro lib.* 1. *Genial. cap.* 28. *Giulio Capitolino trattando de una lettera scritta da Sapore Rè della Persia a Constanzo Imperatore, dice, che haveva questa inscrittione.* REX REGUM SAPOR, PARTICEPS SYDERUM ET FRATER SOLIS ET LUNÆ CONSTANTIO FRATRI MEO S. P. D. Verum transeat homuncio ille, cum soli Christo titulus hic conveniat.

§. X. Cum vero hic locus ad illustrandam materiam nobis inser-

inserviat, accurate examinabimus illum. Assensum non præbemus illis, qui volunt, femur ipsum carneum characteribus insignitum fuisse, cum in textu dicatur scriptum in vestimento simul & femore. Accipimus vestimentum & femur pro *Gladio*, qui dependet ex femore, cui elogium inscriptum. Gladios autem certis notis nominibusque inscribi solitos, aut eorum, qui gestarent, aut Imperatorum, quibus militarent, tametsi non ita certa res, an factum vel ad gloriam vel ad militiæ professionem. Vestigia moris ostendemus. *Ovid. lib.* 7. *Metam.* de *Ægeo* & *Theseo* ejus filio ita canit:

Sumserat ignara Theseus data pocula dextra
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa sui generis

Statius de ense *Dircæi* ita canit:

Aspera vulnifico subter latus ense riget
Sphinx

nempe in capulo effigiata, ut bene notat *de la Cerda* in suis ad *Virgil. Comment. Æneid.* 4. 261. ubi scribit etiam ex *Helidoro lib.* 2. gladium *Thyamedis* in ebore cælatum *aquilam* habuisse. Ita etiam *Aristophanes* in *Lysistrato.* Ejusmodi multæ in ensibus & galeis cernuntur effigies. Sed & nomen Imperatoris in gladio cælatum reperimus, quod *Toleti* videre plures liceat scribit *Petrus de Alcocer* in historia, seu descriptione ejus urbis *lib.* 2. *cap.* XXVII. Insigne ibi Hieronymianorum Cœnobium est, cui titulus LASISIA, ubi servatur & ostenditur gladius, quo B. *Apostolo Paulo* caput abscissum est. Ejus altera pars sive facies antiquis cernitur characteribus inscripta in hunc modum. NER. CÆS. MUCR. i. e. *Neronis Cæsaris Mucro.* Additum postea ex altera recentioribus notis. Q. PAUL. TRUNC. CAP. F. *quo Paulus capite truncatus fuit.*

§. XI. Ut nostram opinionem probemus aliis testimoniis, prodeat *Plutarchus*, qui in *Mario* ita scribit, quod *Catulli* milites suorum Ducum nomina telis inscripsissent: *Cum inter milites*, inquit, *Marii & Catulli de victoria contentio oriretur, ita convenit, ut Legati Parmensium, qui tunc aderant, de hac re judicium ferrent. Hi ducti per cadavera hostium à militibus, conspexerunt, jaculis militum Catulli Barbarorum corpora*

esse confossa: Dignoscebantur ex insculpto nomine CATULLI tela. Quidni etiam gladii in eandem formam incisi? Videntur in Armamentariis gladii Arabicorum Hispanicorumque Regum & Ducum nominibus insigniti. Refert *Martin. de Roa. Singul. libro* se vidisse gladium Arabum Regi in spolio Gratanensi ereptum literis Arabicis inscriptum, quem *Martinum Carillum* possidere asserit. Et quid dicamus de ense vel gladio Serenissimi *Eberhardi Ducis Wurttenbergici* piæ memoriæ in Cimeliarchio Stuttgardiano servato & his literis ATTEMPTO inscripto. Volunt quidem viri doctissimi, quod originem trahat a periculo in Oriente per insidias structo, quod significet Celsissimum Ducem TEMPTATURUM esse cum insidiatoribus, quod inde colligunt, quod versus quidam extent: Herr Eberhard der wagts. Verum si conjecturare licet, literæ hæ aliò tendunt, quod tamen cujusvis judicio permittimus. Voluit forsan fortissimus Heros comitibus suis his verbis animum addere, ne desperent de salute sua, quia & ipse omnem movere vellet lapidem, ut Arabes experiantur potentiam suam, Hinc victoria deportata omnibus has SIGLAS inscribi curavit ATTEMPTO quæsita explicamus; Esto! *Arabes, Tincti Truces Experientur Meam Potentiam Tempore Omni.* Et ita literæ optime conveniunt cum versibus Germanicis. Similiter in *Armamentario Gissensium* celeberrimo *Serenissimi Landgravii Darmstadio-Hassiaci* Gladii & enses SIGLIS notati plurimi visui exhibentur. Imò ipsa experientia hodienum testatur, quod capuli militum hodiernorum SIGLIS nominum aut Principum, ad quem pertinent, vel Ducum signentur. Nam his aut T. aut H. aut alia litera initialis Ducis nominis inuritur, uti Gissæ capuli notati sunt litera T, quod significat militem ad *Turkheimerum Generosum Nobilem* pertinere. Et ita in aliis. Verum hæc sufficiant de gladiorum SIGLIS.

§ XII. Pergimus ad CLYPEOS veterum, quos quoque SIGLIS notabant. Observandum autem, quod distincti fuerint coloribus & insignibus, ut *Pierius in Hieroglyph. lib. 42. pag. m. 533, 534.* pluribus testatur. SIGLAS quoque his additas fuisse *Panciroll.* & *Salmuth. in not. ad illum l. 1.* ostendunt. Quibus adstipulatur *Vegetius l. 2. c. 18. de re militar.* Ne mi-

milites inquit, aliquando in tumultu prælii à suis contubernalibus aberrarent, diversis Cohortibus diversa in scutis signa pingebant, quæ ipsi nominant DIGMATA. Digmata autem illa erant Hieroglyphica signa alicujus Dei sive Imperatoris Imperii, cujus stipendia merebant. Hinc teste *Pausania in Phocicis Menelaus* cum scuto in quo erat *Draco* in Græcia videri; *Idomonea* pro insigni habuit *Gallum Gallinaceum*. *Aquila* passis utrinque ad marginem clypei alis in *Messenio*. In *Alcibiadis* scuto erat *Cupido* fulmen gestans, in *Persei*, caput *Medusæ*. Quandoque etiam *Crucis* figura & nomine Christi clypeos insignitos refert *Baron. T.* 3. *A.* 312. n. i. hac figura ☧ confer *Lipsium de Milit. Rom. & not. ad cap.* 15. *l.* 3. *de Cruce*. Moris quoque fuit, quod in adverso scuto uniuscujusque militis nomen adscriptum fuerit, addito, ex qua esset cohorte, quave Centuria e. g. Claudius Cohort. II. Centur. Aquil. Maxim.

SEMPR. COH. III. *CEN. BACCH.*

Imò nonnunquam SIGLÆ munus hoc expleverunt. Apud Romanos id frequentissimum in omnibus fere familiis appellandis. In unum quod ad Arma pertinet, dicamus A in Atticorum clypeis notatam populum eum significat. At in Messenorum clypeis, qui & olim clarissimi extitêre τὸ M descriptum erat L seu Λ. in Lacedæmoniorum.

§. XIII. Ad ipsos milites nos conferimus, qui SIGLIS se notabant, de quibus compendio egit *Stewechius. comment. ad Veget. de re milit. lib.* 2. *c.* 5. cujus verba huc transscribimus: Certum est, inquit, milites punctis signari solere. Quod etiam *Accursium* video non ignorasse, *Inst. de testam. mil.* Idemque in fabricensibus fieri solitum ostendit Impp. *Arcadii* & *Honorii* constitutio, *C. de fabricens. lib.* 11. Stigmata hoc est notæ publicæ fabricensium brachiis ad imitationem tironum infligantur, ut hoc saltem modo possint latitantes agnosci. Hæc & alia plura, quæ compendii loco omittimus, *Godschal. Stewech.* profert. Cui adjungimus *Lipsium lib.* I. de *militia Roman.* Tirones jam captos compungebant & in cute signabant. Inscribebatur autem nomen Imperatoris, unde D. Au-

gustinus *Regium characterem* appellat. Quemadmodum enim servis Dominico nomine; ita Milites Imperatorio signabantur, ut agnoscerentur.

§. XIV. Denique ut multa paucis comprehendamus illud est addendum, quod in breviculis, quibus nomina militum continebantur Siglæ quædam nominibus adscriptæ fuerint, quæ indicarent, an adhuc in vivis nec ne. De his *Isidorus lib.* 1. *c.* 23. sic literis tradit: In breviculis quoque, quibus militum nomina comprehendebantur, (nos vocamus die Rolle) propria nota erat apud veteres, quæ inspiceretur, quantique ex militibus superessent, quantique in bello excessissent. T. nota in capite versiculi posita superstitem designabat. Θ verò ad uniuscujusque defuncti nomen apponebatur. Unde & habet per medium telum, i. e. mortis signum. De prioribus duabus Siglis eadem *Alexander ab Alexandro Gen. dier. lib.* 3. *cap.* v. habet. De Θ militari nota probat ex Veteribus Inscriptionibus *Scaliger. Auson. Lect. lib.* 2. *c.* 20. Θ ergo feralis fuit litera ac infelix. Sumptam eam & verè à Græca voce Θάνατος. i. e. mors, *Lipsius* affirmat *Dialog. de recta pronunciatione LL. c.* 14.

§. XV. Unde autem T. quæ salutaris ac superstitem seu vivum denotat, ortum suum habeat, varia sunt Criticorum judicia. Lipsius alleg. loco existimat *Isidorum* esse falsum: atque loco τοῦ T. jubet V. reponere, quæ prima litera in voce VIVUS, & reperiatur in antiquo lapide:

Θ. CN. OGULINUS
Θ GULNIA
V. L. SAFINIUS

Hîc enim duo mortui signantur: postremus *Vivus*. Subscribit sententiæ *Michael Meusnerus* Syntagmat. super Adnotam Philolog. Verum *Janus Rutgersius var. Lection. lib.* v. *pag. m.* 503. *edit. Lugd. Batav.* 1618. *cap.* 17. pro litera T. pugnat, accersendo istam à Græco τηρηθεὶς, ἀπὸ τοῦ τηρεῖσθαι. i. e. conservari. Verba doctissimi hujus authoris, quia in paucorum manibus est huc adscribemus & videbimus, quid valoris sit. Scripserat,

rat, inquit, *Isidorus libro* 1. *cap*. XXIV. *Orig*. in breviculis militum eos, qui prælio superessent, T. litera notari solitos, ut contra eos, qui cecidissent, litera Θ. Exstitit non ita pridem homo & fama clarissimus, (*Lipsium* intelligit) qui affirmet, se videre non posse, cur ea litera vivum significet. Quare eo sese inclinare, ut hujus loco V. reponenda sit, quæ & prima in voce *Vivus* & in antiquis monumentis reperiatur. Ego *Isidorum* id neque solum, neque sine causa scripsisse dico. Scripserat idem *Rufinus* Invectiva secunda in Hieronymum. *Petrus Diaconus* in libello de notis literarum, T. nomini militis appositum ipsum in bello superstitem esse signabat. Rationem vero, quare id olim fieret, prope est, ut hanc fuisse putem. Τηρέω inter alia Græcis significat *conservo*. Ut igitur eum, qui in prælio occubuerat, litera Θ notabant, ita & hoc obtinuit, ut is qui servatus esset, prima ejus vocis, quæ id significaret, litera notaretur. Reliqua vide cit. loc.

§. XVI. Verum hoc loco nec *Lipsius* nec *Rutgersius* scopum tetegerunt acu; quare modeste se his opposuit *Reinesius doctissimus lib*. 1. *c*. 7. *var*. *Lection*. Cujus argumentum tale est: haut esse verisimile, Romanos è diversis linguis desumtas literas novasque in eodem textu sive lapide adhibuisse; ita ut quæ mortuum significaret, è Græca, quæ vivum Latina peterent, cum tamen, siquidem Latinis uti vellent ipsis sua lingua suppeditaret M & V. quibus *mortuum* & *vivum* consignarent. Cum verò literam Θ qua mortuum significarent, à Græcis mutuati sint, etiam eam, qua *Vivum* ab iisdem petiisse esset consentaneum. Eam esse Υ, quæ & simili cum Latino *Vau* figura exarata est in antiquis lapidibus, initium Græcæ vocis Υγιης. i. e. *salvus*. Hanc Υ, literæ Θ *Isidorum* opposuisse, sed imperitia descriptorum, demissis cornibus in T. esse formatam. Et hæc veritati consonantia maximè videntur. Ex his quæ fusè adduximus, clare patet, Siglarum usum in rebus militaribus usitatissimum fuisse, quod pluribus testimoniis probare possemus; sed de hac materia hac vice satis dicta sunto.

Caput XXVII.

De Siglis *Tesserarum & Sortium.*

§. I. Quid tesseræ fuerint *Turneb. Adversar. lib.* xxix. *c.* xxvi. aperit, cum in hæc prorumpit verba: Tesseræ sunt frustilla lignea certâ insignita & notata forma, quæ dabantur eis, quibus facultas petendi erat frumentum publicè, & à Græco τέσσαρα dictum putatur nomen. Asserit quidem Guilielm. *Stuck. de antiquit. Convival. edit. Tigur. fol.* 99. Quatuor tantum genera *tesserarum* apud Romanos reperiri, ut sint tesseræ frumentales, nummariæ, militares & hospitales. Verum si antiquorum monumenta & Scripta lustramus, novem reperiuntur tesserarum genera. Tessera nempe *Frumentaria*, *Nummaria*, *Militaris*, *Hospitalis*, *Comitialis*, *Theatralis*, *Convivalis*, *Lusoria & Negotiaria.*

§. II. Quod ad Tesseram frumentariam attinet, erat illa signum, quo exhibito unusquisque frumentum pro portione accipiebat à Principe. De qua *Juvenal. Sat.* vii.

Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
Frumenti.

Distribuebatur in principio cujusque mensis tessera, illis, quorum nomina tabulæ inscripta erant. De divisione frumenti & tesseris *Sueton. in Aug. c.* xl. Ac ne plebs frumentationum causa frequentius à negotiis avocaretur, ter in annum, quaternûm mensium tesseras dare destinavit. Et cap. seq. Frumentum quoque in annonæ difficultatibus ipse levissimo, interdum nullo pretio, viritim admensus est, tesserasque nummarias duplicavit. Gratis enim ex *Clodii* rogatione frumentum populo dividebatur. Hinc *Isidorus*: Tesseræ sunt, quibus frumenti numerus designabatur. Quod quidem sæpe Imperatores honoris causa facere solitos ex numismate *Nervæ* patet, in cujus adversa parte est *modium*, mensura frumenti, in quo spicæ frumenti hoc titulo:

PLEB. URBAN. FRUMENTO CONSTITUTO
S C.

Et *Maximini* aliud in quo Imperator conſpicitur cum TESSERA & hac Inſcriptione: LIBERALITAS. AUG. S C. Panis gradilis & civicus olim diſtributus pariter per *teſſeras* in foro de gradibus, quibus *Valentinianus* & *Valens* Imperatores infigi juſſère titulum æneum, qui panis modum & nomen percipientis continebat, ut videre eſt in *Theodoſii Codic. lib.* XIV. de annonis civicis. *fol. m.* 451. *edit. Lugd.* 1566. confer. *Lexic. Jurid.* ex *Briſſonio* aliiſque collectum *pag. m.* 703. Ex his ſatis conſtat, quales fuerint Teſſerarum SIGLÆ, & forſan ita:

CRISP. VI. λ'. CALPUR. VI. TUL. S. FRUM.

Nam modum diſtributionis repræſentat *Nerva* numiſma. cujus dilucidationem ex Anton. Auguſtin. mutuati ſumus. *Sunt*, inquit, & numiſmata, ubi tabulatum altius, quo gradibus adſcenditur, cui inſidet Imperator *teſſeram* largiens, quæ ſignum erat, quantum cuique largiendum, quaſi ſchedula ſubſcripta atque obſignata, quâ Quæſtor inſpecta ſingulis tantum dabat. Vid. *Vincent. Contareni lib. de frumentaria Romanorum largit. edit. Veſal.* 1669. *Don Anton. Auguſtin. dialog.* 2. *pag. m.* 35. *edit. Rom. pag. m.* 73. cujus verba huc annotare non pigebit, ubi teſſeras frumentarias ita deſcribit: *Erano ciaſcuno di queſti baſtoncelli longo com' un dito, & haveva lettere da due, e da tre parte. In una era ſcritto. SP. e poi nome di ſchiavo, ò Liberto d' alcuno Cittadino Romano, ò vero lo ſteſſo nome ſolo del Cittadino, come diremo* SP. EUTYCH. FL. CAND. SER. i. e. *Sportulam Eutyches Flavii Candidi ſervus accipiet.* Si vero LIB. Libertus loco SER. ponebatur LIB. *nell altera parte era ſegnato un di dell anno, & conſolato, come dire.* KAL. MART. M. CICER. C. ANTON. COS. *che à mio parere era il giorno che quel Cittadino comminciò à ricevere ſportule, & ſene faceva due d'una ſorte, una ne teneva il diſpenſiero di chi dava le ſportule, e l'altra quel che andava per eſſe, & teneva conto da quel giorno innanzi pòr di mano in mano.*

§. III. Teſſeræ nummariæ, qua ſumma nummorum præſcripta repræſentari ſolet, cauſam *Dion* indicat: Permultos Domicianus, dum imperaret bonis atque furtivis injuſtè ſpoliaverat, quibus per vim ablata reſtitui duntaxat ea voluit, quæ in aula

aula reperta fuissent. Ad sustentandum civium vitam decies & quinquagies centena millia nummorum erogavit, & quosdam Senatorii Ordinis delegit, qui agros emerent, eosque egenis dividerent. Commune est Imperatoribus tesseras nummorum populo dare. De *tessera* nummaria egit *Guilielm. Stuck. in antiq. Convival. fol.* 99. *edit. Tigur.* Ejusmodi ritus Patavii viget, dum publice pauperibus ad charitatis subsidia in executionem piorum legatorum ad festum Nativitatis & Paschatis, nummi ærei circulares suis vulgo BOLLE nota signati distribuuntur: quos quicunque dispensatoribus adfert, modò panem, modò farinam, modo vinum, modo denarios accipit. Vid. *Don Anton. Agostin. Dialog.* 2. *in numism. antiq.*

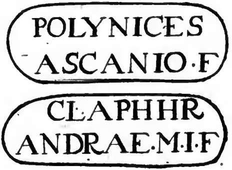
§. IV. Tesseræ Militares varii generis erant. Una erat symbolum bellicum seu signum, quo consocii milites ab hostibus dignoscebantur, de hac *Virgil. lib.* 7. *Æneid.* Et *Sil. Ital. lib.* 5. *Liv. lib.* 7. *Veget.* Hæc autem Tessera vel erat *verbalis*, quæ pro moribus & qualitate Imperatorum distributa fuit. Ita *Julius Cæsar Venerem Genetricem* usurpasse dicitur tesseræ loco. In castris Pompeji, *Invictus Hercules* distributus fuit. vid. *Marcell. Donat. dilucidatio in Cornel. Tacit. pag. m.* 190. Vel etiam Siglis inscripta. Tesserarius enim accepta tessera à Tribuno, dabat Tesserariis Ordinum, & quisque distribuebat Ordini. Hæc militaris tessera inusta erat variis notis & Siglis, cuique enim inscribebatur Sigla ordinis. v. g. H erat *Hastatorum.* P. *Principum.* T. *Triariorum.* E. *Equitum.* de qua re videatur *Godoscalc. Stewech. in annot.* ad *Veget.* de *re milit. Georg. Fabric. Rom. illustrat. pag. m.* 123.

§. V. Succedit *Tessera Hospitalitatis*, quam hospites eorumque liberi secum ferebant, ut facilius à veteribus & paternis hospitibus agnosci possent. Hujus formam *Euripidis Scholiastes in Medea* optime describit. Qui hospites invicem fieri volebant, talum quendam discindebant in duas æquales partes; unam ii, qui hospitium præbebant sibi retinentes, alteram dantes ei, qui hospes fieri solebat: & si contigisset de cætero, uti alter alterius hospitium subiret, producentes dimidium tali renovabant jura hospitalia. Harum formam nobis exhibet *Philip. Jacob. Tomasini in libello. de tesser. hospital.* quæ formâ ro-

rotundâ ſunt & parte interiore hoſpitum nominibus inſcriptæ.

POLYNICES
ASCANIO·F

CLAPHYR
ANDRAE·M·I·F

Has Teſſeras Hoſpitalitatis etiam habuiſſe Chriſtianos teſtatur *Tertullian. in Apol. c.* 20. qui hoſpitalitatem veterum Chriſtianorum appellat CATHOLICÆ COMMUNIONIS CONTESSERATIONEM, quorum teſſeræ erant hiſce SIGLIS inſcriptæ:

Π. Υ. Α. Π. i. e.

Πατὴρ ὑιὸς ἅγιον πνεῦμα

De qua re differentem adi *Cornelium à Lapide in Epp. Paul. fol.* 975. *B. Hildebrand. in Colleg. in alma Julia* dictato de his ita loquitur: *Teſſeræ illæ erant literæ formatæ ſeu Cannonicæ.*

§. VI. Paucis in ordine *teſſeras Comitiales* perluſtrabimus, quæ adhibebantur à ſuffragantibus, cum honores diſtribuerentur. *Varro* teſtis eſt *lib.* III. *cap.* V. *de re ruſtic.* ita differens: Cum hæc loqueremur, clamor fit in campo. Nos athletæ

commitiorum una, cum id fieri non admiraremur propter studia suffragatorum & tamen scire vellemus *quid esset*, *venit ad nos Pantulejus Parra. Narrat ad tabulam, cum diriberent, quendam deprehensum tesserulas conjicientem in loculum, eum ad Consulem tractum à fautoribus competitorum*. Obscurum ex his non est, speciem sortitionis fuisse, uti etiam ex eodem *libro cap.* XVII. constat. *Latis tabulis sortitio fit Tribuum, ac cepti sunt à præcone renunciari, quem quæque Tribus fecerit Ædilem.* De his videri possunt *Barnab. Brisson. de antiq. formul. lib.* 2. & venerand. *Mauritius* de *sortit. lib. cap.* XXVII. & patebit Electionem per sortes vel tabellas cum SIGLIS notatas factam esse, scil. A. & UR.

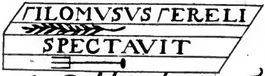
§. VII. Quemadmodum in creatione Magistratuum Veteres sortibus usi, ita etiam in Comitiis Judiciorum; in his quoque tabulæ dabantur, una notata litera seu SIGLA. A, quæ significat ANTIQUO. Altera autem SIGLIS. U. R. i. e. UTI ROGAS. vid. cit. *Brisson.* d. l. Verum de his in sequentibus acturi sumus, quia adhuc TESSERÆ quædam supersunt, de quibus prius disserendum erit & sequuntur THEATRALES. Harum fit mentio in Ludis *Stellæ. Martial. lib.* VIII. *Epigr.* LXXVIII *pag. m.* 474 *edit. Lugdun. Batav.* 1661.

Nunc veniunt subitis lascivia numismata nimbis
Nunc dat spectatas tessera larga feras.

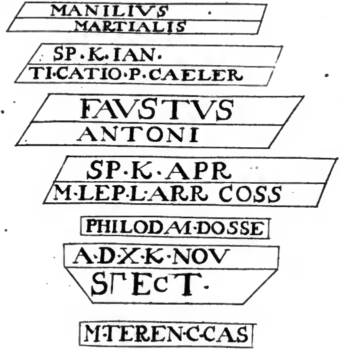
Nimirum ludos tam celebres fieri jussit in gratiam Principis *Domitiani* ob victoriam Sarmaticam, Stella, ut tesseræ ligneæ aut sphærulæ è loco superiore in theatrum & propalam spargerentur, quibus signa inscripta erant ferarum, vel aliarum rerum, quas editor cupiebat populo largiri; Imò numismata nimbis HS. sparsa è superiori loco. uti *Cornel. Schrevel. notat.* Pergit citatus *Schrevel.* Tesseras ergo & sphærulas seu globulos populus rapiebat cum jactarentur, & quod quisque in tessera signum habebat, illud accipiebat ab Imperatore; ut si tesseræ esset inscriptus cervus, equus, domus; domum, equum vel cervum à Cæsare vel munerario accipiebat. Asserit & addit *Thomasini*, quod ejusmodi globosas tesseras *Johannes Galvanus JC. & Professor Patavinus* viderit.

§. VIII. Huc faciunt TESSERÆ spectaculis destinatæ, cujus-

cujusmodi ex osse tesseram apud *Johannem Rhodium* nobis exhibet *Phil. Jacob. Tomasini*, quam ad ludum gladiatorium excogitatam significat fuscina cum palma, cui servile nomen gladiatoris jam rude donati, verius ad spectaculum, quam ad pugnandum conducti esse inscriptum. vid. cl. *Zimmermanni Florileg. Philolog. pag. m.* 746. qui etiam ejus formam exhibet, quam etiam ostendit *Pignor. lib. de Servis* & hæc est:

Ne autem Lector dubitet de hac re ex Tomasino plures hujus generis Tesseras dabimus

i. e. *Philodamus Doſſeni ante diem decimum Kalendas Novembris ſpectatus M. Terentio C. Caſſio.* Nimirum id ſibi volunt, hunc talem gladiatorem tali die & Conſule ultimum ſui ſpectaculum dediſſe & rude donatum eſſe. Erat autem rudis teſſera quædam eburnea, cui nomen gladiatoris ætate emeriti inſcribebatur, quam qui accipiebat, is ab omni pugnandi neceſſitate eximebatur. conf. *Reiſneri inſcript. claſſ.* v. *fol. m.* 372. *edit. Lipſ.* & *fol.* 391. ubi plurimæ teſſeræ recenſentur.

§. IX. Convivales etiam fuiſſe *teſſeras* liquido ex *Ælio Lampridio* de *Antonino Heliogabalo* patet. Similiter Teſſeras luſorias fuiſſe oſtendit *Delrio. Com. Herc. Fur.* vid. *Ovid. lib.* II. *art. ama. Martial. lib.* XIV. *Epigr.* XV. Ita in Contractibus peculiares Mercatorum teſſeræ fuerunt, uti ex variis Scriptoribus oſtendit *Jacob. Philip. Tomaſ. lib. de Teſſer. hoſpital.* Verum in his prolixiores eſſe nolumus, cum omnia ex præcedentibus facillimo negotio erui poſſunt. Miſſis itaque teſſeris ad Sortes nos accingimus, & Siglas in illis obſervatas perpendimus.

§. X. Ritum ſortiendi quod attinet, ille peragebatur certis Siglis. Sortibus veteres varia inſcribebant nomina perſonarum vel rerum de quibus ſortiri volebant, ut in ſortibus Iſraelis Nomina Tribuum, nomen divinum & Aſaſelis conſpiciebatur. Deinde talis ſortium LITERAS ALPHABETHI pro eligendis vel damnandis inprimebant, uti vir plur. *Reverend. Maurit. in libr. de Sortibus veterum* oſtendit. Non autem in rebus licitis tantum, ſed etiam idololatricis tales Siglæ reperiuntur. Sic ſortibus per Sagittas inſcribebantur nomina earum urbium, quas bello occupare decreverant, uti ex *Ezech. cap.* XXI. conſtat. vid. *Dieter. Antiquit. Bibl. in h. loc. Anton. van Dale de Idololat. & ſuperſtit. libro.*

§. XI. Græci in judiciis ferendis ſortilegiis utebantur. Judicibus delectis ſua etiam loca ſeu ſtationes ſorte aſſignabant, quod quomodo factum Græci Authores indicant. Athenis erant plura dicaſteria i. e. ſtationes jus dicentium. In aliis enim expendebantur, quæ φονικὰ Græci appellant, ubi agebatur de vita. In aliis civiles lites tractabantur. Unicuique ſtationi nomen ex elementis ſeu elementorum ſerie indebatur.

Erat

Erat enim, quæ dicebatur A, quæ B. quæ Γ. & deinceps usque ad literam K. nam decem fuêre stationes: Januæ autem uniuscujusque stationis erat superpictum elementum rubri coloris, ex quo nomen ei stationi foret. Quotquot erant Athenis, qui muniis judicialibus fungerentur, habebant singuli pro ratione stationum pugillares, in quibus scriptum asservabatur & ipsorum & stationis nomen, habebantque pariter virgulam inscriptam. Cum autem appeteret tempus judicandi, in forum commeabant omnes judices, conjectisque in urnam sortibus, qui sortitus esset literam A, pergebat in stationem, cui ea litera nomen dabat. Et ex his eligebantur in judicio ferendo. confer. *Francis. Rous in Archæologia Attica pag. m.* 371. *lib.* 7. *c.* 3. *edit. Oxoniens.* 1658.

§. XII. Non solùm autem in rebus legitimis veteres sortibus utebantur, sed etiam in Magicis in illa Græcorum Alectryomantia. Scribebant illi circulum in pulvere, & postquam ei XXIV. LITERAS ordine in totidem spaciis impressissent, in more positum erat sortilegis istius temporis, circulum in pulvere descriptum in XXIV. spatia dividere, quorum singulis unam ex Alphabethi literis apponebant: quo facto, singulis Alphabethi literis granum frumenti apponebant, deinde Gallo Gallinaceo intra circulum posito, observabant, quænam grana acciperet, & singulas literas granis acceptis adscriptas in unum conjunctas considerabant, quodnam verbum exhiberent, & ex hoc deinde de re quæsita divinabant. Hoc sortilegio usum legimus *Libanium Sophistam* & *Jamblichium*, dum quis post *Valentem* Imperatorem coronæ Imperialis successor futurus esset, divinabant; Gallus enim intra circulum dictum positus quatuor granis acceptis reliquit spacia literarum *θ. ε. ο. δ.* granis vacua, unde collegerunt, *Theodorum* Imperio *Valentis* successurum; sed à Dæmone decepti fuêre, aliud enim paulo post eventus docuit, non *Theodoro*, sed *Theodosio* sedem Imperialem occupante.

§. XIII. Ut testimonia horum afferamus, quæ diximus prodeat *Zonaras in Valente*, qui de hoc Sortilegio ita fatur: In pulvere XXIV. literæ scribuntur & singulis apponitur granum tritici, deinde Gallus in medio statuitur, cum carmina quæ-

dam decantata fuerint, & obſervant, ex quibus elementis grana Gallus capiat, quæ conjuncta putantur, id quod quæritur indicare. Et poſtea: Viderunt Gallum ſumentem granum ex litera TH. & ex literis E. O. D. Meminit hujus Alectryomantiæ *Cedrenus* his verbis: In pulvere ſcribentes XXIV. literas, unicuique literæ granum tritici apponebant, deinde ſolvebant Gallum, literis admoventes, & accepit Gallus granum ex TH, deinde granum ex E & O. & denique granum ex D. & fuit tota divinatio anceps & ambigua. Confirmat hoc *Sozomen. lib. 6. Eccleſ. hiſt.* Tripodem, ait, è lauro adornarunt & invocationibus & verbis quibus ſolebant uti, effecerunt, ut collectis literis, quæ ſecundum ſingula elementa, artificio tripodis & divinationis rotatæ extiterunt, apparuerit nomen Imperatoris futuri. Cum autem omnes in *Theodorum* inhiarent, elementorum compoſitio, quæ in ejus nomine uſque ad literam D. pervenerat, decepit Philoſophos. Ita etiam *Socrates lib. 4. c. 19.*

§. XIV. Aliud ſortilegii magici genus proferamus ex libro quem Turcæ magni æſtimant intitulato: *Sors Giafari Sadeki.* ubi hæc extant: Accipiatur lignum quadratum, & ſcribantur iſtæ quatuor literæ ابدج & projice illud tribus vicibus & quære literas quæ exeunt in locis ſuis, & invenies ſub ipſis quod quæris. Per hanc igitur Diabolicam artem per quatuor literas ابدج divinatio inſtituitur hoc pacto. TESSERÆ CUBICÆ inſcribunt quatuor hoſce characteres Arabicos, ſingulis lateribus unum: hanc TESSERAM prævia oratione ter projiciunt, & ternas literas ſingulis projectionibus collectas reſervant. Sit v. g. prima projectione littera ب ſecunda ج & tertia ج quærunt itaque in dicto libro has tres literas inventas بجج textuque Arabico lecto in notitiam ſortis fortunæ deveniunt: nam hoc ſibi eventurum ſimpliciter credunt, quod ibi traditur. Et hæc de Siglis Teſſerarum & Sortium.

Caput XXVIII.

De Siglis Publicis Locis Inscriptis *& quidem* Templis *&c.*

§. I. Nunc ad publica loca pedem movemus & illorum Siglas consideramus. Inter hæc autem referimus primo loco TEMPLA tam Ethnicorum, quàm Christianorum, quæ antiquitus Siglis inscribebantur. Mos antiquissimus, scribit *Sagittarius* in *libro de jannis veter. cap.* XXVIII. *pag. m.* 192. *edit. Jenens.* 1694. fuit inscribendi Januas Templorum, Nomen Divi, Deæve, cui templum consecratum, foribus inscriptum erat. Nonnunquam nomina Deorum Dearumve, quibus dicata erant templa in foribus conspiciebantur; nonnunquam memorabiles sententiæ iisdem inscribebantur. Prioris generis quædam notavit *Desider. Herald. in Animadversion. ad lib.* VI. *Arnob. pag. m.* 235. Inter quæ etiam est hoc *Jamblichii lib.* I. *de vita Pythagor. c.* II. Templum construxit Apollini hac Inscriptione ΠΥΘΙΟΥ *Pythii.*

§. II. Firmo igitur stat talo, quod Templa in Frontispicio Inscriptiones Deorum vel Dearum habuerint, quibus dicata, addito fundatoris nomine, uti patet ex Inscriptione Jovis Maximi, quam nobis exhibet *Filippo d'Rosso. pag. m.* 229. *edit. Rom.* sequentibus

MARCUS HORATIUS CONSUL EX LEGE
TEMPLUM JOVIS OPTIMI MAXIMI
DEDICAVIT ANNO POST REGES EXACTOS.

Sic post restaurationem PANTHEI nomina sua præfigi curarunt Restauratores, simulque templi mentionem fecerunt hoc modo:

IMP. CAES. L. SEPTIMIUS, SEVERUS PIUS
PERTINAX, ARABICUS, ADIABENICUS

PAR-

PARTHICUS MAXIMUS PONTIF. MAX.
TRIB. POT. XI. COS. III. P. P. PROCOS.
ET IMP. CAES. M. AUREL. ANTONIN.
PIUS. FOELIX. AUG. TRIB. POTEST. V. COSS.
PROCOSS. PANTHEUM VETUSTATE
CORRUPTUM CUM OMNI CULTU
RESTITUERUNT.

Quis non videt & intelligit ex his veteres fores templorum & plenis verbis & SIGLIS ornasse.

§. III. Ut adhuc plura afferamus testimonia, meminit Jacob. Philippo Thomasini in inscript. *Patavin. pag. m.* 28. quod in fronte templi *Augustini* hæc legantur: *Anno Domini* M. CC. LXXV. *Indict.* III. *de mense August. hoc opus fieri incepit per Commune Padua ad honorem D. N. J. C. B. M. Matris ejusdem & Beat. Confess. August. Dominic. Jo. Bapt. Jo. Evang. Apostol. Petr. & Paul. Steph. & Petr. Martyr. & aliorum, quorum altaria hic sunt.* Et hujusmodi variæ Inscriptiones templorum variæ reperiuntur apud citatum *Tomasinum*, qui evolvatur. Harum Templorum Inscriptionum abundantiam collegerunt *Janus Gruter.* ac *Smetius* ex monumentorum antiquorum signis. confer. *Johan. Henric. à Pflaumern Mercur. Ital. & Andr.* Schotti Itinerarium Italiæ. *edit. Amstel.* 1655. ubi de his templorum Inscriptionibus lectu dignissima fuse agitur.

§. IV. Ne autem putemus has Inscriptiones sine SIGLIS exaratas fuisse, quædam testimonia ad probandam nostram opinionem in medium proferemus. Inter quæ Inscriptio *Vargataria* in templo D. Firmi cujus mentionem facit B. *Reinesius* in tract. de Inscript. *fol. m.* 47. *edit. Lipf.* ubi hæ tantum tres litteræ reperiuntur J. O. M. i. e. Jovi Optimo maximo templum hoc sit dedicatum. Pariter Inscriptio veteris templi *Nona in Dalmatia* hoc testatur, quod per SIGLAS inscriptiones scriptæ sint. ibi enim hæc leguntur.

L. SALLIUS. C. F. IIII. VIR. J. D.
JOVI O. M. D. R. S. i. e.

Lucius *Sallius Caji filius Quatuor vir juri dicundo Jovi Optimo Maximo, de reditu suo, seu Redactu suo* consecravit. Has & simi-

similes Inscriptiones templorum plurimas collegit cit. *Reinesius* in libro aureo de Inscript. antiquis.

§. V. Ad templorum Siglas recensentur etiam illæ, quæ hodienum templis Christianorum inscribuntur, & illud fortasse non abs re erit indicasse, quod non rarò in fronte templorum à priscis Christianis structorum CRUX decussata fuerit efficta, quam Litera majuscula P. intersecaret, additis ab uno latere A *alpha* ab altero Ω. *Omega*: hoc modo

Quo ipso tum ad Crucem, tum ad ipsum nomen Salvatoris Jesu Christi respexerunt, itemque elogium ejus expresserunt, quod scribi in *Apocal. cap.* 1. *v.* 8. ex re & vero tribuit. Ita fere omnibus in locis, ubi templa Apostolo cuidam dedicatum, nomen ejus foribus inscriptum reperitur. Nam in templis B. Virgini sacratis hæ Siglæ plerumque extant. D. B. V. S. *Domus beata Virgini Sacra.* Et quæ aliæ sunt Siglæ. e. g. si templum Apostolis sacratum tunc Siglâ nominis inscribebantur ut. D. M. S. Divo Michaeli Sacrum. ita de reliquis, uti ædificia sacra testimoniis probant.

§. VI. Templis accensemus *Scholas* & *Academias*, quarum fores semper Inscriptionibus gaudent, in quibus fundatoris, anni & temporis fit mentio. Et hæc consuetudo Januas Inscriptionibus Scholarum & Academiarum signandi, antiquissima est, quippe tam apud Græcos, quam Romanos monumenta reperimus: multa, ubi in Inscriptionibus talibus multas reperimus Siglas. Negandum tamen non est, quod quædam plenis verbis fuerint exaratæ; interim tamen semper Siglæ intermistæ sunt, uti patet ex Inscriptione quam recenset *Rosso nell Ritratto di Roma antica. edit. Rom.* 1654. *pag. m.* 248.

C. AVILIUS LICINIUS TROSIUS
CURATOR
SCHOLAM DE SUO FECIT
BEBRUX AUG. L. DRUSIANUS A. FABIUS XANTHUS. CUR. SCRIBIS LIBRARIIS ET PRECONIBUS AED. CUR. SCHOLAM
AB INCHOATO REFECERUNT MARMORIBUS ORNARUNT VICTORIAM AUGUSTAM ET SEDES
ÆNEAS ET CETERA ORNAMENTA DE SUA PECUNIA FECERUNT

§. VII. In Græcia quoque moris fuiſſe Gymnaſia & Scholas inſcriptionibus ornare, teſtatur Tabula Smyrnenſi Gymnaſio præfixa, in qua non tantum donaria ad exſtructionem data referuntur, ſed etiam pretium, quod quælibet perſona dederit, recenſetur. Verba Græca tranſtulit *Seldenus in Arundinel. Græ. No.* IV.

Sub cujus Prætura polliciti ſunt, Cl. Baſſus certaminum Præſes Nemeſium Dearum palatium tegere, Fuſcus opus facere minarum VII. M. Z. Cherſiphron Aſiarcha hortos ad palmetum. Lucius Pompejus in palmetum M E Minas V: Lucius Veſtinus eam palatii partem tegere quæ curiæ proximat & oſtia ænea facere, Smaragdus Prytanis inaurare tectum loci ungendis Senatoribus deſtinati: Et alii in templi pulvinar ſeu locum ſupplicandi Columnam cum capitulo tortili. Nymphidia ſacerdos ſumma Cl. Artemilla, Cl. Polla Claudia Nicetæ, Theudianus ſtephanephorus. B. II. Fl. Aſclepiaca, Iſidorus Sophiſta, Antonia magna, Claudiæ Ariſton, Albidia Magna, M^{Y}. (Minam) I. Cl. Charis M^{Y}. Cl. Leontion M^{Y}. Cl. Aurelia columnas ſtriatas cum capitulis tortilibus, in Palmetum NB. Qui nuper affuere Judæi M^{Y}. Metrodorus Nicano-

canoris F. Dicenus in palmetum Z. ϕ. (Denariorum VII CIƆ) F. Murmus & Cilianus & quæ accepimus a Domino Cæsare Hadriano per Antonium Polemonem, secundum nempe Senatus consultum, quo tempore bis Æditui eramus, certamen sacrum, immunitatem Theologos, Hymnorum cantores, myriadas centum quinquaginta columnas inungendi locum Synnadæas B. (DCCCII) Numidicas (K) XX. Porphyreticas (XC) sed constructum est etiam Salarium in Gymnasio à Sexto Pontifice summo.

§. VIII. Quandoque Græci inscriptionibus Scholarum cum nominibus fundatorum illarum & nomina *Rectorum* cæterorumque *Præceptorum* addebant, qui illo tempore Scholæ regundæ præfuerunt, uti Vetus aliqua, quam nobis exhibet cl. *Reinesius in volum. antiquarum Inscriptionum edit. Lip. fol. m.* 289. quam latine ita reddidit, testatur. Cosmi Magistratum gerente STA. Statius vel Statilius Serapionis Collidis F. & Cosmi Magistratum gerente CASI. Apollonici Stiriense —— phrontistes Atheniensis Spendontis F. Eleusinius Adolescentibus Herculem, ob victoriam in Eleusine Gymnasio tunc præerat *Abascantus Eumolpi F. Cephesiensis* ΕΤΟΣ. ΚΓ. (anno XXIII.) Confer. *Grut. Inscript.* ubi de his pluribus.

§. IX. Et quid juvat ab exteris testimonia mutuo accipere, cum constet & nostras Scholas, Gymnasia & Academias Literis vel Siglis inscriptas esse in frontispicio. Nonne hoc testimonio suo approbat *Claustrum Alumnorum Serenissimi Ducis Wurttenbergici*, ubi in introitu super Janua Siglæ hæ M. H. D. C. i. e. *Matthias Hafenreffer Doctor Cancellarius.* unà cum Inscriptione reperiuntur. Testantur hoc & aliæ Scholæ, ubi mox SEM. JUVEN. mox SCHOL. TRIV. mox ATHEN. ILLUST. foribus inscribitur. Hinc nullum est dubium quin Nostrates hunc per Siglas fores publicorum Templorum Scholarumque morem ab exteris accepisse, statuamus. Sic de S. litera foribus Cænaculorum supposita dicendum, quod

 silen-

silentium denotet. Ita in Ordinibus & Societatibus. S. T. addebatur ad significandum Sile, tace. vid. Hopping. de jure insign. fol. 51.

Caput XXIX.

De Siglis *in publicis Viis.*

§. I. Non infimum urbis ornamentum habetur, si viæ publicæ, tam in illa, quàm extra illam benè sint constitutæ, nam ex neglectu viarum facile alii conjecturare possunt, quàm negligens sit Magistratus in augendo bono publico. Omnes sanæ mentis populi magnam curam habuerunt, ut viæ rectè dispositæ sint, quippe arbitrabantur, magnum nocumentum Reipublicæ hinc evenire posse. Judæos si conspicimus, isti plane nimis curiosi in mensuris viarum. Mensuræ enim viarum traduntur in *Bava Bathra fol.* 100. *Via privata* est lata quatuor cubitorum; *Via ab urbe in urbem* latitudinem habet *Octo cubitorum. Via publica* (scil. illa per quam non solum una vel altera urbs transivit, sed quæ erat communis omnibus) lata est *sedecim cubitorum. Via ad civitates refugii* est lata *triginta duorum cubitorum. Via Regis* non habet mensuram. Et *via ad sepulcrum* etiam non habet mensuram ob honorem mortui: scil. ne comitantes feretrum, ob angustiam viæ segregarentur. Imò Synedrium semper occupatum etiam erat in eo ut viæ collapsæ repararentur.

§. II. Apud Romanos maxima Senatus fuit diligentia in viis faciendis: bonis enim Reipubl. temporibus id agebant Principes Romani, non ut sua cupide nimis augerent, sed ut honori publico, & civium commodis consulerent. Ac quod *Demosthenes* de Atheniensibus prædicat, *Aristidem* & *Milthiadem*, aliosque illustres viros, cum urbem ita publicè ornaverint, ut ad incrementi amplitudinem posteris vix relinquerint locum, privatim nihil ipsos magnificentius habitavisse, quam quemvis ex modicis vicinis suis. Idem de *Romanis* veteribus, suorum temporum improbitatem reprehendens, merito jactavit

vit *Horatius lib.* 2. *Carm. od.* XV. Ex talibus operibus laude dignis & utilibus Reipubl. viarum magnificentia, Earum curandarum munus Cenſoribus à Senatu commiſſum fuit: quibus *Auguſtus Cæſar* VIARUM CURATORES addidit, qui ut & *Quatuorviri* tuendarum viarum inprimis nominati fuerunt, id quod Inſcriptiones *Tiburi*, *Formiis*, *Alyſiis*, item *Urbini*, *Romæ*, *Præneſte* & extra *Italiam Dacica*, *Gallica*, *Hiſpanica* indicant. Viæ autem ejuſmodi cum intra urbem, tum etiam extra fuerunt, & in Provinciis. Etenim viæ Pompejæ in *Sicilia* meminit *Cicero* contra *Verrem*: *Viæ Domitiæ* in *Gallia*, idem pro *M. Fontejo*: *Viæ poſthumiæ* in *Inſubria*, *Cornel. Tacit. Viæ Domitianæ in Campania*, *Statius Papin.*

§. III. Quicunque nunc Viam de novo confici curaverant, vel collapſam reparaverant, magnam gloriam exinde quærebant; hinc in memoriam perpetuam monumentum in illo ipſo loco erigebant, cui nomen & actio ipſa viæ reparandæ inſcribebatur. Hæc autem ſcriptura ſæpiſſime SIGLIS imprimebatur, ut hoc cognoſcitur ex hac:

P. PLOTIUS ROMANUS. CONS. SOD. AUG. CL.
LEG. AUG. PR. PR. PROV. ARAB. ITEM GAL.
PRAEF. AER. STAT. LEG. AUG. CENS. ACC.
HISP. CIT.
JUR. PER. ÆRA. LEG. CUP. VIÆ. LABIC. CUR.
PR. URB. TRIB. PL. Q. KAL. VI. VIR. EQ. R.
TUR. II.
TRIB. MIL. LEGG. I. MIN. ET II. ADIVIT IV.
V. V. CUR.

Hic de Plotio legimus, Curatorem VIÆ LABICANÆ fuiſſe, quæ ex Urbe Labicos ducebat: ejus meminit *Strabo lib.* V. *Liv. lib.* IV. *Dead.* 2. Summa dignitas erat, & non niſi Viris Conſularibus commiſſa CURA VIARUM SINGULARIUM. Unde *C. Marcius* Figulus, ex anno, quo *Curator* VIÆ FLAMINIÆ erat, Conſulatum petiit, quem iniit cum *L. Cæſare* A. U. 690. C. Jul. Cæſar ὁδῶ τῆς Ἀππίας ἐπιμελητὴς ἀποδεὶς, biennio antequam COS. cum Bibulo. A. U. 694.

 §. IV. Por-

§. IV. Porrò, si viæ aliquod detrimentum accepissent ab inundatione aquarum, vel alio quovis casu, statim restituebantur à Curatoribus Viarum vel Principibus ipsis, id quod magnum honorem attulit. Nam ipsorum nomina lapidibus incisa & maxima laude deprædicata loco isti restituto præfigebantur, ut quilibet in seros quoque usque annos munificentiam ex illis inscriptionibus colligere posset. Ne itaque nimis prolixi essent, per Siglas animi sensa expresserunt, uti ex hac Inscriptione cognoscendum:

IMP. CAESAR. AUG.
M. AURELIUS ANTONINUS
PIUS, FELIX. AUG.
PARTH. MAX. BRITANN. MAX.
P. M. P. P. COS. III. DES. IV.
VIAM INUNDATIONE AQUAE
INTERRUPTAM RESTITUIT

§. V. Verum qui ex propriis sumtibus VIAS in integrum restituissent illi semper has Siglas in lapidibus excisis addebant: D. S. P. vel D. S. P. F. vel D. S. P. F. C. i. e. *de sua pecunia*, *de sua pecunia fecit*, *de sua pecunia faciendum curavit*. quibus verbis significare volebant amorem in patriam, quo obstricti essent emolumentum ejus etiam pecunia sua propria quærere. Nonnunquam unus, interdum etiam duo, tres & plures secum constituebant, suis sumtibus *Vias* reparare. De uno refert Inscriptio *Gruteriana*.

HANC VIAM
AUG.
L. LUCRETIUS DENSUS
FECIT.

De duobus loquuntur illæ inscriptiones, quæ de viis intertegendis testantur, quas *Jan. Gruter.* fol. CL. recenset hoc modo:

C.

C. RUSTIUS C. F. FLAVOS. ITER
L. OCTAVIUS L. F. VITULUS
IV. VIR. D. S. S.
VIAM INTEGENDAM
CURAVER.

D. D.
C. CAES. J. JUS.
C. F.
C HE. JULIUS.
T. F. Q.
— — MOTRR.
COL. D. S. S.
VIAM INTE-
GENDAM CU-
RAVER.

De pluribus autem, qui sua pecunia viam straverunt testimonium exhibet lapis *fori Sempronii* in *Piceno* seu Marchia Anconitana his verbis:

AUGUSTALES. VI. VIR
C. PESCENNIUS CLEMENS
L. VETTIENUS C. F. TIRO
L. MAENUS. L. L. PHARNACES
C. VERNASIUS. C. L. EPAPHARA
L. LUCILIUS. 7. L. CHRESTUS
CN. VETTIDIUS. CN. L. OPTATUS
C. UTTIEDIUS. C. L. QUARTIO.
C. CUPPIENUS C. L. SUCCESSOR
L. MAENUS. L. L. ATOBUTIUS
L. CATELLIUS. L. L. BARBARUS
SEX. FIRMIUS. SEX. L. PRIMIO
CN. RUSTIUS. CN. L. CLARUS
VIAM. LONG. P. ∞ CLXV. EX D. D.
OB HONOREM SEXVIRATUS
S. P. SILICE STERNEND
CURARUNT.

Intelligimus nunc veteres in Lapidibus, quibus viarum reparatio incisa, Siglis usos fuisse, quarum explicationem ex Catalogo Siglarum his in rebus observatarum, quem in fine hu-

hujus materiæ dabimus, facillimo negotio quisque intelligere poterit.

Caput XXX.

De Siglis *in pontibus, portis, muris, ripis, thermis, arcubus triumphalibus & carceribus observatis.*

§. I. Laudabilem consuetudinem esse in Republica bene constituta dicimus, quando pontes salvi & integri conservantur, quorum adminiculo omnes transire flumen possunt. Contra nihil turpius esse censemus, ubi in Republ. pontes vel sunt dejecti vel fracti, ut homines vix sine periculo vitæ iter instituere possint. Aliter senserunt Romani, qui omnem movebant lapidem, ut pontes incolumes conservarentur; hinc munus hoc gravissimis viris demandarunt. Initio enim ex Autoritate Imp. *Pontes* Tiberis primum curarunt *Pontifices.* vid. *Lexic. Jurid. ex Brisson. pag.* 754. qui sublicium augurato condiderunt, à quo ponte nomen ipsis est impositum: Deinde Censoribus, item Viarum Curatoribus hoc munus datum: Postremo idem munus susceperunt nominis & honoris sui causa Imperatores. *Antoninus* enim pius *Janiculensem marmoreum* fecit, *Gordianus Cestium* restituit, *Hadrianus* novum de suo nomine exstruxit, & quæ alia sunt pontium monumenta.

§. II. Quemadmodum autem laude dignum erat, ejusmodi pontes exstruere, ita etiam non sine gloria Autorum factum, ut illorum Nomina in Frontispicio pontium tabulæ inscriberentur, uti Inscriptio pontis Sublicii testatur. Usurpabant porrò veteres in his Inscriptionibus & verba & Siglas, ita ut illæ partim ex verbis, partim ex Siglis compositæ fuerint. In *Ponte Sublicio* hanc scriptam fuisse refert *Filippo de' Rossi nell Ritratto di Roma antica edit. Rom.* 1654. *pag. m.* 205:

P. LENTULUS. CN. F. T. QUINTUS. CRISPINUS

VA-

VALERIANUS EX S. C. FACIUNDUM CURAVERE FIDEMQ. PROBAVERE.

Quæ significant, quod P. *Lucius* filius Cnæi & T. Quintius, Crispinus, Valerianus, ex Senatus consulto contractum inierint, ad perficiendum hoc opus, quod deinceps Senatus approbaverit. Similiter tale quid deprehendimus in PONTE FABRITIO dicto, uti citatus *Italus pag. m.* 200. his verbis recenset: *Il ponte per il quale l'Isola si congiunge alla Città di Roma, fù già edificato da Fabritio, come nel titolo scolpito negli archi dell' istesso Ponte si legge, insieme col nome de' Consoli di quel tempo, da' quali fù approuata questa fabrica, che sono questi.*

L. FABRICIUS. C. F. CUR. VIAR. FACIUNDUM
CURAVIT. IDEMQ. PROBAVIT
Q. LEPIDUS. M. F. M. LOLLIUS. M. F. COSS.
C. PROBAVERUNT.

Ex hac inscriptione intelligimus tunc temporis Consules fuisse *Quintum Lepidum Marci* filium & *Marcum Lollium Marci* filium, qui opus hoc à *Lucio Fabritio Caji filio curatore Viarum* factum probaverint.

III. Altera pars pontis, qua Insula jungitur cum civitate, & hodie Pons S. *Bartholomai* vocatur, olim dicta fuit *pons Cestius*, quia ab ipso ædificatus. In tabula marmorea huic affixa leguntur sequentia verba:

DOMINI NOSTRI IMP. CAESS. F. VALENTINIANUS
PIUS FOELIX. MAX. VICTOR AC TRIUMPH. SEMPER AUG. PONT. MAX.
GERMANIC. MAX. ALAMAN. MAX. FRANC.
MAX. GOTHIC. MAX. TRIB. POT. VII. IMP. VI. COS. II.
P. P. ET.
FL. VALENS PIUS FOELIX MAX. VICTOR AC

 TRIUMPH.

TRIUMPH. SEMPER AUG. PONT. MAX. GERMANIC. MAX. TRIB. POT. VII. IMP. VI. ALAMAN. MAX. GOTHIC.
MAX. COS. II. P. P. ET
FL. GRATIANUS PIUS FOELIX MAX. VICTOR AC TRIUMPH. SEMPER AUG. TRIB. POT. MAX. GERMANIC. MAX. ALAMAN. MAX. TRIB. POT. III. IMP. II.
COS. PRIM. P. P. P.
PONTEM FOELICIS NOMINIS GRATIANI
IN SENATUS AC POPULI ROM. CONSTITUI
DEDICARIQ. JUSSERUNT.

Sic *Pons* Flaminiam viam cum Æmilia, & urbem cum suburbiis conjungit, quinque arcubus constat, atque in longitudinem porrigitur ducentos pedes, latus quindecim; totus è quadratis lapidibus compactus, inscriptusque hoc titulo:

IMP. CAES. DIVI F. AUG. PONT. MAX. COS. XIII
IMP. XX. TRIBUN. POT. XXXVII. alia parte
hæc leguntur: TI. CAES. DIVI AUG. F. DIVI JUL. N. AUG. PONT. MAX. COS. III. IMP. VIII. TRIB. POT. XXII. DEDERE.

Et hæc consuetudo hodierno die in usu est, uti ex variis Pontium inscriptionibus elucet. conf. *Gruter. Inscript.* ibi plura.

§. IV. Ad Muros nos conferimus, qui apud Veteres validi & operosi firmi, magni & alti fuerunt, uti ex *Vegetio* & aliis recenset *Georg. Fabric. in Rom. illustrat. pag. m.* 172, 173. *edit. Amstel.* 1689. Cum itaque hi de novo exstruerentur vel collapsi restituerentur, nomina benefactorum lapidibus incisa præfigebantur, ut quilibet ex Inscriptione legere & percipere potuerit, quis autor hujus fuerit? Pari modo Inscriptiones partim verbis partim Siglis concipiebantur; uti patet ex illa ad novam Carthaginem:

CN. CORNELIUS. L. F.
GAL. CINNA. II VIR
MURUM. LONG. P. CII.
EX D. D. F. F. I. Q. P.

Sanè hoc loco variæ SIGLÆ occurrunt, quæ ita legendæ: *Cnæus Cornelius Lucii Filius. Gall. Cinna Duum-vir Murum Longum ped.* CII. *ex Decreto Decurionum fieri fecit idemque probavit.* Eodem modo illa *Salonæ* in Dalmatia:

L GRAVIAR. NN. AUG.
II. VIR QUINQ. DEC. DECR.
MUR. REF. IDEMQ. PROB. CORQ.

Quæ SIGLÆ ita exponendæ sunt: *Lucius Gravio Arnensis Nomine Augustali Duum-vir quinquies Decurionum Decreto Murum refecit idemque probavit coëravitque.* Et hæ SIGLÆ sæpissime in inscriptionibus murorum occurrunt. Harum sententiæ elici poterunt, si inspiciatur Catalogus SIGLARUM.

§. V. A muris ad portas, quæ etiam SIGLIS ornabantur. Antiquitus moris erat, ut Deorum Idola ad Urbium portas collocarent. Deinde loco horum, Imperatorum & Principum statuæ ad portas ponebantur. De his legimus apud *Xiphilinum* in *Severo*: *Nam fulmen*, inquit, *in statuam ipsius, qua ad eam portam collocata erat, qua exercitum erat educturus, quaque spectabat in viam, quia illuc itur, cecidit.* Unde certe originem traxit illud, quod portis urbium & arcium Insignia Principum addantur, ad quem pertinent. Testimonium non è longinquo petemus, cum in metropoli hujus Regionis ad portas collocata conspiciuntur INSIGNIA Sereniss. Ducis *Württebergici*, cum SIGLIS, seu Literis Celsissimi Nominis. Et ita in aliis civitatum portis ejusmodi Inscriptiones & SIGLÆ sæpissime occurrunt. Olim *Roma* viginti quatuor habebat portas & singulæ peculiari nomine nominabantur, ut

CARM. Carmentalis
ROM. Romana
JANUAL. Januales
COLLA. Collatina dicta QUIR. Quirinalis & AGON. Agonalis
VIM. Viminalis
QUERQ. Querquetulana
ESQU. Esquilina
NAV. Navia
CELIM. Celimontana
GAB. Gabiusa
FEREN. Ferentina
CAP. Capena
TRIG. Trigemina
NAVAL. Navalis
AUR. Aurelia
PAND. Pandana.
FLUM. flumentana.
FONTIN. Fontinalis.
TRIUM. Triumphalis
ROMAN. Romanula
MUG. Mugiona
RATU. Ratumena
SAGI. Saginalis
LAB. Labicana
RAUD. Randuscula
LAVER. Lavernalis
SAL. Salutaris
PIAC. Piacularis
CATU. Catularia
MUNUT. Munutia
MUG. Mugiona
STER. Stercoraria.

§. VI. Jam autem *Portæ* Romæ sequentibus nominibus nominantur & inscribuntur. Ab ortu VI habet. (1) D. PAULI. 2. S. Laurentii. (3) Tiburtina (4) Porta major. (5) S. Johannis (6) S. Methodii. Ab occasu IV. Portam populi, (2) Pincianam, (3) Salariam (4) Ripensem. S. Pancrat. A meridie S. Sebastiani. A septentrione Septimianam, Vaticanam. Suburbanæ portæ sunt S. Spiritus, D. Petri, Castelli S. Angeli, porta subjecta, Julia, Turrionis. vid. *Joh. Conrad. Dieter. Antiquit. Rom. edit. Francof.* 1643. *cap.* 3. *pag.* 12. *seq.* Portas has singularibus Inscriptionibus ornatas esse nemo est qui ambigat. Ut autem unicum testimonium proferamus de portarum Inscriptionibus per SIGLAS illud sane erit, quod *Porta Herculea Puteolana* inscriptum :

D. D. N. N. IMP. CAES. TRAJ. P. P. INVICTUS
AUG. MURIS CURIONENSIBUS ÆDIFICIIS
PROVID. SUA INSTITUT. ATQ. ERECTIS
PORT. PUTEOL. HERCULEAM VOCARI JUSSIT.

In.

In Civitate Reutlinga Imperiali Portis inscriptæ sunt *Siglæ* P. P. quæ significant hoc vel illo tempore *porta patefacta*, vel etiam *Porta pateat*. Verum de his hæc sufficiant.

§. VII. Pervenimus ad *Arcus*, qui olim honoris virtutisque causa erigebantur iis, qui externis gentibus domitis, singulares victorias patriæ pepererant. Ii primum rudes & simplices fuerunt, cum virtutis præmia, non ambitionis lenocinia essent: seculo insolentiore monumenta victoriarum & triumphorum pompa iis fuit incisa. Hi itaque tituli & verbis partim, partim SIGLIS exscribebantur, uti in Arcu *Septimii Severi*.

IMP. CAES. LUCIO SEPTIM. M. FIL. SEVER. PIO PERTINAC.
AUG. P. P. PARTH. ARAB. ET PARTHICO ABDIABEN.
PONT. MAX. TRIB. POT. XI. IMP. XI. COS. III. PROCOS.
ET IMP. CAES. M. AUREL. L. FIL. ANTONINO AUG.
PIO. FEL. TRIBUNIC. POTEST. VI. COS. PROCOS. P. P.
OPTIMIS. FORISS. PRINCIP. OB. RP. RESTIT. IMP.
Q. POP. ROM. PROPAG. INSIGN. VIRTUT. DOM. FORISQ.
S. P. Q. R.

Hanc & plurimas alias per SIGLAS scriptas Inscriptiones in arcubus triumphalibus nobis exhibet Italus *Filip. de' Rossi nell Ritratto di Roma Antiza. pag. m.* 177. 178. *seqq.* conf. *Joh. Henric. à Pflaumern. Mercur. Ital. pag. m.* 482. & alibi.

§. VIII. Quantam gloriam isti adepti fuerint, qui portus vel ædificarint vel collapsos restituerint, quo naves in illis tutæ esse possent, patet ex Inscriptione, quam Senatus populusque Romanus Trajano tribuit, qui Portus Anconensis conditor fuit. Erexerunt ei arcum ex uno Parii montis saxo integer excisus. Apparent in fronte ejus supra aspidem NOTÆ seu SIGLÆ literarum, quas æreas & inauratas olim excidisse, vel potius extractas fuisse crediderimus: Sed NOTÆ sive vestigia SIGLARUM sunt, indicantque haut obscure, quis POR-

TUM condiderit, cui arcus splendidissimus erectus: En hic habes formam earum Siglarum:

IMP. CAESARI DIVI NERV. F. NERV. TRAJANO OPT. AUG. GERMANICO DAC. PONT. MAX. TR. POT. XIX. IMP. II. COS. VI. P. P. PROVIDENTISSIMO PRINCIPI. S. P. Q. R. QUOD ACCESSUM ITALIÆ EX S. P. PORT. TUTIOREM NAVIGANT. REDDIDERIT.

Quis non videt in hac inscriptione Siglas scriptas? unde colligere possimus Siglarum usum his in rebus frequentatissimum fuisse. conf. plur. *Barnab. Brisson. de antiq. form. p.* 728. 729. *seq.*

§. IX. Denique ut paucis etiam Siglas carcerum proferamus; instar omnium sit *Carcer Tullianus*, qui tantæ quondam urbi criminosis ac perditis hominibus coërcendis unus duntaxat sufficiebat. Primus conditor carceris fuit *Ancus Tullius* Rex, uti prodit Livius, qui de eo ita: *Fecit*, inquit, *Carcerem media urbe imminentem foro ad terrorem increscentis audaciæ.* Postea *Tullius* Rex subterraneam specum cavavit, ubi rei tutius custodirentur. Hoc *Tullianum* dictum est, ut *Varro* memorat & *Sallustius.* Pernegat quidem *Rycquius in libello de Capitolio cap.* XLV. Romanum illum non fuisse, sed quem? *Mamertinum* vocat; nec nominis causam habet, etsi quidem Carceris conditores, qui hodie insculpti in fronte leguntur. *Tullianum* verò sub Capitolio, quà Tiberim spectat, locat in ipso ædis D. Nicolai situ, quæ in Carcere Tulliano appellatur, à Sabellorum Palatio distans parvo viæ intervallo. Verum hæc mittimus & Inscriptionem per Siglas lustramus, quæ sequens est:

C. VIBIUS. C. F. RUFINUS M. COCCEI.. M. F. NERVA. COS. EX S. C.

Ca-

Caput XXXI.

De Siglis *privatis & quidem Sepulchralibus.*

§. I. Hactenus occupati fuimus circa Siglas Publicas, nunc tempus & ordo requirit, ut etiam de privatis agamus & quidem *Sepulchralibus*, Justi Lipsii vestigia prementes, qui jure meritoque ad privatas refert, eò, quod singulas personas concernerent. Quod igitur attinet Epitaphia seu Inscriptiones Sepulchrales, peculiaris methodus in iis observabatur: Nam plerumque his Siglis solebant Inscriptionum titulos auspicari. D. M. S. i. e. *Diis Manibus Sacrum.* vid. *Quensted. de Sepult. Veter. pag. m.* 305. *edit. Witteb.* 1660. itemque iis res præclare gestæ, laudes, familia, ætas, conditio, dies obitus continebantur. Interdum quoque causa mortis adscribebatur. vid. cl. *Kirchman. de funeribus Romanor. lib.* 3. *cap.* XIX. *pag. m.* 465. *edit. Brunsv.* 1661.

§. II. Non solum Gentilibus Inscriptiones Sepulchrales usitatæ fuerunt, quarum magnum numerum congessit Vir de re literaria optime meritus *Janus Gruter.* in volumine antiquarum Inscriptionum; sed etiam Christianis, quarum collectores fuerunt non pauci Viri docti, uti sunt *Balthasaris Mencii inscriptiones Wittebergenses* & *Hagenmejeri. M. Joh. Gottfried Olearii Camiter. Halo-Saxon. Schirmeri Conditorium Saxon. Simonis Grynai & Grossii Inscrip. Helvet. Valentis Arithmai in Anglia. Dudo Richea Theatrum funebre*, quod per varias scenas Epitaphia, nova antiqua variorum generum exhibet. In his omnibus magnum numerum Siglarum reperiet B. Lector, de quibus jam agere nobiscum constituimus.

§. III. Observandum itaque erit, quod hæ Inscriptiones factæ fuerint vel ex affectu parentum erga Liberos, vel ex affectu Liberorum erga Parentes, vel ex amore conjugis erga conjugem, vel ex amore erga Patronum, uti veterum Monumenta Sepulchralia satis testantur, quæ fere nunquam sine Si-

GLIS reperiuntur. Mos etenim antiquitus hic erat, ut concisis verbis comprehenderent multa; Hinc factum, ut ea per SIGLAS exprimerent, quæ aliàs relatu fuissent nimis prolixa. Examinabimus itaque quædam Epitaphia tàm à parentibus liberis erecta, quam à liberis parentibus data, & ea quæ diximus, sole clariora erunt.

§. IV. Non solum autem Romani, sed etiam Græci morem scribendi per SIGLAS diligentissime observarunt in Epitaphiis. Videbimus quædam & veritas constabit. Sit ergo Inscriptio hæc:

D. M.
SEPTUMI.
PHILOGRAMUS
AELI. LAURI
FIL. PIISSIMO.
V. A. II. M. VIII. D. XVII
ET SIBI, ET DE SE
B. M. Q. Q. L. H. SE.
S. T. T. L.

Et iterum.

HIC EST POSITA URSA VIRGO
TOTIUS BONITATIS, QUÆ
VIXIT ANN. XIII. M. V. D. V.
IN MARI. H. M. SS. E. H. N. S
IN. F. P. XII. IN AGR. P. XII.

Si itaque aliquis has Inscriptiones conspexerit, qui plane nullam SIGLARUM notitiam comparatam habet, ille nullum plane sensum eliciet, quem tamen dabimus hoc modo:

Diis Manibus
Septumius Philogramus
Ælius Lauri
Filio piissimo.
Vixit annos II. *Menses* VIII. *Dies* XVII
& sibi & de se bene merito

Quo-

Quoquovorsum latitudo huic sepulcro.
Sit tibi terra levis.

Ita in altero Siglæ sic explicantur:

Hic est posita —— —— &c.
Qua vixit Annos XIII. *Menses* V. *Dies* V.
In mari hoc monumentum sive sepulcrum exteros hæredes non sequetur. In fronte pedes XII. *in Agro pedes.* XII.

Harum Inscriptionum numerus per Siglas scriptarum reperitur in monumentis sepulchralibus, quæ Lectoribus sæpe magnas molestias creant.

§. V. Diximus in præcedentibus, quod etiam Græci in Epitaphiis per Siglas scribendi modo usi fuerint, à quibus forsan Romani mutuo acceperunt. Sit ergo

Θ Φ Κ
Τ. ΦΛ. ΚΟΛΩΝ
ΓΡΑΤΙΜΗ. ΘΥ Ι̅
ΑΙΡΙ. ΦΙΛΤΑ
ΤΗ. ΕΤ Θ̅. Μ. Ι
Η Μ. Ι̅Β̅.

Et ejusmodi Græcæ Inscriptiones apud Spon. in Miscell. marmor-Arundinell. Gruterum, Reinesium aliosque sæpissime occurrunt. Ita etiam Siglæ in Epitaphiis, quæ *Liberi* Parentibus charissimis erigebant inveniuntur, uti cognoscitur ex sequentibus:

D. M.
CAJO. BASSENIO ONESIMO PATRI
ET BASSENIÆ. PIÆ. SORORI
C. BASSENIUS FELIX. ET
FLAVIA. NICE. MATER
FECERUNT. LIB. LIB. Q.
POSTERISQ. EORUM
H. M. H. N. S.
P. IN AGR. XXI.

Obſervandum autem eſt, quod, quando in Inſcriptionibus hæ Siglæ videntur I. A. P. Q. V. exponendæ ſint: *In Agro pedes quadrati quatuor & dimidius.* Ita P Q xv. pedes quadrati quindecim. P. Q. X. Pedes quadrati decem. Interdum in Inſcriptionibus litteræ permutabantur.

IN. CE. NUS
CAI. UC. xi. N.
ixxv. CAJUS
APOΛODO.
PO. PP. CAR.

Quas Siglas ita exponimus.

Ingenuus
Cajanus: 7 xii
VICXIT ANNOS. CAJUS
Apolodorus
poſuerunt, Pro pietate, vel parentibus chariſſimis

§. VI. Nec deſunt Epitaphia à Conjugibus invicem ſeſe erecta, quæ variis Siglis conſpicienda occurrunt, uti ex hoc Monumento clare cognoſcitur:

D. M.
M. APRONIO MUSONO
ANTONIA TRIPHAENA.
MONUMENTUM F.
CONJUGI. B. M. CUM Q. V. AN. xxxx
ET SIBI ET S. L. L. P. Q. E.

Hîc Sigla F. ſignificat: *fecit.* B. M. Beatæ memoriæ. Q. V. cum quo vixit. Ultimæ Siglæ autem S. L. L. P. Q. E. denotant, *ſuis liberis lubens poſuitque erexit.* Similiter Fratres & Sorores affectus cauſa monumenta erigebant.

FECIT
VALERIA ISIAS

FRA-

FRATRI PRISCINO
QUI VIXIT MECUM
P. M. ANN. xxxv.
item
D. M.
P. MALIO FYRMINO
VIX. AN. xxiv
M. iii. D. xxvii
P. MALIUS MAXIMUS
FRATRI
B. M. FECIT.

§. VII. Cum itaque ex his prolatis exemplis constet, Siglarum usum in Inscriptionibus sepulchralibus & iis rebus, de quibus per aliquot capita pluribus sermonem fecimus frequentissimum esse; & nostrarum partium non sit, omnes Inscriptiones cum Siglis in specie recensere, quia opus aliàs nimis cresceret; Itaque nobiscum constituimus in compendio præcedentium rerum Siglas proponere, ut si qua Sigla in publicis templis, Scholis, portis, & monumentis occurrant, Lectores aliquam notitiam ex illo haurire possint. Conteximus itaque ex Variis Inscriptionum libris Siglarum Catalogum Alphabeticum, quô intellectô, ferè paucæ erunt Siglæ, quæ non resolvi poterunt. Utere hoc B. Lector felicissime.

CATALOGUS SIGLARUM

quæ in

ANTIQUIS INSCRIPTIONIBUS ET MONUMENTIS OCCURRUNT,

quarum adminiculo aliquis facile ad genuinum ſenſum pervenire poteſt.

A.

A ſeu AN. Annum, Anno, Annos paſſim.
A. Aulus Prænomen.
A. Ædilis
AA. Aquis Apponis, vel Apollini Auguſto.
A. A. A. F. F. Auro, argento, ære flando feriundo.
A. A. S. E. V. Alter Ambove ſi eis videbitur. nimirum Conſulum.
A. D. A. Ad Dandos vel Dividendos agros.
A D. M. Ad diem Maji. vel ad dictum modum
A. F. Auli filius.
A. F. Ara facta.
A. F. A. N. Auli filius Auli nepos
A. L. Auli libertus
A. L. Animo libens
A. L. F. Animo libens fecit.
A. M. XX. ad miliare viceſimum.
A. M. SACRIS a Municipalibus ſacris
AD. KALEND. Ad Kalendas vel Adjutor Kalendarii
A. O. F. C. Amico optimo faciundum curavit.
A. P. Ædilitia poteſtate
A. P. M. Annorum plus minus.
A. P. R. C. Anno poſt Romam conditam
A. P. U. C. Anno poſt Urbem conditam.
A. P. R. Anno poſt Reges.
A. R. A recta, vel A ripa.
A. R. A. MIL. FRU. A rationibus militaris frumenti
A. S. S. à ſacris ſcriniis, vel Aram ſuo ſumptu.
A. T. U. Amici titulo uſi

AB.

AB. AUG. M. P. ab Augusta millia passuum
AB. V. C. Ab Urbe condita
ABD. Abdicavit.
ABN. $\overline{ABN}$. *Abnepos.*
AD. AUGUST. TEMP. C. P. Ad Augustale temperamentum comprobatum pondus.
ADIAB. Adiabenicus. In titulis Imperat. Severi.
ADN. Adnepos.
A. DQ. adquiescit
ADTR. JUD. Adtributus Judicio.
AED. AID. Ædilis
AED. CUR. Ædilis Curulis.
Æ. Q. P. Ædilis, Quæstor Prætor vel Quæstor Provincia
Æ. DESIG. Ædilis designatus
ÆD. POTEST. Ædilitia potestas.
ÆD. PL. Ædilis plebis
AEL. Ælius.
AEM. & AIM. Æmilia & Æmilia Tribus.
AER. Aerum, stipendior.
AGRIP. Agrippa prænomen.
A. L. V. S. Animo libens votum solvit.
AL. Alumnus.
ALÆ. I. PR. C. R. Ala prima Prætoria civium Romanorum.
ALL. Allectus.
A. M. P. Ala Macedoniæ prima
AM. P. Amator patriæ
AN. vel *ANI. Aniensi Tribu.*
AN. V. P. M. $\overline{\text{II}}$. *Annos vixit plus minus* II.
AP. Appius prænomen Claudior.
APP. E. appellatus est
A. P. a Prætorio
A. P. F. argento publico feriendo it. Aram ponere fecit.
A. Q. a Qura vel *Cura*
AQ. PRAET. URB. Aquilifer Prætorii Urbis
AQU. AD. M. Aquarum ad Miniciam
A. R. a rationibus
ARG. P. X. Argenti pondo decem.
ARK. RET. P. Arca retro posita
AR. V. V. D. D. Aram votam volens dedicavit.
ARN. Arniensi Tribu
AV. Augustus
AUG. L. Augusti libertus.
AUGG. Augusti duo.
AUGGG. Augusti tres.
AUG. N. V. Augusti nostri Verna.
AUG. P. Augusti puer.
AUG. ET. Q. AUG. Augustalis & Quæstor Augustalium
AUGUST. ET POP. Augustalis & populus.
AUR. Aurelius.
AUSP. S. Auspicante sacrum
A. S. P. P. Aram sua pecunia posuit.

B.

B. Berna sive Verna.
B. Bivus, Vivus.
B. Beneficiarius
B. Bixit, vixit
B. B. Bene, Bene i. e. optime
B. B. Bonis Bonis i. e. optimis.
B. D. Bona Dea.
B. COS. Beneficiarius Consulis.
B. D. D. Bonis Diis deabus
B. D. S. M. bene de se merenti.
B. F. beneficiarius.
B. F. A. Bonis furnis aratro junctis. it. bona famina alba.
BF. COS. Beneficiarius Consulis.
BF. PR. Beneficiarius Pratoris.
B. G. POS. Biga gratis posita
B. M. Bonum marem
B. M. Beata memoria
B. M. Bene merenti
BN. M. Bene merito
B. M. F. Bene merenti fecit.
B. M. F. C. Bene merenti faciundum curavit.
B. N. M. Bene merita
B. N. M. F. Bene merenti fecit.
B. P. D. Bono publico dedit
B. PR. Beneficiarius Pratoris seu Prafecti
B. R. P. Bono Reipublica
B. TRIB. Beneficiarius Tribuni.
BEN. Beneficiarius.
BRIT. Britannicus.
B. TE. Bene valete
BRIX. Brixia vel Brixiani.

C.

C. Centurio, civitas, civis, Coccejus, Colonia.
CO. Corrector.
C. Cohors.
C. Conjux.
C̄. Consulibus
C. A. A. M. Colonia Ælia Augusta Mercurialis
C. B. Civis bonus.
C. B. Conjugi bona
C. B. Conjugi bene merenti
C. B Colonia Bononia.
C. C. Cum cultu
C. C. Curator Civium.
C. C. Curia consulto.
C. C. A. Colonia Casarea Augusta.
C. C. C. Calumnia cavenda causa.
C. C. C. AUG. LUGD. Colonia Copia Claudia Aug. Lugdun.
C. C. COL. LUGD. Claudia copia Colon. Lugd.
C. C. D. Curatum Consulto Decurionum.
C. C. M. M. Collegium Centonariorum Municipii Mevaniola
C. C. M. S. Collegium Centonariorum Municipii Sassinatium
C. C. M. R. Colleg. Centonar. Municipii Ravennat.

C. C.

C. C. S. *Curatum communi sumptu.* vel, *Curarunt Cives Saffinates.*
C. C. V. V. *Calator Curiatus Virginum Vestalium*
C. C. V V. *Clarissimi Viri*
C. F. *Clarissima fœmina*
C. F. C. N. *Caji filius Caji nepos.*
C. I. O. N. B. M. F. *Civium illius omnium nomine bene merenti fecit.*
C. J. P. A. *Colonia Julia Paterna Arelate*
C. J. P. C. N. M. *Colonia Julia Paterna Claudia Narbensis Martia.*
C. J. P. N. M. *Colonia Julia Paterna Narbonensis Martia.*
C. K. L. C. S. L. F. C. *Conjugi Karissimæ loco concesso sibi libenter fieri curavit.*
C. L. *Caji libertus*
C. M. F. *Curavit monumentum fieri.*
C. N. *Caji Nepos.*
C. P. *Cum Pretorio.*
C. Q. *Cum Quæstore.*
C. Q. R. *Cum Quæstore Regis vel Romano.*
C. R. *Civis Romanus.*
C. R. *Curarunt refici.*
C. S. *Cum Suis.*
C. SUM. *Communi sumptu vel choragii summi.*
C. S. F. *Communi sumptu fecit, factum.*
C. S. H. *Communi sumptu heredum. Concessu suorum heredum.*
C. S. H. S. S. S. V. T. L. *Communi sepulchro hic siti sunt. sit vobis terra levis.*
C. V. *Clarissimus vir.*
C. V. *Colonia Viennensis.*
C. V. P. V. D. D. *Communi voluntate publice votum dedicàrunt.*
C. U. T. *Curavit usus titulo.*
CAES. *Cæsar*
CAESS. *duo Cæsares.*
CAESSS. *tres Cæsares.*
CAM. *Camillia seu Camillina Tribus.*
CAP. *Capitalis.*
CES. *Censores.*
CEN. *Centurio.*
CENT. *Centurio*
CENS. *Censores.*
CI. *Circiter.*
CL. *Claudius. Claudia.*
CL. *Claudia, Colonia.*
CL. CEL. *Claudia Celcia.*
CL. VIR. *Clarissimus Vir.*
CLA. *Claudia Tribus*
CLASS. PR. MIS. *Classis Prætoria Misenensis*
C. P. *Clarissimus puer*
C. P. R. B. R. *Comparaverunt.*
C. P. R. *Cui præst*
C. SUOB. *Cum suo Viro.*
C. S. A. *Contra Senatus autoritatem*
C. S. P. T. M. *Conjugi suo posuit titulum merito*

C.

C. S. H. Cum Semi-hora
C. S. P. Circa suum prædium
C. V. P. V. D. D. Consul Ordinarius (V pro O ponitur) Præfectus Urbi Dedicavit.
C. V. Q. D. Civitatis Viterbii Quinquennalis Decurio.
CN. Cnæus.
CN. F. Cnæi filius
CN. N. Cnæi nepos.
CN. LO. Cneo Lollio.
CLV. Clustumina Tribus
CO. Conjux.
COL. Collina Tribus
COL. Collega.
COL. JUL. Colonia Julia.
COL. NAR. Colonia Narmiens.
COL. FABR. Collegium Fabrum.
COM. Comparatum
COM. DOM. Comes Domesticorum.
COM. HAB. C. Comitiorum habendorum causa.
CON. P. S. Consularis Provinciæ Siciliæ.
CON. SOL. D. Condendo solum dedit.
CON. V. PRO. Conjugi viro probo
CONI. Conjugi.
CONT. ∞. C. R. Contariorum miliaria Civium Romanorum.
COR. Corpus.
COR. Cornelia Tribus
COR. TR. Cornicularius Tribuni.
CORR. FLAM. Corrector Flaminiæ.
CORR. MI. ET. AL. SEN. U. S. Corrector Miniciæ & alimentor Seniorum Urbis sacræ.
COS. Consul.
COS. DES. Consul designatus.
COS. & COSS. Consules
COS. & CONS. Consularis
CUI PR. Q. ER. Cui præest Q. Erucius.
CUNC. Conjunx.
CUR. COL. Curator Coloniæ
CUR. P. P. Curator pecuniæ publicæ
CVR. R. Curator Reipubl.
CVR. R. PIS. ET FAN. Curator Reip. Pisaurienfium & Fanestrium.
CVR. RESI. Curator Residuorum.
CUR. VIAR. Curator Viarum.

D.

D. Decimus Prænom.
D. Deo.
D. Decurio in Collegio
D. Decuria.
D. Deposita.
D. Domus.
Ɖ vel Đ. domo Ablat.
D. A. Dies Artificialis.
D. BAL. Decurio Balistariorum

D.

D. C. Decurio Colonia
D. C. D. Decuriones Colonia Dertosa.
D. S. B. M. De se bene merenti
D. D. Dono dat. vel *dedit.* aut *donum dedit*
D. D. Dea Dii.
D. D. Decreto Decurionum.
D. D. D Dono dedit donum.
D. E. Defunctus est.
D. D. D. Datum Decreto Decurionum.
D. D. J. J. M. Dedicavit jussus jure merito.
D. D. J. M. Donum dedit jure merito.
D. D. O. Diis Deabus omnibus.
D. E. M. Dei ejusdem monitu.
D. F. Decimi filius.
D. F. D. I. P. Decurionum fide dividenda in publico.
D. I. M. S. Deo invicto Mithra Sacrum.
D. L. Decimi Libertus.
D. L. D. Dedit Liberis.
D. M. divino monitu
D. M. Deo magno.
D. M. Diis magnis
D. M. Diis Manibus.
Δ. *M. Diis Manibus.*
Δ. Δ. *loco punctorum.*
D. M. S. Diis Manibus Sacrum.
D. M. Dulcissi Ma.
D. M. Dolo malo.
D. M. A. Dolus malus abest.
D. M. V. Diis Manibus votum
D. N. Decimi nepos.
D. N. & $\overline{\text{DN}}$. *Dominus noster*
D. N. M. Q. E. Devotus numini Majestatique ejus.
D. O. M. Deo optimo Maximo.
D. P. Diis publicis.
D. P. Domino posuit.
D. P. P. D. D. De propria pecunia dedicarunt.
D. S. B. M. De se bene merito.
D. S. D. de suo dedit.
D. S. D. D. de suo donum dedit.
D. S. I. F. de sua impensa fecit.
D. S. I. P. C. De sua impensa ponendum curavit.
D. S. I. S. L. M. De sua impensa solvit lubens meritoque.
D. S. P. De suo posui. De sua pecunia.
D. S. P. F. C. De sua pecunia faciendum curavit.
D. S. P. P. De sua pecunia posuit.
D. S. P. V. J. S. L. M. De sua pecunia votum jure solvit lubens merito.
D. S. S. De suo sumptu.
D. V. Devota Virgo.
$\overline{\text{DCRM}}$. *Decurionum.*
DD. NN. Domini nostri.
DE. Defunctus.

DE. VIC. S. De Vicanorum sententia.
DEC. Decurio.
DEC. C.C. COL. AUG. LUG. Decurio Collegii Centenar. Coloniæ August. Lugdunens.
DEC. II. Q. I. Decurio bis Quæstor semel
DEC. ORN. Decurioni ornatè, aut *Decurionalibus ornamentis.*
DEDD. Dedicavit
DEF. Defricator.
DEO NEM. Deo Nemauso.
DES. Designatus
DICT. Dictator.
DIS. disciplinatus est.
D. P. P. Deo pollenti
D. R. S. de Reditibus suis.
D. S. De suo
D. S. D. De suo donat
D. T. Duntaxat
DP. Depositus.
DUC. DUC. Duce ducenario.

E.

E. nota Centurionis
E. Erbonius.
E. Ergo.
E. Exacto.
E. Erexit. Expressum.
E. CUR. Erigi curavit.
E. F. Egregia femina.
E. M.V. Egregia memoria vir.
E. P. e precio.
E. S. e suo.
E. R. E. V. E Republ. esse videtur.
E. T. Ex testamento
E. T. F. J. S. Ex testamento fieri jussit sibi.
EG. Erga.
EM. Emeritus.
E. D. D. F. F. I. Q. P. Ex Decreto Decurionum fieri fecit itemque probavit.
EQ. AUG. N. Eques Augusti nostri.
EQ. PUB. Equo vel *Equiti publico.*
EQ. PUB. Eques vel *Equus Publicus.*
EQ. R. EQ. ROM. Eques Romanus
ER. LEG. Erogatori Legionis.
ESQ. Esquilina Tribus
EX. A. D. C. A. Ex authoritate Divi Cæsaris Augusti
EX. AUC. Q. JUN. RUS. PR. UR. Ex autoritate Q. Jun. Rustici Prætoris Urbani.
EX B. S. Ex bonis suis.
EX. C. C. Ex consensu Civitatis.
EX D. D. Ex Decreto Decurionum.
EX D. D. F. F. I. Q. P. Ex Decreto Decurionum fieri fecit itemque probavit.
EX. DEC. DEC. MUN. MAL. Ex Decreto Decurionum Municipii Malacensis
EX. D. ORD. Ex decreto ordinis.
EX FIG. Ex figlina sive figulina.

EX

EX PR. Ex precepto vel *prædio.*

EX S. C. Ex Senatus consulto.

EX. S. C. TERMIN. Ex Senatus Consulto terminaverunt.

EX TT. SS. HH. Ex testamentis supra Scriptorum heredum.

EX. V. Ex voto, vel *ex visu*

EX V. P. Ex voto posuit.

EX VIS. Ex sexsemissis pondo

EX HS. N. CC. L. D. XL. *Ex Sestertiorum nummorum ducentis quinquaginta millib. quingentis quadraginta.*

EXEMPL. DECR. Q. F. Exemplum Decreti quondam facti, vel *quod factum.*

EXERCITA. N. Exercitatori numeri i. e. Legionis

EXQ. Exquilina Tribus.

EX. TM. Ex testamento.

F.

F. Flamen.

F. Filius, filia

F. fecit.

F. Flavius. Flavia.

F. Fundus.

F. VI. D. S. E. Filius sex dierum situs vel *sepultus est.*

Ɐ pro V. ⅃IXIT. vixit.

F. C. faciundum curavit, vel *facere curavit.*

F. C. felix Constans

F. D. M. fecit Diis Manibus.

F. F. Ɔ. L. fecerunt Caja liberi vel *fieri fecit Caja libertus.*

F. F. P. P. F. F. Fortissimi, piissimi, felicissimi vel *felicissimi fortissimi Principis filio* : vel *florentissimi patris patriæ filio.*

F. F. Ɔ. L. filiorum duorum Caja Libert.

F. H. F. fieri heredes fecerunt.

F. J. fieri Jussit aut fieri instituit.

F. J. A. Felicitas Jul. Augusta

F. J. D. P. S. fieri jussit de pecunia sua

F. L. L. P. Fecit libentissime pecunia

F. P. Fortunæ publicæ.

F. V. S. Fecit Voto suscepto

FAB. Fabia Trib.

FABR. Fabrum

FAL. Falerina Trib.

FEC. fecit, fecerunt

FEC. fecialis

FER. LAT. C. Feriarum Latinarum causa

FIG. Figlina vel *Figulina*

FIN. POMER. TERMIN. fines pomerii terminarunt.

FL. Flavius, Flavia

FL. DIVI. Flamen Divi

FL. DIVI. TIT. Flamen Divi Titi.

FL. DIAL. Flamen Dialis.

FL. MART. Flamen Martialis.

FLAM. P. H. C. P. H. C. Flamini Provinciæ Hispaniæ citerioris. Provinciæ Hispanica citerior.

FOR. COR. Forum Corneji.
FR. Frumentarius
FR. D. Frumenti dandi
FVL. Fulvius.

G.

G. F. Gemina fidelis.
G. M. V. Gemina, Minerva, Victrix.
G. P. F. Gemina pia, fidelis,
GAL. Galeria.
GEM. Gemina
GER. Germanicus
GER. P. Germania Provincia.
CS. Cajus.

H.

H. Heres.
H. habet
H. honorem.
H. A. F. C. Hanc aram faciendam curavit.
H. AQ. Hic acquiescis
H. A. C. Heredes amico curarunt.
H. A. C. F. C. Heredes ære communi faciundum curavêre.
H. ARA. H. N. S. Hac ara heredes non sequetur.
H. A. I. R. Honore accepto impensam remisit
H. B. Homo bonus
H. B. M. F. C. Heres bene merenti faciundum curavit.
H. C. Heres curavit
IN. H. C. D. In honorem collegii dedit
H. C. D. D. Huic Collegio dedicarunt.
H. E. E. T. F. C. Heredes ejus ex Testamento fieri curarunt.
H. ET. LIB. Heredes & Liberti.
H. F. S. C. A. Heredes fecerunt sumtu communi aram.
H. H. P. P. Hispaniar. Provinciarum duarum
H. J. I. Heres jussu illorum
H. L. R. Hanc Legem rogatam.
H. M. D. A. Huic monumento dolus abest.
H. M. D. M. A. Huic monumento dolus malus abest.
H. M. E. Homini memoria egregia.
H. M. EXT. N. R. Hoc monumentum exteros non recipit.
H. M. G. N. S. Hoc monumentum Gentiles non sequitur.
H. L. S. H. N. S. Hunc locum scripti heredes non sequuntur.
H. M. H. N. S. Hoc monumentum heredes non sequitur.
H. M. H. E. N. S. Hoc monumentum Exteros non sequitur.
H. M. H. S. hoc monumentum heredes sequitur.
H. M. M. H. M. N. S. F. Humanitatis mala metuens hoc monumentum nomine suo fecit.
H. M. P. Hoc monumentum posuit.

H. M. S. S. E. H. N. S. Hoc monumentum sive sepulcrum exteros heredes non sequetur.
H. R. I. R. Honore recepto impensam remisit.
H. S. E. Hic situs est.
H. S. E. S. T. T. L. Hic situs est. Sit tibi terra levis.
H. S. F. Hoc solus fecit.
H. S. F. L. S. P. D. D. D. Hoc sibi fecit. Locus Sepulturæ permissus Decreto Decurionum.
H. T. F. Hunc titulum fecit.
H. S. S. Hic siti sunt.
H. S. T. N. E. Huic Sepulcro titulus non est.
H. T. V. P. Hunc titulum vivus posuit. vel *Heredes titulo usi posuêre.*
H. V. Hispania utriusque
H. V. Honore usi.
H. V. HIC. hic vivit hic.
H. V. S. R. Honore usus sumptum remisit.
HERED. EXT. F. C. Heredes ex testamento fieri curarunt.
HON. USUS honore usus.
HOR. Horatia Trib.
H. O. V. F. F. D. S. E. M. M. C. S. Hic ollas Quinque filiis de suo emit Monumentumque merenti conjugi suæ.

I.

I. Semel.
I. Imperator.
I. prima, maxima Sororum.
J. C. Judex Cognitionum.
I. A. P. Q. V. Incomparabili, amantissima præstantique virtute.
J. D. Jussu Dei.
J. D. juri dicundo.
J. D. N. CIV. Judex delegatus nomine Civium.
J. F. jussu fecit.
II VOTA. iterum vota.
II M. Iteratus Miles.
II. Secundus. agnomen.
II VIR. Duumvir.
I-I VIR. Duumvir.
II. V. DD. Duumviris dedicantibus.
II VIR. J. D. Duumvir jure dicundo
III. F. Tertio filio
III VIR. Triumvir.
III VIR. A. A. A. F. F. Triumvir auro argento ære flando feriundo.
III VIR RP. C. Triumvir Reipubl. constituendæ
IV. Quarta. agnomen
IV VIR. Quatuor-Vir.
IIII VIR. J. D. Quatuor-Vir jure dicundo.
IIII VIR. A. P. Quatuor-Vir ædilitia potestate.
VI VIR. Sexvir-Sevir.
IIIIII VIR. AUG. Sexvir Augustalis.
I. L. F. Illius Liberta fecit.
J. L. H. Jus liberorum habens.

J. O. M. Jovi Optimo Maximo.
J. O. M. D. Jovi Optimo Maximo dedicatum.
J. O. M. H. AUG. Jovi Optimo Maximo Honori August.
J. O. M. D. J. Jovis Optimi Maximi divino jussu.
J. P. N. M. P. XV. *Julia Paterna Narbon. Martia Ped.* XV.
I. Q. P. Idemque probavit.
J. R. Junoni Reginæ
J. S. C. Judex sacrarum cognitionum.
I. S. S. Infra scripta sunt
I. S. V. P. Impensa sua vivus posuit.
I. V. E. E. R. P. F. S. V. C. Ita ut eis e Republ. fideve sua videbitur, censuere.
ID. Iduariis.
ID. QUOT. D. F. H. S. C. Idem quotannis det Fisco Sestertios centum.
IM. S. Impensa sua.
IMM. II. HON. IV. Immunis iterum, honoratus quartum.
IMM. A. IV. Immunis annos quatuor.
IMP. Imperator.
IMP. COM. AUG. Impensa communi Augustal.
IMP. IM. Imperio ipsarum
IMP. N. Imperator noster.
IMPP. Imperatores duo
IMPPP. Imperatores tres.
IN. AG. P. X. In agro pedes decem
IN AGR. in agro.
IN E. L. F. E. In ejus locum factus est.
IN. FR. P. IIX. *in fronte pedes* VIII.
IN H. D. D. In honorem Deorum vel *in honorem Domus divinæ.*
IN H. H. In hoc honore.
IN H. L. S. E. In hac lege scriptum est.
IN. H. M. In hoc Magistratu.
IN. H. T. SUNT. COM. OR. H. S. In hoc titulo sunt comprehensa ornamenta hujus sepulchri.
IN. M. M. In Magistratu mortuus est.
IN. M. O. E. In Magistratu occisus est.
IN. SING. H. In Singulos homines.
IN. TUT. In tutelam.
IN. V. I. S. Illustris vir infra scriptus.
INC. Incola.
IND. Indictione.
INF. AER. PP. R. Inferat ærario populi Romani.
IN H. In honorem.
INL. Inlustris.
IT. iterum.
JUL. Julius.
JUL. P. AREL. Julia paterna Arelate.
I. O. in opus.

I. S.

I. S. V. P. In suo vivi posuerunt.

K.

K. Kaja, Caja.
K. Kaeso pranom. Fabior.
K. Casa,
K. Kalendæ
K. Θ καταχθονίοις Θεοῖς.
Ж. vel *ↄ. Caja*
K. F. Kæsonis filius
K. N. Kæsonis Nepos.
KAL. Kalendæ.
KARC. Carceris.
K. K. Karissima.

L.

L. Sestertius nummus
L. Lyciæ.
L. Legio
L. Longum
L. Lustrum
L. Lucius.
L. A. Libens animo.
L. C. Locus concessus, vel *loco concesso.*
L. D. Larum divinorum i. e. domus divina.
L. D. D. C. Locus datus decreto Collegii
L. D. D. D. Locus datus decreto Decurionum.
L. ↄ. ↄ. ↄ —— ——
L. D. P. Locus datus publice
L. D. S. Libens de suo.
L. D. S. C. Locus datus Senatus Consulto aut sententia Collegii
L. E. LI. M. C. S. lubens & libens merito cum Senatu. vel *suis.*
L. F. Lucii filius.
L. F. L. N. Lucii filius Lucii nepos.
L. H. L. D. locus hic liber datus.
L. IIIV. D. P. S. locus Triumvirum decreto publice sumptus
L. L. Lucii Libertus.
L. L. Laurentum Lavinatum.
L. D. D. PA. Locus dato decreto patrum
ΛΛ. pro LL.
L. L. L. Duorum Luciorum Libertus.
L. L. L. P. O. M. S. Liberis, Libertis, Libertabus, posteris omnibus monumento scriptorum.
L. L. M. lubentissime merito
L. L. P. E. Libertis, Libertabus posteris eorum.
L. M. D, Lubens merito dedi. vel *locum monumenti dedit.*
L. N. Librarius Notarius.
L. P. libens posuit.
L. P. C. D. D. Locus publicè concessus Decreto Decurionum.
L. P. V. LAT. P. III. Longum pedes quinque latum pedes tres.
L. S. libens solvit.
L. S. A. Lucius, Sextius Aurelius.

L. S.

L. S. M. C. Locum sibi monumento capit.
L. V. S. locum viva sibi
L. xx. N. P. Sestert. vigint. millia nummûm pendit
LEG. Legatus.
LEG. Legio.
LEG. AUG. Legatus Augusti.
LEG. AUG. PR. PR. Legatus Augusti Pro-pratore.
LEG. GR. V. Legatus gratuito quinquies
LEG. II. TR. FOR. Legio secunda Trajana.
LEG. PROV. Legato Provinciæ.
LEG. S. S. Legionis supra scripta
LEG. V. M. P. C. Legione quinta Macedonica pia constante.
LEG. VII. CL. GEM. P. FIDEL. Legione septima Claudia Gemina pia fideli
LEM. Lemonia tribu.
LI. Lucii.
LIB. LIB. Q. POST. Q. E. Libertis Libertabus Posterisque eorum.
LOC. D. EX. D. D. Locus datus ex decreto Decurionum.
ʌ. ʌ. *pro LL. Libentissime*

M.

M. Magister.
M. Mater.
M. Marcus.
M. Monumentum.
M. Memoria
M. Manibus
M. Marmorea.
M. A. A. Municipium Alba Augusta
M. A. G. S. Memor animo grato solvit.
M. B. Municipii Bergomatum
M. COH. Miles cohortis
M. C. D. Memoria causa datum
M. C. P. M. RENO. CYR. Memoria causa posuit M. Reno Cyrenensi
M. D. Militum Dacorum.
M. D. M. I. Magna Deum Matri Idaa.
M. E. Monumentum vel *memoriam erexit.*
M. F. Marci filius
M. F. Municipalibus functus.
M. F. C. Monumentum vel *memoriam fieri curavit.*
M. F. M. N. Marci filius Marci Nepos
M. J. F. PETIT. Militia jus filiis petitori.
M. J. V. Marcus, Julius Valerius.
M. L. Marci Libertus.
M. L. Miles Legionis.
M. M. Meritissimo
M. M. Municipium Mediolanense
M. M. L. Marcorum duorum libertus
M. M. M. LIB. Marcorum trium Libertus.

M. M. & 3. L. Marcorum duorum & Cajæ libertus.
M. N. Marci Nepos.
M. N. Millia nummûm.
M. P. ͞II. Millia passuum duo.
M. P. V. Millia passuum quinque.
M. P. XI. Millia passuum undecim.
M. R. Municipium Ravennatium
M. S. Mysia superior
M. S. B. M. Magistro suo benè merenti.
M. S.D.D. Municipes sui Decreto Decurion.
M. V.M. Marcus Valer. Maximus.
M. Marius prænomen
M. F. Manii filius.
M. L. Manii Libertus.
M. N. Manii Nepos.
MA. Massiliam
MACH. F. P. Machinarii fori pistorii.
MAG. Magister.
MAG. EQ. Magister Equitum
MAG. ET DECUR. Magistris & Decurionibus.
MAG. QUINQ. COLL. FABR.TIG. Magister Quinquennalitius Collegii Fabrûm Tignariorum.
MAR. Marmorea.
MERC. AUG. Mercurio Augusto
MERU. Meruit.
MIL. Miles, militavit.
MIL. CL.PR. RA. Miles classis prætoriæ Ravennat.
MIL. IN COHOR. Militavit in Cohorte.
MIL. LEG. S. S. Miles Legionis supraſcriptæ.
M. M. Memoriæ.
MS. Majeſtati.
MUL. Mulier.
MUN. SASS. Municipii Saſſinatis.
M. R. T. MeRenTi.
M. R. S. F. C. MeRens Sua Fecit Conjugi.

N.

N. Numerarius
N. Natus, Nata.
N. Nepos.
N. Nauta.
N. Natione.
N. Numerius.
N. Numero.
N. AGR. AM. Numeratur agri ambitus.
N. B. Numeravit Bivus i. e. Vivus.
N.C. M. M. Numerius, Cajus, duo Marci, suppl. hic siti sunt.
N. I. Nomine ipsius i. e. suo.
N. I. D. Nummûm mille Decurionib.
N. J. O. T. Numini Jovis Olympii Tonantis.
N. L. F. Numerii Lucii filiæ.

N. M. N. S. Novum Monumentum nomine suo.
N. M. Q. E. D. Numini Majestatique ejus. sive *eorum devotiss.*
N. ME. VI. *Natæ mens.* VI.
N. MONUM. Novum monumentum.
N. N. Duorum Numeriorum.
N. P. C. Nomine proprio curavit.
N. T. M. Numini Tutelari Municipii.
NAT. Natione
NAT. GALL. Natione Gallus.
NEP. Nepos.
NER. Nero.
NON. TRAS. H. L. Non transilias hunc locum.
NUM. DOM. AUG. Numini domus Augustæ

O.

O. pro puncto non litera.
O. E. Ollam emit.
O. O. Olla ossuaria.
O. H. S. S. Ossa hic sita sunt.
O. D. S. M. Optime de se merito, merenti.
O. E. B. Q. C. Ossa ejus bene quiescant condita.
O. H. S. S. Ossa hic sita sunt
O. M. H. Optimo Maximo Hammoni
O. M. T. Optimo Maximo Tonanti
O. P. D. Ollæ publicè data
OB. HON. Ob honorem
OB. HON. AUG. Ob honorem Augustalitatis
OB. AN. L. Obiit anno 50.
OCR. Ocriculana Tribus
OF. officinarius
OPUS DOL. Opus doliare
ORD. RET. Ordine retrogrado
OUT. Oufentina Trib.
O. M. E. Optio Magistri Equitum
OP. Opifera
O. S. E. H. N. S. Ollarum series externum heredem non sequitur.
O. V. Ollæ quinque.
O. V. F. Omnibus viva fecit.

P.

P. patria.
P. pater
P. Pontifex.
P. puer.
P. perpetua
P. posuit.
P. publius.
P. Palatina Trib.
P. parentes.
P. perpetuus.
P. Prætori.
P. puella.
PA. Pater.
P. A. P. B. M. Patri, Avo, Patrono bene merenti
P. C. puero clarissimo.
P. C. Patrono Coloniæ
P. AUGUR. Publicus Augur
P. C. Patrono corporis.

C. P.

P. C. N. *Patrono corporis nostri*
P. C. *Ponendum curavit, curaverunt.*
P. C. *Præfecto corporis.*
P. C. *Post Consulatum.*
P. C. N. *Posuerunt communi nomine.*
P. D. D. *Publice dedicatum.* vel *positum Decreto Decurionum.*
P. D. F. *publico Decreto fecerunt*
P. E. *publice erexerunt*
P. F. *Publii filius*
P. F. *praeunte filio.*
P. F. *Pius Felix*
P. F. *Pia fidelis nempe Legio.*
P. F. P. N. *Publii filius, Publii nepos.*
P. F. V. *Pio felici Victori.*
P. H. C. *Provinciæ Hispaniæ Citerioris.*
P. II. ∽ L. *Pondo duarum semissis Librarum.*
P. I. S. *publica impensa sepultus.*
P. L. *Publii Libertus.*
P. M. *Pontifex Maximus.*
P. M. *post mortem.*
P. M. *plus minus.*
P. N. *Publii Nepos.*
PP. *Præfectus.*
P. P. *pecunia publica*
PP. *Posuit.*
P. P. *Præpositus.*
P. P. *perpetuus*
P. P. *populus.*
P. P. *Pater Patrum.*
P. P. *Provincia Pannonia*
P. P. *Pro Prætore*
P. P. *pro portione*
P. P. *Pater Patriæ*
P. P. D. D. *propria pecunia dedicavit.*
P. P. D. P. *propria pecunia dederunt posuerunt.* vel *Procuravit, perfecit, donavit, posuit.*
P. P. F. *pia, pollentis, felicis.*
P. P. F. F. *Pia Parthica, felix, fidelis.*
P. P. H. T. *Præses Provinciæ Hispaniæ Terraconensis*
P. P. HISP. CIT. *Præses Provinciæ Hispan. citerioris*
P. P. I. *Posuerunt propria impensa.*
P. P. P. *pro pietate posuit.* vel *propria pecunia posuit. publice poni placuit.*
P. P. P. D. *publica pecunia ponendum decrevit.*
P. P. P. H. C. vel T. *Præfectus Prætorio Provinc. Hisp. Citer.* vel *Tarracon.*
P. P. P. P. P. SUPER. *Præfecto Prætorii per Provinc. Pannon. Superiorem.*
P. P. S. *Provinciæ Panoniæ superioris.*
P. P. X. *Per Provinciam decima.*
P. P. XII. *Pondo duodecim.*
P. Q. X. *Pedes Quadrati decem.*

P. R. Populus Romanus
P. Q. Q. L. D. Permissu Quinquennalium Locus datus
P. P. Pro-Pratori.
P. P. Pro portione.
P. P. Pater Patriæ.
P. P. D. D. propria pecunia dederunt.
P. P. D. P. propria pecunia dederunt posuerunt.
P. P. F. piæ pollentis felicis
P. P. H. T. Præses Provinciæ Hisp. Tarraconensis.
P. P. I. Posuerunt propria impensa.
P. P. P. pro pietate posuit
P. P. P. D. publica pecunia ponendum decrevit.
P. P. S. Provincia Panonicæ superioris.
P. R. C. Post Romam conditam.
P. S. Per Senilem.
P. S. F. pecunia sua feci.
P. S. P. Q. P. pro se preque patria.
P. S. P. Q. R. H. Publius Sixtius Quinti Romani Heres.
P. V. Piæ Victricis.
P. V. præstantissimi Viri.
PUB. P. R. Q. Publicus populi Romani Quiritium.
P. V. V. L. S. prout voverat lubens solvit.
P. POR. publii puer.
PAP. Papiria Trib.
PART. MAX. Parthicus Maximus.
PEC. Pecunia.
PED. Pedes.
PED. QUAD. BIN. Pedes quadrati bini.
PER. permissu
PER. AUG. perpetuus Augustus.
POB. Poblilia
POL. Pollia
PONT. MAX. Pontifex Maximus.
POST. Postumus.
PP. Præpositus.
P. P. pedes.
PP. Paperia Trib.
PR. Prætor.
PR. AER. Præfectus Ærarii
PR. CER. J. D. Præfectus Cerealis juridicundo
PR. H. C. CU. Provincia hispan. Citerioris Curator.
P. R. J. D. AUX. Præfectus juridicundo Auximi.
PR. JUV. Præfectus Juventuti sive juvenum.
PR. N̄. Pro-nepos.
PR. P. F. Primogeniæ, piæ fidelis.
PR. P. V. Prætoriæ piæ Victricis.
PR. PR. Præfecto Prætorii
PR. PR. pro Prætore
PR. Q. Prætori Quæstori. Prætori Quinquennalitio

PR.

PR. SEN. pro Sententia
PR. VIGIL. Præfecto Vigilum
PRAEF. Præfectus
PRAEF. F. Præfectus Fabrum.
PRO. XX. HER. Procurator vicesima hered.
PRO-COS. Pro-Consul
PRO. P.R. Proprætore.
PRO. S. Pro Salute
PRON. Pronepos.
PRÆTOR II. SACR. Prætor iterum Sacraneus.
PUB. Publicia Trib.
PUP. Pupinia Trib.
P. S. V. Professione soluti Voti.
P. V. A. post Victoriam Actiacam.

Q.

Q. Quintus.
Q. Quadrati.
Ꝙ. qui
Q. Quæstori
Q. Quinquennalitio
Q. A. Quæstor ædilis
Q. II. Quæstor secundum
Q. ALIM. Quæstori alimentorum.
Q. B. qui vixit.
Q. D. Quinquennalis Decurio.
Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. Quod de ea re fieri placet, de ea re ita censuerunt
Q. D. S. S. Qui dederunt supra scripta.
Q. F. Quinti filius.
Q. F. Quod factum.
Q. F. P. D. E. R. I. C. Quod fieri placet de ea re ita censuerunt.
Q. F. Q. N. Quinti filius, Quinti nepos.
Q. FUNC. Quinquennalitio functus.
Q. H. H. S-S. Qui heredes sunt.
Q. I. S. S. qui infra scripti sunt.
Q. K. Quæstori Kandidato.
Q. L. Quinti Libertus.
Q. N. Quinti Nepos.
Q. PR. Quæstori Provinciæ
QQ. Quinquennalitius.
QQ. CORPORIS. Quinquennalitius corporis.
Q. C. P. R. B. R. Quem ComPaRaBeRunt.
Q. Q. V. P. L. Quoquoversus pedes 50.
Q. Q. II. Quinquennalitio iterum
Q. Q. III. Quinquennalitio tertium
Q. Q. L. H. S. Quoquoversum latitudo huic sepulcro.
Q. Q. P. P. Quinquennalitio perpetuo. Quinquennalitii perpetui.
Q. Q. V. Quoquoversum
Q. R. Quæstor Reipubl.

Q. R. S. H. F. H. T. T. V. Qui retro scripti hæredes fecerunt hunc titulum titulo usi.

Q. S. P. P. S. Qui sacris publicis præsto sunt.

Q. V. A. I. qui vixit annum unum.

QQ. quoque.

QS. quasi.

QVI & QUIR. Quirina Tribus.

QUI LEGIS T. V. qui legis titulum vult.

QUINQ. Quinquennalitatis

R.

R. Recta.

R. Retro.

R. Recto.

R. G. C. Rei gerundæ causa.

R. K. retro Carinas.

R. P. Retro pedes.

R. P. Respublica. Republica

R. P. C. Respublica constituenda.

R. P. H. V. Reipubl. huic vigilantissimo. vel Reipublica hujus Urbis.

R. P. S. D. D. Respublica Saguntinorum Decreto Decurionum.

R. R. PROX. CIPP. Ruderibus rejectis proxime cippum.

R. R. Recta Regione

R. VER. Respubl. Veronensis.

RA. O. S. Rationali operum sacrorum. i. e. operum domus divinæ.

RAT. S. R. Rationalis sacrarum rationum vel remunerationum.

REG. Regione.

REI. P. TIF. TIB. Reipubl. Tifernatium Tiberinorum.

REM. P. N. Rempublicam nostram.

REST. A. CAMB. M. P. XI. restituerunt a Cambideno millia passuum undecim.

ROM. Romilia Tribus

RUF. Rufius, Rufus, Rufinus.

R. V. P. Redditum Veteri Possessori.

S.

S. Sextus prænomen

S. Solvit.

S. Sepulcrum

S. Singulum. Singuli

S. Stipendiorum.

S. nominibus propriis subjectum, significat Servum, Servam.

Ƨ Sextus.

S. A. D. sub Ascia dedicarunt.

S. C. Senatus Consultum.

S. C. D. S. sibi curavit de suo

S. C. F. C. Senatus Consulto faciundum curarunt

S. D. S. Soli Deo Sacrum.

S. E. T. L. Sit ei terra levis.

S. ET. S. sibi & suis.

S. I. M. Soli invicto Mithræ

S. L. Sua laude.

S. L. M. Solvit libens merito

S. M. A. L. S. Sacrum memori animo libens solvit.

S. M. D. Sacrum Matri Deûm.

S. P. Sacerdos perpetuus.

S. P̄R. Sub-Prafecto. Sub-Prator.

S. P̄R. Sub-Prefecto.

S. P. D. D. sua pecunia donum dedit.

S. P. EJUS. C. C. Q̄. Q̄. Solo privato ejus Collegium consensu Quinquennalitiorum.

S. P. F. Sua pecunia fecit.

S. P. F. C. Sua pecunia faciendum curavit. curaverunt.

S. P. P. Sua pecunia posuit.

S. P. P. C. Sua pecunia ponendum curavit.

SC. P. Sacrum Palatium

S. D. sub die.

S. P. Sancta puella.

S. P. P. S. Sacris publicis prasto sunt.

S. P. Q. L. Senatus populusque Lanuvinus.

S. P. Q. R. Senatus populusque Romanus.

S. P. Q. S. Sibi posterisque suis

S. P. V. T. S. Sua pecunia usus titulo suo.

S. R. Sacrarum Remunerationum.

S. S. supra scriptum.

S. S. Sanctissimus Senatus.

S. SOL. Sacerdos Solis.

S. S. E. Sive sepulcrum est.

S. S. S. Soli Sanctissimo sacrum.

S. S. S. Supra scripta summa.

S. S. T. N. Supra scripti Tuti nomine.

S. T. T. L. Sit tibi terra levis.

S. VE. C. Senatusve consulto.

S. V. P. sibi vivus posuit.

S. V. P. HAC. P. Sponsione utriusque partis hac facta.

S. V. T. L. Sit vobis terra levis.

SA. R. Sacerdos Roma.

SAB. Sabina Trib.

SAC. Sacerdos.

SAC. URBANO. S. P. Sacerdote Urbano sibi praeunte

SAC. V̄G. Sacram Virgo.

SAL. Salutem.

SAL. Salaria.

SARM. Sarmaticus.

SCA. T. Scapia Trib.

SEC. H. A. G. Secundus heres agens gratias.

SED. S. C. Seditionis sedanda causa.

SEQ. Sequanus.

SER. Servia Trib.

SERG. Sergia. Trib.

SER. Servius pranomen.

SER. ACT. Servus actor.

SER. OFF. Servus officinatoris aut *officinarius.*

SERT. Sertor. pranom.

SEV. AUG. Seviro Augustali.

SEX. Sextus pranomen.

SEX. F. Sexti filius.

SEX

SEX. L. Sexti Libertus.
SEX. N. Sexti Nepos.
SEXT. Sextilis mensis.
SIG. LIB. Signum liberi.
SING. X *.II. Singulis denarios binos*
SP. Spurius pranomen.
SP. F. Spurii filius
SP. L. Spurii Libertus
SP. N. Spurii nepos.
SPEC. LEG. Speculator Legionis.
SPL. EQ. R. Splendidissimo Equiti Romano.
SS. Suavissimis.
SS. supra scriptus.
ST. Sextus Pranomen.
ST. XXXV. *Stipendiorum triginta quinque*
STE. STEL. Stellatina Trib.
STIP. Stipendiorum
STIP. AN. VI. *Stipendiorum annorum sex.*
STIP. ARG. Stipis argentea.
S ⳨ . *Stipendiorum*
STR. A. P. R. Strator à publicis rationibus
SUB. & SUC. Suburbana & Sucusana Trib.
SUM. MAG. Summus Magister.
SUO. S. Suo sumptu.

T.

T. Tribunus.
T. Titus.
T. Tunc.
T. Turma.
T. pro Φ. vel *puncto.*
T. A. Taurum album.
T. AUG. Tutela Augusta
T. C. Testamenti causa.
T. F. Testamento fecit. aut *Titulum fecit.*
T. F. Titi filius.
T. FI. H. F. C. Testamento fieri. vel *Titulum fieri heredes fideliter curarunt.*
T. F. J. Testamento fieri jussit.
T. L. Titi Libertus.
T. LEG. III. *Tribunus Legionis* III.
T. N. Titi Nepos.
T. P. Titulum posuit. posuerunt.
T. P. C. Testamento poni curavit.
T. P. J. Testamento poni jussit.
T. R. E. S. P. R. Terra regesta ex sua pecunia restituerunt.
T. SC. EX. VII. *EJUS. B. M. P. P. Testamento Scripti ex septunce ejus bonorum monumentum posuere.*
T. S. F. J. Testamento sibi fieri jussit.
T. V. Titulo usi. vel. *Titulum. Vale.*
TA. Taurum.
TAB. Tabularius
TAB. P. H. C. Tabularius Provincia hispanic. citerioris.

TAB.

TAB. xx. Tabularius vigesimæ.
TER. Terentina Trib.
TI. Tiberius.
TI. F. Tiberii filius.
TI. L. Tiberii Libertus.
TI. N. Tiberii Nepos.
TOL. Toletanus genere.
TON. Tonsor.
TR. Trajectus. aut *translatus.*
TR. MIL. Tribunus militum.
TR. PL. DESS. Tribuni plebis designati.
TRIB. POT. Tribunitia potestas.
TRIB. SUCC. Tribus Succusana.
TRO. Tromentina trib.
TRUN. P.P.P. Trium Publiorum.
TUL. Tullus.
TUR. Turma.

V.

V. Prænomen Viri.
V. Valerius. Volusus, Vopiscus
V. in sepulch. notat vivum.
V. Vivit.
V. Veteranus.
V. Viarum.
U. Uxor.
V. ÆD. Viro ædilitio.
V. A. F. Vivus aram fecit.
V. A. J. D. Vivus aram jussus dedit.
V. A. L. Vixit annos quinquaginta.
V. B. Viro bono.
V. C. Vir clarissimus.
V. C. Vivus curavit.
V. C. P. T. Vir consularis Provinciæ Tarraconensis.
V. D. D. Voto dedicatum.
V. E. Vir egregius.
V. E. D. F. Vir egregius Decimi filius.
V. F. Viro fidelissimo.
V. F. Vivus aut *vivens fecit.*
V. F. Verba fecit.
V. F. Visum fuerit.
V. FI. Valerii filius.
V. F. C. Victoriæ felicitatis Cæsaris.
V. F. F. Vivus fieri fecit.
V. F. S. ET. S. Vivus fecit sibi & suis.
V. L. S. Votum lubens solvit.
V. M. Volens merito.
V. M. S. Voto merito suscepto. aut *Votum merito solvit.*
V. OP. Vir optimus.
V. P. & V. POS. Vivus posuit.
U. P. Utriusque Pannoniæ.
V. P. & V. P. Vir perfectissimus.
V. P. P. P. H. Vir perfectissimus Præfectus Provinc. Hispaniæ.
V. S. Votum solvit. Voto suscepto.
V. S. A. L. P. Voto suscepto animo lubens posuit.
V. S. C. Voto suscepto curavit.
V. S. D. D. Voto suscepto Donum dedit.

V. S. F. Universi sic fecerunt.
V. S. J. Vice sacra judicans.
V. S. J. F. Voto suscepto jussit fieri.
V. S. L. M. Votum solvit lubens merito.
V. S. L. M. Voto suscepto lubens merito.
V. S. L. P. Voto suscepto libens posuit.
V. S. P. L. L. Voto suscepto posuit libens libens.
V. S. S. L. M. Votum susceptum solvit libens merito.
V. S. S. L. S. D. EX PRIM. Votum susceptum solvit libens Sacerdos Deæ ex primis.
V. T. F. J. Usus titulo fieri jussit.
V. V. Votum vovit. vel *ut voverat.*
V. V. Valens Victrix.
V. V. Virgini Vestali.
V. UL. COR. Victori, ultori, Coruscatori.
V. V. C. C. Viri clarissimi. virorum clariss.
V. V. E. Vestri visum erit.
V. V. S. S. F. Vivis supra scriptis fecit.
V. V. MAX. Virgini Vestali Maxim.
VAL. Valerius.
VAL. BYZAC. Valeria Byzacena.
VE. Veteranus.
VE. PP. Veflamen perpetuus.
VEF. AUG. PP. Veflamen Augusti perpetuus.
VEL. Velina Trib.
VET. Veturia Trib.
VET. AUG. Veteranus Augusti.
VET. LEG. Veteran. Legion.
VI. R. Sexies Roma.
VICE. S. J. C. Vice sacra judex cognitionum.
VIR. DIANÆ. Virgini Dianæ.
VL. Prænomen.
VOL. Volitina Trib.
VOL. Volusius
VOL. F. Volusii filius.
VOL. N. Volusii Nepos.
VOL. T. Volitina Trib.
VOLER. Volerius
VOT. Votiva Trib.
VOT. E. Voti ergo
VI VIR. Sevir, Sexvir.
VI VIR. AUG. Sexvir Augustalis.
VII VIR. EPUL. Septemvir Epulonum.
VIII VIR. Octumvir.

X.

X. Decimus prænomen.
XV. VIR. SAC. FAC. Quindecimvir sacris faciundis.
XX. HER. Vigesima hereditatum.

NU-

NUMERORUM

Notæ & SIGLA in inſcriptionibus obſervatæ.

IV. IIII. pro IV.
VI. & IIIIII. pro VI.
IIX. VIII
XXXX. XL.

CD. vel CD. *CCCC.*

D vel D *quingenti.*

Θ. Θ. Θ. Ψ. *V. Tria millia ſexcentos Victoriatos.*

∞ . *Mille item Miliaria.*

ꟷ . XI. *C. P.F. Miliaria undecima Claudia, Pia, fidelis*

M. *Mille.*

CIƆ aut ↑. *mille*

∞ . IƆƆ. *Quatuor millia.*

IƆƆ. aut ⅄. *Quinque millia.*

Ψ. *Decem.* Ψ *decem millia, minus mille, i. e. novem millia.*

⅄ aut Ψ. *decem millia.*

X M X. Viginti millia

⋇ III. XXXIII.

⋇ V. XXXV.

⋇ III. XXIII.

⋇ XX.

NOTÆ ALIÆ.

✕. ✕. *nota denarii nummi.*

D vel Ð. *Domo.*

Q. *Quæſtor.*

ꟻ *Filia.*
G. Cajus.
7. comparavit
7. Libertus
7. Legio.
7. Centuria
7. Caja.
Ɔ Caja.
Ɔ. Centuria.
Ɛ. Centurio.

Ʒ *Centuria.*

Ɔ *Centuria*

Ɔ. *Caja.*

Ɔ *L. Caja liberta*

Ɔ *LEG. Centurio Legionis.*

Ɛ. LEG. Centurio Legionis.

ƆO. Contra.

Ɵ *AN. Mortuus annorum*

Θ

Θ vel . *AN. Defunctus.*

Hunc locum sibi testamento ordinavit. Sunt enim literæ hæ. H. L. S. T. O.

Et hæ plerumque Siglæ sunt, quæ in antiquis Inscriptionibus & monumentis reperiuntur, & harum subsidio prædictæ Inscriptiones facile legi possunt, si memoriæ diligenter imprimantur.

Caput XXXII.

De Siglis *Sepulchralibus Christianis usitatis.*

§. I. Supremos honores semper Ecclesia fratribus defunctis solicitè exhibuit. Hinc jam Apostolorum ætate defunctos honeste sepelire soliti sunt, exemplo Stephani, quem viri timorati sepelierunt. *Act.* VIII, 2. Habuisse etiam Christianos cæmiteria ad quæ defunctos deduxerint, patet ex 1. *Cor.* XV. In luctu positos spe resurrectionis consolabantur. 1. *Thess.* IV. De cætero, antiquissimi Christianorum mores circa defunctos hi fuerunt. Solebant eosdem aliquando cum vitæ discrimine reverenter terræ mandare, quemadmodum *Eusebius* refert de *Asirio* Romano, quod corpus *Marini* martyris humero suo & pretioso indumento impositum detulerit & splendidissime sepelierit. Unde etiam *Dionysius* apud eundem *Euseb. lib.* 7. *c.* 22. ubi commendat charitatem fidelium erga eos, qui peste Alexandriæ obierant,. refert, quod Christiani supinis manibus Sanctorum corpora exceperint, oculos depresserint, ora clauserint, ex ardenti amore strictim fuerint complexi & lotos sepultura ornaverint. de quibus *tr. nost. de luctu Christianorum.* Meminit *Origenes* pretiosi vestitus, quô mortui fuerint obvoluti, & eum cum amico defuncto prius conscindere solebant, ne ab impiis surriperetur. *l.* 1. *in Job.*

§. II. Pre-

§. II. Preces etiam pro requie defuncti à Presbyteris juxta tumulum factas memorat *Tertullianus l. d. Anima*. Lugendi quoque consuetudinem fuisse super mortuos per VII dies totidemque noctes, refert *Origenes lib. 3. in Jobum*. Vestium quoque Lugubrium, quas in luctu induebant, meminit *Cyprianus in Serm. de Mortal.* Curato funere dabantur Eleemosynæ teste *Hieron. ad Pammach.* ubi etiam hos mores addit: Mariti super tumulum ceu tumbas Conjugum spargunt violas floresque purpureos & dolorem animi his officiis consolantur. Expressit hoc *Prudentius* in hymno de Exequiis.

Nos tecta fovebimus ossa
Violas & fronde frequenti
Titulumque & frigida saxa
Liquido spargemus odore

Idem ille Sepulchris Epitaphia affixa memorat *in hymno de Martyr. Hippolyto.*

Plurima litterulis signa sepulcra loquuntur
Martyris aut nomen aut epigramma aliquod.

§. III. Ex his elucet Epitaphiorum usum pervetustum esse. Placuit & primitivæ Ecclesiæ Christianis. *Prudentius* carmine modo adscripto. Idem in hymno quarto de passione Hippolyti Martyris ad *Valerianum* Episcopum:

Innumeros cineres sanctorum Romula in urbe
Vidimus ô Christi Valeriane sacer!
Incisos tumulis titulos & singula quæris
Nomina? difficile est, ut replicare queam.

Concise & nervose concipiebantur illorum Epitaphia, quemadmodum ex duobus his monumentis constat, quæ in aliqua primaria Germaniæ civitate visui exhibentur, ubi in Sepulcro Senioris hæc extant verba: ET MORTUUS EST, quibus significare volebant, non mirum si decrepitus mortem obeat. In altero Juvenis scil. Sepulcro hæc verba per interrogationem incisa leguntur: ET MORTUUS EST? quibus quasi mirum indicare voluerunt, quod mors Juvenem robustum e medio sustulerit.

§. IV. Quemadmodum autem Romani & Græci in Inscriptionibus sepulcralibus certis utebantur verbis, quæ per Si-

GLAS exprimebant, ut D. M. S. i. e. *Diis Manibus Sacrum* vel J. O. M. S. *Jovi Optimo maximo sacrum*. vid. *Prudent.* in *Symmach.* Solennia in hujusmodi titulis verba erant: H. S. E. i. e. *Hic situs est.* *Lucilius* referente *Donato in Phormion. Terent. Act.* 2. *Sc.* 1.

> *Servus neque infidus domino neque inutilis cuiquam*
> *Lucilii Columella*, *HIC SITUS EST*,

conf. *Ovid. lib.* 2. *Metamorph. Tibull. lib.* 3. *eleg.* 2. Interdum hanc adhibebant formulam: H. J. i. e. hic jacet. *Tibull. lib.* 1. *eleg.* 3. *Martial. epigr.* 52. *lib.* 6. *epigr.* 92. *l.* 11.

§. V. Solemne quoque fuit in titulis his spatium vitæ eorum, quorum corpora Tumulis condebantur, exiliter ad calculos revocare: & quot annos, menses & dies vixissent, complecti in hunc modum SEMP. v. Ak. xxx. M. III. D. xi. Sed & stipendia quæ meruerant ejusmodi Tituli complectebantur his verbis. MILIT. AN. xx. *militavit annos viginti.* Constat etiam muliebrium monumentorum titulis matrimoniorum annos comprehendi consuevisse. uti *Propert. lib.* 4. *eleg. ult. Martial. epigr.* 63. *lib.* 10. *Juvenal. Satyr.* 6. testantur. Hujusmodi tituli plerumque ejus nomen, qui monumentum exstruxisset continebant hoc modo. I. F. E. P. i. e. *ille fecit & posuit.* Addebant quoque hæc verba. B. M. F. i. e. *bene merenti fecit.* Aliàs etiam reperimus. T. P. *Titulum posuit.* Quod si monumentum heres fecisset, adscribebantur hæ Siglæ. H. F. i. e. *heres fecit.* vel *heredes fecerunt.* vel H. F. C. i. e. *heres faciundum curavit.* Et quidem si ultro heres, libertus seu qui alius sua pecunia fecisset, scribebantur hæ Siglæ. H. S. P. F. C. *heres sua pecunia faciendum curavit.* Sin vero testator fieri jussisset addebantur hæ. H. EX. T. F. i. e. *heres ex testamento fecit.* Si autem vivus adhuc sibi monumentum exstruxisset adscribebantur hæ Siglæ. V. S. F. i. e. Vivus sibi fecit, vel V. F. C. Vivus fieri curavit. vel V. H. M. S. F. i. e. *Vivens hoc monumentum sibi fecit* vel V. S. L. M. P. *vivens sibi locum monumenti posuit.* vel V. F. S. E. S. *Vivens fecit sibi & suis.* Et quæ alia sunt: de quibus, qui plura desiderat, evolvi poterit *Barnab. Brisson. lib.* VII. *de formul. pag. m.* 700. 701. 702. *seq.*

§. VI. Chri-

§. VI. Christianorum monumenta tàm antiqua, quàm moderna si perlustramus easdem formulas per SIGLAS scriptas reperimus in illis, sed mutatas, quippe abstinuerunt à formulis Ethnicis, & loco harum Christianas adhibuerunt. e. g. Cum Gentiles inscruberent. J. O. M. S. *Jovi Optimo Maximo Sacrum;* Christiani monumentis incidi curarunt has SIGLAS. D. O. M. S. *Deo optimo maximo Sacrum.* Deinde laudes & virtutes defuncti addebant simulque annos quot vixisset sive extra sive intra matrimonium, uti Epitaphia Christianorum testimoniis suis approbant. Dabimus itaque quædam Christianorum monumenta, & res erit clarissima. Adfert Inscriptionem sepulcralem ex *Cæmiterio Lucinæ Paulus Aringhius. edit. Arnhem.* 1671. *pag. m.* 188.

☩ HIC REQUIESCIT IN PACE SABINUS
VS. PREF. ☧
ANN. ☧ QUI BISSIT ANN. LIII. ET D. XXIII.
DP. XVI. KAL. AUGUSTAS CONS. SYMM. ET
BOETIO VC. CONSS.

Ex his itaque constat, Christianos non usos fuisse D. M. *Diis Manibus*, sed statim more Christiano rem ipsam aggressos esse. Occurrunt quoque in hac Inscriptione variæ SIGLÆ ut VS. quod significat VIR. SPECTABIL. PREF. ANN. est *præfectus Annonæ.* Adduntur anni: qui *Bissit*, i. e. vixit annos LIII. Dies XXIII. DP. depositus XVI. Kalend. CONS *consulatu Symmachi & Boetii* VC. *Viris clarissimis* CONSS. *consulibus.*

§. VII. Fœminis quoque Epitaphia à Christianis erecta esse idem *Paul. Aringhius pag. m.* 193. testatur his verbis:

HIC REQUIESCIT IN PACE
PAULA CLF. DULCIS BENIGNA GRATIOSA
FILIA SS
DP -- -- KAL. SEPT. VENANTIO VC CONSS.

item

item

HIC REQUIESCIT ÆMILIA SAC. V̄Ḡ. D̄P̄ V ID. DEC.
PROBINO V̄C̄. CONSS.

In his iterum variæ Siglæ conſpiciuntur, ut C̄L̄F̄. i. e. clariſſima filia. SS. ſupra Scripta. DP. depoſita. V̄C̄ viro clariſſimo C̄ŌN̄S̄S̄ Conſule. In altera SAC: V̄Ḡ *Sacra Virgo.* D̄P̄ V̄ ID. DEC. depoſita quinto Idus Decembris. His Inſcriptionibus maxima ex parte hæc ſigna ſeu Siglæ præfigebantur quarum magnum numerum nobis exhibet citatus *Paul. Aringhius in Roma ſua ſubterranea*, ad quem benevolum Lectorem remittimus. Illud tamen monere volumus, quod nonnunquam tempora Siglis contractis ſignificarint, uti in Epitaphio *Ambroſii Primicerii. Depoſitus eſt menſe Septembris, Indictione tertia decima*, tempore PP. *Domini Stephani Papæ.*

§. VIII. Videmus ex his prolatis Chriſtianos tam veteres quam modernos Siglas uſurpaſſe, quæ paſſim in Epitaphiis tam antiquis quam hodiernis conſpiciuntur. Dabimus itaque Lectoribus quaſdam, cæteras in Inſcriptionibus *B. Reineſii* aliorumque adductas quiſque facile exponere poterit. Sint ergo ſequentes:

A.

A. A. A. Ave Amice Abi.

A. E. C. Anno Emanuelis Chriſti.

AER. PUB. H. M. P. C. ære publico hoc monumentum poni curarunt.

A. P. C. N. anno poſt Chriſtum natum.

A. O. R. Anno reſurrectionis

AED. FIDISS. Ædilis fidiſſimus.

A. V. I. S. P. A. Anima vivat in ſempiterna pace Amen.

A. Q. I. C. Anima quieſcat in Chriſto.

ANNUN. B. M. V. O. die annunciationis beatæ Mariæ Virginis obiit.

A. D. R. Anno Dominicæ reſurrectionis.

AD. D. NICOL. ARCHID. ad Divum Nicolai Archidiaconus.

ASS. Assessor.

AV. E. OSS. Q. PR. VIAT. Ave & ossa quieta precare viator.

A. R. I. M. D. anima requiescat in manu Dei

ACAD. PROF. Academia Professor.

ART. PHIL. ET. MED. D. Artis Philosoph. & Medicinæ Doctor.

ACOL. Acoluthus.

AA. VV. CC. CONS. S. S. Augustalibus Viris clarissimis Consulibus supra scriptis.

B.

B. Vixit. antiq. Bixit.

B. AN. G. D. IXX. Vixit annos quinque dies IXX.

B. M. bene merenti

BENER. Veneria

BIX. Vixit.

B. M. Beatæ memoriæ

B. Q. DULC. M. M. Bene quiescas dulcissime mi marite.

B. Q. I. P. Bene quiescas in pace.

BIBAT. Vivatis

C.

CESQ. I. P. Cesquit i. e. quiescit in pace.

C. Q. cum quo, vel cum qua

C. L. P. Cum lacrymis posuerunt.

C. O. B. Q. Cum omnibus bonis quiesce.

CL. V. Clarissimus Vir.

C. P. Curavit poni

C. O. D. O. Caspar Olesincius de Olesnik. in Inscript. Lips.

C. H. L. S. E. Corpus hoc loco sepultum est.

C. V. M. A. S. V. S. C. S. G. O. S. E. Cornelius von Miltitz auf Siebeneigen und Steinburg Churfürstl. Sächs. gewesener Ober-Steuer-Einnehmer. In Inscrip. Lips.

C. V. A. Cum vixisset annos.

C. T. S. L. Cives tui sistunt lacrymis.

C. R. S. Christo resurrecto sacrum.

C. RES. S. Christo Resuscitatori Sacrum.

COS. LIPS. Consul Lipsiensis

COS. & SCAB. Consul & Scabin.

C. SE. H. S. H. M. IMPOS. cujus sepulcro heredes Saxum hoc imposuerunt.

COLL. B. M. V. Collega beatæ Mariæ Virginis

COLL. PRINC. MIN. Collegii Princip. Minor.

COJUG. Conjux.

CONS. ORD. Consul ordinarius.

C. F. Curavit fieri.

D. O. M. Deo optimo Maximo.

D. O. M. S. Deo Optimo Maximo sacrum.

D. O. M. SP. Q. ASCEN. S. Deo optimo maximo Speique Ascensionis Sacrum.

D. T. O. M. S. Deo Ter optimo Maximo sacrum.

DE. S. OPT. M. de se optime merito.

DOC. C. C. Docuit Christum crucifixum.

D. ET M. IMM. Deo & meo Immanueli.

DE OMN. ACAD. B. M. O. D. S. de omnibus Academiis bene meritus ob doctrinam sanam vel *sacram.*

D. O. STUD. LIB. B. M. de omnibus studiis liberalibus bene meritus.

D. S. G. G. Dessen Seele Gott gnade.

D vel *DE.* vel *DP. Depositus.*

D. G. Dies quinque

D. I. P. Dormit in pace.

D. I. P. Decessit in pace

DORMIT. F. I. P. D. Dormitorium fecit in pace Domini.

E.

ECCL. COMP. Ecclesiam composit.

E. EV. Ex Evocato.

EX PP. E. CL. Ex Patribus & Clericis.

EXU. DE. Exuvias deposuit.

EXP. GLO. R. Expectans gloriosam Resurrectionem.

EL. SAX. Elector Saxonicus.

ET D. P. M. V. Et dies plus minus quinque

E. V. Ex voto.

EX TM. Ex Testamento.

F.

F. C. fieri curavit.

F. F. fieri fecit.

FF. Filii.

F. VI. D. S. E. filius sex dierum situs est.

F. R. S. Fratres.

FS.

G.

G. G. Gott gnade.

G. S. S. Georg Stintz scripsit.

G. P. S. Georg Polmar scripsit.

H.

H. L. S. E. hoc loco situs est.

H. heres.

H. M. P. C. hoc monumentum poni curavit, curaverunt.

H. M. F. C. hoc monumentum fieri curavit.

H. M. F. F. hoc monumentum fieri fecit.

H. M. PP. Hoc monumentum posuerunt.

H. M. P. C. Q. V. A. L. Hoc monumentum posuit Conjuxque Vidua animo lubens

H. M. N. S. M. L. Hoc monumentum non sine multis lacrymis.

H. M. V. P. Hoc monumentum volens posuit.

H. M. P. C. Hoc monumentum poni curavit.

H. L. S. S. O. Hoc loco sita sunt ossa.

H. M. P. CC. Hoc monumentum posuerunt carissimi.

H. M. C. L. P. C. Hoc monumentum curavit lubens poni conjux.

H. A. K. Have anima Karissima.

HO. PO. Hora pomeridiana.

H. S. E. Hic sepultus est.

H. M. C. T. hodie mihi, cras tibi.

H. M. F. C. G. Hoc monumentum fieri curarunt Gementes.

H. S. P. M. M. Hoc saxum posuit maritus mestissimus.

H. M. Honesta Matrona.

HOC. MON. POS. FEC. Hoc monumentum posuit, fecit.

I.

INDICT. Indictione

IN. P. In pace.

I. P. S. E. P. S. In pace sibi & patri suo.

INL. Illustris.

ICH. H. EINEN G. K. ich hab einen guten Kampff.

I. M. O. D. in manu Omnipotentis Dei.

J. V. D. Juris utriusque Doctor.

I. M. Æ. E. J. In manibus Æterni Emanuelis jaceo.

J. N. R. J. Jesus Nazarenus Rex Judaeorum.

L.

L. M. locus monumenti

L. S. Locus Sepulcri.

L. H. S. C. P. S. Locum hujus Sepulcri curavit pecunia sua.

L. M. Q. P. C. Lubens meritoque poni curavit.

M.

MAT. Mater.

MART. Maritus.

MED. LIC. Medicinæ Licentiatus.

MEM. S. Memoriæ Sacrum

MED. D. ET P. P. Medicinæ Doctor & Professor Publicus.

M. AE. P. Monumentum æternum posuit.

M. M. Memento mori.

M. E. S. I. B. G. Memoria ejus sit in benedictione gloriosa.

M. Monumentum.

M. Menses.

MR. F. S. C. Mærens fecit suæ Conjugi.

MOEST. VID. SVPERST. P. C. Mæsta Vidua superstes poni curavit.

M. O. C. V. Matrimonium optima cum Virgine.

M. V. L. SVPER. ORB. H. TRIST. MOER. PP. Mater, uxor liberi superstites Orbitatem hanc tristissimam mærentes posuerunt.

N.

N. P. C. Notarius publicus Cæsareus.

NOT. ECCL. ROM. Notarius Ecclesiæ Romanæ.

NEP. SUP. Nepotes superstites.

O.

ORAS G. Horas quinque

OPT. M. optime meritus.

P.

P. M. S. Piis manibus Sacrum.

PIET. V. Pietas vera.

P. S. H. M. P. H. L. C. Patri suo hoc monumentum posuerunt hujus liberi charissimi

P. M. piæ memoriæ.

P. C. P. C. pii cives poni curarunt.

P. M. LX. *plus minus 60.*

PM.

PRESB. Presbyteri.

PLD. Placidius.

Q.

Q. C. P. R. B. R. quem ComPaRaBeRunt.

QVE QVI quiescat qui

Q. V. ANN. XLG. *quæ vixit annos quadraginta quinque*

Q. I. P. Quiescat in pace.

Q. M. O. Qui mortem obiit.

Q. V. Qui vixit.

R.

RDVS PR. Reverendus pater

R. I. P. A. Requiescat in pace anima.

REG. Regionarius.

S.

S. D. V. ID. JAN. sub die quint. Id. Januarii.

S. R. I. ARCHM. Sacri Romani Imperii Archi-Marschallus.

SUPR. CUR. EL. ASS. supremæ Curiæ Electoralis assessor.

S. H. L. R. Sub hoc lapide requiescit.

SS. Theol. D. PP. Sacro Sanctæ Theologiæ Doctor Professor Publicus.

S. T. T. L. Sit tibi terra levis.

S. T. T. C. Sit tibi terra cara.

SP. M. C. E. Spes mea Christus est.

S. H. S. Q. Sub hoc saxo quiescat.

S. M. A. C. Sit meum auxilium Christus.

S. O. D. O. Sebastianus Olesnicerus de Olesnik.

S. S. S. A. S. S. S. sit sepulcrum sacrum à Sacro Sancto Spiritu.

T.

TT. titulus.

TVM. tumulus.

V.

V. ID. FEB. Quinto Id. Febr.

VC. Tribunus voluptatum

V. C. Viri Consulares, viri clarissimi.

VIX. AN. IV. *M.* X. *Vixit annos quatuor menses decem*

V. E. L. R. Vidua & liberi relicti.
V. F. vivus fecit.
V. I. Vir illustris.
V. S. Vir spectabilis.

X.

XPM. Christum.

W.

W. W. Warrlich warrlich.

Et hæc potissima sunt, quæ de SIGLIS Sepulchralibus Christianorum dicere voluimus: cætera judicio Lectorum relinquimus.

CAPUT XXXIII.

De SIGLIS URNARUM *&* OLLARUM SEPULCHRALIUM.

§. I. Hactenus vidimus SIGLAS in Inscriptionibus Christianis usitatas. Nunc ordo postulat, ut etiam quædam de *Urnis* & *ollis sepulchralibus* in medium proferamus, visuri an etiam SIGLIS notatæ fuerint. Constat & omnibus notum est, qui Antiquitates Romanas Sepulchrales modò inspexerunt, antiquitus moris fuisse, ut cadavera cremarentur & cineres in urnis reconderentur. De qua re legi possunt *Quensted. de Sepultura veter. Casalius de ritibus. Schedius de Diis German. Joh. Henric. Kipping. antiq. Roman. de Gracor. Luctu tract. Guther. de jure man. &* qui alii sunt, qui de hac materia egerunt. Quare nobiscum constituimus de Urnis & Ollis Sepulchralibus quædam tradere. Priusquam autem ad SIGLAS nos conferamus, operæ pretium esse duximus, quædam de *Urnis* in antecessum monere, quæ haut ingrata fore, speramus.

§. II. Urna igitur teste *Johanne Baptista Ferretio in Musis lapidariis. edit. Veron. 1672. fol. m. 197.* erat vas sive capsula, in qua mortuorum cineres recondebantur. Cum enim mos esset, mortuorum cadavera cremare, usta materia in cinerem vel pulverem redigebatur, & pro cineribus dabantur urnæ majores & minores, in quibus recondita cum ossiculis, nam ossa

 majori

majori in vase seponebantur, quod ossuarium dicebant, & Cinerarium cinerum, cum Ossilegium esset ossium collectio, quæ Sacerdos ter aqua pura prius spargebat, & sic expiari & purgari credebatur. Varii autem generis fuerunt, cum aliæ ansatæ, aliæ rotundæ, aliæ planæ, acuminatæ & sine acumine fuerint aliæ. vid. Kurtze Beschreibung der heydnischen todten-Töpffe edit. à *M. Gotthilff Treuern. edit. Norimb.* 1688. *cap.* 1. Earundem varias formas conspicere possumus *in Cimeliarchio Stuttgardiano Serenissimi Ducis Würtenbergici*, quare non opus ut pluribus testimoniis probemus. Ubi enim rerum testimonia adsunt, non opus est verbis.

§. III. Materiam quod attinet, illarum varia fuit. Pro cujusque conditione & facultatibus erant vel viles vel pretiosæ. Nam virorum illustrium ossa aureis urnis fuisse condita legimus apud *Homer. Iliad.* ψ. De urna *Severi* meminit Æl. *Spartian.* quod ex Porphyrio facta, quam cum aspexisset, dixisse ajunt: *Tu virum capies, quem totus orbis terrarum non capit.* Ita *Trajani* urnam auream fuisse demonstrat *Doct. Becmann. in annot. ad descript. Francof. Wolffgang. Jobsten* ex *Xiphil.* & *Eutropio.* conf. *cl. Joh. Kirchman. tract. de funer. Roman. lib.* 3. *pag. m.* 367. *edit. Brunsvic.* Reperiuntur etiam argenteæ, qualem adducit *Am. Marcell. lib.* 18. De æreis urnis nullum est dubium, quoniam quædam asservantur in *Cimeliarchio Serenissimi Ducis Würtenbergici Stuttgardiæ.* Similiter in illo reservantur terrenæ varii coloris, qualium colorum meminit *M. Gotthilff Treuer* in seiner kurtzen beschreibung der todten-töpffe. conf. *Smetii. Antiq. Neomag. pag. m.* 157. *seq. edit. Noviomag.* 1678. Non solùm autem Gentiles, sed etiam Christiani cineres in urnis Sepulchralibus reservarunt. De quibus Autores probati passim egerunt.

§. IV. Verum cum nostri instituti non sit ex asse omnes Urnas describere, sed modo earum Siglas enarrare; itaque missis his ad illas nos conferimus. Priusquam autem hoc aggrediamur, monendum esse ratum duximus, quod duplicis generis *Urnæ* fuerint; imò triplicis. Quædam enim vel *aureæ*, vel *argenteæ* vel *æreæ* vel etiam *fictiles* erant. Majoribus includebant cineres & ossa & hæ vel fictiles vel alius materiæ erant. Dein-

Deinde etiam *Urnulæ lachrymales* in usu erant, figura oblongiore formatæ, ore patulo ad excipiendas lacrymas, quales visui dantur in prælaudato Serenissim. Ducis Wurttenbergici Cimeliarchio instructissimo. Deinde tertio etiam dabantur Urnæ seu vascula in quibus Sanguis Martyrum custodiebatur, harum mentionem facit *Paulus Aringhius in sua Roma subterranea lib. 2. pag. m. 278. 279. edit. Arnhem. 1671.*

§. V. Has ergo *Urnas* SIGLIS notatas fuisse testatur *Johann. Smetius in antiquit. Neomagens. pag. m. 162. edit. Noviomag. 1678.* his verbis: LITERIS seu SIGLIS variisque picturis vasa hæc insignita sunt. Unde periti rerum antiquarum ex ipsis ductibus & colorum temperamentis agnoscere possunt Auctorem operis. Mos enim veterum Artificum fuit nomina operibus inscribendi, id quod testimonio suo probat *Statius in Hercule Epitrapesio. pag. m. 207. vers. 23. 24. edit. Lugd. Batav. 1671.*

— — artificum veteres agnoscere ductus
Et non inscriptis auctorem reddere signis

Refert etiam *Plinius* in *præfat. Histor. natur.* Pictores atque statuarios veteres operibus à se factis nomen suum inscripsisse titulo appenso in hunc modum: *Appelles faciebat. Polycletus fecit.* Quin huic *Herculi Epitrapezio*, *Lysippi* nomen inscriptum erat. Ita teste *Petronio*, *Trimalcionis nomen in lancium marginibus inscriptum erat.* Apud *Martial.* quoque legimus *lib. 9. epigr.* XLV. *pag. m. 505. edit. Lugd. Batav. 1661. accurante Schrevel.*

Alcidem modo Vindicis rogabam
Esset cujus opus laborque felix.
Risit: nam solet hoc levique nutu
Græce nunquid ait Poëta, nescis?
Inscripta est basis, indicatque nomen
Λυσίππου *lego, Phidiæ putavi*

Nec non *lib.* VIII. *Eleg.* 51.

Quis labor in phiala? docti Myos anne Myronis?
Mentoris hæc manus est? an Polyclete tua

§. VI. Intelligimus hinc Inscriptiones *Urnis* adjectas fuisse, uti probat cl. *Zimmerman. in Florileg. pag. m. 802.* ubi quandam

dam

dam refert, quæ in lapideo Sarcophago hisce characteribus inscripta fuit:

VIGILIA METIA
MASSAE FILIA
MARTI OLLOUDIO
V. S. L. M.

Ubi A. pro A. ponitur. Deinde Siglæ significant VOTUM SOLVIT LUBENS MERITO. Urnas has Siglis inscriptas fuisse testatur. cl. *M. Johann. Christoph. Olearius in Mausoleo in Museo. i. e. Von heydnischen Todten-Töpffen edit. Jenens.* 1701. Aut enim nomina Artificum & opificum vel dedicantium Siglis apponebantur Urnæ. Harum numerum collegit *Johann. Smet. in antiquit. Noviomagens. pag. m.* 164. 165. 166. E. G. aut ALP. F. Siglæ inscriptæ Urnis reperiuntur, aut *Boud. Fec.* aut *CERIAL. M.* quæ interpretantur ALPINUS fecit. *Boudus fecit* aut *Cerialus manu* fecit &c. Interdum etiam in illis mentio fit officinarum his Siglis. OF. BAS. OFF. AGER. OFF. L. FABU. OFF. L. C. OFF. L. C. VIRILIS.

§. VII. Ab illis autem qui Urnas seu Ollas Sepulchrales dedicabant, tituli inscribebantur hoc modo. FECIT. II. OLLAS CONSERVÆ SUÆ. OLLAS IV. SIBI ET SUIS EMIT AB SOLO OLLAS II. AVIA HILARA. OLLA DONATA AB. L. PORCIO LUSIMACHO. L. ANTONIUS POTHUS OLLAM CUM TITULO BENE MERENTI SEXTIÆ. L. ETRIÆ TONSTRICI SEXTIA XANTA. SCR. LIBRARIA EMIT OLLAS. II. Quod autem sæpissime per Siglas hæ inscriptiones factæ testantur hæc verba: MAR. OLL. D. *Marito Ollam dedit* O. E. *Ollam emit.* O. O. *Olla ossuaria.* O. V. *ollæ quinque.* O. S. E. H. N. S. *Ollarum series externum heredem non sequitur.* O. P. D. *Ollæ publicè datæ.* O. D. A. V. *Olla data a viro.* O. S. PP. *Ollæ singulares perpetuæ.*

Qui modus scribendi satis superque testimonio confirmat Siglas in urnis & ollis sepulchralibus frequentatissimas fuisse.

§. VIII. Ad

§. VIII. Ad *Phialas Lachrymarum* pedem movemus, quæ vitreæ vel etiam fictiles erant, quarum figuræ oblongiores patulo ore & incurvo ad lacrymas excipiendas, & harum figuræ variæ iterum in *CIMELIARCHIO instructissimo Stuttgardiæ Serenissimi Ducis Wurttenbergici Domini mei clementissimi conspiciuntur, quarum descriptionem Excell. Joh. Schuckard. Mathem. P. P. Cimeliarchiique Inspector Fautor meus honorandus* proximis diebus exhibebit. Earundem figuras ære excidi curavit *Joh. Baptista Casalio. de veter. ritib.* Hæ simul cum Urnis & Ollis sepulchralibus condebantur, uti Inscriptiones demonstrant. Hinc optime intelligi potest, quid sit in antiquis lapidibus L. P. *lachrymas ponere.*

C. FLAVII. HERMETIS
AUG. LIB.
AB EPISTULIS GRÆCIS
JULIA ANTITIA MATER
INFELICISSIMA. FILIO
DE SE B. M. CUM LACR. P.
VIX. AN. XVIII. M. V. D. XIII.

Testatur hoc tumulus lacrymis plenus, in quo hæc Inscriptio legitur, quam dabimus:

T. PLAUTIO. T. F. MUNICIPIO
ATTACEN. OPTIME MERITO
ET XXXVIII X. ÆT. AN. E. VI.
TA. SUBLATO TOTO POP. CUM
MAGN. LACR. FUNUS
PROSEQ.
QUINTIA PAULINA MATER
AN. LXXIII. AD. FLET. AD
GEMITUM. RELIG. TUMUL.
LACR. PLEN. E. MARM.
HUM. D. DEDIT.

 §. IX. Pau-

§. IX. Paulò ante diximus, quod etiam vascula seu URNÆ Sanguinis in usu fuerint. Testimonio suo hoc approbat *Paulus Aringhius in Rom. Subterran. lib. 2. pag. m. 277. edit. Arnhem.* his verbis: Nec vero deerant inter tot præclara beatorum Martyrum illic quiescentium insignia, vel potius trophæa quam plurima *vascula vitrea* vel *figlina*, *cruorem* pretiosissimum continentia. Inter vascula autem hæc Martyrum SANGUINE illustria unum præcipue recensendum nobis est, quod in marmoreo sepulcri operculo calce oblito adinveniri contigit, ubi palma, hujusmodi addito inscriptionis titulo SAN. SATURNIN. præferebatur. Proxima duo vasa è SS. *Victoris* & *Nicasii* sepulcris eruta fuere, quorum sacra corpora S. Pontif. Gregor. xv. ad se deferri voluit, in quorum altero, quod S. *Victoris* est hæc legebantur SIGLÆ. SANG. in altero *Nicasii* istæ: SA. Quibusdam insculptæ erant . seu ad significandum Sanguinem in his urnis figlinis Christianorum Martyrum custoditum fuisse. Et hæc de SIGLIS URNARUM.

CAPUT XXXIV.

De SIGLIS *ararum Sepulchralium &* CIPPORUM.

§. I. Primis temporibus Aræ nullis nisi Deo erigebantur, uti Scriptura testatur. Sequentibus autem seculis, cum Imperatores instar Deorum haberi vellent, adulatione factum, ut Principibus ac bene de patria meritis aras exstruerent. Principes igitur virtutibus suis ARAS meruisse testatur exemplum *Augusti*, cui vivo tanquam Deo aras erectas esse liquere arbitramur ex illo *Virgilii. Eclog. 1. v. 7, 8.*

Namque erit ille mihi semper Deus, illius ara
Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus

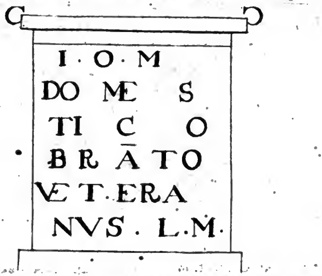
Itemque ex isto *Horatii lib. 2. epist. 1. v. 15. 16.*

Præ-

Præsenti tibi maturos largimur honores.
Jurandasque tuum per nomen ponimus aras

Huic etiam *Ubios* in Germaniis, Lugdunenses, & Narbonenses in Galliis aras erexisse refert *Rosinus lib. 2. c. 2. Antiq.* Rom. cum Inscriptionibus & *Dempster. paralip. in Rosin. lib. 1. c. 13.*

§. II. Adventantibus etiam Principibus fœdissima adulatione ARÆ exstructæ & ornatæ sunt, qui honor habitus est *Metello. Valer. Max. lib. 9. c. 1. Caligulæ. Sueton. in vita c. 13. Vitellio Tacit. histor. lib. 2. c. 60. n. 3.* & aliis. Imò eò dementiæ pervenerunt mortales, ut etiam defunctis & de se bene meritis Aras ædificarint, uti ex veterum monumentis satis constat. Illæ autem ex durissimo lapide confectæ & Inscriptionibus ornatæ erant, qualem lapideam aram extra Urbem *Noviomagium* A. CIↃ. IↃC. XXXVII. die XVII. Novembr. repertam affirmat *Johannes Smetius in antiquit. Noviomagens. pag. m. 96.* his verbis: Altitudine pedem cum dimidio superat, & latitudine pollices Romanos octo æquat, in fastigii supremi extremitatibus bina habet cornua: epigraphe est hujusmodi:

Hinc intelligere est, quod veteres non solum Aras, sed etiam

Inscriptas verbis & SIGLIS defunctis dederint. Id quod aliud fragmentum lapidis cujusdam sepulchralis ostendit, ubi hæc leguntur:

—— —— —— BLAND.
xxx. A E. XII
H. E. T. F. C.

Non possumus omittere, quin SIGLIS exponamus. BLAND. *Blandius* aut si mavis *Blandinus*, *Annorum triginta Ærum duodecim*, vel stipendiorum duodecim. Ærarius igitur duodecim est, qui æra meruit & stipendia fecit annos duodecim. SIGLAS ultimas sic explicamus: *Hæredes ex Testamento fieri curarunt*.

§. III. Meminerunt harum Ararum Sepulchralium *Jan. Gruter. in Inscription. fol. m.* DCCCCXXXVII. *Reinesius* variis in locis: ubi sane plures SIGLÆ occurrunt. v. g. AR. DON. D. i. e. *Aram dono dedit* & quæ aliæ sunt. Quod autem ARÆ sepulchris superstructæ fuerint tam Scriptores quam Inscriptiones probant. Ut igitur hanc nostram opinionem testimoniis confirmemus prodeat *Virgil. lib.* 3. Æneid. ita canens:

—— —— —— stant manibus aræ
Cæruleis mæstæ vittis atraque cupresso
Et circum Iliades crinem de more solutæ
Inferimus tepido spumantia cymbia lacte
Sanguinis & sacri pateras:

Et quibusdam interjectis hæc de ARA SEPULCHRALI occurrunt.

Libabat cineri Andromache Manesque vocabat
Hectorium ad tumulum viridi quem cespite inanem
Et geminas causam lacrimis sacraverat aras.

Apud eundem *lib.* VI. *Æneid.* hic locus exstat:

Haut mora, festinant flentes, aramque sepulcri
Congerere arboribus. —— ——

Germanus Coment. in h. l. sic advertit: *Aram sepulcri dixit, quod non solum secundum ipsa sepulcra, sed & in ipsis sepulcris aras*

aras antiqui struerent, *in quibus* D. M. i. e. *Diis Manibus sacra opportunius fierent.*

§. IV. Elegantissimus vir *Jacobus Boissardus part.* III. *Antiq. Rom. Tab.* LIX. è marmoribus Cæsianis ejusmodi ARAM depictam exhibet cum hac Inscriptione:

C. DOMIT. C. F. PAL. VERT.
V. A. XXXXI. M. VII. D. XII.
VOLUSIA SEVERA CONJUX MARIT.
OPT. ET INDULGENT.

In hac sane Ara Siglæ conspiciuntur, quæ Sepulcro superaddita fuit, quæ consuetudo valde antiqua videtur esse. Ad hunc ritum respicit *Ovid. lib.* IIX. *Metam.*

Ante Sepulcrales infelix adstitit aras
Ex qua reliquias divinique ossa parentis
Condidimus terra mæstasque sacravimus aras

Ubi Poëta hujusmodi ARAM vocat SEPULCHRALEM, partim quod propter Sepulcrum fuerit, partim etiam quod sacra ad Sepulturam pertinentia in eadem peracta fuerint. De hac ara locus est accipiendus qui habetur apud *Silium Italicum lib.* XVI.

Ipse tenens nunc lacte sacro nunc plena Lyæo
Pocula, odoriferis adspergens floribus aras
Tum Manes vocat excitos.

Seneca cognomento Tragicus SEPULCRALEM ARAM pari modo intelligere videtur *in Medea Act.* III. *Sc.* II. sic canens:

Vocetur Hecate! sacra luctifica adpara
Struantur aræ; flamma jam tectis sonet

Sic de Sepulcro *Scipionis Africani Seneca Epist.* LXXXVI. refert, quod *ara* ipsi imposita fuerit. Et licet Dionysius *Gotofredus* in hunc locum legat *arca in not. ad ff.* non tamen ipsi assensum præbemus, cum potius *Seneca* Glossator *aram* legendum æstimet. Hic enim *adoratam aram* &. *adoratos Manes Scipionis* explicat. Adeoque *Dionysius Gothofredus* cum aliis pluribus fal-

 litur,

litur, dum in eo loco præsidium suæ opinioni quærit, à quo ipsi nihil expectandum venit.

§. V. Hisce non possumus, quin aliam Inscriptionem adjungamus, ex qua idem patere poterit. Sic ea se se habet:

P. CORNELIA ANNA
NE IN DESOLAT. ORBIT. SUPERVIVERET
MISERA VIV. ME ULTRO IN H. ARAM.
CUM VIRO CUM. Q. V. A. xx. SINE
ULLA DO. LIB. LIBERTABUSQ. NO.
UT QUOTAN. SUPER ARAM. NO.
PLUTON. ET UXORI PROSERP.
OMNIBUSQ. SACRIFICENT ROSISQ.
EXORNENT DE RELIQ. IBI EPULENTUR.

Clare ergò ex hac inscriptione patet, Aras Sepulcris superstructas fuisse, quæ vel verbis vel Siglis inscriptæ fuerunt, ut facile dignosci potuerit, quis in hoc sepulcro conditus & ex qua familia originem traxerit. Siglæ in hac inscriptione sunt *Desolat. Orbit.* i. e. desolata orbitate. VIV. *vivam.* H. *hanc.* Cum Q. V. *A.* xx. *cum quo vixit annos viginti.* DO. LIB. LIBERTABUSQ. NO. i. e. *domus liberis libertabusque Nominatis.* Pluton. & Proserp. *Plutoni & Proserpinæ.* Adjecimus itaque notitiam Siglarum, ut eò facilius sensus percipiatur.

§. VI. Ejusmodi institutum priscæ Ecclesiæ Christiani sedulo secuti sunt. Nam isti in Martyrum suorum sepulcris altaria quoque erexisse leguntur. E multis locis, quæ fidem huic nostræ opinioni facere possunt, aliquot saltem arcessere placet. Audiamus *Prudentium libr. Peristephan. Hymn.* III. ita canentem:

Sic venerarier ossa libet
Ossibus altar & impositum.

Idem *in Hymno* v. *de Martyrio S. Vincent. in coronat. Hippolyti. Martyr. Hymno.* x. quæ loca omnia satis ostendunt, Aras sepulcris superædificatas fuisse. Et hæc de aris sufficiant.

§. VII. Nunc ad *Cippos* seu *columnas* accedimus, quibus Se-

Sepulcra ornabantur. De his *Servius Comment. in Virgil. lib.* XI. *Æneid.* agit his verbis: *Apud majores nobiles aut sub montibus altis aut in ipsis montibus sepeliebantur, unde natum est ut super cadavera aut pyramides fierent, aut ingentes collocarentur columnæ.* Sic Populus Romanus in honorem *Julii Cæsaris* sepulcrum ejus columna lapidis Numidici ornavit. Audiamus *Sueton. in vit. ejus cap.* 85. ita scribentem: *Postea solidam columnam prope* XX. pedum lapidis Numidici in foro statuit scripsitque. P. P. i. e. PARENTI PATRIÆ. Ita *Cippi* positi, qui vel lapides, vel columnæ erecti defunctis fuerunt cum Inscriptionibus quibus in memoriam sibi revocabant defunctorum virtutes & merita. Unde *Horat. lib.* 1. *Satyr.* 8.

Hoc miseræ plebi stabat commune sepulchrum
Pantalabo scurræ, Nomentanoque Nepoti
Mille pedes in Fronte, trecentos cippus in agrum
Hic dabat: Heredes monumentum ne sequeretur.

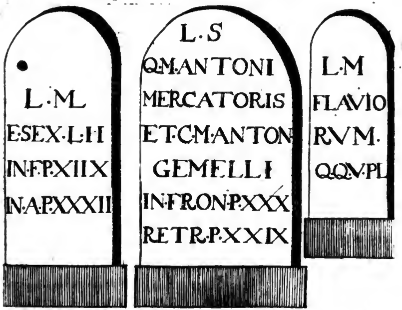
Cipporum etiam inscriptionibus in fine adjiciebantur SIGLÆ quædam, quæ significarent quantum locum occuparent Sepulchra & hoc spatium ex lapidibus videri posset. INF. PED. IN. AGR. PED. IN. FR. ET ANT. FR. i. e. *infra Pedes in agro, pedes in fronte & ante frontem.* H. M. H. N. S. *hoc monumentum heredes non sequetur.* Hoc ut melius intelligatur adscribemus ex *Johanne Baptista Ferretio* inscriptionem, quam habet *in Musis lapidariis edit. Veron.* 1672. *fol. m.* 187.

INFERENDI. IN. AREA. HUMANDI SEPELIENDIQUE
JUS POTESTASQ. ESTO, UT HUIC AREÆ
QUAM EGO DEFINII. ET A. FRONTE MACERIAM
DUXI. ET TITULUM POSUI. ULTRA EAM AREAM
ET MACERIAM IN FRONTE. IN AGRO VERSUS
LATE. P. X. RETRO USQUE AD CANABETUM
HUIC AREÆ CEDET IN QUA PEDATURA NEQUE
HUMARI NEQUE TUMULUM FIERI VOLO. UT
HABEAT EA AREA ET A TERGO ET A
LATERE ACCESSUM SUUM.

Et

Et ſic inſcribebantur etiam per Siglas monumenta, ut plebs ſciret à *Cippis* quod hæreditario jure heredipeta hunc locum, ſpatium vel agrum petere non poſſent, atque ex illo tumulatorum oſſa eruendo diſſeminare.

§. VIII. Operæ pretium eſſe duximus hoc loco Cippos quoſdam cum Siglis oſtendere, quo ea, quæ diximus clariora reddentur. Cippus itaque rudis è terra nigra, Patavio vicina, erutus ſatis indicat, Siglas in illorum Inſcriptionibus adhibitas fuiſſe, quæ hæc eſt:

Hic certe multæ occurrunt Siglæ. In primo et ultimo extant. L. M. quæ aut *Legavit monumentum* aut *Locum monumenti* ſignant. In medio autem L. S. quod eſt *Laribus Sacrum*. Deinde in primo hæ extant. E. SEX. L. H. IN. F. P. xiix. IN. A. P. xxxii. quæ denotant: *E Sextis Libertis habet. in fronte pedes octodecim. in Agro* pedes xxxii. triginta duos. In ultimo. Q. Q. V. P. L. ita exponi poſſunt: *Quoquoverſus pedes quinquaginta.* Et hæc ſufficiant.

Ca-

CAPUT XXXV.

De SIGLIS EPISTOLICIS.

§. I. Hactenus circa Sepulchrales SIGLAS occupati fuimus, & varium illarum usum consideravimus; nunc ad alias *Privatas* nos conferimus, quæ in Epistolis conspiciendæ sunt. Hebræi & Latini statim in Epistolis formulis Salutandi utebantur; deinde ad compellationem se conferebant, qua is ad quem scribitur, honorifice compellatur. Ipsius modus duplex vel *Vetustior*, vel *Recentior*. Vetustior erat Romanorum, quo Scribentis nomen primo loco in Casu Nominativo, post ejus ad quem scribitur, sive superior, vel inferior fuerit, in Dativo ponebatur. Prænomen plerumque unica litera seu SIGLA signabatur, ut P. M. C. i. e. *Publius*, *Marcus Cajus*. A. A. M. *Antonius*. *Ancus Martius*. Postmodum nomen Gentilitium addebatur, quod hodie cognomen dicitur. ut C. T. F. i. e. *Cornelius*, *Tullius*. *Fabius*. Agnomen. AF. CUNCT. *Africanus*, *Cunctator*.

§. II. Ponebatur autem nomen vel *nude* ac *simpliciter* sine ullo Epitheto. v. g. C. ATT. S. *Cicero Attico Salutem* C. S. D. VAR. *Cicero Salutem dicit Varroni*. SULP. S. D. C. *Sulpitius salutem dicit Ciceroni*. P. S. D. T. *Plautus Salutem dicit Terentio*. PL. S. D. F. *Plinius salutem dicit Fabio*. vel addito nomine Dignitatis, si uterque & scribens & cui scribebatur, vel alteruter in Magistratu aut imperio esset. v. g. C. S. D. PLANC. IMP. COS. DES. i. e. *Cicero Salutem dicit Planco Imperatori Consuli designato*. PL. S. D. C. IMP. *Plancus salutem dicit Ciceroni Imperatori*. C. PROCOS. S. D. M. MARC. COS. *Cicero Pro-Consul Salutem dicit Marco Marcello Consuli*. PLIN. TRAJ. IMP. S. *Plinius Trajano Imperatori salutem*. Vel epitheto addito, quo amor significatur. v. g. C. S. D. TER. S. *Cicero Salutem dicit Terentiæ suæ*. vel C. S. D. TER. ET TULL. ET C. F. S. i. e. *Cicero Salutem dicit Terentiæ & Tulliæ & Ciceroni filio suo*. item. TUL. S. D. TER. ET P. TUL. D. A. S. ET C. MAT. O. SUA. SOR.

i. e. *Tullius Salutem dicit Terentia & pater Tulliola duabus animis suis & Cicero Matri optima suavissima Sorori.* T. ET C. F. S. D. TIR. H. ET. O. i. e. Tullius & Cicero filius Salutem dicunt Tironi humanissimo & optimo. & hæ Siglæ passim occurrunt in Ciceronis aliorumque Epistolis. De recentiore modo nihil dicemus qui cuivis jam notus.

§. III. Ita etiam in Exordio Epistolarum vetustior modus erat per Siglas scribendi. Hic consistebat potissimum in formulis certis & in publicis quidem literis. v. g. S. V. G. E. V. i. e. *Si vales gaudeo, ego valeo.* In privatis autem. S. V. B. E. E. V. i. e. *Si vales bene est, ego valeo.* His accedebant aliæ formulæ. S. T. E. T. L. N. V. E. E. SUA. C. V. i. e. *Si tu & Tullia lux nostra valetis, Ego & suavissimus Cicero valemus.* S. T. E. Q. V. B. E. Si tu exercitusque valetis, benè est. Plura ex Ciceronis epistolis sunt petenda. In epilogo epistolæ plerumque Vale addebatur, quæ vox cum aliis connectebatur formulis. Et hæ vel expressis verbis scribebantur vel per Siglas, ut hoc modo.

V.	Vale.
B. V.	Bene vale
V. M. T.	Vale mea Terentia
M. F. V.	Mi frater Valè.
V. M. S. E. O. F.	Vale mi suavissime & optime frater.
V. M. T. V. V. E. S.	Vale mi Tiro Vale, Vale & salve.
V. S.	Vale Salve
V. E. V.	Vale & veni.
V. E. M. A.	Vale & me ama.
D. O. U. V.	Da operam ut valeas
F. U. V.	Fac ut valeas
C. T. D.	Cura te diligenter
S. T. V. T. C.	Sit tibi valetudo tua curæ

Hæ & aliæ formulæ in epilogis scribebantur, quibus optabant optimam sanitatem, ut quàm longissime quàm diutissime amicus salvus esse velit.

§. IV. He-

§. IV. Hebræorum Scripta ſi evolvimus, tunc percipimus illos SIGLIS in principio Epiſtolarum & fine uſos fuiſſe. Cum ad aliquem literas dare vellent, ſalutandi formulam adhibebant hanc שלום לך, quam per SIGLAS ita ש״ל. Ita etiam ש״ר. i. e. שלום רב *pax multa*. & י״ל quod eſt ייטב לך bené ſit tibi. Similiter ש״ל״ש quod eſt שלום לך שלום ſalus tibi ſit, ſalus, id eſt. Salutem plurimam tibi dico. qua formula plerumque in exordio epiſtolarum utuntur. Salutatione facta nomen perſonæ cui ſcribitur, ultimo loco exprimunt Hebræi præcedente honoris verbo ſequente Euphemia. Utrumque abbreviate & per SIGLAS indicant: illud per כמ״ר. i. e. כבוד מעלת רבי *Gloria Excellentia Rabbi*, vel ſi ſit dignior, כמה״ר. i. e. כבוד מורנו הרב רבנו. *Gloria Doctoris noſtri, Domini Magiſtri noſtri.* מורנו *Morenu* in ſupremo honoris gradu eſt, & aliis Rabbinis præeſt. Alterum per יצ״ו. i. e. ישמרהו צורו וגואלו. *Cuſtodiat eum rupes* (Deus) *ejus & redemptor ejus*. Aut ſi familiam & liberos habeat per יז״א. i. e. יחיה זרעו יאריך ימין אמן *Vivat ſemen ejus, producat dies Amen.*

§. V. Initio narrationis utuntur his SIGLIS ר״ד quæ ſignificant ראשית דבר *principium, initium rei*. Similiter ע״ד quo indicant ea, quæ à Latinis redduntur: *Quod attinet*. In fine antegrediuntur voti candidi & infimæ ſubmiſſionis notæ, in hunc ſenſum לא״א מהר״ו. Sic eſt precatio minimi diſcipulorum vermiculi Jacobi filii R. Iſaac. Hoc facto annum addunt hoc modo לפ״ק. לפרט קטון *ad ſupputationem minorem*. In deſcriptione temporis communiter notant primo diem ſeptimanæ, deinde diem menſis: tertio numerum anni, ac per notam ellipſin vocabula לחדש *Menſis* & שנת Anni omittunt. Vocem יום ferè ſemper per Apocopen notant adjecta tamen virgula pro more quæ li-

teram abjectam indicat, ut אש״ש לפ״ק י״ו ב׳ י״ב אלול. *die secunda* scil. *septimanæ, duodecimo* (mensis) *Elul.* i. e. *Augusti, anno* 611. *supputatione minore.*

§. VI. Ex hisce patet, quod Hebræi, tam in Exordio, medio & epilogo Epistolarum Siglis usi fuerint, quarum copiam jam dabimus ut

אי״ה i. e. אם יעזור השם. i. e. *Si voluerit aut opem tulerit Deus: Deo volente, juvante divino Numine.* vid. *Rasche Theboth.*

אע״פי i. e. אף על פי. *licet ita sit, tamen.*

בח״רג בנ״וש. i. e. בחרם רבנו גרשום *per anathema R. Gerson.* i. e. tribus excommunicationis speciebus quæ continentur in בנ״וש. ubi ב est præfixum & tres reliquæ Siglæ notant נ׳ח׳ש׳ נדוי. חרם. שמתא per *Niddui Cherem* & *Schamatha.* de quibus *Selden.*

בע״ה. vid. Buxtorff. pag. 209.

ג״כ i. e. גם כן *etiam, sic itidem, similiter. Rasche Theboth.*

ר״ג i. e. רבנו גרשום, *Rabbini nostri Gersom.* ד. Genitivi nota est. vid. *Buxt. de Abbrev. pag. m.* 71.

ד״ש i. e. דורש שלומך *Quærens pacem tuam. Tui commodi studiosus.*

הח״ר i. e. הקדוש החבר רבינו *Sanctus ille Magister Magister noster. Rasche Theboth*

הנ״ל. i. e. הנזכר למעלה *Commemoratus supra, prædictus.*

ה״ר. i. e. התעלה רבי *Excellentissimus, Magnificus* vel *Princeps ille Rabbi*

הקב״ה. i. e. הקדוש ברוך הוא *Sanctus benedictus ille* vel. *sanctus ille celebrandus.* passim.

הת״י

הש״ i. e. חַיִּם יִתְבָּרַךְ *Deus, qui sit benedictus.*

ואש״ר i. e. וְאֵלָיו שָׁלוֹם רַב. *Et ipsi salus multa sit*

ולכאל״ש i. e. וּלְכָל אֲשֶׁר לוֹ שָׁלוֹם *Et omnibus suis salus sit.*

זל״ i. e. זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה *Memoria ejus sit in benedictionem* vid. *Rasche Theboth.*

יר״ה i. e. יָרוּם הוֹד הוֹדוֹ *Exaltetur celsitudo Magnificentia ejus.*

וש״ש i. e. וְשָׁלוֹם שָׁלוֹם *& salus, salus.* i. e. *Vale etiam atque etiam.*

Hæ & aliæ Siglæ in Hebræorum Epistolis frequentissimæ occurrunt notatæ à *clar. Buxtorff. edit. in Instit. Epistolari Hebraica.* 1629. videri etiam de his possunt alii, inter quos *Rasche Theboth*, qui liber *Schindler. Lexic. Pentaglott.* annexus in fine.

Caput XXXVI.

De Siglis *statuarum, publicarum & privatarum.*

§. I. Cum in præcedentibus de statuarum Siglis nihil dictum sit, quarum usus tamen celeberrimus; Hinc, cum ordo postulet, ut de Statuis privatis agamus, operæ pretium esse duximus in hoc capite de Siglis statuarum tàm publicarum, quàm privatarum quædam proferre, sperantes, haut ingratum fore Lectoribus. Statua igitur ut ab origine ordiamur, dicitur à statuendo, uti *Ascensius* ad illud *Virgilii.* II. *Æneid. Effigiem statuere* i. e. *erexere* inquit, *unde statua dicta qua statuuntur vel stant.* Usurpat quoque hoc verbum *Cicero* I. *Verrin. Syracusani statuam* postea statuerunt, vel à *stando.* Hoc verbo crebrò utuntur boni Authores, cum de statuis loquuntur. *Horat. Satyr.* 3. II. —— *Æneus ut stes.*

Valer. Flacc. Argonaut. v. *Parvo de marmore juxta stat soror* & alii infiniti. Confer. *Edmund Figrel. lib. elegant. de statuis illustrium Romanor. edit. Holm.* 1656. qui capite 2. & 3. de formis & generibus illarum pluribus differit.

§. II. Publicæ statuæ Regibus & Imperatoribus vivis aut post mortem erigebantur ab aliis, quibus nomina Dedicantium subscribebantur Siglis. v. g. HUIC ORDO MUNICIPII FLAVII ARVENSIS OB MERITA. LAUDATION IMPENSAM FUNERIS LOCUM SEPULTURÆ ET STATUAM DECREVIT. Hæc plenis verbis incisa fuit Statuæ; Verum Siglis quoque utebantur, uti conspicimus ex hac Inscriptione: CIV. INTEAMNANÆ CIV. UTRIUSQ SEX. AER. COLL. POST OB. H. P. D. i. e. *Cives Inteamnanæ civitatis utriusque Sexus ære collato post obitum Hujus Patronæ dedicarunt.* vel alia cujusdam Fabii: QUÆ EX. D. D. TARR. QUOD FACTUM POST M. E. P. E. i. e. *Quæ ex Decreto Decurionum Tarraconensium, quod factum, post mortem ejus posita est.* Similiter ex his Siglis cognoscere possumus an propria vel aliena pecunia Statua erecta fuerit. Si propria hæ Siglæ exstabant. S. P. P. P. S. C. i. e. *Sua pecunia propria poni sibi curavit.* Sin verò aliena; ita inscribebantur statuæ. P. M. A. M. IMP. P. P. STA. ÆR. COLL. P. P. E. i. e. *post mortem ad memoriam Imperatoris postulante populo ære collato publice posita est.*

§. III. Penes quos autem potestas fuerit decernendi dispiciemus. Ab initio Urbis Reges sibi ipsis posuisse statuas *Plin. lib.* XXXIV. 6. asserit. Sed post ejectos Reges jus illud penes Senatum populumque Romanum erat. Permansit hæc potestas apud Senatum usque ad tempora Imperatorum, Senatus jura ad se trahentium, sine quorum rescripto nullam statuam erigere licebat. Itaque in titulis legebatur, quod ab Imperatoribus jussum fuerit, uti patet ex Inscriptione statuæ *Saturnini secundi*:

OB EGREG. E. IN R. P. M. D. D. N. N. VALENTIN. ET VAL. VICTOR. ET TRIUMPHAT. S. AUG. STAT. S. A. C. L. Q. J.

i. e.

i. e. *Ob egregia ejus in Rempublicam merita Domini nostri Valentinianus & Valens Victores & Triumphatores semper Augusti Statuam sub auro constitui locarique jusserunt.* Interim tamen Senatus aliquam Authoritatem hac in re conservavit, ita tamen ut ab Imperatoribus potestatem peterent, uti constat ex hac Inscriptione: D. D. N. N. ARCHAD. ET. HONOR. FELICISS. AC DOCTSS. IMPP. SEN. PET. STAT. IN. FOR. DIV. TRAJ. ER. COLLOCAR. JUSSERUNT. i. e. *Domini nostri Archadius & Honorius felicissimi ac Doctissimi Imperatores Senatu petente Statuam in Foro divi Trajani erigi collocarique jusserunt.* Confirmat hoc etiam alia: HUIC SEN. AUTOR. IMP. TRJ. AUG. GERM. DAC. TRIUMPHALIA ORNA. DECR. STATU. P. P. P. C. i. e. *Huic Senatus Authore Trajano Augusto Germanico Dacico Triumphalic. Ornamenta decrevit statuam pecunia publica ponendam curavit*, vel *censuit.*

§. IV. Hinc sæpe in Inscriptionibus statuarum publicarum hæ Siglæ reperiuntur. S. P. Q. R. D. i. e. Senatus populusque Romanus decrevit, uti ex hoc titulo patet: L. Ranio. L. F. POBL. OPTATO V. C. COS. ORD. CUR. R. P. NOLAN. CUR. PEC. P. XV. VIR. SACRIS FACIUND. PATRONO R. P. III. VIRO AD AGR. DIVID. X VIRO STLITIB. JUDICAND. STAT. EX AER. S. P. Q. NOLAN. D. D. vel etiam hæ: EX D. D. D. D. i. e. *ex decreto Decurionum dederunt.* uti EX AER. COLL. STAT. P. C. D. MUN. CÆS. Ex his itaque luce meridiana res clarior, quod veteres in Inscriptionibus Statuarum Siglis usi fuerint.

§. V. De ordinibus civitatum, penes quos potestas fuerit decernendi statuas, hoc legimus, quod si quis statuam ponere vellet, veniam prius ab ordine impetrare debuerit; quare in Inscriptionibus in fine additur, Impetrata venia ab Ordine statuam D. S. P. P. *de sua pecunia posuerunt.* Ordo autem nihil aliud erat, quam Senatus civitatis à quo Plebs petebat veniam statuas collocandi. Hinc ultima verba adjiciuntur PLEBS URB. plebs urbana U. PLEBS. BENVENT. C. P. i. e. *Universa plebs Beneventana censuit ponendam*, scil. statuam.

Quæ

Quæritur, an etiam à PRIVATIS ſtatuæ publice erectæ, quod pluribus teſtimoniis affirmat *Edmund. Figrel. de ſtat. pag. m.* 79. Mentionem tantum faciemus unius:

A. POMPEJO A. F. ET TESTAM. L. LUCINI
T. F. STATUA STATUT. EST.

De his videri poſſunt *pag.* 79, 80, 81, 82. 83. *ſeq.* confer. *Jan. Gruter. & Reineſ. Inſcript.*

§. VI. Erigebantur Statuæ omnibus, qui de Republica optime meriti. Magiſtratui non ſolum, ſed etiam Literatis, *Sacrorum Interpretibus*, *Juris peritis*, *Medicis*, *Philoſophis*, *Rhetoribus*, *Poëtis & Grammaticis.* Unam vel alteram afferemus.

C. CLAUDIANI. V. C. CL. CLAUDIANO. V. C.
TRIBUNO ET NOTARIO ---- OB JUDICII SUI
FIDEM. D. D. N. N. ARCHAD. ET HONOR. FEL.
ET DOCTISS. IMPP. SEN. PET. STAT. IN FOR.
D. TRAJ. ER. COLLOC. Q. JUSS.

Ita, ubi plebs alicui ſtatuam erigi curaſſet hæc formula per Siglas adſcripta videtur

L. VALER. L. F. ---- PLEBS UNIVER. MUNICIP.
HISTON. STAT. ÆR. CONL. DECR. CURAT. R. P.

i. e. *Lucio Valerio Lucii filio plebs univerſa Municipum Hiſtonienſium Statuam ære collato decrevit Curatoribus Reipublicæ.* Et ſic porrò de aliis ſentiendum.

§. VII. De ſumptibus Statuarum jam diſquirendum eſt. Audivimus & vidimus *Statuas publicas* vel *privatas* eſſe. Quæ itaque publice & ſolenniter decretæ erant, plerumque publicis ſumptibus erigebantur. Hinc illæ in titulis Siglæ formulæ. ST. P. P. P. *ſtatuam publica pecunia poſuit* ST. P. P. P. C. *ſtatuam publica pecunia ponendam cenſuit.* ST. LOCAR. S. P. P. *Statuam locari ſumtu publico placuit.* S. P. ST. ER. C. *Sumptibus publicis ſtatuam erigi curavit.* S. COLL. vel ÆR. COLL.

COLL. ST. F. C. E. J. *Sumtibus collectis vel ære collecto statuam fieri curavit & jussit.* Fiebat autem nonnunquam, ut nonnulli honore contenti publico impensis parcerent, & hunc honorem recusarent; Testantur id in monumentis antiquis Siglæ, uti refert *Barnab. Brisson. lib.* 8. *antiq. formul. pag. m.* 725. H. C. I. R. i. e. *Honore contentus impensam remisit.* vel H. A. I. R. *honore accepto impendium remissum.*

§. VIII. Remisso itaque sumtu Reipublicæ, statuas propria pecunia aut ipsi adhuc vivi ponebant, aut per alios poni curarunt, uti inscriptio Narbonensis testatur.

DEC. IIIIII VIR. AUGUST. P. OLIT. APOLLON.
IIIIII VIR. AUG. ET. NAVIC. C. I. P. C. N. M. OB.
MERIT. ET LIBERAL. EJUS QUI H. DECR. USUS
I. R. E. ST. D. S. P.

Cum itaque in hac inscriptione multæ occurant Siglæ, enucleabimus illas, ubi primum DEC. IIIIII. AUG. significant, *Decius quintumvir Augustalis.* Deinde P. OLIT. APOLLON. IIIIII VIR. AUG. ET NAVIC. C. J. P. C. N. M. notant, *Publio Olitio Apollonio seviro Augustali & Naviculario Coloniæ juliæ patriæ Claudiæ Narbonensis Martiæ.* Ultimo QUI H. DECR. USUS I. R. E. ST. D. S. P. i. e. *qui honore Decreti usus impendium remisit & statuam de suo posuit.*

§. IX. Si propinqui aut hæredes post mortem ob merita ex Decreto honore ponerent, ita statuis inscribi curabant, ut mentio fiat veniæ impetratæ & deinde addatur de sua pecunia, uti in statua *Antonino Pio* posita *Perusia in Umbria* hæc leguntur: H. C. I. R. E. IMPETR. VEN. AB. ORD. PERUS. O. M. Q. P. D. S. P. P. Quæ juxta Siglas ita legenda. *Honore contentus Impensam remisit & impetrata venia ab Ordine Perusianorum Optimo maximoque Principi de sua pecunia posuit.* Hoc etiam monendum quod interdum bene meritis viris, qui H. C. *honore contenti*, sumptibus publicis pepercissent ipsi DECURIONES de suo posuerint his Siglis inscriptis. Cum is H. C. S. P. PEPERC. DEC. E. S. P. i. e. Cum is *honore contentus sumptibus publicis pepercisset Decuriones ex suo posuerunt.*

runt. Quandoque ex publica pecunia; interdum ex ære, quod populus colligebat Statuæ erigebantur. Utrumque genus una Inscriptio Cujusdam *Aruntii* indicat. HUIC DECUR. DUAS STAT. ALTERAM E. P. P. i. e. *ex pecunia publica*. ALTERAM, E. ÆR. POP. COLL. IN FOR. P. DECREV. i. e. *ex ære populi collecta in foro ponendas decreverunt*.

§. X. Non solùm autem Romæ, sed etiam in Provinciis & Municipiis Romanis statuæ ponebantur, quamvis Romæ positæ honorabiliores habitæ fuerint. De Provinciis & Municipiis monstrant antiquæ Inscriptiones, in quibus hæ formulæ leguntur.

M. FABIO. M. F. GAL. PAULINO. EQUO PUB.
DATO. AB. IMP. CÆS. HADRIANO AUG. ILERDENSES
CIV. O. OB PLUR LIBERAL. IN R. P. S. L. A
PROVINC. IMPETR. P. D. D. Q.

Priora verba hujus Inscriptionis intellectu facilia, sed posteriora explicatione opus. CIV. O. i. e. *Civi optimo ob plurimas Liberalitates in Rempublicam suam loco à Provincia impetrato posuerunt dedicaruntque*. Ita locus assignabatur ab ORDINE Municipii, ubi statuæ sint erigendæ. Testatur hoc Inscriptio: HUIC ORDO MUNICIPI CENAS PUBL. DECREV. E. L. IN QUO STAT. S. UX. LIB. Q P. L. ASSIGN. P. C. i. e. *Et locum, in quo statuas sibi, uxori Liberisque poneret loco assignato ponendas curavit*.

§. X. Leguntur quoque sæpe hæ Siglæ teste *Barnab. Brisson. lib. 7. antiq. formul. pag. m. 726*. L. D. D. D. i. e. *Locus datus Decurionum Decreto*. uti *T. POPILIO* T. F. E. ÆR. CONL. L. D. D. D. *Tito popilio Titi filio ex ære conlato locus datus decurionum decreto*. Ejus autem, qui alteri statuam peteret, arbitrio relictum interdum fuit, locum eligere, ubi vellet. Ita si peteret *lucum*, concedebatur, ut statuam bene de Republica meriti ibi poneret, uti ex hoc patet: *In Gratiam Claudii Maronis* LUC. AD. STAT. P. ELECT. *Lucus ad statuam ponendam electus*. Ita etiam forum eligebatur. Sic in illo decreto de statua A. cujusdam *Quintilii* sub *Frentino* legitur:

tur: HUIC STAT. P. P. IN FOR. UBI. I. VELL. *Huic statuam publice ponendam in foro ubi ipse vellet.* Quæ a Senatu Populoque Romano Imperatoribus erigebantur, illis in fine addebantur SIGLÆ hæ. S. P. Q. R. uti *Arcadio*, *Honorio* & *Theodosio* AUGGG. talis erecta fuit. Interdum privati privatis statuas super arcubus erexerunt, uti patet ex his:

MELIA ANNIANA IN. MEMOR. E. LAEPICI Q. F.
SER. BASSI. MARITI SUI EMPORIUM STERNI ET
ARCUM FIERI ET STATUAS SUPERPONI.
TEST. JUSS. EX HS. DCDXX. PR.

§. XI. Sin autem plebeji in civitatibus aut corpora sive collegia vel alia hominum genera, quibus in publicum aliquid decernendi potestas nulla fuit, illi ut ponendæ statuæ facultatem haberent, petebant, ut à Magistratu acciperent. SIGLÆ hoc in loco erant. P. C. N. i. e. *ponere communi nomine.* Deinde Q. D. E. R. F. P. D. E. R. I. C. i. e. *Quid de ea re fieri placeret, de ea re ita censuerunt.* In his Statuis nomina eorum quibus erigebantur scripta legebantur & eorum, qui decreverant. Hinc formulæ variæ. S. STAT. HON. *Senatus statua honoravit* S. C. *Senatus censuit.* S. P. Q. R. P. *Senatus populusque Romanus posuit.* C. DEC. PL. ORD. CORP. COLL. MUNIC. INCOL. CLIEN. M. UX. H. A. DECR. F. STAT. i. e. *Civitas*, *Decuriones*, *Plebs*, *Ordo*, *Corpus*, *Collegium Municipes*, *Incola*, *Clientes*, *Maritus*, *Uxor*, *Heres*, *Amicus Decreverunt faciendam statuam.* C. P. STAT. *Curarunt ponendam statuam.* C. C. L. Q. J. P. COLLOC. D. D. *censuerunt constitui locarique jusserunt, posuerunt, collocaverunt, dedicarunt.*

§. XII. Cogimur hoc loco etiam ostendere, quomodo res gestæ & Elogia titulis inserta fuerint, cum totas inscriptiones huc afferre tædiosum foret. Leges itaque persæpe hæ erant:

OB EGR. I. R. P. M. *ob egregia in Rempublicam merita.*
OB. M. NOB. *ob meritum Nobilitatis*

OB. M. J. ELOQ. Q.	*ob meritum justitiæ eloquiique.*
OB. INSIG. B. F.	*ob insignia beneficia.*
OB. SING. B. F.	*ob singularia beneficia.*
OB. INSIG. G.	*ob insignia Gesta.*
OB. ILL. M.	*ob illustria merita.*
OB. AMOR. I. C.	*ob amorem in cives.*

Interdum etiam Sportulæ ∫ vel convivia jubebantur & dabantur. De cænis publicis loquitur Inscriptio hæc:

CENTURIONES LEG. II. TRAJ. FORTISS. OPT.
IN CUJUS DED. CÆNAM. COL. DED. L. D. D. D.
Sicut & illa COLONI OB. MER. EJ. IN CUJUS DED.
CÆN. COLL. DED. L. D. D. D.

SIGLÆ autem hæ teste *Brissonio. lib. 7. pag. m. 726.* L. D. D. D. notant *Locum Decreto Decurionum datum.* Deinde certa quædam Summa pecuniæ erogabatur, uti Inscriptiones variæ testimoniis approbant, ubi in fine adduntur hæ SIGLÆ. DEC. SING. HS. VIII. N. MUNIC. ET INCOL. SING. HS. IIII. vel. DEC. SING. HS. XXX. IIIIII VIR. ET AUGUST. SING. HS. XII. PLEB. SING. HS. IIII. vel DEC. SING. HS. IIII. N. PLEB. HS. II. N. L. D. D. D. confer. *Brisson. l. c. Don Anton. Agostini Discorsi sopra il medaglie. edit. Rom.* Sæpe quoque in Testamento legabantur quot impendi deberet in convivia, ludos vel alias res. Ut itaque multa paucis ostendam, afferemus huc Testamentum à Lucio Cæcilio factum, quod nobis exhibet cit. *Augustin. p. 175.*

L. CAECILIUS L. F.
PAP. OPTATUS
7. LEG. VII. G. FEL.
ET 7. LEG. XV. APOLL N
MISSUS HO NESTA

MIS-

MISSIONE. AB. IMP. M.
AUR. ANTONINO ET AUR.
VERO AUG. ATLECTUS AB ANTE (ante scriptis)
INTER. IMMUHES CONSECUT
I NH ONORES AEDILICIOS
II VIR. III. FLAM. ROMÆ
DIVORUM ET AUGUST ORUM
QUIR. P. BARC. A. LEG. DOLEGO
DARIQ. VOLO X VII DI EX
QUORUM USURIS SEMISS B US
EDI VOLO QUODA NNIS SPECTAC.
PUGIL. DIE IIII. IDUUM JUNI
USQ. AT X CCL. ET EADEM DIE
EX XCC. OLEUM IN TERMIS PUB LIC.
POPULO PRAEBERI TE TECTA PRAES
TARI EA CONDICIONE VOLO, UT
LIBERT MEI ET MI BERTORUM MEORUM
LIBERTARUM QUE LIBERTI QUOS C
HONOR
L. D. D.
SEU FRATUS CONTIGERIT. AB OMNIB US
MUNERIB US SEVIRATUS EXCUSATI SINT

Co-

Cognoſcimus hinc quod Veteres in legatione pecuniæ ad convivia vel ludos pertinentis certam ſummam conſtituerint, quæ vel in erigenda Statua & ſumptibus conviviorum requirebatur. Plura quidem addere poſſemus, ſed placet huic capiti colophonem addere, cum adhuc plura reſtant, quæ conſideranda occurrunt.

Caput XXXVII.

De Siglis *privatis* Oeconomicis *& quidem* Ædium, Museorum, Pavimentorum, Vinearum, hortorum,

§. I. Veteres non ſolùm eleganter ædes exſtruebant, ſed etiam Titulis ſeu Inſcriptionibus exornabant in memoriam priſtini Domini, qui illam ædificaſſet. Hunc ritum antiquiſſimum fuiſſe teſtatur *Martin. de Roa. in Singular. lib.* 4. *pag. m.* 411. ubi ita diſſerit: Apud Hebræos in more poſitum, ut Ædes & alia ejuſmodi Dominorum titulis ad memoriam poſteritatis inſcriberentur. 2. *Sam.* XVIII, 18. Porrò Abſolon erexerat ſibi cum adhuc viveret titulum. Marmoream putat Joſephus fuiſſe ſtatuam, nominis Inſcriptione notatam, tituli vocabulum indicat, de quo *pag.* 657. de die natal. ſacr. & profano agit. Alii verò pulcrum magnificumque ædificium eadem inſcriptione inſignitum. Quorſum verba *Pſalm.* XLVIII. trahi poſſunt: *Tabernacula eorum in progenie & progenie: vocaverunt nomina ſua in terris ſuis.* i. e. ædificiis, villis poſſeſſionibuſque terrenis nominis ſui titulos indiderunt, ut illud ad æternitatis memoriam permaneret.

§. II. Uſitatiſſima adhuc eſt conſuetudo hæc, qua plerumque ædificantes Januis incidi curant nomina per Siglas, ubi mox A. H. M. M. H. C. H. M. & alia plurima nomina conſpicimus addito A. M. D. LII. vel alio numero. Vel etiam votum per Siglas inſcribunt, uti Schmalkaldiæ in ædibus *D. Neumeſii* ubi hæ Siglæ extant. W. S. H. N. G. U. B. A. V. D. W. S. E. S. B. W. G. W. E. Has literas diu aſpexi-

ximus, donec in memoriam veterum rythmum revocaremus: wir ſind hier nur Gäſtè und Bauren allzeit veſte: Da wir ſolten ewig ſeyn bauen wir gar wenig ein. Ita ſæpe etiam hæ: D. H. S. I. G. H. Diſſ Hauſſ ſtehet in Gottes Handt G. B. E. F. F. U. B. Gott behüte es für feuer und Brandt. Et quis omnes privatarum ædium Siglas enarrare vellet, cum ubique locorum tales reperiantur.

§. III. Morem hunc Noſtrates à Veteribus didiciſſe extra omnem dubitationis aleam ponimus. Ut autem Veterum morem ob oculos ponamus, Inſcriptiones quaſdam in medium proferemus, & patebit, nos vera dixiſſe. *Himeræ* in domo privata *Nicolai Marturana* juxta Eccleſiam parochialem marmor cum hac Inſcriptione STEN. ÆD. i. e. Stenii Ædes: fuit autem *Stenius* apud Thermitanos vir primarius, & nomine ſuo ſignavit lapidem. Deinde *Mettingæ* circum fores domus privatæ in gyro ſcriptum.

NEPOT. DIV. ANTONIN. PII. MAG. FILIO
M. AVR. SEVERO ALEXANDRO PIO. FEL. AVG.
PONTIFICI MAX. TRIBUNICIE POT. COS. PATRI
CIV. ARG. AQ. AB. L. EUG. XVII.

Sic etiam in aliis Siglæ ſcriptæ obſervabantur, de quibus *Smetius in antiquit.* præcipue *Ordin.* IV. & multis aliis. Quem Lectores evolvere velint rogamus.

§. IV. Hactenus de titulis Ædibus inſcriptis honeſtioribus egimus. Occurrant tamen etiam quæ turpitudinem involvunt. Si cui domus eſſet venalis pendente à ſummo Januæ tabula proſcribebatur facienda locatio. *Plaut. Trinumm. Act.* I. *Sc.* II. *v.* 131.

Me abſente atque inſciente in conſultu meo
Ædes Venales hacce inſcribit literis

Si Venales eſſent facile conjecturare poſſumus has Siglas tabulæ inſcriptas fuiſſe ÆD. VEN. i. e. *Ædes Venales.* ſeu V. S. H.

S. H. *Venalis sub hasta*: vid. *Brisson. formul. lib. 6. pag.* 510. seq. conf. *Sagittar. de Jannis Veter. pag. m.* 200. *edit. Jenens.*

§. V. Non ingratum faciemus si de meretriciis titulis aliquid dicamus, quod ad Sacrarum conducere potest intelligentiam literarum. In *lupanari* cujusque cellæ foribus propudii nomen, quod ibi quæstum meretricium faceret, inscribebatur, ut si *Apollonia* vocaretur ita scribebatur CEL. APOLLON. CEL. RUF. *Cella Rufinia;* cum digna non tantum esset janua, sed & ipsum prostibulum, cujus fronti candenti ferro nigrum Θ præfigeretur. Verum extra dubium cellas scortorum nomine inscribi solitas. Docet hoc *Tertullian.* in *lib. de pudicit.* *Ubi proponetur liberalitas ista? sub ipsis libidinum januis*, sub ipsis libidinum titulis. *Juvenal. de Messalina* in lupanar eunte *Satyr. 6. lib. 2. v.* 122. 123. ita canit:

—— —— —— tunc nuda papillis
Constitit auratis titulum mentita Lycisca

Videmus ex his *Lyciscæ* nomen Cellæ inscriptum fuisse teste *Scalig. in proam.* 5. conf. *Cornel. Schrevel. annot. ad. h. pag. m.* 174. *edit. Lugd. Batav.* 1648.

§. VI. Nomen enim simul cum pudore exuebant, quod Parerg. 10. *Alciat.* observavit ex Plauto: *Namque hodiè earum mutarentur nomina*

Facerentque indignum gerere, quæstum corpore

Item *Seneca in controvers.* 1. non semel: *Meretrix vocata es, in communi loco stetisti, superpositus est cella tua titulus.* Deinde etiam: *Educta es in lupanar; accepisti locum, pretium constitutum est, titulus inscriptus est.* conf. *Sagittarii libell. de januis veter. pag. m.* 201. *edit. Jenens.* Quo etiam spectat *Martial. lib.* XI. *Epigram.* 45. qui puerorum & fœminarum meritorium cellis inscribi titulos docet:

Intrasti quoties inscripta limina cellæ
Seu puer arrisit, sive puella tibi

Ubi *Cornel. Schrevel. edit. Lugd. Batav.* 1661. *pag. m.* 631. addit: Titulum professæ & habentis nomen inscriptum lupæ, quæ ibi merebatur.

§. VII. Non solùm verò titulum inscriptum, sed meretricis etiam in fronte pependisse testatur cl. *Th. J. ab Almeloveen* *in*

in antiq. Sacro-profan. edit. Amstel. 1686. *pag. m.* 40. aliquando, inquit, utrumque inscribebatur: de *Tarsia* lego apud *Velserum* in *vit. Apollonii Tyrii pag.* 695. *Et vocavit villicum puellarum & ait? Ancilla, quæ præsens est, exornetur diligenter & scribatur ei titulus: Quicunque Tarsiam deviolaverit, mediam libram dabit, postea ad singulos solidos populo patebit.* Notat tamen *Durantius Casellius* ex *Seneca Controvers. l.* 1. *Controv.* 2. Nomen tuum pependit in fronte, pretia stupri accepisti, & manus quæ Diis datura erat sacra, capturas tulit. Sunt etiam qui putent, ad hunc morem allusisse Prophetam Jeremiam *cap.* III. cum dixit: *Frons mulieris meretricis facta est tibi*, noluisti erubescere. Sed longe aliter sentimus, nam nomen non in meretricis pependit fronte, sed cellæ, frontem enim domus veteres dixisse vulgare est. Plura qui legere vult evolvat *Almeloveen. pag.* 40. 41.

Caput XXXVIII.

De Siglis Vestium.

§. I. Ædium Siglas vidimus. Nunc ad ea, quæ in ædibus sunt perlustranda accedimus. In iis autem primo occurrit homo nobilissima Dei creatura, quæ vestibus induta ingreditur. Hinc variis ornamentis illas pingunt homines, inprimis autem & illud notatu dignum, quod certas Siglas illis intexerint. Testatur hoc *Salmuth comment. ad Panciroll. part.* 2. *pag. m.* 253. cui calculum addit album *cl. Zimmermann. in Florileg. suo pag. m.* 761. ubi ex *Plin. lib.* 13. *c.* 11. sic differit: *& tamen malunt Parthi* vestibus literas intexere. vid. *Martin. de Roa Singular. part.* 2. *lib.* 3. *pag. m.* 398. In quem *Plinii* locum *Johann. Hardwin. T.* 3. *in Plin.* optime scripsit.

§. II. Ex his satis constaret, quod Veteres vestibus Siglas intextas habuerint; Verum ut hanc nostram opinionem pluribus testimoniis probemus, prodeat *Suidas* de τριβωνοφόρῳ. Ὁ φορῶν στολὼ ἔχουσαν σημεῖα ὡς γεγραμμένα i. e. *gerens stolam ha-*

bentem signa ut literas, ubi pro χαμμάτια quidam legunt χάμματα habentem signa Gammæ Γ. Sed & plures aliæ literæ seu SIGLÆ intexebantur, ut observari potest in picturis veterum cæmiteriorum, quas exhibet *Bosius in Roma subterranea*, ubi sæpe I literam, aliquando το H, sæpe Y. aut X. aut alias literas laciniis palliorum intextas videmus, ut Musivo Triclinii Leoniani, in pallio *D. Petri* τὸ L. in aliorum palliis aliæ literæ rubro colore scriptæ sunt. Ita *Boëtius lib.* I. *de Consolat. de vestibus Philosophiæ*: Harum in extremo margine Π, in supremo verò Θ legebatur intextum, atque inter utrasque literas in scalarum modum gradus quidam insigniti videbantur, quibus ab inferiore elemento ad superius esset ascensus. Hæc ex doctissimo *Rubenio de re Vestiar. lib.* I. *c.* X. exscribi operæ pretium esse putamus.

§. III. Hinc etiam doctissimus vir suspicatur, Græcis in usu fuisse, SIGILLA seu MONOGRAMMATIA patriæ aut gentis suæ tanquam insigne palliis intexere, ut in bello & clypeis suis primariam patriæ suæ literam præferebant, quod ex *Xenophonte* constare putat *lib.* IV. *Histor. Græc.* Quo à quibusdam trahi posset locus apud *Festum de Toga Fulgurita & maculata* K. Θ. quod aliqui intelligunt de veste καταχθονίων Θεῶν quæ voces mali erant ominis. Sed integra nomina aliquando intexebantur. *Apocal. cap.* XIX, 17. occurrit Tunica Christi, in qua scriptum erat REX REGUM & DOMINUS DOMINORUM. Mos ille colligi potest ex *Vopisco in Carino.* Inscriptum est, inquit, adhuc est in pallio nomen MESSALLÆ & Uxoris. Hoc etiam docet *Plinius lib.* XXXV. *c.* 9. quem etiam *celeb. Braun. in erudito suo scripto* citat. *lib.* I. *de vestit. Sacerdot. Hebr. cap.* XVII. *pag. m.* 307. *Martin de Roa Singul. part.* 2. *lib.* 3. *pag.* 398. opes tantas acquisivit Zeuxes, ut aureis literis in palliorum tesseris intextum nomen suum ostentarit.

§. IV. Sic apud *Anastasium* Bibliothecarium in Pontificiali *in vit. Leonis* IV. *super altare fecit vestem cum aureis per circuitum orbiculis, quibus insigne Præsulis nomen scriptum.* Cum ergo LITTERATÆ vel SIGLIS scriptæ Vestes *Philosophorum*, *Sacerdotum* & *Regum*, non mirum est, si Christus summus

mus Propheta, Rex & Sacerdos *vestes Litteratas* gestet, habeatque inscriptum nomen ADONAI ad illam vestis partem femori contiguam. Non etiam χθὲς ϰ̀ πρῶι excogitatum illud figmentum, cui pertinacius quidam, quàm par est adhærent. Extat quippe fragmentum *Anonymi* cujusdam, quod licet longum, huc tamen inserere non gravabimur, ut rarum, & Eruditis tædiosum non futurum.

§. V. Sic ergò Anonymus de nominibus Dei Græcè disserit, cujus verba Latina ita recensemus: Decem Nominibus apud Hebræos nominatur Deus. Quorum unum est Adonai quod est Dominus. Alterum JA, quod etiam Græce redditur Dominus. Aliud præter hæc est Tetragrammaton, quod non potest pronuntiari apud Hebræos, abusive apud illos Adonai vocatur, apud nos verò Dominus. Dicunt verò inscriptum fuisse Laminæ aureæ Sacerdotis fronti impositæ, sicut dictum est in Lege cælatum sigilli Sanctitas Domino PIPI. Alia verò nomina hæc sunt. EL. ELOI, ADONAI SABAOTH, SCHADDAI, JAITH ESERIE & prædicta tria. Quorum est nomen Tetragrammaton, his scriptum Siglis יהוה.. Hoc nomen quo Dominus designatur, quatuor Litteris seu Siglis scribitur, & significant ' *principium* ה *ipsa*, & per ו significatur *in ipsa* & per ה *vivens*. conf. D. *Hieron. Epist.* 136. *ad Marcell.*

§. VI. Cum autem in fragmento mentio facta nominis PIPI explicandum id ratum esse censemus, quia hac voce *Deus* designatur, vel quia *duobus Jod* Samaritanis nomen Dei repræsentabatur, quæ ad figuram Π Π Græcorum proxime videbantur accedere. Vel voces יהיה vel יהוה à Græcis retrograda lectione & scriptione fuerunt usurpatæ, unde facili lapsu ΠΙ ΠΙ fluere potuit, vel quia *Copto Ægyptii* Deum per articulum designabant. Cum verò ΠΙ sit articulus Ægyptiacus, hinc fieri potuit, ut per ΠΙ ΠΙ designaretur quasi ὁ ὁ. sicut apud Hebræos per הו sæpe designatur. Vox verò ΠΙ ΠΙ in hoc fragmento est indicium manifestum illud esse Venerandæ antiquitatis. Nam occurrit illa vox tantum apud *Origenem*, *Hieronymum* & in eximio isto Codice manuscripto Parisiensi in quo *Propheta* ex LXX. Interpretum versione continentur & ad ejus margi-

nem vocem illam הו הו pro יהוה, magna cum voluptate deprehensam à *Stephan. le Moyne. dissert.* ad locum Jerem. cap. xxiii. 6. quem pluribus vide.

§. VII. Ut igitur revertamur ad ea, à quibus paululum digressi, non negandum, morem antiquum esse, quo Siglas vestibus inscriberent Principes vel alii in Dignitate constituti. De *Mauritio Saxonum* Duce relatum legimus, voluisse eum servorum suorum vestibus has Siglas intextas: V. G. M. A. quas ita interpretati sunt: vielleicht glückt mirs auch. Hæc facta sunt *Spiræ* in Comitiis anno mdxliv. cum consilia inter Pontificios & Mauritium agitarentur de opprimendo *Johanne Friderico Saxone* Electore & conferendo in *Mauritium* Electoris munere. Non inficiandum, sæpe à perversis hominibus Siglas perverse explicari, uti accidisse ferunt *Philippo Landgravio Hassiæ*, qui has Siglas famulorum suorum manticis intextas voluit. V. D. M. I. Æ. quæ significant: *Verbum Domini manet in æternum.* At Philippo Faber Constantiensis hæc ita exprobraverat: *Verbum Domini manet im Ermel.* cui respondit *Philippus: Verbum Diaboli manet in Episcopis.* Hodie consuetudo hæc Siglas vestibus intexere usitata est, qua Principes vel Electores sua nomina palliis famulorum acu pingi curant, uti in *Satellitibus Elector. Moguntin.* videndum quibus insigne & nomen per Siglas expressum affixum. Imò Principes militibus, eorumque pileis quos vocant granadirs mutzen nomina per Siglas intexi curant, uti cuivis patet. Indusiis & collariis Siglæ nominum adduntur, quo ab aliis cognoscantur. v. g. videmus vel. J. H. S. vel A. M. F. C. H. S. & ut cujusque nomen fert, ita Siglæ formantur.

Caput XXXIX.

De Siglis Calceorum.

§. I. Paucis Siglas calceorum perlustrabimus. Notum enim est *Patritios* apud Romanos *Lunas* in calceis gestasse de quibus *Anton. Bynaus lib. de calceis Hebr.* 1. *cap.* 9. *pag. m.* 129.

129. *edit. Dordrac.* cui calculum addit *Balduinus de calceo antiquo pag. m.* 78, 97. *edit. Amstel.* 1667. Calceis ita insignitis usi sunt, quod ante Lunam natos se crederent, vel ut secundis rebus elati ac superbientes, mutationis fortunæ in alteram partem admonerentur. Consentit *Albertus Rubenius de Calceo Senatorio.* Unde lux accenditur loco *Apocal.* XII. ubi Ecclesia repræsentatur ut induta solis radiis, stellis coronata & Lunam sub pedibus habens. Gestus, situs & habitus triumphantis est. Pedibus conculcat *Lunam*, Imperium scil. Romanum, cujus *Luna* symbolum erat, sicut Patriciæ dignitatis & Nobilitatis Romæ. Ideò Juvenal.

—— —— *Nobilis & Generosus*
Appositam nigræ lunam subtexit alutæ

confer. *Martial.* Statius & alii.

§. II. Non prætermittendum tamen quod *Isidorus lib.* 19. *c.* 14. aliò calceorum Lunatorum deflectat appellationem: Vult enim in iis Lunam non sideris illius corniculantis effigiem, sed numeri CENTENARII notam expressisse: Ut nimirum posteri inde nossent, in ipsis nascentis Reipublicæ Romanæ primordiis Senatores Centum tantum numero fuisse. Quod & Autori Græco *Zonaræ* arrisit, qui Patritios ait in urbe calceos gestasse corrigiarum inflexione & forma literæ C. adornatos (quod litera Græca P. quidam apud eum legunt. Ipse autem teste *Rubenio* per literam R. interpretatus est. Videatur etiam *Plutarchus*, apud quem stulte legitur, Patritios & Senatores Romanos pedibus gestasse figuram R. nam non figuram τῦ P. gerebant, sed figuram τῦ P. i. e. C. *Centum*, quod corniculantis lunæ figuram repræsentat & nobilitatis & Imperii Romani habebatur symbolum. vid. *Stephan. le Moyne. pag.* 216. *dissert. ad loc. Jerem.* 23.

§. III. Sic apud *Martialem lib.* X. *epigramm.* LXXII. *pag. m.* 589. legimus *Pictorum soleas basiate Regum.* Loquitur hic *Martialis* de Parthorum vel Persarum Regibus, qui pictos soccos seu soleas gerebant. Hæc etiam consuetudo notatur à *Seneca lib.* 2. *de Benefic. cap.* 12. *Stephan. le Moyne* addit, quod calceos literatos habuerint. Quod & de *Druidibus* observari potest, qui calceos gestabant ligneos, teste *Johanne Saubert.*

Philolog. quondam celeberrimo in tract. elegent. de Sacrific. Gentil. cap. 9. pag. m. 208. *edit. Jenens.* figura Pentalphæ ſeu Pentagono notatos, quorum quilibet angulus unam ex quinque literis ΥΓΕΙΑ repræſentabat. Dicebatur apud Veteres *Celtas* Druden fuſſ, *pes Druidarum;* non quod Druidarum calcei eſſent iſta figura efformati, ut vult alias doctiſſimus Elias *Schedius lib.* de Diis Germanis, (quem proxime uberioribus notis in lucem edituri ſumus,) ſed quod in illis eſſet forma Pentagoni & Pentalphæ inſculpta & effigiata, uti ex Eſaia Puſendorffio nervoſè oſtendit prælaudatus *Saubertus pag. m.* 209. Ut autem ſciant Lectores figuram, dabimus hoc modo:

Caput XL.

De Siglis *ſupellectilibus.*

§. I. Ad ſuppellectilem omnia referimus vaſa & inſtrumenta, quæ in ædibus neceſſaria ſunt, ſive vaſa ſint argentea, ſive ærea ſive figulina ſive lapidea ſive lignea, ſive ferrea. De his videndus *Guilielm. Stuck. in antiquit. Convival. lib.* 2. *cap.* XV. *fol. m.* 203. *ſeq. edit. Tigur.* Diligens itaque Pater familias omnibus etiam minutiſſimis inſtrumentis nomen inprimi curabat, ne vas aliquod pereat, vel furto auferatur. Verbi gratia ſi Pater familias vocaretur *Tibullus*, vel *Julius Cajus*, vel *Mævius Criſpinus*, tunc omnibus vaſibus in ædibus ſuis inſcribi curabat nomen per Siglas. ut. T. J. C. M C. ex quibus facile poſſeſſor cognoſci poterat. Cum verò res

res hæreditate caſuve ad alios poſſeſſores devolverentur, qui Siglas mutare aut nollent, aut non poſſent, ſæpe fiebat, ut hæc regula fefellerit. At vero ſi quis poſſeſſorum majores aliunde norit ac rationem hæreditatis, facile inveniet Siglarum notationem.

§. II. Has Siglas hodierno die valde uſitatas eſſe demonſtrant Principum aulæ, ubi cuivis rei, quæ ad rem domeſticam ſeu Oeconomiam pertinent Siglis notantur & plerumque ſingulis literis nomina Principum impreſſa conſpiciuntur. Nonne patinæ argenteæ vel ſtanneæ orbes & calices inſignibus Principum una cum Nominibus ſignantur, & quod nomen Princeps habet, illud vaſibus inſcribitur. v. g. ſi Princeps vocaretur Carolus Ludovicus tunc Siglis ita exprimeretur. C. L. vel . ita ſi Sigiſmundus Leopoldus, tunc S. L. vel . . Similiter in aliis. Pariter *Lecti*, *ſtragula*, *ciſtæ*, *currus*, *rhedæ* certis Siglis inſigniuntur, uti *Darmſtadii* L. E. L. H. cum inſignibus. Et ſi quis omnem perluſtraret Europam ſimile deprehendet in omnibus aulis, quod vaſa omnia Siglis ſignata reperiantur.

§. III. Privatas ædes ſi conſideramus, eadem obſervantur à ſedulo Patrefamilias, qui occupatus in eo, ut omnia ſua inſtrumenta domeſtica nomine ſuo inſigniantur, ne unum ex his amittatur. Laudabilis ſane mos & receptiſſimus olim & nunc. Si itaque Paterfamilias appellaretur *David Vogt*. Patinis, orbibus, ciſtis ſellis, & aliis Siglæ hæ inſcriptæ conſpicerentur. D. V. vel ſi *Johannes Ludovicus Hoffman.* diceretur, ita Siglæ formandæ. J. L. H. & ita in infinitum res procederet, ſi omnium nominum enarrare vellemus. Verum ex his paucis Lectores conjecturare poſſunt, quod Siglæ vaſibus domeſticis impreſſæ adhuc frequentiſſimæ ſint.

Ca-

Caput XLI.

De Siglis *Artificum Opificumque.*

§. I. Olim artifices & opifices omnibus iis rebus, quas fecerant nomina sua inscribebant, nulla excepta. Hinc tot collegia, tot officinæ, & quæ alia sunt, reperiuntur in antiquis vasibus, quis scil. vel quod collegium vel ex qua officina illa facta atque profecta. Nomina & Officinas ejusmodi artificum opificumque collegit ex vasibus antiquis, quibus inscripta fuerunt, Catalogumque nobis exhibet Alphabeticum *in antiquit. Neomagens. pag. m.* 164. seq. & asserit operibus præfixo nomine additam fuisse Siglam vel F. vel M. ubi F. significat *fecit* & M. *Manus*. Si vero ex Officina quadam, tunc OFF. addebatur v. g. si quis *urnas*, *patinas*, *ollas* & alia instrumenta fecisset, Opifex nomen inscribebat hoc modo: ARTUSA F. *fecit.* ATT. F. Atto fecit. BIG. F. *Biga fecit.* BOUD. F. *Boudus fecit.* CELS. F. *Celsinus fecit.* Vel etiam ATTIC. M. *Attici manus.* CER. M. *Ceriali Manus.* CINT. S. M. *Cintus sua manu.* MARCEL. M. *Marcelli manus.* Si ex officina tunc OFF. BASS. *officina Bassi* hoc fecit. OFF. GER. OFF. CÆS. OF. CALV. OF CRES. OF PONT. OF ROM. i. e. *officina Germana*, *officina Cæsi. officina Calvi. Officina Cresti. Officina Pontificia. Officina Romana hæc fecerunt.*

§. II. Ut testimoniis hoc probemus, quædam adjiciemus. Quidam nomine Demetrius duos æneos tubulos confecerat, uti hoc ex Aquilejæ ruderibus constat, & nomen suum hoc modo inscripserat: O AQ. DEMET. F. O. In tubo pariter plumbeo in palatio Principis Savelli in balneis Domitiani reperto hæc extant.

CD · AUTEJUS FORTUN. F.

Non solum autem nomina artificum opificumque rebus pretiosis

tiosis inscribebantur, poculis scil. aureis & argenteis, sed etiam vilibus & figulinis. Meminit *Johannes Smetius* testarum & Lagenarum literatarum. Imò *tegularum* pavimentorum & canalium, quæ Siglis notatæ fuerint. Imbrices sive tegulas majores in modum canalis deductas cum Inscriptione adfert cit. *Smetius. pag. m.* 88. his Siglis: LEG. x. G. aut LEG. xxx. V. V. sive VEX. EX GERM. vel VEX. BRIT. vid. *pag.* 99. ubi fragmentum addit.

A
EX GER. INF.
V

In Varano rure Stabiis repertæ tegulæ inscriptæ nominibus

Q. LEPIDI
Q. MUTII
L. AMEL NERTONI
P. ANNOLINI.

Mediolani in tegula PANSINA fortasse *Panisena* à *C. Panisco* figulo. de quo *Eponym. in Hermetian.* conf. *B. Reinesii Inscript: edit. Lips.*

§. III. Hactenus de Siglis artificum Opificumque veterum; nunc ordo requirit de Siglis nostrorum agere. Hic tantum campum reperimus Siglarum, ut si centum nobis essent linguæ & centum manus, illas efferre & describere non possemus. Inquirat, quæsumus, omnis, & videbit in vasibus argenteis & aureis nomina artificum insculpta. Jure tenetur nomen inscribere rei, quam perfecit, ut Autor notus sit, si qua fraus adfuerit. v. g. Si aurifaber *Georgius Fridericus Roth* appellaretur, per Siglas nomen cochlearibus, orbibus, poculis ita exprimitur J. F. R. Ita in patinis stanneis & orbiculis Opificum nomina per Siglas impressa reperimus v. g. Opificis nomen sit, *Heinricus Christophor Kühn*, tunc has Siglas H. C. K. incudi curat. Similiter in horologiis, Instrumentis Musicis semper nomina artificum Opificumque per Siglas scripta reperientur.

Caput XLII.

De Siglis Lucernarum.

§. I. Nostrum hoc loco non erit prolixe de variis Lucernarum speciebus, figuris, materia & imaginibus verba facere, cum hoc instituti nostri non sit & laborem hunc susceperint *F. Licetus*, *Johann. Smetius antiq. Neomag. Casal. de ritib. Veter. Laurent. Polymath. lib.* 2. *diss.* 32. *Rumirez. Martin de Roa.* 2. *cap.* 14, 15, 16, 17, 18, 19. 20. *Casius Mineral. Pontan. Attic. Bellarm. Chokier fac. histor. l.* 20. 5. *Zimmerman. in Analect. pag.* 146. 280. 320. *Lips. l.* 1. *c.* 3. *Athanas. Kircher. de Lucer. Ægypt. Synt.* xx. *fol.* 540. *Tom.* 2. *Oedip. Ægyptiaci.* Sed tantum de Siglis Lucernarum heic paucis agemus, cum lucernæ sint supellex eruditorum, qua & utuntur & delectantur. Ut enim de Doctorum virorum lucernis nunc de industria nihil dicamus; pretium sanè, quod illis à quibusdam statutum, hinc intelligitur, quod *Henricus Falconius* lucernæ suæ usum amœno festivoque carmine laudaverit, & *Justus Lipsius Mariæ Hallensi* lucernam suam pelliceam testamento legaverit: qua quidem in re non potuit, quin facetis hominibus risum deberet ac ludibrium.

§. II. In plerisque lucernis, quas *Licetus*, *Kircherus*, *Casal.* exhibent nullæ Siglæ occurrunt; verum imagine quadam hieroglyphica eleganter elaboratæ sunt, ita, ut quemvis facile in mirum rapiant. Sin autem quædam Siglas habeant, sæpe junguntur integris vocibus, iisque non raro propriis nominibus. v. g.

ATTUSA
F.
CARTO
F.
FORTIS
F.
SOILUS

F.

F.
STROBIL.
F.

Hujusmodi antiquissimas Lucernas possedit *Johann. Smetius* quarum mentionem facit *pag. m.* 104. *edit. Noviomag. antiquit.* Et litera seu SIGLA. F. notat *faciebat*, vel *fecit*. Asserit celebr. *Cyprianus Profess. Helmst. in dissert.* de SIGLIS se non dubitare integris vocibus Artificis nomen significare; Ast si litera F. desit, possessoris potius, quàm artificis nomen inscriptum videri. Verum vix assensum præbere possumus. Certum enim est, nomen Artificis vel Opificis interdum F. habere, interdum eadem carere, uti apud *Fortunatum Licet. de reconditis Lucernis promiscue* videndum, ubi Lucernæ quædam sine F. quædam cum litera F. reperiuntur. Ut alias omittamus; nonne quædam nominibus vel FORTIS vel STROBILI insignitæ sunt, quibus litera F. non adjicitur. Quis autem negare vellet, quod non FORTIS vel STROBILIUS hanc fecisset, cum ex historiis constet, hos figulos fuisse. Ita hodienum illi, qui artem æri incidendi didicerunt, plerumque nomina imaginibus subscribere solent hoc modo *Schenck. F.* quis hinc negare vellet, si litera F. non extet, & solum nomen *Schenck* visui daretur, illum non esse artificem hujus vel illius.

§. III. Imò Helmstadii in candelabro à devoto viro facto & in templo ceu donarium posito hæc extabant verba: IN HONOREM DEI FACTUS, vel, SIGLIS ita: J. H. D. F. ubi tamen monendum, quod ultimum vocabulum *factum*, ex ignorantia Latinæ linguæ corrigendum, & credimus etiam quod correctum. Quis igitur non agnosceret Literam F. significare ab opifice quodam candelabrum esse factum. Non negamus tamen literam F. feliciter seu felicitatem denotare, quæ in votis concipiendis ceu Donaria dabantur, ubi ex præcedentibus facile conjecturandum an *fecit*, an feliciter F. denotet, uti *in Inscript. B. Reinesii* hæc litera sæpe occurrit.

§. IV. Reperiuntur quoque Lucernæ quæ literam O. vel

Siglas OF. præferentes habent, & *Officinam* denotant; quales recenſet *Joh. Smet. pag.* 166. & Siglis ita

O. vel *OF. AGER.*	*O.* vel *OF. PATER.*
O. vel *OF. GER.*	*O.* vel *OF. PRIM.*
O. vel *OF. CÆS.*	*O.* vel *OF. PONTI.*
O. vel *OF. CALV.*	*O.* vel *OF. REG.*
O. vel *OF. CENS.*	*O.* vel *OF. ROM.*
O. vel *OF. CREST.*	*O.* vel *OF. L. C. VIRIL.*
O. vel *OF. L. FABU.*	*O.* vel *OF. SILV.*
O. vel *OF. L. C.*	*O.* vel *OF. PO.*
O. vel *OF. MAS.*	

Hinc artifices *Officinam* addebant operibus & nomen, quo vocabatur; quem morem hodie adhuc obſervant *Typographi* & alii operibus nomen & officinam inſcribentes EX. OFF. PLAN. EX O. SCHELDON. FRANCF. IN. OF. ANDR. CAMB. i. e. *Francofurti in Officina Andreæ Cambierii.* Ita etiam concludere poſſumus de Lucernis; quod ubi Siglæ O vel OFF. inciſæ conſpiciuntur, illæ Officinam indicent. v. g. Sint candelabro ſeu Lucernæ hæ literæ E. OF. SILV. inſculptæ, tunc elicere poſſumus hunc ſenſum, quod ex *Officina Silvii* (artificis) ſit. Et ſic de aliis.

§. V. Porrò in Lucernis Siglarum notatio ex vocibus integris, quibus junguntur, cognoſci poteſt. Idem obtinet in laminis, *Lucernæ* appenſis. Accidit ſæpiſſime, ut Scriptura non in ipſa Lucerna, ſed in lamina quadam compareat, uti ex illa, quam *Braſſicanus in celeb. opere de veterum Religione Laribus* ſacram eſſe vult, cui affixa erat Lamina, his verbis ſignata:

LARIBUS
SACRUM
P. F. ROMAN.

Omnibus fere patet, hunc eſſe ſenſum: Laribus ſacrum publi-

blicæ felicitati Romanorum. conf. *Guilielm. du Choul. relig. vet. Rom. p.* 138.

§. VI. Roma ſubterranea *Pauli Aringhii* nobis adhuc aliam Lucernam ſubminiſtrat *Tom.* 2. *lib.* VI. *cap.* XXIX. in cujus orbe majore ex utroque medii foraminis latere adeſt piſciculus, & in manubrio loco crucis nomen Chriſti per Siglas ejus initiales Græcanicas X & P decuſſatas expreſſum, nempe X per P traducto ☧. Atque ita ad antiquas lampades legere eſt primos Chriſtianos Piſciculis aliquando crucem, aliquando ancoram, aliquando Siglas Chriſti nominis initiales addidiſſe, atque ita diverſimode unum eundemque Chriſtum & per crucem & anchoram & illas decuſſatas literas indigitaſſe.

Caput XLIII.

De Siglis Annulorum.

§. I. In Sigillis & annulis Sigillaribus variarum rerum imagines & literas hieroglyphicas inſculptas pro lubitu quiſque gerebat, cum literarum Siglis nomina propria & ſæpius dignitatis denotantibus. Maxime id Imperatores ac Pontifices in ſuis bullis ſeu majoribus Sigillis, quæ non aliter quàm Bullæ apud Romanos pueris prætextatis appenſæ: vid. *Zimmermann. Florileg. in voc. Bulla.* & *Joh. Scheffer. tr. de antiquor. Torquibus* edit. *Holm. Suecor.* Inprimis autem de bullis his pluribus egit Vir Excell. *Henric. Gunther. Thülemarus Conſil. Cæſar. Fautor & Patronus noſter obſervantiæ cultu devenerandus in tract. de bullis.* ubi bullarum varias ſignificationes enucleavit.

§. II. Nos hoc loco *Bullam* accipimus pro ipſo Sigillo, quod chartis appenſum eſt. Id patet ex *c. licet.* X. *de crim. falſ.* & Synodo Romana ſub *Papa Eugenio* 2. anno *Chriſti* 826. *cap.* 18. apud *Luc. Holſten. de dimiſſoriis epiſtolis.* Cum itaque bulla deſignat *Sigillum*, ideo *Bullator* ſumitur pro SIGILLATORE apud Ictos. & *bullare* nihil aliud eſt quàm *ſigillare*

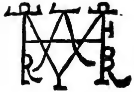
Ratbodo Episcopo Trevirensi: *hanc ego epistolam annulo nostræ Ecclesiæ bullare censuimus.* Ursus subdiaconus in vita S. *Basilii Cæsariensis cap.* 10. & *plumbo bullavit chartam illam.* Qui itaque de hac materia plura legere desiderat evolvat Excell. *Dn. D. Henric. Gunther. Thulemar. Consil. Cæsar. elegantissimum tract. de Bullis* in quo de Aureis & argenteis & plumbeis longa serie ex asse actum fuit.

§. III. Cum ergo instituti nostri non sit prolixis de his scribere verbis, sed tantum Siglas illarum perlustrare, itaque ad illas nos accingimus. His igitur Bullis inscripta erant nomina, quandoque insignia, aliquando etiam impressæ iisdem erant Cæsarum imagines; hinc diplomata ita claudebantur: *Ad cujus rei memoriam & robur perpetuò valiturum præsens privilegium fieri & Bulla aurea typario Majestatis nostræ impressa jussimus communiri.* In *bulla* argentea Ludovici pii in una parte videtur protomon illius cum inscriptione: XPE. PROTEG. LUDOV. IMP. i. e. *Christe protege Imperatorem.* In Bulla *Friderici Imperat.* hæc extant: FRID. D. G. ROM. IMP. S. AUG. REX JERLEM ET SICIL. vid. *Kirchman. de annulis. pag.* 50.

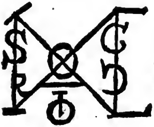
§. IV. Patriarcha Constantinopolitanus scripta sua etiam plumbo signabat, quod discimus ex sententiis Synodalibus allegatis *à Kirchmanno de annul. cap.* 8. *pag. m.* 62. ubi in Germani *Patriarchæ* ita legitur: Pendebat inferne plumbea bulla habens ex una parte sanctissimam Deiparam, ulnis gestantem Dominum Jesum, ex altera autem has *literas.* GERM. D. MIS. ARCHE. CONST. NOV. ROM. ET OECUM. PATRIARCHA. i. e. *Germanus Dei miseratione Archiepiscopus Constantinopolitanus novæ Romæ & Oecumenicus Patriarcha.* Gazophylacium Canonicorum Regul. S. Genovefæ Parif. possidet Bullam plumbeam, in cujus antica Princeps effictus cum hac inscript. KAROLUS. IMP. AGS. in postica in medio circulo leguntur Characteres: RENO-VATIO-REGNI-FRANCOR.

§. V. Ottonis III. Imp. Constitutio anno 998. de jure ac potestate Imperii, donatione Constantini & Caroli Calvi legitur in *Baron.* 12. *tom. annal. Eccles. ad ann.* 1191. *Lehman.*

Chron. Spirens. lib. 5. *c.* 15. cujus autographo bullo plumbea, teste *Zimmerman. in amœnitat. histor. Ecclesiast.* in cujus parte una scriptum: ODDO IMPERATOR ROMAN. in altera AUREA ROMA. hoc modo per LITERAS.

Ita Papa Romanus bulla plumbea utitur, à cujus una parte imagines Petri & Pauli depictæ cum his Siglis $\frac{\text{P P}}{\text{A E}}$ vel S. P. A. S. P. E. i. e. *Sanctus Paulus Apostolus Sanctus Petrus Episcopus.* vid. *Zimmer. amænit. histor. Eccles.* Similiter in Diplomate *Conradi* Imperatoris, quod M. *Johannes Christoph. Olearius* adduxit in Mausoleo è Museo edit. Jenens. hæc conspiciuntur:

Hæ & aliæ LITERÆ sæpissime occurrunt *in tract. de monaster. Wurttenberg.* qui evolvatur.

§. VI. In his Monogrammatibus plerumque eò laborabant, ut omnes nominis literas in una quasi litera comprehenderent; ita asserit *Johannes Mabillon de re diplomat. l.* 11. *c.* x. §. 10. his verbis: *Monogramma erat nota & character, ut cum litera unica esse videretur, omnes tamen nominis literas exprimeret.* Verum si rem accuratius perpendimus, non possumus percipere, unde probare velit, quod omne monogramma omnes nominis literas exprimat. Negandum non est, quod aliquando hoc

hoc eveniat, verum de omnibus id statuere, vix verisimile videtur. Notum est, antiquissimum esse morem Christianorum, ut in signandis pactorum monumentis aliisve Scripturis nomini ✠ crucem adjicerent, uti pluribus de hac re erudite disserit *Theodor. Höping. in incomparab. opere fol. m.* 44. *cap.* 2. *num.* 107, 108. *edit. Norinberg.* ubi hanc quæstionem movet: an appositio ✠. Crucis in Inventariis & instrumentis sit necessaria, & ex pluribus probatis authoribus affirmativam defendit.

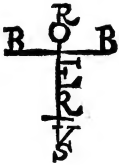
§. VII. Quamvis non inficiandum, Reges & Principes consueta cruce non contentos fuisse, sed nominum suorum literis illam ornasse: Hujusmodi Monogrammata *Daniel Papebrochius* vir doctissimus & de re publica literaria optime meritus *prolegom. act. Sanct. Tom.* 11. *mens. April.* cruciformia appellat. Quem librum *Francofurti* in *claustro Carmelitar.* evolvere licuit, ex quo exempla sequentia subjicimus Lecturis.

Primum, inquit, prælaudatus *Papebrochius, Caroli Magni Calvi, Crassi*, alterum ARNULFI Imperatoris, & in utroque medius pro centro rhombus supplet locum Vocalium in ipso nomine occurrentium, prout etiam in Dagobertino videre est. Similem formam, sed magis ordinatam, servarunt Principes Capuani, Beneventani, aliique in Italia sanguinis & nominis Longobardici, prout apud Michaelem Monachum in Sanctuario Capuano pag. 648. videre licet, & apud Ferdinandum Ughellium tom. 8. nisi quod hic sumtibus parcens rem expresserit per literas ordinarias & dissolutas in modum crucis dispositas, quas originaliter colligatos haberi non dubitamus hoc modo

§. VIII. Vi-

§. VIII. Vidimus in præcedente paragrapho ex celeberrimi Davidis Papebrochii ſcriptis exempla quædam monogrammatum Imperatorum, quibus magnum numerum ex *Mabillone* & aliis addere poſſemus, ſi tempus & occaſio permitteret. Videri tamen poſſunt, quibus placet, *Octav. de Strada de vit. Imper. Sebaſt. Munſter. in Coſmogr. lib.* 3. *de Germ.* Verum, his miſſis, ad ANNULORUM Siglas nos conferimus, ubi notandum, quod prioribus ſeculis Siglæ in annulis non fuerint repertæ, quarum loco hieroglyphica uſurpabantur. Refert *Spangenberg lib.* 2. *Hennebergh. Chronick. cap.* 16. quod *Poppo Comes Henneberg. filius Bertholdi* IV. uſus fuerit in Sigillo einer eintzeln fliegender Hennen mit aufgethanen flügeln. Sic aſſerunt Doctores Davidem in inſignibus geſtaſſe Leonem; Hinc alii ab eo Regum Judæ annuli ſignatorii Leonem prætulerunt. Sequentibus temporibus Imperatores & Principes inſculpi annulis ſignatoriis curarunt effigies alicujus de Majoribus, aut amicis aut inimicis. Quin & bruta animalia & monſtra incidi annulis curarunt, uti de hac materia prolixe legi poſſunt *Fortunat. Licet. de annulis antiq. cap.* XXVII. *pag.* 139. *ſeq. edit. Utin.* 1645. *Martin. de Roa Singul. lib.* 4. *cap.* III. *pag.* 460, 461. *Joh. Kirchman. lib. de annul. cap.* XIII. *pag. m.* 107. *ſeqq. edit. Sleſvic.* 1657. idem *cap.* XI. *cap.* XII. *Joh. Henric. Urſin. in analect. ſacr. pag. m.* 89. 90. *ſeq. edit. Francof.* 1668. *Theodor. Höping. de jure inſign. cap.* X. *fol.* 714. *edit. Norinb.* 1642. Moris adhuc eſt, ut plerumque Sigillis majoribus ima-

gines Imperatorum, Regum & Principum unà cum insignibus addantur, uti omnibus notum.

§. IX. Non solum autem imagines cum Insignibus insculpuntur, sed etiam literæ conspiciuntur, quæ vel per *nomina* vel Siglas exprimuntur, & hanc consuetudinem olim quoque usitatam fuisse testatur *Anton. Bosius lib. 3. Rom. subterr. cap.* 50. qui in hæc prorumpit verba; In cæmiterio quodam, via Nomentana, ait se vidisse impressum calci annulum signatorium cum Characteribus, qui non poterant intelligi; Et hi vel erant occultæ notæ, quas CIFRAS vocamus, vel *μονογράμμον* aliquod, hoc est multis literis inter se complicatis ignotum nomen: cujusmodi *Symmachum* usurpasse, ipse testis est, scribens ad *Flavianum* fratrem *lib.* 2. *epist.* 12. *Cupio*, inquit, *cognoscere, an omnes obsignatas Epistolas meas sumseris eo ANNULO, quo nomen meum magis intelligi, quam legi promptum est.* Erat integrum ejus nomen litterarum implicatione contractum. Et sane, si hodiernum morem in Sigillis perpendimus eodem modo se ita habent. Quædam enim verba in se continent, ut FIDES. DULCIS, vel Siglas, ut G. P. L. & V. T. F. vel N. C. L. vel F. H. M. vel *imagines* vel *Sancti cujusdam* vel *animalis.* Hodie cum insignibus plerumque nomina per Siglas exprimuntur in annulis signatoriis.

§. X. Christianorum veterum annulos & signum illis inprimi solitum quod attinet, *Clemens Alexandrin. lib. 3. Pædag. c.* 11. his verbis nos monet: Sint nobis signacula columba, piscis & navis, quæ celeri cursu à vento fertur, vel lyra musica, qua usus est *Polycrates* vel *anchora*, quam insculpebat Seleucus; & si sit piscans aliquis, meminerit Apostoli & puerorum, qui ex aquis extrahuntur. Nec idolorum sunt imprimendæ facies, quibus vel solam attendere prohibitum; sed nec ensis vel arcus iis, qui sunt moderati & temperantes. Cæterum quod ad alios annulos, quos fideles gestare solent, pertinet: Christi nomine duabus litteris sic sculptos esse consuevisse ex his, quos è ruderibus refossos vidimus, plane didicimus vel . vid. *Cæs. Baron. Annal. Eccl. in anno Christi.* 57. *n.* 52. *tom.* 1. conf. *Joh. Kirchman. de annul. pag. m.* 119.

m. 119. Priori enim ævo omnes Græci & Latini nomen suum ita contrahebant, uti sæpe videre est in fragmentis Inscript. Latin. mediæ ætatis & Græcarum. Quin & longe priori tempore stante Republ. aliquid tale in nummis consularibus observatum. vid. *Zimmerman. Amænit. histor.* Ejusmodi liber prodiit *Amstelodami*, ubi modus ostenditur nomina per literarum contractionem insculpere æri vel argento. Luci publicæ dedit *Petr. Schenck amicus noster colendus.* titulus est: *Livre nouveau pour toutes sortes d'Artistes* &c. De significatione Symbolica Clementis videndus est *Johannes Smetius in antiq. Neomagens. pag.* 47, 48.

CAPUT XLIV.

De SIGLIS CLAVIUM & SERARUM

§. I. Varia clavium genera Veteribus usitata fuisse constat. Communes claves unico tantum dente præditæ erant, qui in βάλανον infigebatur ad eam extrahendam *Tibull*: *Seu reserat fixo dente puella fores.*

Claves *Laconicæ* cum tribus erant dentibus. Aristophanes Θεσμοφοριαζούσαις

—— —— οἱ γὰρ ἄνδρες ἤδη κλειδία
Φοροῦσι κρυπτὰ καὶ κακοηθέστατα
Λακωνίκ' ἄττα τρεῖς ἔχοντα γομφίους

Quiritantur eo loco mulieres usum Laconicarum clavium, quas viri tum gestarent, multum sibi & furtis suis incommodare. Cum enim antea solerent de facili cellaria & apothecas viris insciis aperire, & inde quæ vellent depromere, hoc sibi nunc non licere propter illas claves Laconicas, quæ fraudibus minus obnoxiæ essent quam ceteræ communes βαλανάγραι. Hæc & alia clavium genera recenset cl. *Zimmerman. in Florileg. Philolog. pag. m.* 226. 227. Verum de his nobis non est sermo, sed de clavibus SIGLIS notatis.

§. II. *Lipsius Commentar. ad* 11. *Annal.* duas ex his inseruit in Batavis erutas. Annulos signatorios esse putat cum adjun-

cta clavi. Ergò ex ejus sententia duplicem usum præbuerunt illæ claves annuli signatorii & clavis. Quod non potest. Nullum in his sigillum impressum ad signandum aptum. Meræ claves sunt cum annulo, qualis & hodiè fieri solet in nostris clavibus, quæ sunt longiores scapo. Digiti inserebantur & annuli sigillatorii quo commodius verti possent intra claustrum. Scapum quippe non habent, quo teneri queant, quique sit instar manubii. Excepto annulo totæ intra claustrum absconsæ mergebantur. vid. *Zimmerman.* c. I.

§. III. Ex his dictis intelligimus, Veteres claves habuisse, quibus annulus certis characteribus insignitus, affixus fuerit, ad obsignandas res materiales illasque custodiendas. Ejusmodi autem annuli fuêre claves, uti nostrates, at loco longi manubrii tenebant annulum digito inserendum. De hoc annuli genere *Plautus in Amphit. act. 2. sc. 2.* ita:

A. Enim vero præter alia miror maxime
Si habet hac pateram illam. S. An etiam id credis,
Quam in hac cistula tuo signo obsignata ferunt.

i. e. annulo tuo. *Plinius lib. 33. c. 1.* nullos annulos & speciatim hos ad claves rebus custodiendis inventos, ait, extitisse tempestate *Homeri*, dum scribit: *Nec Iliacis temporibus illos fuisse annulos video: nusquam certe Homerus dicit, quum & codicillis missitatos epistolarum gratia indicit; & conditas arcis vestes, ac vasa aurea argenteaque & ea colligata nodi, non annuli nota:* & mox. *Denique ut plurimum opum scelera annulis finit.* Quæ fuit illa priscorum vita, qualis innocentia, in qua nihil signabatur? at nunc cibi quoque ac potus vindicantur annulo à rapina. — — — Aliter apud antiquos singuli Marcipores Luciporesve dominorum gentiles omnem victum in promiscuo habebant, nec ulla domi custodia à domesticis opus erat: nunc rapiendæ comparantur epulæ, pariterque qui rapiunt eas, & claves quoque ipsas signasse non est satis. De hoc annulo ad claves *Tacit. c. 9. annal.* describens mores *Vononis Parthorum* Regis, quem locum Lipsius loco ante citato luculenter explicuit.

§. IV. Nihil aliud itaque per annulum ad claves intelligitur, quàm annulus sigillatricius, qui habet CHARACTE-

RES

RES vel SIGLAS, de quo *Vopiscus in Aureliano:* Uxori & filiæ annulum figillatricium quasi privatus instituit. Moris autem apud Romanos fuit, ut domi Supellex penusque omnis eo fignaretur, ne quid negligentia aut furto periret. Hujus annuli cura propriè ad Matres-familias pertinebat. Hinc in Pandectis Juris Tit. de Legat. *Pater pluribus filiis hæredibus institutis moriens claves & annulum custodia causa majori natu filia tradidit.* Signabant autem res non tantum pretiosas, verum etiam minimi momenti. Vilissima utensilium annulo clausa. *Cornel. Tacit. Annal. l.* 11. memorat. Apud *Plautum* mater familias,

Obsignate cellas, referte annulum ad me
Ego huc transeo in proximum ad meam vicinam

& alibi servus, *Isti parcipromi, qui salinum servis obsignant cum sale.* Ab hoc more *Martial. lib.* IX. *epigr.*

Septem post calices Opimiani
Denso cum jaceam triente lassus
Adfers nescio quas mihi tabellas
Et dicis, modo liberum esse jussi
Zenam, servulus est mihi paternus
Signa cras melius, Luperce, fiet:
Nunc signat meus annulus lagenam

§. V. Priusquam autem ad res ipsas, quæ annulis ad clavem signabantur, progrediamur, operæ pretium esse duximus in ipsorum Characteres & SIGLAS inquirere. Nullum itaque dubium, quin iisdem SIGLIS notatæ fuerint, ac annuli Sigillatorii, quamvis interdum etiam Hieroglyphica incisa, talem nobis exhibet in sua Dactyliotheca *Gorlæus*, quem *Stuttgardiæ* in *Cimeliarchii* Bibliotheca inspicere licuit, qui clavem exertam obtinet ad clavis radices onychinam, temone inter duas tritici spicas locato, fignatam: indicio, triticum mari advectum in horreo custodiendum. In cujus manubrio crux aspicitur, quæ non salutare signum Christianorum putamus, sed priscos illos indicare voluisse, manere crucis supplicium fures, qui signatum in horreo frumentum mari advectum manu furaci abstulissent. Nec inficiandum SIGLAS quoque additas fuisse, vel

patris vel matris familias nomen; unde cæteri judicare possent, hanc rem illibatam se velle.

§. VI. Et hoc sigilli seu annuli ad claves genus antiquum valde est, uti constat non solùm ex iis, quæ referuntur ab Aristotele in Admirandis Auditionibus; sed iis quoque quæ multo prius exarata fuerunt apud *Danielem cap.* VI. 17. *Allatus est lapis unus & positus est super os laci, quem obsignavit Rex annulo suo, & annulo Optimatum suorum.* De consimilibus annulis ad custodiam loquitur *Evangelista Matth. cap.* XXVII. De Imperatorum imaginibus in annulis, item Litteris signisque certis vid. *Ursin. lib.* 1. *Analect. Pinto Spicil. f.* 186. *Taubman. ad Amph. A.* 1. *S.* 1. *pag.* 33.

§. VII. Res autem quæ annulo ad clavem signabantur variæ erant, & quidem (i) *Gynaceum*, ubi virgines conclusæ servabantur sub custodia. Quoties igitur pater exibat hoc annulo fores signabat, & rediens inquirebat, an signum læsum nec ne, sicut *Danaen* conclusam à patre legimus apud Euripidem, cujus hæc sunt in *Danaë* verba, paulo post initium fragmenti:

Πατὴρ δ' μιν κλῄσας
Ἐν παρθενῶσι σφραγῖσι δέμας φυλάσσει

Pater verò ipsam inclusam
In virginalibus conclavibus & sigillis obsignatam ejus corpus custodit.

Videatur *M. Joh. Philippi Pfeiffer. Differt. Philolog. de cura Virgin. edit. Regiomont.* 1672. ibi quamplurima de hac materia legi possunt. Conf. *Joh. Kirchman. de annul. pag. m.* 84. *cap.* 10. *edit. Slesvic.* Ex his constat certas SIGLAS annulo ad claves fuisse incisas, e quarum læsione fraus facile dignosci posset.

§. VIII. Deinde etiam penum universam obsignatam fuisse annulo hoc *Plin. lib.* 33. *c.* 1. testatur. conf. *Kirchman. de annul. c.* 10. *p.* 85. seq. & alii plures. Solebant autem Gynæceum & Supellectilem sigillo & pessulo obfirmare, imo tegere & occultare *concha*, fortean ne vel imprudentiam violarentur, vel alii in fraudem similia sculperent. Dicta illa concha CLAXENDIX. *Priscian. lib.* V. Claxendix significat concham, qua signum tegitur. conf. *Plaut. Vidular.* Nemo nobis

vitio

vitio verteret, si hoc loco annuli signatorii ad signandos sacculos, mentionem faceremus. Verum de his abunde *Fortunatus Licetus lib. de annul. cap.* XVI. *pag.* 62. 63. egit, ergò Lectores illuc remittimus. Conferatur etiam *Kirchman.* loc. citato.

§. IX. Denique hîc lubet annectere Siglas annulorum infantum expositorum. De his *Terent. Heaut. act.* 4. *sc.* 1. Hinc colligere licet, quod infantulis, cum exponerentur, annuli certis Siglis notati dati, vel in partem paternorum bonorum, vel in oportunam expositorum agnitionem, id quod fieri non potuisset, nisi per Siglas hoc fuisset indicatum. Testimonium hujus adfert *Heliodorus lib.* 8. & 10. in Æthiopicis, quod *Persina* Regina Æthiopum filiam natam cum fascia monilibus & gemmis, inter quas annulus erat pronubus à Rege dudum sponsæ datus & Siglis seu literis quibusdam pictus, exposuerit, cujus indicio cognita *Chariclia* filia Regis, post multas ærumnas tandem dilecto Theageni nupserit. Huc recensere possumus annulos in sepulcris positos simulque cum cadavere tumulatos, quorum meminit *citat. Licetus pag.* 243. his Siglis inscriptorum ✠. D. I. A. ✠. D. I. Z. ✠. S. A. B. ✠. Z. ✠. H. G. F. ✠. B. F. R. S. ✠. Z. quæ ita explicari possunt. CRUX DOMINI JANVERSIUM ADJUTRIX. CRUX DESTRUE INSIDIAS ZABULI. CRUX SALVA ANIMAS BARDIORUM. CRUX ZELOTIS. CRUX HAVE GENTEM FOVE. CRUX BENEDICTA FUGA REBELLES SPIRITUS: CRUX ZELARE.

§. X. Ut etiam paucis agamus de Siglis SERARUM ordo requirit. Certum est olim Seras artificiosissime confectas fuisse, quæ clavibus aperiri non poterant, sed certæ quædam literæ observandæ erant, quæ in unam vocem collectæ, efficiebant, ut Sera reserari potuerit. Ejusmodi seram possidemus ex septem circulis seu annulis volubilibus constantem, ubi primus his literis signatus. L. P. S. B. I. alter literis caret. Tertius E. H. M. N. Q. T. Quartus. A. F. B. K. X. D. Quintus. R. P. O. Y. C. T. Sextus. ✠. C. V. P. S. 3. Septimus. I. C. 3. I. F. Hæ sunt literæ Seræ, quæ non, nisi collecta voce ISRAEL aperiri potest. Et hæc sufficiant.

Ca-

Caput XLV.

De Siglis Cellarum.

§. I. Neminem latere putamus, quid cellæ hodienum sint? nempe Repositoria vini & cerevisiæ vel etiam esculentorum. de quibus fuse egit *Panciroll. Tit.* XXV. *part.* I. Guilielm. *Stuck. in antiquit. Convival. lib.* 2. *fol.* 181. *edit. Tigur. Lexic. Jurid. ex Brissonio aliisque collectum pag.* 199. His imponebantur in Doliis fictilitiis vina, ut incorrupta serventur. vid. *Zimmerman. Florileg. Phil. pag.* 306. *Henric. Salmuth. not. ad Panciroll. pag. m.* 81. *Flavius Vopiscus in Aureliano* vocat *Docham* Dolium vinarium. *Adrianus Turnebus* in *Adversar.* suis explanationi favere videtur, quæ legit *Doga lib.* 18. *c.* 19. Impressio Germanica habet *Docha*, non *Doga* quæ lectio magis accommodata sensui videtur: nam *δόχαι* Græcis, quæ capacitatis alicujus parata sunt, & capacitates ipsæ vel mensuræ dictæ, quin imo *δοχεῖον* vas seu receptaculum significat, si priorem significationem sequamur, & si *cupposa docha* conjunctim legamus, erit sensus, factam rationem capacitatis cupparum, quibus contineri posset vinum perceptum ex vitibus plantatis, jussu *Aureliani*, & consertis in locis illis prius incultis, sicuti navium, quibus Romam veheretur & operum, quæ ad id munus necessaria essent, ut vinum populo Romano sine pretio divideretur. Si autem vocem *Docha* à *Cupparum* dictione sejungamus, DOCHAM interpretabimur DOLIA seu VASA alia GRANDIA in terram defodi solita, quibus vinum primum reconderetur.

§. II. In hunc finem DOLIA defodi solere *Ulpian.* innuit *in l. in instrumento* 8. cui adsentiens *Pomponius*, fundo legato etiam dolia infixa contineri ait *in l. cum fundus* 21. Recte infixa inædificataque cum sint hæc veluti pars fundi & amoveri nequeant, ut recte annotavit *Accursius*, & ex eo *Jacob. Menoch. lib.* 4. *præs.* 154. *n.* 2, 3. Non quævis igitur dolia aut vasa vinaria (quæ in cellis quidem defixa sunt, non tamen ita,

ut

ut solo suo aut lateribus fundo hæreant, sed ut tota & integra erui inde possint) fundo legato continebantur; verum ea, quibus terra ita adgesta est, vel quæ ita fundo adhærent, ut perpetuo ibi sint, & sine ruina ædificii avelli nequeant. His itaque Doliis contentum vinum DOLIARE *Ulpianus* appellat *in l.* 1. §. *si doliare ff. de peric. & comm. rei vendita.* Doliare sic dictum ad differentiam diffusi, quod non amplius in doliis, sed in vasis esse Proculus ait in *l. vinum.* 15. *ff. de trit. vin. & oleo legat.* Diffundi scil. vinum ex *Doliis* vel *cupis*, in *testas*, *cados* & *amphoras* solebat ad ætatem diuturniorem sive venustatem, quæ vino maturitatem & suavitatem adfert, uti *Adrian. Turneb. lib.* 1. *adverf. c.* 1. interpretatur. conf. *Marcell. Donati dilucidat. in Flav. Vopisc. pag.* 1038.

§. III. Vini *doliarii* etiam meminit *Cicero in Bruto* inquiens: *Non igitur qui hoc sentiat, si is potare velit, de Dolio sibi hauriendum putet.* Et doliaris vini vendendi legem *Cato in lib. de re rustic. cap.* 148. exponit. Et *cap.* 147. Vinum doliare, vino pendenti opponit, h. e. uvis nondum vindemia collectis. Ita *Plaut. in Trinumm. Tum vinum priusquam coactum est, pendet putridum.* Vini diffusi verba facit *Horat. lib.* 1. *epist.* 4.

Vina bibes iterum Tauro diffusa

Ubi *Dionys. Lambin. edit. Lugd.* 1561. *fol. m.* 307. annotat. *Diffusa* è torculari vel lacu vel dolio in amphoras fusa. *Juvenal. Satyr.* 5. Ipse capillato diffusum Consule potat. Et rursus *Horat. lib.* 2. *Sat.* 2. Et nisi mutatum parcit difundere vinum. Et *Cicer. lib.* 2. *de Finib.* Quibus vinum defusum sit pleno Oenophoro. Hujusmodi quoque fuisse dictum *vinum de Cupa* constat ex *Cicer. in Pison.* Hinc clare patet DOGAS seu DOCHAS dolia magna fuisse, in quibus vinum recenter vindemiarum colligeretur, *cupas* vero minora, in quibus depurgatum transfunderetur.

§. IV. Cum autem *Amphora*, *testa*, & *vini cadi* varii fuerint & ipsi noscerent, quale vinum; hinc amphoras, testas & cados gypso iniebant, ne virtus vini evanesceret, & Siglis signabant vasa, quibus vinum erat reconditum. Unde etiam Proverbium, *de meliore nota:* de quo apud *Adrian. Turneb. adverf. c.* 1. atque hinc interpretationem capit illud *Petronii Ar-*

bitr: statim allatæ sunt amphoræ vitreæ ac diligenter gypsatæ: quarum in cervicibus pittacia erant affixa cum hoc titulo: FALERNUM OPIMIANUM, ANNORUM CENTUM: videatur *Salmuth. in not. ad Pancirell. pag. m.* 82.

§. V. Ex his patet, quod veteres Romani *Vini cados*, testas & *amphoras* in cellis condere notatas soliti fuerint. Constat hoc ex proverbio adducto, *de meliore nota*. Quare ut clariùs explicetur hic locus & significantius, non erit alienum exponere quid sit commendare, & quid nota. Commendare autem idem valet interdum, quod probare; uti ex *Cicerone* & Horatio *lib.* I. *ep.* 2. *ad Lollium* elucet. Jàm verò Notam pro sorte, aut conditione aut rerum genere sumi obscurum non est. Hinc enim loquendi formulæ: Ejusdem notæ, primæ, aut secundæ notæ vina. De meliore nota vinum est, quod præ cæteris commendatur & bonum esse probatur. vid. *Martin. de Roa Singul. lib.* I. *pag. m.* 54. 55. Solebant enim Romani vini cados quibusdam Siglis & Notis signare, maximè verò aut patriæ vini nomine: ut si *Cæcubum* esset ex *Italia*, cujus vires salubritatemque indicat *Horatius Epodon.* IX. cui adstipulatur *Plin. lib.* XIV. *cap.* VI. conf. *Ludov. Nonn. de re cibar. lib.* 14. *pag. m.* 460. Sigla. C. doliis inscribebatur; si *Falernum*, F. si *Rhenanum* R. si *Mosellanum*. MOS. si *Neccarinum* N. & ita sæpe contingebat, ut dolia fere per Alphabethum signata Siglis fuerint; uti hodie quoque moris est

V. A. Vinum Abbanum.
ViN. ARV. Vinum Arvisinum.
V. B. Vinum Bacbrachinum. Burgund.
V. C. Vinum Cæcubum,
V. G. Vinum Gallicum.
V. F. Vinum Francicum. Falern.
V. H. Vinum Hispanicum.
V. I. Vinum Italicum.
V. M. Vinum Maronaum Massicum, Meracum, Melitites, Moravin. Mosellanum.
V. L. Vinum Lesbium.
V. O. Vinum Opimianum. Oligophoron.
V. S. Vinum Sabinum. Surrentinum.
V. R. Vinum Rhenanum.
V. T. Vinum Tyrolense.
Et ita in Principum cellis Siglæ *à Cellariis benè observantur.*

§. VI. Non ſolum autem nomina Patriæ vini Doliis per SIGLAS inſcribebantur, ſed etiam tempus, quo ſcil. hoc vinum prolatum & conditum. Veteres plerumque CONSULIS nomen ſub quo vinum conditum inſcribebant, ut inde melius de ætate ejus conſtaret. Hanc conſuetudinem *Cicero in Bruto* indicat his verbis: Ut ſi quis vino Falerno delectetur, ſed eo nec ita novo, ut proximis COSS. natum velit, nec rurſus ita veteri, ut *Opimium* aut Anitium COS. quærat. Ex his dictis conſtat, Veteres duplices SIGLAS doliis ſeu *Cadis* inſcripſiſſe, quarum prior Patriam ſeu natale ſolum indicaverit; altera tempus ſub cujus Conſulis imperio conditum. Huc reſpexerunt *Horat. lib.* 2. *Od.* 3.

Seu mæſtus omni tempore vixeris
Seu te in remoto gramine per dies
Feſtos reclinatum bearis.
Interiore nota Falerni

Lib. 1. *Sat.* 10. de *Chii* ac *Falerni* conmiſtione: — *ut Chio Nota ſi commiſta Falerni eſt.* Audiamus *Martialem lib.* 7. *epigr.* LXXIX. canentem:

Potavi modo Conſulare vinum
Quaris quam vetus atque liberale
Ipſo Conſule conditum: ſed ipſe
Qui ponebat, erat, Severe, Conſul

Scribit potaſſe *Conſulare vinum* i. e. vetus & κατ' ἐξοχὴν *Opimianum* de quo *lib.* 1. *epigr.* XXVII. ubi *Antiqui Opimi*. L. Opimio COS. A. U. C. DCXXXIII. ea cæli erat temperies, ut vini optimi ſumma proveniret copia, quod in annos CC. duraret. Hinc nullum erat vinum, quod ætate FALERNUM vinceret, præſertim quod *OPIMIO* COS. reconditum erat. *Petronius* enim in Satyrico, FALERNUM OPIMIANUM, annorum centum, in *Trimalcionis* convivium illatum ſcribit; *Plinius* vero *lib.* XIV. *c.* 4. illud in ducenteſimum annum duraſſe autor eſt. Ut autem veteres cognoſcerent ætatem; ita illam notam reddebant. Pendebat è vaſis Vinariis tabella, in qua vini ætas ſcripta erat, i. e. quo tempore, quibuſque CONSULIBUS conditum eſſet. Et hæc de SIGLIS Cellarum.

Caput XLVII.

De Mercatorum & opificum Siglis.

§. I. Mercatores quoque Siglis uti certiſſimum eſt. Et ſi illorum libros perluſtramus, certum eſt Libros Mercatorum ita inſcriptos eſſe debere; Hic liber eſt BARTHOLOMÆI THORMASII, & plerumque Siglis ita

 vel vel i. e. David. Chriſtian Funck.

Quam neceſſaria itaque ſit Inſcriptio & quanti momenti ſit in Mercatura indicant Scripta à *Bart. & Bald. in l. ſi patruus. C. Comm. utriuſque judicii ſub num. 6. arg. l. Neſennius. D. de negot. geſt.* Sic ſumitur argumentum ex Inſcriptione ad Mercaturam communi nomine factam, ſi initio Codicis inſcriptum ſit: Hic liber eſt G: & B. i. e. *Georgii* & *Bartholomai* fratrum, vel H. G. & C. M. F. i. e. *Henrich Guſtav.* & *Chriſtoph. Michael Fuhrmann.* conſortium.

§. II. Quod ad merces attinet, illas ſignant certis Siglis Alphabeticis majoribus & minoribus, uti Bibliopolæ ſolent, hoc modo A. a. BBc. D. m. DDb. quibus pretium, quo vendere poſſint libros, indicant. Sic etiam alii *Mercatores* certis Siglis merces *Ballas*, *Dolia* conſignant, uti illorum literæ ad alios miſſæ teſtantur. Neceſſe itaque eſt, ut *Balla Marcha* ſeu *Merca* notentur, ex quo Signo Proprietarius cognoſcatur. Itaque ſæpiſſime literis illis addunt Siglas. N. P. L. M. D. Z. G. H. O. F. V. S. & quæ aliæ ſunt. Formulæ literarum hæ ſunt: Hiermit überſchicke ich demſelben durch Ludwig Bähm fuhrmann allhier einen Ballen mit nebenſtehenden Zeichen

chen vel P. I. 20. Pfund wiegend. vel I. S. N. 1. 2. 3. Pœna hinc illi digni, qui Signa mutant, & alterius SIGLAS suis inscribunt mercibus.

§. III. SIGLAS quoque usurpant Papyri fabricatores Germ. die Papiermacher. Hi papyro suo insignia certa cum nomine per SIGLAS expresso indunt. Quidam aquilam, quidam Leonem, quidam aliud insigne adhibent nomine addito, qui hujus artifex sit. Imo severum mandatum promulgatum, ne quis Chartarum fabricator alterius signum, quod papyro exprimere solet, usurpet. Alii sunt, qui Signo cornu postarum Post-horn utuntur. Ut autem probemus hanc nostram opinionem, quæsumus, ut signa fabricatorum chartarum hujus regionis adspiciantur, & veritas palam erit. Quot enim quis nomina habet, tot SIGLÆ extant. Esto aliquis vocetur Samuel Stuff, SIGLÆ in charta hæ sunt. S. ST. Ita H. H. M. denotat. Hanß Heinrich Müller. Sic etiam alii Opifices SIGLAS nominum rebus à se factis imprimunt, uti quotidiana experientia docet.

CAPUT XLVIII.

De SIGLA *ista qua Judæi notantur & Literis Alphabeticis Monetæ Gallorum incisis.*

§. I. Sat diu nobiscum mente revolvimus, unde consuetudo illa originem traxerit, qua Judæi tenentur gestare SIGLAM O flavum ein gelb Ringlein oder O. uti Francofurti & aliis in locis, ubi Judæi morantur, moris est. Inter Insignia meritò numerantur hi circuli flavi die gelbe ringlein an den Röcken oder Kappen, welche sie allenthalben unverborgen tragen ex Reformat. guter Policey Zu Augspurg. Anno 1530. aufgerichtet. Rubr. von der Juden Kleidung. vid. *Petr. Denais. de jur. Cam. tit. Judai* 150. *Arumn. discurs.* 5. *ad Aur. Bull. c.* 9. *th.* 6. Latè *Henr. Kornmann. resp. jur. de Jud. art.* 13. 14. & 15. ubi omnino vidend. *Mart. Mager. de Adv. armat. c.* 8. *n.* 277. *Joan. Mariana lib.* 21. *de reb. Hisp. c.* 7. *pag.* 222. *col.* 1. 161.

rubro, croceove signo à cæteris distinguuntur: viri in pectore, in fronte fœminæ.

§. II. Quidam sunt, qui dicunt & existimant à Venetis originem processisse, propterea, quod *Marq. de Susanis tr. de Judæis part.* 1. *c.* 4. *n.* 2. & *Hier. Megiser. lib.* 1. *descript. urbis Venet. cap.* 20. in hæc verba scribat: Im Jahr 1349. hat die Herrschafft von Venedig eine Ordnung gemacht, daß keine Jüden über 15 tage sich dürffen zu Venedig aufhalten, auch nichts auf Wucher leihen, sondern musten ein O. oder Ring, so groß als ein brodt auf der Brust tragen. Als nun hernacher nichts desto weniger die Jüden allerley betrug brauchten, sich unter die Christen mischten, und schwartze Paret trugen; also befahl die Herrschafft Anno 1436. damit sie von den Christen möchten unterschieden und erkandt werden, daß sie sollen in einer Insel bey S. Hieron. als in einen besondern Städtlein, beysammen wohnen, sie solten auch fürhin gelbe Paret und ein *gelbes* O. oder gelben Ring am Mantel tragen.

§. III. Verum si accuratius in rem inquirimus, affirmamus longe antiquiorem eum morem esse habendum, atque ab ipsis Judæis duxisse originem existimandum. Hi enim cum *Alexandria* machinas ad nocendum Christianis excogitare cœpissent, tesseram hanc sibi ipsis dedisse, nimirum, ut quisque *Annulum* sive O ex cortice palmæ confectum gestaret, & ita nocturnam contra Christianos pugnam instituisse, referente *Socrate lib.* 7. *hist. Eccles. lib.* 2. *pag.* 482. & ita non sine causa lex lata, ut Judæi flavo O ceu annulo distinguantur ab aliis.

§. IV. Similiter etiam ob hanc causam haud illepidam; quam seqq. versibus suppresso Authoris nomine annotavit *Heidfeld. Ind. Sphing. cap.* 26. *pag.* 973.

Cur ferat Hebræus VOCALEM pectore QUARTAM?
A multis quæri, Lector amice, solet
Addictum æternis ut se cruciatibus esse
Cogitet, hac secum signa doloris habet
Aut quia pro nihilo numeris apponimus illam
Inter mortales se sciat esse nihil.
Aut quia Judæis augentur fœnore nummi
Major ab hac numerus nam solet esse nota.

De-

Delinquunt itaque Judæi si non deferunt illa signa, quibus ab aliis discernuntur, aperta & palam, non abscondita vel visu difficilia, quinimo & nocte talia signa ferre tenentur, aliàs puniuntur. Uti constitutiones jubent.

§. V. Ita non injucundum erit Literas in numismatibus Gallicis excusas explicare, quæ non significant, ut vulgò putatur, quod nummi isti litera A signati, melioris conditionis essent ac alii. Sed Literæ hæc indicant locum seu civitatem, ubi nummi cusi. Recenset hoc liber Gallic. *les Bigarrures du Seigneur des Accords à Poitiors* 1695. *in* 12. A. *Paris.* B. *Rouen.* C. *Saint LO.* D. *Lyon.* E. *Teurs.* F. *Angers.* G. *Poicteirs.* H. *la Rochelle.* I. *Lignoges.* K. *Bourdeaux.* L. *Bayonne.* M. *Thoulouse.* N. *Mompellier.* O. *Moulins.* P. *Dyon.* Q. *Chalon.* R. *Saint André.* S. *Troyes.* T. *Saincte Menehoust.* V. *Thurin.* X. *Ville Franche.* Y. *Bourges.* Z. *Dauphine* & *Provence.* ʒ. *Bretaigne.* ✠ *Cans.*

Caput XLIX.

De Siglis *&* Notis *pecudum.*

§. I. Nunc ad bruta accedimus, & illorum Siglas perlustremus. Non dicemus de notis ovibus astu à Jacobo impressis, sed illis, quas homines Ovibus imprimunt. Neminem latet, quod oves certis Siglis notentur, præprimis iis in locis, ubi plures gregem alunt, ubi oves atro vel rubro colore tinguntur & nomina possessorum inscribuntur per Siglas. v. g. Quidam civium esset, qui numerum aleret, ut igitur oves hæ ab aliis distinguantur, nomen suum ipsis imprimit, vel A. C. quod denotat ad Adolphum Casparum, vel Abrahamum Christophorum pertinere: Interdum tantum cognomen additur e. g. Dominus vocaretur *Funck*, tunc Sigla F. notarentur oves. Hinc *Festus* Signare pecora explicat Siglis notare, alibi: Dignorant, Signa imponunt, uti fieri solet in pecoribus, ubi sic Scaliger Glossar. διαγνώσι lege *dicnorat.* Ita etiam *Nævius apud Priscian. lib.* 7.

Signare oportet frontem calda forcipe

Cal-

Calpuninus. in Bucolicis.

Ingressurus ovi tua nomina.

Virgil. 1. Georg.

Aut pecori signum aut numeros impressit acervis

Et lib. 3. Georg.

Continuoque notas & nomina Gentis inurunt.

§. II. Cum enim natus esset pullus, aut vitulus, confestim eum Siglis inustis signare & interstinguere bubulcum oportebat: ut quos juvencos aut admissuræ, aut sacrificiis aut aratris, aut plaustris consuefacere velit, in promptu habeat. vid. *Pontan. Ludovic. de la Cerd.* Comment. in h. l. Hinc forsan verbum DIGNORARE ortum. Dignorant ait *Festus*, signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus. De *Equis Apulej. lib.* 2. *Metam. Virgil. lib.* 3. *Georg. v.* 79.

—— —— illi ardua cervix
Argutumque caput, brevis alvus obesaque terga:
Luxuriatque toris animosum pectus: honesti
Spadices glaucique; color deterrimus albis
Et gilvo

Apud *Homer. Iliad.* ψ. *v.* 445. 455. Idomeneus Cretensium Dux præ aliis equis oculos in eum vertit.

—— —— —— Equum spadica colore
Integrum fronte excepta, quam parva notabat
Alba nota in formam revocantis cornua lunæ

§. III. Quod itaque Equi Siglis notati fuerint testatur *Anacreon. Equi solent*, inquit, *inustum coxis habere signum.* Meminit ejusdem ritus ex *Arriano Titius l.* 7. *c.* 20. docens: Sibas Indorum gentem consuevisse *bubus* CLAVAE notam inurere in Herculis memoriam, qui illuc penetravit. Morem Siglas inurendi in equis agnoscere videtur *Aristophanes*, qui in Nebulis COPPATIAM inde Equum nominat, de qua re postea: *Suidas* prope *Phasidem* narrat equis solitam inuri *Phasianam* avem: & *Sisyphum* quendam solitum Ungulis suorum animalium SINGULAS LITTERAS i. e. Siglas inscribere. *Athenaus lib.* 11. ex *Aristoph.* scribit, equos, quibus Σ inscriptum erat vocatos σαμφόρας. In confesso itaque est olim apud Græcos curiosiores Equis illis, qui SAMPHORÆ vocabantur Σ. impres-

pressum, & quia hæc litera illis inusta fuerat, eo sunt nomine vocati, voce ipsa notæ hujusmodi signum præ se ferente.

§. IV. Sunt & alii equi, qui vocantur ΚΑΠΠΑΤΙΑΙ, quibus K. Καππα inurebatur, ut referunt *Cælius Rhodigin.* & *Stephanus* ex *Eustathio* & *Hesychio*, quos sequitur *Samuel Bochart. in Hieroz. part.* I. *fol.* 129. *edit. Francof.* asserens: quod Equi Coppaticæ & Samphoræ non alia de causa dicti sint, quam propter Siglas K. vel Σ. impressas. Hujus vestigia premit *Höpping. de jure insign. fol. m.* 717. *edit. Norinberg.* Koppatiæ quibus K signum. Fuerunt, ait, apud *Pier. Val. lib.* 42. *hierogl. Rub.* de Σ & K. *pag.* 313. *col.* 2. *& seq.* Eustath. qui K. literam nominarent, uti nunc Teutones plerique omnes Papa scribunt & Popa pronunciant. Ita *Dorienses* Σ, Σαν dicebant. Ita usus in omnibus animalibus obtinuit, in coxa aut alio loco inurere Signa, docente *Virgil. lib.* I. *Georg.* Sic etiam per Signa impressa equis C. de *Fabricens. per hunc text. & l.* 2. *cum sua Gloss. fin. C. de frum. Alex. Anton. Gomez. comm. ad L. Tauri* 45. *n.* 77.

§. V. Pace itaque virorum horum hæc dicta sunto, qui falluntur, uti ostendit *Scaliger* in not. Euseb. ex Alphabeto Jonico vetere vel Phænicio, ubi post literam Π hæ notæ, non literæ : *ἐπίσημον σάνπι* vel Σὰν πῖ vel *ἀνλισίγμα πῖ* vel *ἐπίσημον ἐννεακόσια.* Hæc enim nota nongenta significat, à qua equi quibus ea inusta vocantur *σαμπόραι* ϗ *σαμφόραι*, quemadmodum & κοππατίαι, quibus Kophe seu Koppa inustum, non autem ΚΑΠΠΑΤΙΑΙ. Κοππα enim & Καππα valde differunt.

§. VI. Ab Equis non ad Asinos sed Boves transimus, de quibus *Virgil. lib.* 3. *Georg. v.* 51. *seqq.*

—— —— optima torvæ
Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix
Et crurum tenus & mento palearia pendent.
Tum longo nullus lateri modus, omnia magna:
Pes etiam, & camuris hirtæ sub cornibus aures.
Nec mihi displiceat maculis insignis & albo:
Aut juga detrectans interdumque aspera cornu

Rr *Et*

Et faciem tauro propior, quaque ardua tota
Et gradiens ima vertit vestigia cauda.

De Apide Scriptores referunt, quod Siglis seu notis insignitus fuerit, de bove hoc videatur *Athanas. Kircherus & alii.* Verum hic colophonem laboribus nostris de Siglis imponimus, gratias Deo Ter Optimo Maximo humillimas agentes, quod vires clementer largiri voluerit, ut tractatus ad finem fuerit perductus, cui laus & gloria in secula seculorum.

FINIS.